

Biblioteca Municipală „B.P. Hasdeu”

Valeriu RAȚĂ

**Biblioteca Municipală:
portret din profil cultural**

Biblioteca Municipală B.P. HASDEU

calea ta spre cunoaștere!

Valeriu RAȚĂ

Biblioteca Municipală: portret din profil cultural

(Cronici, consemnări și recenzii)

**CHIȘINĂU
2013**

Ediție îngrijită de: conf. univ. dr. Lidia Kulikovski

Ideea proiectului: conf. univ. dr. Vasile Șoimaru

Redactor: Vlad Pohilă

Machetare: Valeriu Rusnac

Coperta: Valeriu Herța

Fotografii: conf. univ. dr. Vasile Șoimaru
și angajați, din diferite subdiviziuni, ale BM „B.P. Hasdeu”

Descrierea CIP a Camerei Naționale a Cărții

Rață, Valeriu.

Biblioteca Municipală: portret din profil cultural : cronici, consemnări și recenzii / Valeriu Rață ; ed. îngrijită de Lidia Kulikovski ; Bibl. Municipală „B.P. Hasdeu”. – Ch.: 2013. – 260 p.

100 ex.

ISBN 978-9975-120-13-5

ARGUMENT

Consider, absolut sincer, că am un mare noroc să colaborez la revista de biblioteconomie și științe ale informării *BiblioPolis*, cu o minunată echipă de creație condusă de conf. univ. dr. Lidia Kulikovski, director-fondator, Mariana Harjevschi, director, și Vlad Pohilă, redactor-șef. Editată sub egida Bibliotecii Municipale „B.P. Hasdeu”, revista e una de prestigiu, de investigație științifică, cu un clar demers cultural-estetic, dar și de o apreciabilă verticalitate civică, națională. Fiecare număr al publicației noastre ademenește cititorii săi prin prospețimea viziunilor autorilor ei, prin înalta responsabilitate față de cerințele pe care ni le dictează contemporaneitatea. *BiblioPolis* este o revistă ce se citește cu plăcere (din scoarță în scoarță!) de elevi și studenți, de profesori și bibliotecari, de jurnaliști și scriitori, de artiști și savanți din diverse domenii. Ea nu dezamăgește pe nimeni care are ocazia să o deschidă. Am învățat multe în această colaborare, lucru pentru care le mulțumesc din suflet celor ce m-au sprijinit.

Nici nu mi-am dat seama când s-au adunat câteva zeci de pagini scrise pe parcursul câtorva ani (poate nu în zadar unii colegi de breaslă îmi ziceau în glumă „Cronicarul”), când, la începutul lui 2012, a venit cu o idee – pe cât de „năstrușnică”, pe atât de incitantă – conf. univ. dr. Vasile Șoimaru, care m-a îndemnat să înmănușez pe un CD tot ce am scris – elogiind Templul Cunoașterii și Înțelepciunii din dragul nostru Chișinău, precum în aceeași măsură și Măria Sa Cartea – sub genericul *Florilegiu bibliofil aniversar*, cu atât mai mult cu cât în 2012 s-au marcat 135 de ani de la fondarea BM „B.P. Hasdeu” și 10 ani de la apariția primului număr al revistei *BiblioPolis*. Sugestia inimosului patriot român basarabean m-a surprins mult, dar m-a și făcut să mă pun îndată pe treabă. Și iată că sînt adunate cronici, consemnări și recenzii, care au apărut în diverse surse mass-media de la noi, dar majoritatea în *BiblioPolis* (unele semnate cu pseudonim), și pe care le-am propus cu plăcere cititorilor dornici de a afla ce activități au loc la Sediul Central al BM și la filialele ei, cu ce se ocupă colaboratorii, în special bibliotecarii; ce cărți, reviste sau ziare pot fi lecturate aici; ce evenimente s-au desfășurat și ce personalități a adunat (și, cu siguranță, va mai aduna!) Sala spațioasă de lectură, cu date impresionante din „biografia” ei, situată vizavi de măreața figură monumentală a lui Ștefan cel Mare și Sfînt din centrul capitalei. În anul curent ideea a evoluat: propunerea a fost să adaug la materialele precedente ceea ce am publicat în ultimul timp în vederea editării unui volum de autor, pe care, stimate cititor, îl ții acum în mîină și poate vei binevoi să îl parcurgi.

Aș vrea să cred că prezentele cronici, consemnări și recenzii – selectate și aranjate în ordinea cronologică a apariției lor – demonstrează că Biblioteca Municipală „B.P. Hasdeu” este oricînd în serviciul chișinăuienilor, stă mereu la dispoziția cititorilor și prietenilor ei. Astfel, am avut ocazia să scriu cronici despre desfășurarea unor colocvii, simpozioane și conferințe; organizarea Forumului celor mai fideli cititori ai Bibliotecii Municipale „B.P. Hasdeu”; sărbătorirea Zilei bibliotecarului, Zilei mondiale a cărții și a dreptului de autor, a aniversării a 575-a de la prima atestare documentară a Chișinăului; a aniversării a 135-a de la fondarea BM, lansarea unor cărți de autori precum: Constantin Bobeică, Gheorghe

Budeanu, Ninela Caranfil, Ionel Căpiță, Theodor Codreanu, Iurie Colesnic, Daniel Corbu, Nicolae Dabija, Damian Hîncu, Tudor Iordăchescu, Aurelia Lăpușan, Gheorghe Marin, Dumitru Matcovschi, Claudia Partole, Vlad Pâslaru, Simion Plămădeală, Radmila Popovici-Paraschiv, Vitalie Răileanu, Ion Stoica, Vasile Șoimaru, Mariana Țăranu ș.a. Iar recenziile aduc în prim-plan nume cunoscute din viața culturală sau politică a românilor ce trăiesc de veacuri în partea stîngă și partea dreaptă a râului Prut: Constantin Bobeică, Gheorghe Dragomir, Alexandru Horațiu Frișcu, Gabi Gomboș, Steliana Grama, Dimitrie Iov, Lidia Kulikovski, Eugenia Manea-Cernei, Vlad Pohlă, Ion D. Sîrbu, Vasile Șoimaru ș.a.

Sper că nu voi exagera dacă voi afirma că BM „B.P. Hasdeu” este una din cele mai importante și mai solicitate din Chișinău, iar *BiblioPolis*-ul – una din cele mai bune, mai respectate reviste profesionale din republică. Munca la acest centru cultural, la această revistă a făcut ca viața mea să cunoască o schimbare neașteptată de care nu regret, ba dimpotrivă. Fără pasiunea de a înșira pe hîrtie gîndurile ce mă copleșesc și mă frămîntă acum mă simt de neconceput, iar prin aceasta cîștig de partea mea – presupun – multă lume bună.

Pînă a pune punctul final la prezentul *Argument*, țin să mulțumesc din toată inima tuturor celor menționați în caseta tehnică a volumului pentru contribuții la apariția acestei modeste lucrări despre Chișinău, carte și bibliotecă, încredințîndu-i pe cei ce îl vor descoperi că mă voi strădui și în continuare să mă aflu pe linia întîi de promovare a imaginii în societate a instituției ce poartă numele ilustrului savant și scriitor Bogdan Petriceicu Hasdeu.

AUTORUL

CRONICI

Un nou roman-confesiune despre emigranții noștri

Manifestările culturale de la Biblioteca Municipală „B.P. Hasdeu” au priza la chișinăuieni, căci aici se desfășoară evenimente organizate cu gust și suflet ce rămân în amintirea vizitatorilor pentru multă vreme. Un astfel de fapt, vrednic de luat în seamă, a avut loc și pe 12 iunie a.c. în Sala de lectură a bibliotecii deja menționate. În acea zi, cu toate că era o căldură caragialiană, intelectualitatea capitalei – scriitori, jurnaliști, editori, oameni de cultură și artă, pedagogi, studenți, liceeni – a participat la lansarea unui nou roman, scris de pana cunoscutei autoare **Claudia Partole**. Este vorba de un roman cu o compoziție mai puțin practică în literatura română – cea de jurnal, ceea ce ne face să salutăm proba dumneaei, cu atât mai mult cu cât ea este la prima sa scriere de proporții. Și denumirea are un fel de îndemn, ascuns, la lectură – *Viața unei nopți sau Totentanz*.

Menționăm că noul volum, care ne-a atras atenția asupra problemelor din viața cotidiană a concetățenilor noștri, a apărut la Editura „Pontos” din Chișinău, cu o postfață de ilustrul prozator **Vladimir Beșleagă**, din care cităm: „Este un roman, o confesiune lirico-filozofică pătrunsă, de la un capăt la altul, de multă poezie, chiar dacă e... tristă.” Dumnealui, prezent în sală ca și de multe ori pînă acum, a specificat că romanul se citește ușor, parcurgîndu-l pagină cu pagină, devii martorul unor încercări grele din viața eroinelor, iar în final te minunezi de rezistența și bogăția lor spirituală.

Narațiunea „Jurnalului menajerei”, după cum e subintitulat romanul, se desfășoară în contemporaneitate și este oglinda calvarului pe care îl suportă femeile plecate peste hotare să îndeplinească diverse munci ca să-și întrețină existența. Destinele lui Emili, Nelly, Ani și al eroinei, care ne deapănă povestiri din viață de-a lungul unei nopți de veghe la căpătîiul femeii de care îngrijise, sînt o strigare la cer a scriitoarei.

Moderatorul manifestării, publicistul **Vlad Pohilă**, a remarcat factorul psihologic din roman. E o situație incredibil de dureroasă în care se află republica

noastră. Meritul Claudiei Partole constă în aceea că a scos în relief problema traficului de suflete. Narațiunea este marcată de poezie și de reflecții aforistice.

Scriitoarea și editorul **Marcela Mardare** a ținut să sublinieze că, din păcate, oamenii din țara noastră nu au susținerea statului și mulți din ei, disperați, pleacă în străinătăți, acolo unde speră că vor câștiga o bucată de pâine. Se vede că scriitoarea cunoaște multe persoane cu o astfel de soartă și ne-a descris momente cutremurătoare ce ne impresionează profund.

Apărut de curînd, romanul-jurnal e ca o destăinuire a unei generații, au relatat **Larisa Turea** și **Valeria Dascăl**, jurnaliste cu mare experiență, care au, la rîndul lor, scrieri tulburătoare pe subiecte întru cîtva asemănătoare.

Eroina romanului își frămînta mintea, mai ales în clipele grele: „Oare cine sîntem cu adevărat? Noi, care un secol și mai bine am fost rupți de matca străbună și amestecați cu străinii, cine sîntem? Ce-a mai rămas din sîngele nostru?” De ce se întîmplă atîtea nedreptăți în lume? Pentru a ne afla rezistența? Iată întrebările-cheie pe marginea cărora s-au pronunțat dr. în filologie Veronica Postolachi, Artista Emerită din RM Ninela Caranfil, scriitorii Victor Prohin, Vlad Zbârcoig, Dumitru Crudu, Lucreția Bîrlădeanu, Irina Nechit, Nicolae Roibu, Nicolae Roșca ș.a. Toți ajung la concluzia (expusă, de altfel, și în roman) că românii basarabeni sînt printre popoarele cele mai amenințate de urgiile timpului în care trăim... Dar pentru a-l ajuta pe om să treacă mai ușor peste vitregiile vieții, zicem noi, e bine să citim cărți de felul celei lansate acum de Claudia Partole, *Viața unei nopți sau Totentanz*. Fiecare trebuie să tragă concluziile corespunzătoare cum să-și aranjeze soarta, cum să evite situațiile dificile. Și dacă cineva va scoate măcar unele învățăminte, atunci putem spune că scopul romancierei de a-i ajuta pe cei obidiți și descurajați a fost atins.

(*Jurnal de Chișinău*, 30 iun. 2009)

Nebănuitele preocupări ale Ninelei Caranfil

Cine a avut ocazia să fie prezent vineri, pe 2 octombrie 2009, în Sala de lectură a Bibliotecii Municipale „B.P. Hasdeu”, la lansarea cărții *Nebănuita forță a scenei*, a avut marele noroc să savureze frumosul în deplinul sens al cuvîntului, căci protagonista zilei a fost **Ninela Caranfil**, Artistă Emerită din Republica Moldova, actriță a Teatrului Național „Mihai Eminescu” din capitală. Această acțiune culturală nu este prima pentru distinsa actriță, a remarcat faptul și moderatoarea, dna conf. univ. dr. **Lidia Kulikovski**, director general al BM „B.P. Hasdeu”. Pînă la acea dată, în aceeași sală, unde se întîmplă evenimente mai rar întîlnite în viața culturală a republicii, Ninela Caranfil a mai lansat cartea *Tăcerea de pînă la Cuvînt* și CD-urile *Dorul infinitului din noi și Rugă*, care au avut o mare priză la public.

Manifestarea a fost binecuvîntată de părintele Valeriu, paroh al Bisericii „Sfîntul Pantelimon” din Chișinău, care a mărturisit că viața fiecărui om e un joc pe scenă, dar actorii au într-adevăr o forță nebănuită dată de la Dumnezeu pentru a crea și aceasta din urmă trebuie valorificată din plin. „Doresc Ninelei Caranfil, ca și tuturor oamenilor de creație, să lucreze cu inspirație de la bunul Dumnezeu, iar experiența ei pe scenă să ne ajute în viață”, a mai spus clericul.

„Am vrut să trăiți un moment deosebit..., cartea aceasta nu eu am scris-o – a fost scrisă de mai mulți oameni buni la suflet, mărinimoși. Ei m-au ajutat, m-au încurajat, au fost pentru mine un model de curățenie, de bunătate, de frumusețe, de cetățenie, de curaj, de românism, de noblețe și demnitate. Acești oameni m-au impresionat atât de mult că eu am scris cuvinte bune despre ei. Dar mulți oameni, la rîndul lor, au găsit cuvinte bune, generoase pentru mine, pe care le veți găsi aici – în carte. Deci, nu e cartea mea, e cartea noastră, a tuturor”, sînt cuvinte spuse ca la o confesiune de Ninela Caranfil.

Pe parcursul a circa 40 de ani de muncă în teatru, N. Caranfil a avut ocazia să lucreze alături de un șir de personalități care în prezent nu mai sînt printre noi, dar pe care îi poartă în inimă cu pioșenie. Pentru ei actrița a pus pe masă cîte o garoafă roșie și a cerut să le acordăm un moment de reculegere. Acești „prieteni blînzi ai sufletului” Ninelei Caranfil au fost și sînt: Grigore Vieru, Veniamin Apostol, Grigore Grigoriu, Iacob Burghiu, Lilli Promet (o scriitoare estoniană care a iubit mult România, iar romanul *Primavera* chiar a inspirat-o pe actriță întru cîtva la scrierea „Jurnalului italian”), Andrei Vartic, Valeriu Babansky (care ne-a părăsit de curînd).

Pe cînd aerul tomonic din încăperea a fost cuprins de undele fermecătoare ale melodiei *Liberta*, interpretată în italiană de Al Bano și Romina Power, Nine-la Caranfil a început să dăruiască celor prezenți în sală cîte o garoafă roșie – în semn de recunoștință și susținere a activității sale.

„Tonalitatea manifestărilor la BM „B.P. Hasdeu” a fost totdeauna la aceeași tensiune... Astăzi asistăm la botezul cărții scrisă de o actriță, nu de un om al scrisului, dar țin să menționez că Ninela Caranfil este foarte exigentă la alegerea cuvintelor, frazelor pentru redarea mesajului avizat... Volumul este plin de credință în Dumnezeu, de frumos, de românism dătător de viață și de anticomunism”, a menționat scriitorul și publicistul **Vlad Pohilă** (tot el fiind autorul proiectului, coordonatorul și redactorul cărții). În primul rînd, lucrarea ar constitui un suport pentru breasla actoricească, căci aici cei care o adoră pe

Melpomene și Talia pot găsi multe sfaturi, de exemplu, cu privire la dicția, pronunția românească, la jocul scenic, alte taine profesionale. Fiecare carte își are destinul său. Există niște tainice legături între oameni și fapte: Ninela Caranfil a optat, de altfel, ca și Lilli Promet, prin anii '70 ai secolului trecut, ca pe coperta cărții sale să fie imprimat celebrul tablou al lui Sandro Botticelli *Primăvara*, pictat la 1482. Această ilustrație mai e și o recunoștință față de italieni și, de ce nu, față de basarabeni din Italia cu care s-a întâlnit Ninela Caranfil fiind într-o vizită la ei, acum doi ani, cu ocazia Crăciunului, căci visul dintotdeauna al actriței a fost să viziteze Italia, să contemple frumosul pur în sine. Ninela Caranfil a adunat între copertele cărții o mulțime de oameni dragi nouă tuturor; mai găsim în paginile ei interviuri, luări de atitudine și un florilegiu de poezie patriotică, filozofică și de dragoste.

Un erou al cărții este și remarcabilul publicist **Constantin Tănase**, care a ținut să sublinieze că Ninela Caranfil, fiind dintotdeauna artistă, este o fire perseverentă, răbdătoare (așa cum e scris și în carte despre actori). Pentru a doborî comunismul din țară ea a depus mult efort, energie, a trăit mereu cu speranța, ne-a adevărit C. Tănase.

Mariana Druc, o prietenă devotată de familie, venită de la București la această manifestare, a menționat cu satisfacție că se simte aici, la Chișinău, ca acasă și ne susține moral, căci anume cei din Basarabia îi încurajează de fapt pe cei din București.

Prezent la acțiunea culturală, academicianul **Mihai Cimpoi**, a relatat că Ninela Caranfil este un talent distinct, bine conturat, sînt remarcabile interpretările ei de poezie românească clasică și contemporană (Eminescu, Blaga, Voiculescu Vieru, Matcovschi, Dabija ș.a.). Dar este evident și darul ei de publicistă, grație căruia artista promovează valorile și nu e străină de politică.

Cei care au acordat ajutorul financiar la apariția cărții sînt **Nina Gorincioi-Cadoppi** și soțul ei **Daneo Cadoppi** – o familie cu chipuri luminoase care au făcut să aibă loc această întâlnire a oamenilor dornici de libertate și adevăr. „Mă bucur că sîntem atît de bogați spiritual”, a accentuat cu mîndrie în suflet conaționala noastră Nina Gorincioi-Cadoppi. Apoi a continuat să-și depene firul vieții sale de prin anii '70-'90 ai secolului trecut și pînă în prezent. Sala a ascultat-o cu răsufierea întretăiată. „Vreau să vă văd mai mult bucuroși. Îmi iubesc mult neamul românesc, de aceea am hotărît s-o ajut pe Ninela Caranfil la editarea cărții”, a spus în încheiere N. Gorincioi-Cadoppi.

„Ninela Caranfil astăzi s-a prezentat și ca un regizor, căci ne-a prezentat un spectacol frumos și sincer”, a relatat în luarea sa de cuvînt omul de afaceri **Chiril Lucinschi**, care la vremea sa a sponsorizat apariția unui CD al artistei noastre. „Cartea pusă în discuție este o reușită netăgăduită a autoarei, mulțumesc pentru sinceritatea descoperită. Noi, cei care sîntem acum în sală, și în continuare avem nevoie de a ne cunoaște mai bine, avem nevoie de comunicare, să ne aflăm mai mult timp împreună”, a adăugat Ch. Lucinschi și a propus ca în viitorul apropiat să se organizeze la BM „B.P. Hasdeu” un club de discuții, de dezbateri, la care să participe reprezentanți ai diferitor profesii și generații, inclusiv oameni politici aflați acum la guvernare.

A venit cu felicitări din Oneștii Nadiei Comăneci un admirator vechi al protagonistei – ing. **Constantin Rusanovschi**. Ascultă poeziile scriitorilor basarabeni pe CD și plînge cînd aude recitindu-se din Grigore Vieru, Nicolae Dabija... **Nicolae Roibu**, jurnalist, a reconfirmat că *Nebănuita forță a scenei* e o carte neobișnuită, fiindcă N. Caranfil a avut și mai are ce spune despre tagma actoricească.

A ținut să-și felicite colega de facultate actrița **Victoria Usatiuc**. „Mă bucur de succesele Ninelei Caranfil... Îi doresc puteri și voință să mai scrie”, a zis cu multă căldură în suflet V. Usatiuc.

Ninela Caranfil a găsit acea cheie care i-a deschis calea și a îndreptat-o fără greș pe făgașul succeselor. La sigur că a ajutat-o să ducă la bun sfîrșit această muncă grea, uneori pînă la istovire, însuși milostivul Dumnezeu, pe care îndrăgita noastră artistă îl poartă în suflet zi și noapte – pe întreaga sa carieră de om al teatrului. Desigur, nu s-ar fi descurcat fără contribuțiile celor mai apropiați prieteni, adoratori ai talentului dumneaei, căci, în ultimă instanță, anume prin munca colectivă s-a ajuns la o performanță – cartea *Nebănuita forță a scenei* atrage atenția celor mai diferite categorii de cititori.

(*BiblioPolis*, 2009, nr. 4)

Cinstirea Neamului și a fiilor săi

În după-amiaza de vineri, pe 16 octombrie curent, **Gheorghe Marin**, scriitor și jurnalist, tatăl excepționalei cîntărețe Doina Aldea-Teodorovici, a adunat la Sediul Central al Bibliotecii Municipale „B.P. Hasdeu” confrăți de condei, editori, profesori, bibliotecari, rude și prieteni apropiați, cu ocazia lansării cărții sale de publicistică *Neamul prin fiii săi*, scoasă de sub tipar de curînd la Editura „Pontos” din capitală. Menționăm că protagonistul nostru la începutul actualei luni a devenit octogenar și cei veniți la manifestare l-au felicitat călduros și i-au urat sănătate și încă mulți ani de creație.

Chiar în deschiderea evenimentului moderatorul **Vlad Pohilă**, reputatul publicist și redactor-șef al revistei de biblioteconomie și științe ale informării *BiblioPolis*, a atras atenția asupra atmosferei îmbietoare, plăcută din sala patronată de spiritul omului de cultură și a savantului Bogdan Petriceicu Hasdeu, dar și străjuită de crucea lui Ștefan cel Mare și Sfînt de pe monumentul de vizavi. În continuare, Vl. Pohilă, trecînd în revistă datele biografice ale animatorului zilei, a subliniat că *Neamul prin fiii săi* e „o carte antologică care denotă un farmec deosebit – în ea se îmbină prin excelență istoria muliseculară și prezentul tumultuos al poporului nostru”. În paginile lecturate găsim publicistică documentară, versuri, proză și, desigur, multe fotografii, ilustrații care atrag atenția și impresionează prin noutate. Sînt evocate cu discernămint figuri importante din istoria noastră zbuciumată: Burebista, Decebal, Mircea cel Bătrîn, Alexandru cel Bun, Ștefan cel Mare și Sfînt, Mihai Viteazul, Ioan Vodă cel Cumplit, Alexandru Ioan Cuza, Alexei Mateevici, Nicolae Iorga ș.a. Dar cu aceeași căldură sufletească și măiestrie sînt schițate portretele contemporanilor, dintre aceștia îi numim pe Grigore Vieru, Gheorghe Marlariuc, Pavel Boțu, Gheorghe Vodă, Alexei Marinat, Claudia Partole. Orice om

pasionat de cultura și istoria neamului din care își trage rădăcinile poate descoperi în paginile cărții multe lucruri inedite, văzute din alt unghi de vedere – al omului de cultură Gh. Marin.

„Sînt adunați în această carte oamenii dragi autorului, de aceea articolele documentare și bucățile literare vor fi citite cu plăcere și admirație de către toți cei pasionați de istoria, de memoria Neamului”, a ținut să scoată în evidență poeta și publicista **Claudia Partole**. Tot dumneaei a menționat că Gh. Marin e un om fericit, căci editează cărți ale memoriei Neamului, ne aduce aminte de fapte, evenimente văzute și descrise prin prisma propriilor opinii. „Dacă pierdem această memorie, pierdem totul, tocmai de aceea cartea *Neamul prin fiii săi e binevenită*”, a conchis poeta.

Colegul de generație, poetul, prozatorul și publicistul **Arhip Cibotaru** a relatat că Gh. Marin nu a făcut vîlvă și zgomot în literele basarabene, ci s-a format ca un om cumpătat, „adunînd pe parcursul anilor mărgăritare, dar și spini – în cărțile lui găsim și bucurii, dar și lacrimi”. Putem spune că avem în față un scriitor meditativ, care face o proză documentară de mare calitate, dă dovadă că ține mult la limba română – fiecă cuvînt e la locul lui, fiecă frază e scrisă în cunoștință de cauză. Iar publicistul **Tudor Țopa**, tot din aceeași generație, a comparat această carte cu o pasăre și i-a dorit ca să aibă un zbor lung-prelung pe plaiul nostru.

Cu amintiri din anii '70-'80 ai secolului trecut a venit **Sergiu Nucă**, jurnalist și editor. „Alături de Gh. Marin am făcut o adevărată școală de editare a cărților”, a subliniat dumnealui, afirmînd privitor la cartea ce i-a apărut că autorul a făcut „o simbioză” din trecutul și prezentul poporului nostru, a abordat genul de literatură care place, căci personajele cărții sînt oamenii trecuți prin filiera istoriei, oameni care s-au călătorit, dar au lăsat urme adînci în analele istoriei. Prozatorul **Vlad Zbârnciog** și-a exprimat părerea că această carte care se lansează spre marele public va bucura mult inimile oamenilor, deoarece în ea sînt descrise momente uitate, dar edificatoare din viața noastră culturală. **Mihail Gheorghe**

Chibotaru, prozator, publicist și dramaturg, a relatat că protagonistul manifestării este un scriitor nealintat de viață și de destin. Modestia, lipsa de îngîmfare l-au însoțit oricînd și oriunde. De la el putem învăța omenia, în unele cazuri atenția sau chiar curiozitatea față de adevăr. Aceeași calitate de invidiat a fost evidențiată de **Nicolae Roibu**, reporter la cotidianul *Timpul*, și poetul **Gheorghe Ciocoi**, ambii vorbitori dorindu-i jubiliarului pe viitor și alte cărți bune, multe întâlniri cu cititorii dragi.

De o deosebită atenție din partea auditoriului s-a bucurat **Raisa Dedin**, o profesoară de limba și literatura română, acum pensionată, sosită de la baștina lui Gh. Marin – județul Cahul. Cu multă emoție în suflet dumneaei a spus că la țară sînt așteptate și citite cu nesaț cărțile de acest fel, mai ales cînd autorii sînt oameni din partea locului (cu care ea se mîndrește nespus de mult și care, de altfel, sînt destui împrăștiți în republică și în lume).

Poate cel mai mult a fost așteptat să ia cuvîntul **Cristofor** (Cristi, cum i se zice în mod familiar) – **fiul regretaților Doina și Ion Aldea-Teodorovici**. Cei ce au asistat în sală au aflat cum a fost educat Cristi în familia bunicilor, Eugenia și Gheorghe Marin, ce cărți a citit în copilărie și ce citește acum, cînd vine de la București la bunici. Doamna **Eugenia Marin**, fosta profesoară de limba și literatura română la Liceul român-francez „Gh. Asachi”, e mîndră de succesele nepotului și de cele ale soțului său, căruia, a zis, Dumnezeu lipsindu-l din nevrute de Doina și Ion, i-a lăsat zile multe și puteri de a scrie.

„Gheorghe Marin a demonstrat că este fiul acestui pămînt, el scoate în văzul lumii nume celebre, dar și nume uitate, unind într-un mod miraculos oameni cu aceeași viziune față de destinele basarabenilor” – e o constatare a **Marcelei Mardare**, editoare, ea fiind și prefațatoare la cartea de publicistică documentară *Neamul prin fiii săi*. Din acest cuvînt-înainte nu putem să nu desprindem următoarele: „Autorul vine cu propriile mărturii despre timpuri trecute în istorie, descoperă și analizează fapte, fenomene, evenimente. Drumul devenirii noastre este lung, interesant și plin de încercări. La fiecare cotitură a lui întîlnești patrioți care și-au avut rădăcinile viguroase, înfipite adînc în pămîntul sfînt al țării pe care l-au iubit și l-au prețuit poate mai mult decît însăși viața lor. Ei au știut să-și apere concepțiile, convingerile și idealurile cu dragoste, devotament, curaj, fermitate și sacrificiu. Merită să-i cunoaștem, să-i respectăm și să continuăm lucrurile bune începute de ei.”

Ultimul a luat cuvîntul Gh. Marin care a menționat că se bucură de întîlnirile de acest fel cu cititorii săi, niște întîlniri foarte calde și agreabile. „Am fost ajutat să realizez manifestarea de azi de către colaboratorii Bibliotecii Municipale „B.P. Hasdeu”, de rude, prieteni, cărora le mulțumesc pe această cale pentru susținere și aprecieri. Scrisul acum îmi este un refugiu de la necazuri, dar este și o datorie pe care trebuia s-o fac cu mult mai înainte”, a spus cu înțelepciunea ce-l caracterizează Gh. Marin – omul care, ne-am convins cu toții, cinstește Neamul și pe fiii săi cei mai vrednici.

În Sala de lectură a BM, unde a avut loc manifestarea, a fost inaugurată expoziția de cărți cu genericul: *La vîrsta toamnelor împlinite – Gheorghe Marin la 80 de ani*. Pe stand cititorii bibliotecii au putut vedea alături de *Neamul prin*

fiii săi și alte volume cu tematică asemănătoare semnate de Gh. Marin: *Misiuni și destine*, *Închinare memoriei*. S-au expus și cărțile pentru copii *Peștișorul vorbitor*; *Lecție de înot*, *Căluțul oștean*, precum și câteva traduceri considerate de specialiști destul de izbutite: *Așa glumesc la Gabrovo* (trei ediții), *O soluție sportivă* de James Aldridge, *În lumea minunilor* de Nikolai Rubakin ș.a.

Tot ce a creat Gheorghe Marin de-a lungul anilor se încadrează în patrimoniul literar și cultural al poporului nostru, în genere, al spiritualității românești, fiindcă din paginile scrierilor Domniei Sale răzbate spre noi adevărul istoric – adevărul fără care nu ne putem imagina că vom fi integrați într-un viitor apropiat în marea familie a popoarelor europene. De aceea, cititorii vor fi bucuroși să-l aibă și de acum înainte pe Gh. Marin ca oaspete la bibliotecă, în școli, în aulele universitare și, desigur, ca autor al unor cărți noi tot atât de captivante și valoroase prin problematica expusă.

(*BiblioPolis*, 2010, nr. 1)

Un volum de traduceri în limba mării poezii a lumii

Luna Mărțișorului este bogată în evenimente culturale, multe consacrate de Calendarul UNESCO sau al altor foruri de talie internațională. Ni se pare semnificativ faptul că, după Ziua internațională a francofoniei și Ziua internațională a poeziei, la Biblioteca Municipală „B.P. Hasdeu”, pe 23 martie, curent a avut loc lansarea unei cărți axată tocmai pe aceste sărbători. Este vorba de un volum de traduceri din română în franceză – *Poeme / Poèmes* (ediție bilingvă; Chișinău, Tipografia „Sirius”, 2010) – autoare **Ludmila Ciobotarencu**, dr. în filologie, profesoară de limba franceză. Dna L. Ciobotarencu a educat multe generații de viitori cercetători la Academia de Științe a Moldovei, dar o pasiune a dumneaei, de-a lungul a circa trei decenii, o constituie și traducerile efectuate din scriitori români în limba lui Victor Hugo, Charles Baudelaire, Paul Valéry etc. Dovadă ne stă și splendidul volum, apărut de curînd, ce cuprinde un florilegiu de poeme reprezentative din Mihai Eminescu, Grigore Vieru, Ion Hadârcă, Adrian Păunescu, Nicolae Dabija și Steliana Grama.

Fire delicată, sensibilă și discretă, dna L. Ciobotarencu este încă puțin cunoscută unui larg public cititor, chiar dacă a efectuat numeroase traduceri în franceză din literatura română – clasică și contemporană, de pe ambele maluri ale Prutului. Spre deosebire de dl prof. univ. dr. hab. Constantin Drachenberg – cunoscut autor, coautor, redactor și traducător a zeci de manuale de istorie universală, modernă și contemporană. Este însă remarcabil faptul că acest cuplu de excepție, familial și intelectual, de-a lungul mai multor decenii, au promovat printre tinerii studioși valorile naționale și universale autentice: dna L. Ciobotarencu, la câteva universități și la AȘM, făcînd-o cu un rafinament tipic franțuzesc, iar dl C. Drachenberg, la USM, cu o corectitudine și tenacitate specific germană.

În deschiderea manifestării, ziaristul, scriitorul și traducătorul **Vlad Pohlă**, un discipol al distinsei doamne L. Ciobotarencu, a prezentat-o astfel pe fosta sa

profesoară din anii de doctorat la AȘM: „Mereu fermecătoare, mereu elegantă, mereu atentă la frământările colegilor și ale discipolilor... Mereu sensibilă la pulsul vieții noastre spirituale, uneori era și exasperată că nu toți tinerii studioși înțeleg importanța, necesitatea cunoașterii limbii franceze, apropierea de civilizația Franței.” Fiind la această manifestare pe post de moderator, Vl. Pohlă a menționat că pe timpul regimului sovietic traduceri, din autori basarabeni, realizate preponderent în rusă, făceau o deschidere spre Răsărit. Astăzi însă, când se fac tot mai multe tălmăciri în engleză, franceză, italiană, spaniolă, germană etc., acestea constituie o ieșire a noastră spre Vest, spre cultura multimilenară europeană. „Există un șir de versiuni bune din română în franceză, realizate, mai ales, de scriitorii români nativi, de exemplu, cele ale lui Michel Steriade, din Bruxelles, a precizat Vl. Pohlă. Însă cartea lansată astăzi spre publicul cititor are unele particularități impresionante, în primul rând, selecția textelor făcută cu discernământ, apoi redarea reușită în franceză a nuanțelor limbii noastre. Fără nicio îndoială, asistăm la apariția unui debut editorial captivant, care este o împărtășire a unei experiențe de pionierat, dar și a unei bucurii, a unei împliniri.”

Omul de afaceri, vicepreședintele Consiliului Coordonator al Departamentului Relații Interetnice, dr. **Müharib Allahverdi**, de origine azer, și dumnealui un discipol al doamnei L. Ciobotarencu, a remarcat performanțele neobositei sale profesoare din anii când își făcea doctoratul la AȘM, mulțumindu-i că i-a stimulat interesul pentru cultura franceză, dar și pentru cea a românilor. Vorbitorul a îndemnat-o să scoată la lumină și alte scrieri demne să fie cunoscute și la noi, și în Occident. Colega de breaslă **Silvia Grossu**, dr. conf. univ. și prodecan al Facultății de Jurnalism și Științe ale Comunicării, USM, a mărturisit cât de important e să susținem efortul, delicatețea, cumsecădenia, modestia proverbiale ale traducătoarei. Cei prezenți în sală au admirat și au aplaudat versurile lui Grigore Vieru, recitate cu duiosie în franceză, căci S. Grossu are o dragoste aparte și pentru poezia vieriană, și pentru cea franceză, respectiv pentru limba lui Balzac, o pasiune ce nu poate fi redată în cuvinte. „Traducerile incluse în carte, la a cărei lansare asistăm, demonstrează o muncă extraordinară și nobilă, o zbatere permanentă spre calitate, de aceea trebuie aduse neapărat în fața tinerilor studioși”, a conchis S. Grossu.

A luat apoi cuvântul **Dumitru Grama**, dr. în drept, profesor universitar, tatăl regretatei poete Steliana Grama. Dl profesor de drept la ULIM și colaborator la AȘM a ținut să accentueze cât de mult l-a ajutat franceza învățată „la dna Ciobotarencu” – în cercetare și în munca la catedră, de-a lungul anilor. Apoi dumnealui a comunicat într-o manieră familiară cum își scria versurile S. Grama, care sînt înțesate cu metafore, jocuri de cuvinte, inclusiv neologisme, că trebuie uneori la citirea lor să folosim dicționarele... „Traducerile incluse în culegerea de față sînt foarte reușite și mă bucur nespuse de succesul dnei Ciobotarencu. Ar fi bine ca, prin contribuția diferitor asociații francofone, acest volum, cu unele completări, să fie editat și în Franța”, a sugerat prof. D. Grama. „Nasc și la Moldova... femei”, a menționat, parafrazînd spusa cronicărească, dna **Eliza Botezatu**, dr. hab. prof. univ. la UPS „Ion Creangă”. Pentru a face traduceri reușite trebuie să stăpînești la perfecție ambele limbi. Citind versurile scriitorilor noștri în franceză observăm că a fost redată cu măiestrie muzicalitatea poeziei noastre. Și dis-

tinsa profesoară, critic și istoric literar E. Botezatu a reiterat doleanța expusă de alți antevorbitori – ca animatoarea manifestării să editeze traduceri din literatura română în franceză, inclusiv unele lucrări în proză de autori de la noi.

Cu amintiri relativ recente a venit pictorița **Valentina Brâncoveanu**. Locuind în vecinătate și fiind deseori în vizită, L. Ciobotarencu a inspirat-o de nenumărate ori să picteze, citindu-i sau recitându-i din clasicii români. Nu este deci întâmplătoare inserarea pe coperta a patra a unei picturi de V. Brâncoveanu, avînd ca sursă de inspirație *Luceafărul* eminescian. A umplut sala de farmecul limbii române și franceze interpreta de muzică folk **Maria Mocanu**, acompaniată la chitară de **Igor Grossu**, jurnalist și, de asemenea, interpret de muzică folk. *Galbenă gutuie / Coing doré* de Adrian Păunescu a mers la suflet, a produs o mare satisfacție celor care i-au ascultat.

În sală au fost prezenți și elevi din cl. a X-a de la Liceul român-francez „Gheorghe Asachi” din Chișinău, care au confirmat că tînăra generație este pasionată de lectură și pledează ca traducerea dnei L. Ciobotarencu să ajungă la cît mai mulți cititori din republică și de peste hotare. Sub semnul recunoștinței și al admirației am asistat cu toții la o plecăciune a lor în fața talentului și măiestriei artistice, demonstrate de autoarea volumului *Poeme / Poèmes*.

În final, dna L. Ciobotarencu a dezvăluit unele subtilități profesionale, a recunoscut că s-a lovit de un șir de probleme la traducerea unor cuvinte, de exemplu, *dor*. La fel, publicul a putut afla că titlul poemului *Luceafărul – Astral* în franceză – dumneai l-a „găsit” abia la doi ani după ce realizase tălmăcirea integrală a textului.

Deși manifestarea prezentată de noi s-a bucurat de o audiență selectă, receptivă, marcată de entuziasm și admirație, nu putem să nu ne exprimăm, în context, și o nedumerire, o doză de regret, de decepție, chiar. Lansarea unei cărți „francofone”, a unui volum de confluente literare româno-franceze – fiți de acord – este un eveniment rar, la noi. Tocmai din acest motiv, credem, la manifestare se impunea prezența unor instituții implicate la modul cel mai direct în mișcarea francofonă. Ne referim la Liceul român-francez „Gh. Asachi”, la cele cîteva facultăți de limbi străine cu secții de filologie franceză... Dar, zicem noi, ar fi fost binevenită și prezența unor reprezentanți ai Alianței Franceze, ba chiar și ai Ambasadei Franței la Chișinău...

Cu certitudine, munca asiduă și inspirată, depusă de autoare la apariția volumului *Poeme / Poèmes* (care începe cu *Luceafărul* lui Eminescu și se încheie cu rondelul *Să ne păstrăm coloana vertebrală* de S. Grama) va fi folosită în mod avantajos de către toți utilizatorii BM „B.P. Hasdeu”, precum și de către cei care vor avea norocul să o procure în librării. Îi urăm și pe această cale dnei prof. Ludmila Ciobotarencu multă sănătate și rezistență, noi împliniri pe tărîmul editorial, căci știm cu siguranță: în sertarele protagonistei noastre se mai află încă multe traduceri – scrieri de diferite genuri și specii literare care își așteaptă ora cînd vor fi expuse publicului.

Coautor: Vlad Pohilă

(BiblioPolis, 2010, nr. 1)

Simpozion la Biblioteca de Arte „Tudor Arghezi”

Programul *Săptămîna uşilor deschise* la Biblioteca de Arte, căreia prin decizia Consiliului Municipal Chişinău i s-a acordat numele marelui poet, prozator, dramaturg şi publicist Tudor Arghezi (1880-1967), pe 28 mai 2010 a continuat cu Simpozionul *Tudor Arghezi – poet român ce vine imediat după Eminescu*. Dna dr. **Lidia Kulikovski**, director general al BM „B.P. Hasdeu”, a numit-o cu satisfacţie printre participanţii la manifestare pe **Mitzura Arghezi**, fiica scriitorului Tudor Arghezi, care a sosit în capitala noastră anume cu prilejul decernării numelui tatălui ei unei biblioteci de prestigiu din urbe. „Traversăm un timp greu, de criză, dar nu ne dezicem de carte, de activităţile culturale care ne fac să fim mai puternici, mai înţelepţi şi mai încrezuţi într-un viitor pe care ni-l dorim cu toţii – european, în esenţă,” a spus în continuare dna L. Kulikovski, mulţumindu-i dnei Mitzura Arghezi pentru donaţia de carte pe care a făcut-o Bibliotecii de Arte. Sîntem convinşi că aceste cărţi, venite din Mărtişorul Bucureştilor, vor deveni un sprijin real în procesul instructiv şi la organizarea timpului de recreere a chişinăuienilor. „Instituţiile culturale, cărţile care ne fac să medităm asupra problemelor ce ne frămîntă zi de zi, actul de cultură, în general, trebuie să devină în viaţa noastră mai presus de orice,” a concluzionat doamna directoare.

Publicistul şi scriitorul **Vlad Pohilă**, care a fost şi moderatorul manifestării consacrate lui Tudor Arghezi, a mărturisit că a făcut cunoştinţă cu creaţia autorului unui număr impunător de psalmi şi de litanii încă din adolescenţă, drept dovadă aducînd din biblioteca-gazdă şi prezentînd publicului volumaşul din colecţia „Cele mai frumoase poezii”, apărut în 1958 la Editura Tineretului din Bucureşti. Numele lui Tudor Arghezi pe frontispiciul Bibliotecii de Arte este foarte potrivit, întrucît scriitorul a avut multiple preocupări în legătură cu aproape toate artele. În acest context menţionăm că la Chişinău pe Aleea Clasicilor Români, în 1995,

a fost dezvelit bustul lui Tudor Arghezi; există în capitală și o stradă cu numele poetului, precum și un liceu într-un centru raional.

Fiica marelui poet – Mitzura Arghezi – actriță de teatru și film, deputat (PRM) în legislaturile 1996-2000 și 2000-2004 din Parlamentul României, director onorific al Casei Memoriale „Tudor Arghezi” din București, a venit cu amintiri tulburătoare din viața și activitatea dragului ei părinte. T. Arghezi era animat de toate ce se petreceau în jurul lui, era din fire un răzvrătit, îi plăceau lucrurile și formele fixe, vorbea cu profesorii și tinichigiii deopotrivă, în mod egal, fără deosebire, recunoștea numai egalitatea totală a oamenilor – iată doar câteva din caracteristicile făcute de Mitzura tatălui său. Aceste însușiri proprii ființei lui i-au provocat un șir de neplăceri, pe care scriitorul le învingea cu destoinicie. Copiii însă au crescut nerăsfățați, după moarte totuși numele lui le-a fost ca un înger păzitor. Mitzura Arghezi păstrează viu cultul cărții care a fost format în familie. „Moda internetului în curînd va trece,” e o părere a dumneaei. De aceea, i-a îndemnat pe toți din sală să nu scape niciun moment de lectură plăcută. Și era firesc să facă o invitație tuturor doritorilor să viziteze Casa Memorială „Tudor Arghezi” din strada Mărțișor 26.

Academicianul, istoricul și criticul literar **Mihai Cimpoi**, în cadrul simpozionului, a menționat că în prezent, în R. Moldova, creația lui Tudor Arghezi se studiază în școli, licee, universități. Psalmii, litaniile, „inscripțiile”, tabletele scrise cu talent sînt inconfundabile și poartă un spirit postmodernist, pe alocuri ludic. Tudor Arghezi a fost scriitorul care a pus în prim-plan valoarea scrierilor literare. M. Cimpoi a citat din opera poetului protagonist referințe la artă, literatură, cultură.

Dr. **Ion Constantin**, cercetător științific principal la Institutul Național pentru Studiul Totalitarismului din București, a vorbit despre necesitatea de colaborare dintre biblioteci, despre rolul benefic al cărții în perioada cînd ea pare că cedează terenul tehnologiilor informaționale.

Despre creația lui Tudor Arghezi, însemnătatea ei în procesul de educare a tinerei generații, de pășire pe calea europenizării, și-au expus opiniile scriitorii **Ianoș Turcanu și Valeria Grosu**.

Înmîinîndu-i Mitzurei Arghezi un buchet frumos de trandafiri din propria grădină, cu însuflețire și pasiune a vorbit artistul plastic, nonagenarul **Glebus Sainciuc**. Amintirile sale au început din perioada interbelică și au continuat pînă de curînd.

Dna dr. Lidia Kulikovski, fiind în consens cu cele relatate la simpozion, a dat citire poeziei *Inscripție pe o ușă*, despre care Mitzura Arghezi a spus că era tocmai deviza de viață a lui Tudor Arghezi.

Atmosfera îmbietoare a zilei de mai a fost întregită de declamația celor mici a poeziilor pentru copii de Tudor Arghezi, dar și de melodiile populare interpretate de colectivul de instrumentiști ai Liceului „Nicolae Sulac” din capitală. Sub conducerea directoarei Bibliotecii de Arte **Aliona Vârlan** a fost inaugurată expoziția de carte „Tudor Arghezi: nume adunat pe-o carte” și expoziția de grafică „T. Arghezi – desenator”.

(*BiblioPolis*, 2010, nr. 2)

La masa tăcerii cu Gheorghe Budeanu

Pe 28 mai curent, la Biblioteca Municipală „B.P. Hasdeu” a avut loc lansarea volumului de publicistică *33 la masa tăcerii* de **Gheorghe Budeanu**, ziarist marcant, în prezent redactor-șef al cotidianului „Timpul”. Apărută recent, cu un tiraj de o mie de exemplare, cartea are imprimată pe coperta din față *Masa tăcerii*, iar pe cea din spate – *Coloana infinitului*, vederi stilizate ale capodoperelor lui Constantin Brâncuși – simboluri reprezentative ale românismului. Inserînd în mare parte interviuri și note de călătorie, Gh. Budeanu a adus în fața cititorilor o culegere de mărgăritare prelucrate și șlefuite cu mîgală pe gustul tuturor. La manifestare au participat politicieni, ziariști, scriitori, muzicieni, bibliotecari, profesori, studenți, cărora le este cunoscută creația publicistică a domnului Gh. Budeanu de pe paginile mai multor ziare la care a colaborat dumnealui pe parcursul amplei sale cariere de jurnalist onest și binevoitor.

Chiar de la începutul manifestării jurnalistul și scriitorul **Vlad Pohilă** a trecut în revistă cele mai importante date biografice ale protagonistului, relevînd momentele esențiale și care prezintă interes privind urcușul acestuia spre culmile muncii creatoare profesionale. „Nu oricui au fost solicitate interviurile, dar nici nu oricine aprobă și e de acord să ofere un interviu. În cazul domnului Gheorghe Budeanu putem spune cu o oarecare invidie că dumnealui și-a arătat preferința pentru așa interlocutori ca: Mircea Snegur, ex-președinte al Republicii Moldova; Grigore Vieru, regretatul mare poet; Ion Costăș, general, ex-ministru al apărării pe vremea războiului de pe Nistru din anul 1992, Nicolae Sulac, neîntrecutul nostru cîntăreț popular; Glebus Sainciuc și Isaia Cârmu, artiști plastici; Vasile Iovu și Gheorghe Zamfir, naiști; Eugen Doga, compozitor; Emil Loteanu, cineast; Ion Caramitru, actor de teatru și film, ex-ministru al culturii din România, ÎPS Petru ș.a. Deci, interesele domnului Gh. Budeanu sînt largi și nu pot fi cuprinse în întreaga lor gamă. Și încă un detaliu: cartea a avut marele noroc să fie prefațată de Mircea Snegur, primul președinte al Republicii Moldova”, a spus Vl. Pohilă, invitînd pe cei prezenți în sală la o discuție sinceră și nepărtinitoare pe marginea unei reușite apariții editoriale din anul curent – *33 la masa tăcerii*.

Dezbaterile au început cu luarea de cuvînt a domnului **Mircea Snegur**, care

din capul locului a remarcat caracterul mobilizator al cărții și valoarea istorică a interviurilor lui Gh. Budeanu, care au reflectat perfect toate etapele deloc ușoare ale tinerei noastre republici. M. Snegur a mai relatat că prin interviurile lui Gh.

Budeanu trece ca un fir roșu îndelungul proces de eliberare națională, început încă la sfârșitul anilor '80 ai secolului trecut. Autorul a putut să descătușeze și să predisună la sinceritate pe fiecare din cei intervievați. Prin aceasta interviurile sînt interesante și plăcute la lectură.

A urmat expunerea dramaturgului, prozatorului și publicistului **Andrei Strâmbeanu**, care a caracterizat activitatea lui Gh. Budeanu ca pe un model de ziaristică echilibrată, cumpănită, îndemnînd cititorii să ia în atenție mai ales interviul cu regizorul de cinema Emil Loteanu. „Scrierile lui Gheorghe Budeanu sînt utilitare, pragmatice. Un astfel de jurnalist face cinste *Timpului* și întregii republici”, a conchis cu mîndrie în suflet A. Strâmbeanu.

„E un jurnalist de croială veche”, a continuat pe aceeași undă a convorbirii directorul publicației *Timpul* **Constantin Tănase**. Domnia Sa a constatat și greutatea scrierii unor interviuri reușite – nu orice jurnalist are curajul să se apuce de acest gen publicitar, deoarece este foarte dificil, cere multe cunoștințe din diferite domenii de activitate a omenirii și, totodată, trebuie să fii un mare psiholog al determinării stărilor sufletești. „Protagonistul nostru toate aceste calități le are. Generația nouă poate învăța multe de la Gheorghe Budeanu, fiindcă pe deasupra mai e și un bun român”, a finalizat C. Tănase.

Colegul de facultate, ziaristul de la *Timpul* **Nicolae Roibu**, l-a felicitat pe Gh. Budeanu cu ocazia apariției noului său volum de publicistică și a specificat în treacăt că față de alți mînuitori ai condeiului care practică jurnalismul protagonistul nostru principal este un ziarist necorupt, nepătat (în sensul figurat al cuvîntului). „Dacă vom citi cu atenție cartea lansată astăzi, vom observa că Gheorghe Budeanu nici nu critică, nici nu laudă, dar spune întotdeauna adevărul”, e părerea absolută a lui N. Roibu, entuziasmat și fascinat de succesele colegului cu care muncește zi de zi la aceeași publicație.

Poetul **Mihai Morăraș**, originar din Bucovina, a scos în evidență că durerea cea mare a lui Gh. Budeanu este Transnistria, teritoriu separatist, dar permanent în atenția mass-mediei. Animatorul întrunirii a participat la conflictul armat de pe Nistru și e bine cunoscut publicului prin „reportajele de pe front”. Același atașament față de publicistica lui Gh. Budeanu a exprimat-o poetul **Vasile Romanciuc**, pictorul nonagenar **Glebus Sainciuc** și eroul războiului de pe Nistru **Ștefan Jurja**, originar din satul Dolna, Strășeni, unul din cei care au ținut piept separatiștilor în groaznicul an 1992 și care a fost decorat pentru vitejie cu Ordinul „Ștefan cel Mare”.

Actrița **Ninela Caranfil** a subliniat că Gh. Budeanu e meșter la pus întrebări deștepte, de aceea a căpătat și răspunsuri pe potrivă. Și încă o particularitate văzută de actriță constă în faptul că dumnealui a avut și a rămas cu foarte mulți prieteni. Sala plină de admiratori este o dovadă în plus. Urîndu-i succes și înainte, distinsa actriță a făcut o remarcă, precum că ar dori și ea pe viitor să fie protagonista lui Gh. Budeanu.

„33 la masa tăcerii constituie un eveniment în istoria jurnalisticii noastre,” a mărturisit generalul de divizie, ex-ministrul al Securității Naționale **Tudor Botnaru**. Dumnealui a mai remarcat cultura vastă a protagonistului și cuprindearea multor sfere de activitate a intervievaților.

Vasile Iovu, instrumentist, care face ca „lemnul să cînte”, și el un erou al cărții, a interpretat la nai o melodie cu o denumire destul de semnificativă – *Mîna, Gheorghe, boii bine*. Un alt coleg de facultate, jurnalistul **Igor Grossu**, felicitîndu-l pe Gh. Budeanu pentru izbîndă, nu s-a lăsat îndatorat și a umplut spațiul sălii de lectură a bibliotecii cu acordurile antrenante și încîntătoare ale chitarei.

Cu multă însuflețire a vorbit **Nina Gorincioi-Cadoppi**, cea care a contribuit finanțînd editarea cărții, cea cu inimă mare de patriot al țării sale și de susținător al flămării românismului pe meleagurile dintre Prut și Nistru. Nu e prima carte apărută la noi cu sprijinul direct al ei și credem că nu va fi ultima, căci se vede bine: N. Gorincioi-Cadoppi, cu toate că locuiește în Italia, e cu trup și suflet aici, în Basarabia natală, cu gîndul la bunăstarea zilei de mîine a ei.

Înșuși Gheorghe Budeanu și-a destăinuit unele secrete ale creației sale, a relatat în ce împrejurări a cunoscut eroii cărții, cum au decurs interviurile, mulțumindu-le tuturor pentru bunăvoință și loialitate. „Probabil, modesta mea contribuție la ceea ce ați citit este că... am alergat cu o floare în mîna după niște oameni frumoși, adunați aici, și i-am convins să tălmăcească strigătul de ciocîrlie al sufletului basarabean la răscruce de milenii și de soartă”, e o frază ce aparține autorului – scoasă de pe filele volumului ce își ia zborul să îndeplinească cu ferwoare misiunea de culturalizare.

(*BiblioPolis*, 2010, nr. 2)

Cornovenii revin mereu la baștină

E miez de iunie, e caniculă, dar ea a fost învinsă de cei care s-au prezentat la Biblioteca Municipală „B.P. Hasdeu” să se întîlnească cu doi veri drepti – prof. univ. dr. Zamfira Mihail de la Institutul de Studii Sud-Est Europene al Academiei Române și prof. univ. dr. Dimitrie Ursu de la Universitatea de Stat din Odesa. În drum spre comuna Cornova din preajma Unghenilor, sat de unde li se trage obîrșia, au făcut un popas la Chișinău ca să țină în localul străjuit de sabia și crucea lui Ștefan cel Mare și Sfînt o conferință omagială intitulată *Revenirea la rădăcini*. Dna conf. univ. dr. **Lidia Kulikovski**, director general al BM „B.P. Hasdeu”, gazdă și moderatoare a manifestării, prezentînd oaspeții veniți – unul din Vest, iar altul din Est –, a spus că asistăm la o frumoasă reîntoarcere acasă, în Basarabia, a consîngenilor noștri, plecați de la baștină nu din propria voință. **Zamfira Mihail** s-a născut pe 15 iunie 1937, la Chișinău, e cercetător științific în domeniul lingvisticii comparate și al slavisticii, etnolog, bibliolog, doctor în filologie, profesor universitar. Sub îndrumarea tatălui ei, Paul Mihail (originar din Cornova), preot, teolog și istoric, se specializează în cercetarea culturii vechi românești. E cercetător științific la faimosul Institut de Studii Sud-Est Europene al Academiei Române (fondat de Nicolae Iorga), predă la Facultatea de Istorie a Universității din București, apoi e profesor universitar, șefa Catedrei de filologie la Universitatea „Spiru Haret” din capitala României. A scris peste 400 de articole, studii, lucrări monografice. Din 2007 e Cetățean de Onoare al comunei Cornova, Ungheni. **Dimitrie (Dinu) Ursu** s-a născut pe 22 mai 1935, în comuna

Cornova, pe atunci județul Orhei. Tatăl, Pavel Ursu, se trăgea dintr-o veche dinastie de răzeși; mama, Nadejda, era sora cunoscutului cărturar Paul Mihail. După 1945 pe Dinu soarta l-a purtat prin Basarabia, Ucraina, Rusia. În 1958 absolvește Facultatea

de Istorie a Universității de Stat din Odesa, iar în 1965 face studii de doctorat la Catedra de istorie modernă și contemporană a aceleiași universități. Ulterior se specializează în africanistică, aceasta constituind obiectul viitoarei teze de doctor habilitat. O perioadă lucrează ca șef al Catedrei de istorie modernă și contemporană a Universității Naționale „Taurida” din Simferopol, iar din 2005 revine la Universitatea de Stat din Odesa.

Dr. în economie **Vasile Șoimaru**, și el de viță cornoveană, a mărturisit unele momente din viața celor doi protagoniști, a vorbit despre legăturile pe care le întreține permanent cu ei. Pe când jurnalistul și omul de litere **Vlad Pohilă** s-a referit, în special, asupra volumului *155 de cărți într-o carte* de prof. univ. dr. Zamfira Mihail, apărut recent la Editura „Prometeu” (director: Raisa Sochircă) din Chișinău, și care se lansa, spre aprecierea publicului cititor, la această întrunire de suflet. Munca la carte nu a fost chiar atât de simplă, dar datorită spiritului mobilizator al dlui V. Șoimaru o vedem scoasă la lumină. E o culegere excelentă de articole apărute pe parcursul a cinci decenii în diverse publicații de prestigiu din țară și din străinătate (*Mitropolia Moldovei și Sucevei, Revue des études sud-est européennes, Analele Universității „Spiru Haret”. Seria Filologie. Limba și Literatura Română* ș.a.). Orice filă este pătrunsă de spiritualitate românească, stilul e distins, delicat, frazele sînt construite cu o corectitudine maximă, încît lectura te absoarbe de la prima pînă la ultima pagină. Z. Mihail recenzează studii, tratate, dicționare ale lingviștilor și filologilor români și din străinătate, pune în discuție problemele relațiilor interetnice, nu a uitat să descrie nici situația limbii și literaturii române din Basarabia. E „un volum dens”, de sinteză, cu valoare enciclopedică, în care persistă ideea de continuitate, de veșnicie. „Se vede că protagonista noastră a fost ajutată și susținută în munca sa de Preabunul nostru Mîntuitor,” a conchis Vl. Pohilă.

Dimitrie Ursu în prelegerea sa *Mihai Eminescu la Odesa (în baza materialelor inedite din arhivele orașului Odesa)* a adus la cunoștința ascultătorilor din sală unele momente din viața și activitatea celui mai mare poet român, dar, mai ales, din perioada tratamentului la liman, la Kuialnik, la medicul-curant Felician Iahimowicz. D. Ursu îl vede pe Mihai Eminescu ca fondator al limbii și literaturii române moderne, ca profet (proroc – a prevăzut unele fapte, evenimente

ce s-au adevărat) și ca martir, care are afinități cu marii scriitori G.G. Byron, A. Pușkin, T. Șevcenko. Dar pentru profesorul universitar de la Odesa poetul român e, în primul rând, un geniu incontestabil, un filozof cu un spectru larg de interese (de la spiritualitatea popoarelor antice și moderne din Occident pînă la cultura indiană) și, mai ales, e un gînditor politic, care a criticat fără cruțare societatea în care a trăit și a indicat calea ieșirii românilor din impas, din sărăcie și alte suferințe ce s-au lăsat pe umerii lor. Oaspetele își aduce adesea aminte cum mama lui, pe cînd el era încă un puști, îngîna romane pe versurile lui Eminescu. Au urmat ani grei de pîrbegie pe meleaguri străine, dar iată că în ultimii ani dumnealui se reîntoarce la Eminescu, la istoria poporului român, la limba română, pe care a uitat-o, dar nu de tot – se reîntoarce „ca cititor și ca istoric”. Prof. dr. D. Ursu a mai indicat pentru cercetătorii creației și vieții autorului *Luceafărului* și *Scrisorilor* locurile unde pot, după toate probabilitățile, să se mai afle în prezent – încă nedescoperite – documente, materiale despre poet la Iași, Kiev, Sankt Petersburg, Moscova. De mult folos pentru cititorii BM „B.P. Hasdeu” vor fi cărțile și publicațiile periodice tipărite la Odesa și dăruite cu multă amabilitate de către savant bibliotecii.

Poetul, prozatorul și publicistul **Nicolae Dabija** a remarcat că Zamfira Mihail e cea mai de seamă cunosătoare a literaturii vechi românești, iar Dimitrie Ursu e un mare cîștig spiritual al nostru, al românilor din Basarabia. „Bun venit acasă, în națiune!” iată adresarea autorului *Temei de acasă* către domnul profesor de la Odesa. Actrița Teatrului Național „Mihai Eminescu” **Ninela Caranfil** s-a destăinuit că, ascultînd prin cîte greutăți trec conașionalii noștri fiind departe de baștină, au podidit-o lacrimile. De aceea, ca să ne transfere în universul miraculos al poeziei, actrița a recitat, pornită din inimă, cunoscută de toată lumea romanța *De ce nu-mi vii*. „Simt cum se construiește un pod durabil între sufletele noastre... Vreau să avem credință în izbîndă...”, cu aceste cuvinte a venit în fata ascultătorilor octogenarul **Constantin Bobeică**, pedagog prin vocație, publicist și patriot care înțelege bine lucrurile, căci a avut de suferit și el niște ani de deportare în gulagurile siberiene.

În luarea sa de cuvînt Zamfira Mihail, povestind „aventura cărții” sale, a reiterat că volumul proaspăt apărut e un fel de raport al activității ei de peste o jumătate de secol, la proiectul dat i-a avut drept coordonatori pe L. Kulikovski, Vl. Pihilă și V. Șoimaru. Lui V. Șoimaru îi aparține și imaginea de pe copertă (rîul de munte Ceremuș), precum și unele fotografii de la diverse evenimente culturale sau pur și simplu întîlniri prietenești, amiabile. Cartea „are greutate”, e scrisă pe nota 10, cuprinde o arie geografică foarte variată, plus la asta include un bogat instrumentar bibliografic (*Bibliografia lucrărilor tipărite și a referințelor la ele, Repere biografice, Iconografie*) – e concluzia dnei L. Kulikovski. Tot dumneaei în prefața cărții scrie: „Prezenta carte a dnei dr. prof. univ. Zamfira Mihail poate fi comparată cu un stejar secular dacă îi analizăm conținutul, care impresionează prin vastitatea abordărilor, adîncimea cronologică a subiectelor cercetate, diversitatea valorilor culturale, literare, lingvistice prezente în volum. Dacă însă ne gîndim la conceptul volumului, ne dăm seama că este o carte despre cărți, este o enormă forță de zidire, de creare a memoriei.”

Parohul Bisericii „Sfinții Apostoli Petru și Pavel” din Chișinău **Petru Burbuz**, magistrul în teologie, consilier administrativ și bisericesc al Mitropoliei Basarabiei, s-a referit la relațiile de rudenie ale protagoniștilor, scoțînd în evidență figura eminentă a lui Paul Mihail, care era, după părerea lui, un model de a ține legătura prin corespondență, de a împărtăși părerile privind evenimentele desfășurate în țară, iar fiica lui – Zamfira Mihail – a moștenit toate aceste calități, avînd o mare dragoste de știință.

Nu pot ascunde bucuria și admirația față de cele petrecute pe 18 iunie 2010 în Sala de lectură a BM „B.P. Hasdeu”. Cei prezenți – profesori, ziariști, scriitori, oameni de știință, de artă și cultură, bibliotecari, studenți și elevi, cetățeni din Cornova, Ungheni, Iași, București, Odesa – au fost pe parcursul a circa trei ore cu cugetul în unire, au fost cu aceeași simțire de Țară, de Neam, de baștină. Basarabia își vindecă rănilor – la vatră se reîntorc feciorii și ficele ei. Sufletele oamenilor – cîndva expulzați de la rădăcini, de la izvoare în toate direcțiile celor patru puncte cardinale – în sfîrșit se apropie, se contopesc și apare speranța reîntregirii netăgăduite a Neamului. Facă dușmanii ce o vrea – sîngele apă nu se face.

A doua zi după această întrunire Dimitrie Ursu, Zamfira Mihail, împreună cu Vasile Șoimaru, au fost oaspeții comunei Cornova, unde au înmînat celor mai buni absolvenți ai Gimnaziului „Paul Mihail” din localitate premii de excelență (pe anul 2010), premii ce poartă același nume al ilustrului lor consătean.

Foto: Vasile Șoimaru
(www.hasdeu.md, 18 iun. 2010)

Forumul celor mai fideli cititori ai Bibliotecii Municipale „B.P. Hasdeu”

Pe 1 decembrie, cînd românii din Țară și din orice colț al lumii sărbătoresc Ziua Națională a României, iar la Chișinău a fost dat startul sărbătorilor de iarnă, la Biblioteca Municipală „B.P. Hasdeu” s-a desfășurat Forumul celor mai fideli cititori.

În deschiderea manifestării culturale, dna dr. **Lidia Kulikovski**, director general al BM „B.P. Hasdeu”, a menționat că trăim un timp al schimbărilor climatice, tehnologice, politice, dar neschimbată rămîne importanța cărții în activitatea noastră de zi de zi. Prezentînd un succint raport al activității BM pe parcursul anului 2010, dna L. Kulikovski a specificat: „La dispoziția utilizatorilor stau 31 de filiale, distribuite în toate sectoarele capitalei, servicii specializate ca Biblioteca Publică de Drept, Biblioteca de Arte «T. Arghezi», Centrul Academic Internațional Eminescu, Centrul de Informare și Documentare «Chișinău», Centrul de Informare Europeană, Sala de carte germană ș.a., avînd o colecție de factură enciclopedică, de peste un milion de volume, o colecție aproape exhaustivă de publicații periodice, servicii virtuale, servicii specializate, programe de lectură, programe de cultură și divertisment. La 1 noiembrie 2010 în baza de date a bibliotecii erau înregistrați peste 230 mii de chișinăuieni și locuitori din subur-

bii. Dintre ei în cele zece luni ale anului 2010 au vizitat cu regularitate BM circa 116 mii de cititori. În aceeași perioadă chișinăuienii au solicitat pentru a lectura aproximativ șase milioane de titluri (de cărți, reviste, ziare etc.). Statisticile nu pot înlocui oamenii... Cititorii sînt prezentul și viitorul bibliotecii. Ceea ce contează cu adevărat nu este cîți sînt în general, ci cît de mulți sînt fideli... Noi am ales, din cele 116 mii de cititori activi, după criterii elaborate în prealabil, 133 de cititori, atîtia cîți ani a împlinit de la fondare, în 2010, BM «B.P. Hasdeu». Deci, 133 din cei mai fideli bibliotecii, cărții, lecturii...” Parafrazîndu-l pe scriitorul american Ray Bradbury, L. Kulikovski a reiterat că „lumea fără cărți poate deveni un infern”. De aceea, avem și cititori fideli, de o loialitate de nedescris. Indiferent că sînt de la filiale diferite (de la „Transilvania” sau „Onisifor Ghibu”, de la „Alba Iulia” sau „Maramureș”...), li s-a exprimat pentru toți un laudatio. BM „B.P. Hasdeu” prestează un spectru larg de servicii și îi tratează pe toți cititorii ca fideli prieteni ai instituției. Pentru această grațitudine aceștia au fost răsplătiți pe măsură.

Luînd cuvîntul, **Ana Lucia Culev**, șeful Direcției cultură a Primăriei Municipiului Chișinău, a felicitat cîștigătorii Concursului *Cel mai fidel cititor al BM „B.P. Hasdeu”*, exprimîndu-și speranța că aceștia vor fi alături de cărțile dragi și în continuare. „Nu-mi închipui viața fără Carte. Mi-au fost îndrumători în carieră Mihai Eminescu, Grigore Vieru, Gabriel García Márquez ș.a.”, a spus A.L. Culev.

Artista Emerită de la Teatrul Național „Mihai Eminescu” **Ninela Caranfil** a spus că se simte bine în bibliotecile noastre și că îi place cînd Biblioteca este ca o Casă Mare, cu toată zestrea Universului, altfel spus, cu toate cărțile din diverse domenii. Și, fiind în consonanță cu evenimentul zilei, a făcut apel să ne cunoaștem istoria, să vorbim corect limba română, căci de aceasta depinde soarta reîntregirii Neamului nostru, care va veni cînd va vrea Dumnezeu. Pentru ascultătorii din sală a recitat poezia *La Putna* de Leonida Lari.

Premiul pentru **Dumitru Fusu** a fost transmis soției sale – pictoriței **Maria Mardare-Fusu**. „Gestul Bibliotecii Municipale contează foarte mult pentru Dumitru. Cînd a aflat că va primi premiul, fața lui exprima în același timp și bucurie, și mulțumire, și dor de oameni... I-a plăcut totdeauna să fie în mijlocul oamenilor...”

Paulina Zavtoni, Artistă a Poporului, numele căreia este legat indisolubil de Teatrul „Luceafărul”, a mulțumit bibliotecarilor pentru bunăvoința cu care deservesc cititorii, pentru atașamentul sincer față de profesia de bibliotecar, una dintre cele mai vechi în lume. Aceleași cuvinte de recunoștință le-a exprimat și **Alexandra Tănase**, pedagog, **Iulian Filip**, scriitor, care a recitat o poezie dedicată cărții.

Ion Negrei, viceprim-ministru al Guvernului RM, a relatat că cititorii BM „B.P. Hasdeu” sînt onorați la cel mai înalt nivel și toți cei care au primit diplome pot fi supranumiți, cu certitudine, „Cititori Emeriți” – pentru devotamentul lor față de carte. „Prin acțiunea ce are loc sperăm că îi vom încuraja și pe alții să îndrăgească lectura cărților, să se încadreze în armata de cititori fideli ai bibliotecii, să devină mai puternici, mai încrezători în ceea ce fac... De cînd am învățat

literele – mereu citesc... Iar în prezent scriu cărți...”, a spus viceprim-ministrul. Apoi a transmis ca dar bibliotecii volumele *Simbolurile Țării Moldovei* de Vlad Mischevca și Ion Negrei (notînd pe foaia de titlu: „Pentru cititorii Bibliotecii Municipale «B.P. Hasdeu». O națiune își făurește destinul sub aceleași simboluri”); *Conștiința națională a românilor moldoveni* de Gheorghe Ghimpu (ediția a treia) și *Moldovenii sub teroarea bolșevică: sinteze elaborate în baza materialelor Comisiei pentru studierea și aprecierea regimului comunist totalitar din Republica Moldova* – toate tipărite în anul curent. „Luăm mult de la biblioteci și iată vine timpul să restituim din datorii... Tinerii să învețe urături, colinde și de sărbători să cîștige bani, ca apoi acest capital să-l investească... în cărți”, a adăugat dumnealui.

Manifestarea s-a desfășurat într-o atmosferă prietenească că l-a făcut pe pictorul, nonagenarul **Glebus Sainciuc** (cititor al bibliotecii din 1950!) să exclame că „a petrecut cele mai duiioase clipe în compania camarazilor de idei”. Dr. **Vasile Șoimaru**, a fost plăcut surprins de premiul primit, spunînd că există încă mulți cititori care merită să poarte calificativul de „cel mai fidel”. Au mai fost menționați cu premii scriitorul și profesorul **Rodion Cucereanu** (cititor al bibliotecii din 1955!), criticul literar, dr. hab. **Eliza Botezatu**, traducătoarele **Argentina Cupcea-Josu** și **Eugenia David**, jurnalistele **Silvia Hodorocea**, **Emilia Ghețu**, **Zina Izbaș**, dr. în drept **Mihai Tașcă**, scriitorii **Vlad Pohlă**, **Dumitru Crudu**, **Alexandru Buruiană** ș.a.

Luările de cuvînt ale participanților la concurs au fost succedate de melodii aplaudate de publicul din sală, avîndu-i ca protagoniști pe **Natalia Croitoru** (absolventă a Universității Tehnice) și frații **Viorica** (profesoară de muzică la Liceul Teoretic „E. Alistar”) și **Constantin Cibotaru** (conducător de muzică la grădiniță).

(*BiblioPolis*, 2010, nr. 4)

Tragediile poporului nu pot fi date uitării

Pe 24 iunie 2010 președintele interimar al Republicii Moldova Mihai Ghimpu a semnat decretul privind declararea zilei de 28 iunie 1940 drept Zi a ocupației sovietice. Ulterior Comisia de savanți-experti din cadrul Institutului de Istorie, Stat și Drept al Academiei de Științe a Moldovei (acad. Andrei Eșanu – președinte, dr. hab. Demir Dragnev, dr. Ion Jarcuțchi, dr. hab. Anatol Petrencu, dr. Anatol Țăranu, dr. Gheorghe Nicolaev, dr. hab. Gheorghe Cojocau, dr. Mihai Tașcă) a emis un aviz privind evenimentele ce s-au derulat cu 70 de ani în urmă în Basarabia, în special între 26 și 28 iunie 1940. A urmat apoi Hotărîrea Consiliului Suprem pentru Știință și Dezvoltare Tehnologică al AȘM drept răspuns la numeroasele solicitări privind aprecierea de pe pozițiile științei istorice a datei respective. Pînă în prezent semnificația zilei de 28 iunie 1940 se discută în contradictoriu. Cu părere de rău, la noi sînt încă istorici, politicieni, dar și simpli cetățeni care dezaprobă actele sus-numite, înțelegînd așa cum au fost intoxicați de propaganda sovietică evenimentul crucial din viața poporului nostru. Dar, oricît de înverșunate ar fi acțiunile acestor pseudosavanți și politicieni miopi,

totdeauna se vor găsi forțe sănătoase și capabile să combată cu destoinicie falsificările prin argumente solide, pe care le-a lăsat însuși regimul instaurat cu fraude și nelegiuiri.

În acest context se înscrie perfect manifestarea de la 21 decembrie curent, desfășurată la Sediul Central al Bibliotecii Municipale „B.P. Hasdeu”, în cadrul căreia a avut loc lansarea cărții *Moldova de la est de Prut în timpul primei ocupații sovietice (1940-1941)* de conf. univ. dr. în științe istorice **Mariana Țăranu**, apărută, în 2010, la Sibiu, cu sprijinul Asociației ASTRA. E cazul să remarcăm că tema raptului Basarabiei din corpul României, pe 28 iunie 1940, de către URSS, a fost cu desăvârșire tabuizată în perioada „construcției socialismului”. Abia după proclamarea Independenței Republicii Moldova acest subiect extrem de sensibil pentru noi a început să fie puțin câte puțin valorificat. Faptul a fost menționat și de moderatorul evenimentului cultural – scriitorul și jurnalistul **Vlad Pohilă**, care din capul locului a felicitat-o pe protagonistă pentru realizarea unui studiu de excepție pentru societatea savantă din republică, dar și din afara ei. „Subiectul pus în discuție e de o maximă stringență și care nu suferă amânare. Au trecut 70 de ani de când pe teritoriul dintre Prut și Nistru s-a instaurat regimul bolșevic, un regim de teroare. Această carte are ca scop susținerea memoriei Neamului – să nu uite nimeni cum s-au întâmplat lucrurile cu adevărat. E o carte ce îi acuză pe ocupanți și acoliții lor, pe cei ce nu ne vreau binele, dar le conferă demnitate și verticalitate băștinașilor. De mici copii am crescut crezând în minciuni, am fost îndoctrinați cu mituri despre Lenin, despre un Lenin blînd, capabil numai de fapte mărețe și înălțătoare. Abia apoi am aflat că nu e chiar așa. Puțini înțelegeau la acea vreme că sînt mințiți, fiindcă «operele» lui Lenin s-au tipărit în anii puterii sovietice cu croșete, «tăieturi». Materiale despre un alt Lenin au început să apară abia în perioada gorbacioviană. Fiind o cercetătoare temerară, Mariana Țăranu a divulgat virtuos adevărata față a «marelui conducător al proletariatului» în debutul ei editorial (de 220 de pagini) *V. Lenin fără machiaj: teroarea intelectualității sovietice*, apărut în 2007 la Chișinău. E și aceasta o carte unică în Basarabia și pe întreg spațiul românesc.”

Cît privește a doua apariție editorială – cea care se lansează în fața unui public numeros de savanți-istorici, scriitori, jurnaliști, bibliotecari, profesori și studenți-discipoli ai M. Țăranu și nu numai, – Vl. Pohilă a spus că aceasta „impresionează chiar prin titlul ei. Pînă nu de mult în descrierea evenimentelor din iunie 1940 se foloseau (în scop de mușamalizare, de acoperire a faptelor reprobabile) termenii «alipire», «eliberare», «reunire cu patria sovietică», iar Mariana Țăranu scrie fără ocolișuri că a fost **ocupație** – așa cum știe și crede toată lumea necertată cu adevărul istoric. Aș mai menționa că Mariana Țăranu e meșterită a detaliului, care îi conferă lucrării un stil publicistic vibrant. M-a impresionat fermitatea și consecvența cu care scrie o domnișoară, tînără cercetătoare, nefăcînd concesii nici istoricilor ce împărtășesc alte unghiuri de vedere, nici conțetățenilor veniți de pe aiurea și care își fac aici mendrele. Se vede că lucrarea a fost foarte bine documentată, drept dovadă este multitudinea de trimiteri și anexe. Astfel, fiecare afirmație, fiecare gînd sînt întărite prin citarea documentelor (unele dintre ele publicate pentru prima dată la noi). Avem în față un studiu

important, tema căruia merită mai multă atenție din partea forurilor superioare din republică. Din păcate, ne paște pericolul unei noi ocupații, de data aceasta mult mai subtile, mai fățarnice, implementată cu ajutorul și susținerea neocomuniștilor (în fond avînd aceeași mentalitate de a se menține cu orice preț la putere) și a kominterniștilor de peste tot locul. Mai sîntem amenințați cu reinstaurarea legilor vechii de ocîrmuire. Însă cartea Marianeii Țăranu ne dă demnitate, pondere, rezistență și încredere că vom izbuti în visul nostru de veacuri.” La sfîrșitul cărții sînt incluse 13 anexe (*Lista deputaților din Sfatul Țării arestați în anul 1940; Lista preoților și a cîntăreților bisericești din Basarabia care au fost asasinati sau deportați de comuniști; Tabelul extraselor din procesele-verbale ale Prezidiului Sovietului Suprem al RSSM cu privire la cererile condamnaților din motive politice de a fi amnestiați; Cotele de impozitare a venitului obținut de gospodăriile individuale țărănești; Distrugerii efectuate în orașe la retragerea trupelor sovietice ș.a.*). VI. Pohilă a dat citirii pasaje elocvente ce demonstrează fărădelegile ocupanților – de ex., despre asasinarea clericilor, despre distrugerea bibliotecilor din regiune ș.a. Citatul cu referire la acestea din urmă îl reproducem integral, fiindcă întru cîțva ține de istoria instituției noastre: **„Teroarea intelectualității de creație se realiza, inclusiv, prin distrugerea în masă a bibliotecilor publice existente. Pînă la ocuparea ținutului de către sovietici, în Chișinău funcționau două biblioteci mari: una aparținea Primăriei municipiului și alta numită Biblioteca centrală. Prima a fost complet arsă, iar pe cea de-a doua sovieticii intenționau s-o transforme într-un centru de promovare a ideilor comuniste, de aceea au păstrat-o și în 1941 era în faza transformării. Și în localitățile rurale autoritățile sovietice ocupante scoteau literatura românească în mijlocul satului și, în prezența noilor funcționari, o ardeau. În schimb au fost deschise 249 biblioteci cu literatură rusă...”** Tristă situație... Abia în ultimii anii bibliotecile municipale, orașenești (mai greu cele de la sate) au izbutit să-și reconstituie colecțiile, să revină la firesc.

Mottoul cărții – *„Acest fragment de istorie e scris cu sîngele băștinașilor care au fost jertfiți în numele unei utopii...”* – te face să parcurgi cît mai repede pagină cu pagină și să meditezi profund asupra subiectului. Dr. **Elena Șișcanu**, cercetător științific coordonator la Muzeul Național de Etnografie și Istorie Naturală, a menționat că *Moldova de la est de Prut în timpul primei ocupații sovietice (1940-1941)* de dr. Mariana Țăranu este o carte de referință bine documentată, care completează șirul de studii ale istoricilor cu renume în spațiul românesc. „Tînăra cercetătoare nu se acomodează la conjunctura timpului, de aceea a reușit prin lucrările sale să atragă interesul publicului cititor. Dînsa se înscrie perfect în rîndul istoricilor ce se ocupă de regimul comunist, fiindcă a scos la iveală «instrumentele», folosite de comuniști în scopurile lor mîrșave de a institui și a menține acel regim confortabil pentru ei, de care nu s-a vorbit pînă acum. Se vede că autoarea a vrut cu tot dinadinsul să ne convingă: comuniștii au purces la teroare și intimidare... Și ne-a convins cu lux de amănunte prin descrierea scenelor de tratament inuman al personalităților, a metodele de racolare a turnătorilor etc. Sînt sute de dosare în care oamenii au recunoscut că au trecut granița ca să colecteze diferite informații... URSS-ul se interesa de situația din România

privitor la un șir de domenii: economie, industrie, transport, învățământ, religie ș.a. Autoarea vorbește despre modul, principiile de organizare a alegerilor pe teritoriile anexate (se pretindea că acestea au fost libere și democratice). Documentele ne conving că în realitate totul era altfel de cum se scria în manualele de istorie – erau constrângerii, erau încălcate drepturile politice ale cetățenilor. Asume rezultatele alegerilor explică faptul cum s-a instaurat regimul stalinist de comandă. Învățământul nu era pretutindeni gratis, doar s-au găsit documente ce demonstrează că în unele instituții de învățământ mediu de specialitate și superior se percepeau taxe de studii. Școlile și instituțiile superioare de învățământ se subordonau NKVD-ului – pretutindeni se angajau la serviciu sau se înscriau la studii persoane docile regimului. Sînt descoperite fapte de manipulare a mass-mediei, a intelectualității creatoare. E un tablou sinistru al regimului totalitar instaurat după 28 iunie 1940. Lucrarea în discuție ar putea fi folosită la redactarea tezilor de diplomă, referatelor pentru diverse simpozioane etc., căci Mariana Țăranu a studiat mult în arhive și a pus în circulație documente inedite, s-a folosit de chestionarele, anchetele din teritoriile ocupate. În genere, lucrarea impresionează prin documentare. E o revenire la adevărul istoric în contextul zilei de azi. Cartea e actuală, utilă publicului larg și trebuie să fie în colecțiile tuturor bibliotecilor din republică”, a spus E. Șișcanu.

În capitolul *Teroarea – modalitate de comunizare a Moldovei de la est de Prut* Mariana Țăranu vorbește despre instituirea terorii ca aspect al politicii de stat, despre primele arestări, retragerea unei părți a populației basarabene peste Prut, exterminarea elitelor politice, lichidarea reprezentanților administrației publice ce au activat în perioada românească, terorizarea intelectualilor și țăranilor, activitatea unor organizații antisovietice, despre deportările din luna iunie 1940. Un coleg al autoarei – istoricul și arhivistul **Alexandru Moraru**, și el de prin părțile Criulenilor – a menționat că atunci cînd iese la lumină o carte se produce un eveniment important. În cazul Marianeii Țăranu avem a face cu o lucrare deosebită, căci prin tematica abordată aceasta completează un gol. „În monografie se descrie un an (din iunie 1940 pînă în iunie 1941) din viața românilor basarabeni și e foarte greu să colectezi materiale din această perioadă, a recunoscut Al. Moraru. Autoarea a clădit cu dibăcie baza informativă a studiului, căutînd și găsind materialele vremii – inedite, unele chiar șocante – prin aproape toate arhivele din republică (dar mai ales la Arhiva Națională a RM și Arhiva organizațiilor social-politice a RM). Mariana Țăranu prin înseși documentele sovietice dovedește urgia neagră ce s-a abătut asupra Basarabiei. Prezintă interes și *Cronologia primului an de ocupație sovietică a teritoriului românesc al Moldovei de la est de Prut*. Cartea se alătură la cele apărute deja, pe tema dată, are o reală valoare istorică și prezintă un viu interes politic, precum și o direcție fixă de instruire. Ea trebuie să fie în orice bibliotecă ce are o pondere majoră în comunitate. Ar fi fost bine să fi apărut mai devreme. Noi, populația de rînd, și politicienii trebuie să tragem învățămintele cuvenite. Dar se observă că: sau nu citim astfel de cărți, sau nu le trecem prin inimă... Oricum, felicitări autoarei!”

Un capitol aparte al volumului este consacrat persecuțiilor religioase. Astfel, aici putem găsi date cu privire la confiscarea averilor bisericesti și mănăstirești,

prigonirea fețelor bisericești ș.a. Încadrată în dialogul activ, **Nina Negru**, șefa Serviciului studii și cercetări al Bibliotecii Naționale a RM, care, la rîndul ei, are și ea articole pe tema sus-menționată, a reiterat gîndul vorbitorilor precedenți că e necesar să avem cît mai multe cărți de acest fel. „S-a lucrat mult, cu toate că în arhive o parte din documente au fost distruse, arse... De aceea, pînă în prezent avem o impresie aproximativă despre evenimentele anului 1940. Cu toate acestea, se dau nume care pentru prima dată apar în cercetările istorice. La fel se face precizarea că printre călăii regimului de ocupație au fost nu numai ruși, ci și evrei, ucraineni, georgieni, bieloruși... Unii istorici care au abordat în cercetările sale tema ocupației sovietice au avut neplăceri, au fost loviți fără milă... Trebuie să purtăm recunoștință față de persoanele care au își aleg calea dezvoltării adevărului... Cu părere de rău, astăzi nu se citesc scrierile lui George Orwell sau Aleksandr Soljenițin, Paul Goma, care au pătimit din cauza regimului sovietic, mulți nu au vizionat filmul documentar *Golgota Basarabiei*... Tinerii citesc numai ceea ce s-a inclus în programa de studii. Trebuie să mergem în sate, să popularizăm cărțile care nu ajung acolo. Hai să fim mai indulgenți și să facem cît mai multe lucruri bune”, au fost cuvintele de constatare și de îndemn ale Ninei Negru.

Pentru a legifera teritoriul anexat satrapiei comuniști au creat RSSM. Capitolul consacrat acestei teme include paragrafele: *Înglobarea teritoriului Moldovei de la est de Prut în componența URSS; Organizarea alegerilor; Desfășurarea alegerilor*. **Gheorghe Mârzenco**, cunoscut ziarist, care relativ recent s-a implicat plenar la studierea dosarelor membrilor familiei și rudelor lui, a spus cu toată convingerea: „Da, în iunie 1940 a fost ocupație, există toate argumentele. Chiar a doua zi după «eliberare» au pornit arestările, se forma «ordinea nouă», numărul mare al celor pătimitiți (copii, femei, bătrîni) vorbește de la sine. Au avut de suferit mii de basarabeni. Acesta a fost dintotdeauna modul perfid al Armatei Roșii de a ocupa teritorii străine.” Gh. Mârzenco a mai mărturisit că această carte l-a impresionat de la prima pagină. Conținutul textelor e compact. Anul 1940 e un an de mare tragedie pentru poporul nostru, un an de genocid, un fel de holocaust împotriva poporului românesc din Basarabia: se ascundea informația de care avea nevoie populația, se schimonoseau numelor băștinașilor. Mariana Țăranu are mult curaj că a scos în vileag farsele ocupanților și poate servi drept exemplu pentru alți cercetători istorici.

Sînt convingătoare și datele din capitolele *Degradarea sistemului de învățămînt și Mass-media – mijloc de comunizare a teritoriului ocupat*. Anume la această temă s-a referit în comunicarea sa și conf. univ. dr. în științe istorice **Ludmila Tihonov**, șeful Catedrei de istorie și decanul Facultății de istorie și relații internaționale de la ULIM, care a sprijinit spusele lui Gh. Mârzenco și afirmațiile Mariane Țăranu privitor la anul 1940, care a fost anul de ocupație sovietică, a fost anul de lichidare a bisericilor și de trecere la ateism, a fost anul unei politici de genocid împotriva intelectualității, școlii, bisericii... Monografia este un succes al autoarei, obținut prin muncă migăloasă în arhive și biblioteci, este o sinteză, un fapt curajos... Merită să fie citită de profesori, studenți, liceeni... „Sîntem în criză de conștiință națională. Trebuie să cultivăm prin astfel de scrieri sentimentul patriotismului”, a concluzionat dr. L. Tihonov.

Pe aceeași undă a impresiilor privind lectura cărții s-a aflat și dr. hab. în istorie **Gheorghe Negru**, cercetător științific superior la Institutul de Istorie al AȘM, șeful Catedrei științe socioumaniste a Academiei de Transporturi, Informatică și Comunicații, redactorul-șef al revistei *Destin românesc*. Dumnealui a fost unul dintre primii care a citit cu mare interes cartea M. Țăranu, autoarea fiind o colaboratoare fidelă a revistei *Destin românesc* – publică în fiecare număr articole importante, pertinente. „Nu s-a mai scris ceea ce a scris Mariana Țăranu. Tînăra cercetătoare s-a referit la toate aspectele problemei. 1940 este anul fatidic ce a pus începuturile tuturor relelor pe pămîntul dintre Prut și Nistru. A fost un curaj remarcabil că «l-a demachiat» pe Lenin. Acum a spus adevărul despre ocupația sovietică. Să continue în același mod și pe viitor”, a spus Gh. Negru, felicitînd-o a cîta oară pe protagonistă pentru realizarea monografiei anului 1940.

Veronica Conoval, scriitoare, a menționat că e bucuroasă că Mariana Țăranu „s-a prins în horă” cu Elena Șîșcanu, Alexandru Moraru, Ludmila Tihonov, Gheorghe Negru... Apoi a adăugat: „Mariana Țăranu e harnică și are verticalitate, este un luptător convins. *Moldova de la est de Prut...* se înscrie în șiragul cărților bune. Impresionează varietatea de subiecte abordate. Îi dorim succes la scrierea unor cărți noi.” Și **Parascovia Stăvilă**, profesoară de istorie din Strășeni, a confirmat că nimeni acum nu poate spune că nu a fost ocupație, nu au fost deportări și intimidări, nu a fost teroare... Dar ce e principal că „Mariana Țăranu va completa elita științifică din republică. Este un îndemn de a cerceta în continuare.”

Însăși Mariana Țăranu i-a făcut cunoscuți pe auditori cu unele momente de lucru asupra lucrării. Ideea de a o scrie vine din anul 2005, cînd a fost frustrată că democrații l-au votat pe V. Voronin la postul suprem al statului. Nu înțelegea ce s-a întîmplat că nimeni nu protestează. Atunci și-a pus ca scop să cerceteze modul de gîndire al conaționaliilor... „Cartea a avut mai multe denumiri, dar pînă la urmă am optat pentru acest titlu ce include termenul **ocupație**. Rezultatele sînt vizibile, dar cred că e un simplu studiu. Am acordat atenție deosebită circumstanțelor de amănunt, pe care le găseam cu mare greutate, fiindcă mai înainte nu era acces deschis la materialele date. Exprim mulțumiri pentru susținere Asociației ASTRA din Sibiu. La Sibiu am întîlnit un basarabean care în 1940 s-a refugiat în România și a cerut să i se aducă apă din Nistru și o bucațică de sîrmă ghimpată de la Prut. Cartea va fi difuzată în RM și în România. Primul cititor al articolelor mele este întotdeauna fratele, este evident și aportul lui Alexandru Moraru, cînd funcționa ca director al Arhivelor Naționale. Sper că munca mea va contribui la reconstituirea demnității noastre naționale.”

La finele manifestării VI. Pohilă, redactorul-șef al revistei de biblioteconomie și științe ale informării *Bibliopolis*, a-i înmînat Marianei Țăranu ultimul număr al revistei, care, la fel, publică la rubrica *Istoria noastră adevărată* articole ce exprimă adevărul istoric, precum și traducerea romanului *Cine răspîndește anecdote* a scriitoarei estoniene Lilli Promet, roman cu tangențe ale temei abordată de protagonista noastră.

P.S. – Mariana Țăranu s-a născut la 3 august 1976 în s. Cimișeni, r-nul Criuleni. A absolvit Facultatea de istorie și etnopedagogie a Universității Pedagogice

de Stat „Ion Creangă”. În anul 2005 a susținut teza de doctor în științe istorice cu tema *Politica statului față de intelectualitatea din Rusia sovietică (1917-1922)*, conducător științific fiindu-i prof. univ. dr. hab. Anatol Petrencu. În prezent își desfășoară activitatea profesională la Academia de Transport, Informatică și Telecomunicații din Moldova. A publicat circa 40 de studii și articole științifice, abordând în special subiecte ce se referă la politica statului față de intelectualitate în primii ani ai puterii sovietice, precum și politica de teroare a statului sovietic pe teritoriul românesc al Moldovei de la est de Prut în timpul primului an de ocupație sovietică (1940-1941). Asociațiunea Transilvană pentru literatura română și cultura poporului român ASTRA din Sibiu i-a acordat Marianeii Țăranu Medalia jubiliară de aur 1990-2010 „pentru fidelitatea și devotamentul patriotic cu care slujește idealurile de prosperitate, emancipare spirituală și unitate a românilor de pretutindeni, pentru fortificarea și proliferarea spiritului astrist”. Transmitem felicitări pe această cale tinerei cercetătoare și sperăm că îi vom găsi noile cărți în biblioteci și librării, scrise cu aceeași statornicie în convingeri, devotament și credință în adevăr.

(*BiblioPolis*, 2010, nr. 4)

Basarabia – o soră geamănă a Dobrogei

Aflați la o distanță nu prea mare una de alta, provinciile românești de la margini – în cazul de față, Dobrogea și Basarabia – au avut de trăit o soartă întru câțva asemănătoare: și una, și alta ba au făcut parte din teritoriul locuit din vechime de români, ba erau rupte cu brutalitate de la obârșie de către vecinii hrăpăreți și încorporate în formațiuni statale străine. Redutabilul istoric Vasile Pârvan menționa că „dintre țările care alcătuiesc România de azi, Dobrogea este cea mai veche țară românească. Cu mult timp înainte ca dacii din Dacia să se facă romani, dacii din Dobrogea au început să vorbească latinește, să se închine ca romanii și să facă orașe și sate romane”. Litoralul românesc al Mării Negre și Delta Dunării au frumuseți naturale inegalabile. Aici, la Tomis, și-a petrecut ultimii ani ai vieții, fiind în exil, marele poet din epoca de aur a literaturii latine Ovidiu. Pe acest pământ al geto-dacilor el și-a scris *Tristele* și *Ponticele*, a învățat să vorbească limba strămoșilor noștri, a scris despre ei, devenind în felul acesta „primul cîntăreț al meleagurilor noastre”.

Basarabeni și țin legături strânse de multă vreme cu această veche vatră de istorie și cultură românească. Rodul unei prietenii durabile între Constanța și Chișinău – mai bine zis, între Biblioteca Județeană „Ioan N. Roman” din Constanța și Biblioteca Municipală „B.P. Hasdeu” din Chișinău – a fost fondarea, în 1994, în sectorul Centru al capitalei noastre, a Bibliotecii Publice „Ovidius”, important centru de informare, de comunicare, ce promovează valorile naționale și universale pentru întreaga societate. Datorită generozității colegilor constănțeni la Chișinău au sosit an de an donații impunătoare de carte românească, cu care Biblioteca Publică „Ovidius”, pe drept cuvînt, se poate mîndri. Iată că și în această toamnă tîrzie a lui 2010, dar de data aceasta la Sediul Central al BM „B.P. Hasdeu”, s-a prezentat cu

o donație de carte românească un minunat cuplu al plaiului dobrogean – scriitoarea, publicista, conf. univ. dr. în filologie **Aurelia Lăpușan** și istoricul dr. **Ștefan Lăpușan**. Totodată au fost prezentate publicului basarabean ultimele apariții editoriale ale acestei formidabile perechi intelectuale.

La înmînarea solemnă a donației de carte către BM „B.P. Hasdeu”, transformată într-o adevărată manifestare culturală, care va rămîne cu siguranță peste ani în analele instituției noastre, au participat scriitori, jurnaliști, profesori, bibliotecari, studenți. Moderatorul evenimentului – scriitorul, publicistul și redactorul-șef al revistei *BiblioPolis* **Vlad Pohilă** – și-a exprimat grațitudinea și bucuria de a-i vedea pe oaspeții dobrogeni în Sala de lectură a BM, local care, la jumătatea secolului al XIX-lea, a aparținut Gimnaziului Regional, ulterior – Seminarului Teologic, iar din 1864 pînă în anii celui de-Al Doilea Război Mondial aici s-a aflat hotelul „Suisse”, denumire dată după țara de origine a proprietarului, Elveția. La Gimnaziul Regional, savantul enciclopedist Bogdan Petriceicu Hasdeu, fiind adolescent de 14-15 ani, a frecventat lecțiile claselor a IV-a și a V-a, iar la hotelul „Suisse” s-au oprit în gazdă, cînd vizitau Chișinăul, un șir de personalități ale culturii naționale și internaționale: istoricul și omul politic Nicolae Iorga, compozitorul George Enescu, cîntăreții Fiodor Șaleapin, Leonid Sobinov, Maria Cebotari, scriitorii Constantin Stamatî-Ciurea, Constantin Stere, Mihail Sadoveanu, George Topîrceanu, Octavian Goga, Henri Barbusse ș.a.

Prezentînd ascultătorilor date din biografiile mesagerilor culturii românești, Vl. Pohilă a remarcat deosebita dradoste pe care o poartă aceștia Basarabiei, conaționalilor din est care se zbat de mai multe decenii pentru revenire la izvoare. Despre relația culturală Dobrogea-Basarabia a vorbit și conf. univ. dr. **Silvia Grossu** de la Facultatea de Jurnalism și Științe ale Comunicării a Universității de Stat din Moldova, instituție ce ține legături strînse în plan instructiv, didactic, educativ, cultural cu Universitatea „Ovidius” din Constanța, la Facultatea de Litere a căreia este

angajată și dna conf. univ. dr. Aurelia Lăpușan. În anii următori colaborarea dintre profesorii și studenții acestor două instituții se va amplifica, datorită interesului major al acestora față de bogăția culturală și etnologică încă nedescoperită din ambele regiuni cu vechi tradiții românești. În acest scop se fac proiecte comune, merg în vizite de lucru delegații, se organizează călătoriile și excursiile. Colegul de facultate al dnei S. Grossu, conf. univ. dr. **Constantin Șchiopu**, s-a destăinuit că a rămas mirat și întru câțiva invidios la consultarea cărților din expoziția amenajată cu puțin timp înainte de începerea manifestării. „La scrierea lor, bănuiesc, a fost nevoie de multe zile și nopți nedormite, pentru că unele din ele prezintă adevărate cărți de căpăți pentru specialiștii din regiunea respectivă”, a concluzionat C. Șchiopu. Dr. în istorie **Maria Danilov**, colaboratoare a Muzeului Național de Arheologie și Istorie a Moldovei, a reiterat că Dobrogea își trăiește „veacul de aur”, căci în ultimele decenii au văzut lumina tiparului foarte multe monografii ale localităților, instituțiilor și personalităților din spațiul danubio-pontic al României. „Un prinos la cauza noastră comună sînt și cărțile semnate de Aurelia și Ștefan Lăpușan. Luînd cunoștință de ele, pentru noi Dobrogea devine și mai aproape de suflet”, a spus dumneaei. Dr. **Varvara Buzilă**, președintele Societății de Etnologie, pasionată de arta și tradițiile populare, pentru care Muzeul de Etnografie și Istorie Naturală din Chișinău a devenit o a doua casă, a mărturisit că prin acest cuplu concordant în muncă a descoperit a cîta oară străvechea și darnica Dobroge, care se apropie de Basarabia pe an ce trece. „Aurelia și Ștefan Lăpușan sînt actuali, a spus în continuare V. Buzilă, căci ei scriu ceea ce nu s-a scris pînă în prezent... Cînd apare vreo problemă ei sar pe dată ca să contribuie la soluționare cu mijloacele pe care le au la dispoziție – pixul / stiloul și voința puternică de creație. Șansa succeselor noastre actuale și viitoare e în scrierea cărților.”

Scriitoarea, publicista și cercetătoarea **Aurelia Lăpușan** a vorbit despre planurile sale de creație, cum a adunat informații, materiale pentru volumele de publicistică. Toate aceste izbînzii – pe care le împarte cu soțul său – se datorează faptului că au avut acces la sursele de care pînă nu de mult au fost privați. În vederea documentării au făcut numeroase călătorii în localități la fața locului. „Am șters colbul de pe ziare, cărți, manuscrise din arhive, în sensul adevărat al cuvîntului. Fără a ști bine trecutul Neamului nostru, nu putem să-i făurim viitorul”, a dorit să accentueze dumneaei. Despre munca în doi a zis: „Reușita constă în dragoste. Cînd terminăm de scris o carte, parcă simțim un gol ce ne frămîntă și... în curînd ne apucăm cu aceeași dragoste de alta.” Clujeanul **Ștefan Lăpușan**, care, printre altele, în cariera sa a fost și cîntăreț (tenor) la Opera Română din Cluj-Napoca, a început cu amintirile cînd își scriau, în tinerețe, poezii unul altuia. „Fiecare carte a noastră își are istoria sa, zice Ș. Lăpușan. Cînd vine să începem lucrul la o anumită temă, știm exact ce și cum să facem fiecare în parte. Eu sînt preocupat mai mult cu selectarea materialelor și particip la etapa incipientă a scrierii, iar soția le dă textelor forma finală... Toate cărțile s-au scris cu dragoste și deplină înțelegere între noi. Unele dintre ele s-au bucurat de premii în țară și în străinătate. Mereu în munca noastră ne susținem unul pe altul...”

Cărțile editate de soții Lăpușan sînt lecții, mai ales, pentru tineretul studios. Ele cuprind diferite teme: istorie, geografie, economie, învățămînt etc. Dintre

volumele prezentate publicului de la Chișinău vom numi: *Constanța, memoria orașului* (despre municipiul-reședință de județ, monumente, biserici, primari, oameni de cultură, eroi etc.); *Mamaia: file de album. 1906-2006* (apărut cu ocazia centenarului de la atestarea stațiunii balneare; lucrarea cuprinde 270 de cărți poștale ilustrate și 40 de fotografii de epocă din colecția *Gheorghe Stănescu*); *Mangalia în paginile vremii* (o carte de vizită și în același timp un tratat de istorie al celui mai vechi oraș din România, înființat, după toate probabilitățile, pe la începutul secolului IV î.e.n. cu numele Callatis, zona fiind locuită încă din preistorie; cu fotografii din epocă și documentație imensă; orașul este prima stațiune balneo-climaterică din țară – băile mezotermale sulfuroase fiind cunoscute încă din timpul lui Burebista; cu trimiteri bibliografice la cărți de istorie românești și străine, reviste de specialitate, colecții de ziare, scrisori păstrate ca amintire de diverși localnici; cu elemente de expuneri orale, oferite de locuitorii vîrstnici ai orașului, care au evocat momente istorice trăite de ei înșiși); *Navigația sub control: din istoricul căpităniilor românești* (o istorie a căpităniilor porturilor fluviale și maritime românești, de la Baziaș la Marea Neagră și de pe Siret și Someș; o epopee captivantă sub flamura tricoloră pentru toate gusturile de lectură); *Drumul pîinii în istoria Dobrogei* (prefațată de Preafericitul Teoctist, Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române; despre dezvoltarea cultului acestui aliment de primă importanță la români; despre truda de secole a celor ce pregătesc „pîinea noastră cea de toate zilele”; despre cultivarea și valorificarea gîului; se pune în valoare o întregă tradiție legată de respectul omului pentru munca efectuată, pentru bogățiile ce ni le dă pămîntul; este prezentat „drumul pîinii” din Antichitate pînă în zilele noastre); *Techirghiol pentru Europa* (despre un oraș și un lac destinat românilor de Dumnezeu pentru a-i tămădui de suferințe fizice și despre agenții turismului litoral); *Valori ale culturii de masă în Dobrogea* (dedicată Școlii Populare de Artă și Meserii din Constanța; apărută la opt decenii de la înființarea acesteia; volumul-document, realizat în condiții grafice de excepție, oferă date inedite despre „frumosul etern al culturii dobrogene”; despre cum această instituție a putut transforma niște anonimi în persoane importante în cultura românească); *Cernavodă* (despre orașul din partea de vest a județului Constanța); *Medgidia – Carasu* (despre municipiul din centrul Podișului Dobrogei și Valea Carasu, de-a lungul căreia s-a săpat cea mai mare parte a canalului Dunăre-Marea Neagră); *Drumuri de istorie* (despre „Oil Terminal” SA din Constanța; la 100 de ani de existență; omagiu eforturilor truditărilor din breasla petroliștilor) ș.a.

În afară de cele în coautorat cu soțul său, Aurelia Lăpușan a editat lucrări monografice, studii științifice, cursuri de jurnalism precum și cărți de beletristică – proză și poezie. Dumneaei a recomandat să facem cunoștință cu: *Tahiti – misterioasa perlă a Planetei Albastre* (reportaj de călătorie, interviu cu tahitiana dr. Ioana Atger; e o condensare în cuvinte a timpului petrecut pe insula Tahiti din Polinezia franceză, supranumită „Paradisul terestru”, toți care vizitează insula găsesc aici întreaga gamă de culori ale naturii atît de generoase și virgine); *Lecția de iubire* (o carte ce cuprinde 60 de scrisori ale scriitorului dobrogean Pericle Martinescu, dar și surse documentare din Biblioteca Județeană „Ioan N. Roman”, lista scrierilor publicistice și literare semnate de cel care a dat „o lecție

de iubire”); *Curs de jurnalistică. Genurile presei; Tehnici de redactare în presa scrisă; Reporter de serviciu; Maria* (proză scurtă); *Chemarea dragostei* (poezii). Dr. Aurelia Lăpușan mai este autoarea unui număr important de articole publicistice risipite prin diverse volume și periodice: *Basarabia în conștiința Dobrogei. Mărturii din presa vremii, Cultul Dunării la români, Publicistica feminină de provincie în spațiul european, Fenomenul manipulării în presa dobrogeană la sfârșitul celui de-Al Doilea Război Mondial* ș.a.

VI. Pohilă, făcînd o prezentare succintă a stării de lucruri în sfera culturii din republică, a mulțumit oaspeților în numele conducerii BM pentru donația de carte românească ce cuprinde diverse domenii (literatură artistică, istorie, drept și jurisprudență, medicină, tehnică și inventică etc.), înmîinîndu-le, de această dată în calitate de autor, traducerea în românește a romanului *Cine răspîndește anecdote* de Lilli Promet și a eseului *De ce iubim noi România* de aceeași Lilli Promet și Ralf Parve, soțul ei – un tot atît de minunat cuplu de scriitori estonieni. De asemenea, va pleca în Dobrogea revista de biblioteconomie și științe ale informării *BiblioPolis* și *Căderea comuniștilor* – o carte de publicistică combatantă dăruită de dr. Vasile Șoimaru. Sperăm că acest puțin va fi completat de solii Basarabiei care vor vizita în curînd plaiurile dobrogene.

Dr. Aurelia Lăpușan și dr. Ștefan Lăpușan scriu monografiile, articole despre așezări și oameni cu care se mîndrește Dobrogea. Truda lor însumează de acum mii de pagini și va continua, căci mai zac stocate în arhive, biblioteci, la particulari fotografii, documente, memorii care trebuie să fie redade oamenilor. Ne mîhnește disperarea protagoniștilor că odată cu trecerea timpului se pierd unele vestigii ale identității noastre, că se găsesc ignoranți care se încumetă să șteargă, să rupă ceea ce e de valoare și aparține unei comunități, unei instituții etc. Sînt sigur că cei din sală, ascultînd discursul, au conștientizat însemnătatea cuvintelor puse în paginile publicațiilor, că tinerii, viitorii jurnaliști, pedagogi, ingineri, vor prețui volumele prezentate la justa lor valoare.

Dragostea fiindu-le liant, muncind perseverent într-o echipă excepțională, se ajută tot timpul unul pe celălalt, completîndu-se fără preget, bucurîndu-se ca niște copii de fiecare reușită – așa ne vor rămîne în memorie animatorii manifestării. Exemplul lor de slujire necondiționată pămîntului natal, locului de baștină poate fi o provocare pentru alții, cu deosebire pentru tineret – mai sînt încă atîtea subiecte ce își așteaptă cercetătorii săi și dintre ei, mai știi, poate ajunge cineva să se realizeze aidoma lui Spiru Haret, Dimitrie Gusti sau chiar Nicolae Iorga. Ce-i drept, nu poți face prea mulți bani consacrîndu-te cercetării sau publicisticii, dar și să lași să se piardă în negura vremii istoria locului, tradițiile populare, legendele, amintirile martorilor oculari e păcat. Știu că și la noi, în Basarabia, sînt monografiști, dar puțini, deocamdată, sper ca în viitorul apropiat să apară nume noi de autori, care vor pune între copertile cărților CV-urile orașelor sau satelor ce merită să rămînă în memoria neamului.

(*BiblioPolis*, 2010, nr. 4)

Legămîntul și dragostea poetului

Poezia este o stare a inimii și a sufletului exprimată în versuri. Poezia este creată în intimitate, dar prin ea sesizăm o lume întregă, deci este un mod de a cunoaște omul, natura, universul... În fine, poezia este acea materie rîvnită de toți care ne modelează simțămintele: ne face să radiem de bucurie sau să ne întristăm și să ne revoltăm, să ne lăsăm duși pe aripele dragostei sau să trăim clipe ori zile apăsătoare... Anume despre gîndurile exprimate prin cuvinte ritmice vom vorbi în continuare, căci va fi vorba despre lansarea unei cărți cu un nume plin de semnificație: *Lăsați-mi dragostea* de poetul și publicistul **Ionel Căpiță**, apărută în 2010, la Editura „Prometeu” din Chișinău (editoare – Raisa Sochircă). Manifestarea la care s-a făcut cunoscut publicului larg acest volum de versuri originale a avut loc pe 28 ianuarie a.c. la Sediul Central al Bibliotecii Municipale „B.P. Hasdeu”, eveniment ce va rămîne mult timp păstrat în amintirile celor veniți la întîlnire cu poetul să-i aducă un omagiu și să-l încurajeze să înainteze din cuvînt în cuvînt, prin stilul său specific de exprimare, spre alte culmi ale creației literare.

Amintim că Ionel Căpiță s-a născut la 1 iunie 1949, în satul Șirăuți, raionul Briceni (fosta plasă Lipcani, județul Hotin). A început să scrie versuri de pe cînd era elev. Face studii la Facultatea de Filologie a Institutului Pedagogic „Ion Creangă” (secția fără frecvență; 1969-1972) și la Facultatea de Litere a Universității de Stat din Moldova (specialitatea jurnalism; 1972-1977). Începe să activeze ca redactor, apoi ca redactor superior la Postul de Radio Chișinău, realizînd programe de largă audiență pentru locuitorii satelor noastre: *Semănătorul, Vă slăvim prin cîntec, brațe truditore* ș.a. Din 1989 este redactor superior în Redacția știință și educație a TVM unde, ca autor de scenarii și redactor, participă la realizarea ciclurilor de emisiuni *Almanah turistic, Baștina, Vatra strămoșească, Ave, natura* ș.a. Este autorul a circa 50 de filme documentare, consacrate unor localități, monumente istorice, culturale, arhitectonice sau ale naturii din spațiul dintre Prut și Nistru. Filmele documentare *Căpriana* (Premiul I la Concursul Național *Antena de aur*), *Tabăra, Soroca, Orheiul Vechi, Orhei, Hirbovăț, Cărpinieni, Hîncești, Căușeni, Vadul Rașcov* etc., precum și articolele, eseurile și poeziile lui I. Căpiță, vădesc o preocupare permanentă a autorului pentru ecologia naturii, dar și a sufletului, o dragoste aparte de oameni și de Neam, pentru ținutul natal, pentru valorile noastre naționale. În 2004, din motive de incompatibilitate politică, este concediat de la TVM. În prezent colaborează la publicațiile *Literatura și arta, Natura, Glasul Națiunii, BiblioPolis* ș.a.

Vorbind despre lumea aparte în care se îmbină sublimul și frumosul, publicistul și scriitorul **Vlad Pohilă**, moderatorul întîlnirii de suflet a cititorilor și admiratorilor lui Ionel Căpiță, dar și redactorul cărții *Lăsați-mi dragostea*, a menționat că cei prezenți – jurnaliști, scriitori, savanți, actori, profesori universitari, bibliotecari etc. – asistă la acțiunea de binecuvîntare a celui de-al treilea volum din palmaresul protagonistului. Anterior au mai apărut *Dragoste și neîmpăcare* (2002) și *Icoană ciuruită* (2008). Sînt apariții editoriale tîrzii, precum au fost cele ale lui Tudor Arghezi, Miguel de Cervantes ș.a., dar faptul acesta e compensat de o concentrare absolută a filozofiei vieții și a simfoniei stării lăun-

trice a eului liric al autorului. Pînă a da frîu liber sentimentelor I. Căpiță se pare că a evadat din lumea reală (cu crizele ei politice, economice etc.) și a creat în universul său artistic adevărate bijuterii literare – la prima vedere, parcă dintr-un joc de cuvinte. Ceea ce îl reliefează pe I. Căpiță e tematica civică a liricii lui, îndreptată spre cunoașterea completă a realității din jur. Poetul procedează potrivit cu convingerile și ideile sale neconformiste – aceasta e poziția lui cetățenească, fermă și de neclintit. „Putem spune cu certitudine că Ionel Căpiță e o personalitate marcantă a vieții publice de la noi. E un poet cunoscut, dar totuși nu în toată dimensiunea lui. Se prea poate că este cunoscut mai bine în județele Neamț și Iași din România, în comunele în care s-au adus, trecînd peste sîrma ghimpată de la Prut, cărți ale scriitorilor basarabeni”, a spus Vl. Pohilă.

Creațiile poetice din *Lăsați-mi dragostea* sînt de o simpatie debordantă, poartă trăsături specifice și nutresc afecțiuni cauzate de metaforele trăirii. **Nicolae Dabija**, poet, prozator și publicist, unul dintre reprezentanții de frunte ai mișcării de eliberare națională din Basarabia, în prefața volumului sus-amintit scrie: „*Ionel Căpiță pledează pentru rehabilitarea poeziei, pentru revenirea la poezie, numai ea, sugerează dînsul, poate înnobila «un timp netrebnic». Pentru el poezia se identifică cu lucrurile frumoase, eterne: țara cu toate ale ei de la pămînt și pînă la stele, omul cu durerile și bucuriile sale... El vede poezia ca pe o armă... Ionel Căpiță se vrea un luptător, el cîntă Neamul Românesc, Limba, Strămoșii, Părinții, Dorul, Pămîntul, Carpații, Țara...*” Și într-adevăr, capitolele volumului *Dangățul inimii, Dincolo de vis, Osînda iubirii* pot fi calificate drept legăminte ale poetului cu ceea ce e frumos și sfînt la o națiune – cu lucrurile enumerate în citatul de mai sus. I. Căpiță se identifică întru totul cu cineva, se transpune în situația cuiva, devine același cu o floare sau cu un izvor, cu o cetate sau cu un astru. Și de fiecare dată e însoțit de... dragoste. Dragostea îl însoțește oriunde. Fără dragoste poetul e de neconceput. De aceea, socotim că ruga din titlul cărții nu e o zicere de dragul zicerii. Trebuie să-ți iubești prea fierbinte Țara, Neamul ca să dai naștere versurilor: „*Idealul meu / E România Mare / În vechile hotare! / Aștept reîntregirea / Ca o floare – înflorirea.*”

Fiecare poezie inclusă în culegere are un mesaj, care trebuie căutat, înțeles și, desigur, apreciat. Un invitat drag la manifestare a fost acad. **Victor Țuțuc**, dr. hab., inginer (care se pricepe și la scoaterea tâlcului din poezie), originar tot din satul Șirăuți – Briceni, prefațatorul cărții *Icoană ciuruită*. Dumnealui a mărturisit că atunci, în 2008, a scris doar două pagini de text, dar a lucrat o lună întreagă (nu cumva să scape ceva din vedere!), străduindu-se să cuprindă în ele toată gama de trăiri ale lui I. Căpiță, care constituie o împărtașanie din orele de taină. Deci, savantul poate fi socotit ca o persoană inițiată foarte bine în detalii ale vieții și activității celui omagiat. De aceea, îl numește pe acesta din urmă „un ambasador al cuvintelor, al limbii române”. Se vede că V. Țuțuc e pătruns adânc de cuvântul artistic al consăteanului său zicând că „toți șirăuțenii se regăsesc în versurile poetului, de aceea și trăiesc cu demnitate pe acest pământ, fiindcă pășesc pe urmele lui”.

În ochii acad. **Vasile Micu**, specialist în genetica aplicată și agroecologie, care e, la fel, un împătimit de poezie (a se vedea placheta de versuri a dumnealui *Zile albe*), protagonistul nostru apare ca „un om al gliei și al poeziei”. „Nu este străin acestui pământ, acestui colț de rai, ci e aproape de noi, ne înțelege grijiile și nevoile... E o persoană cu aptitudini deosebite – a demonstrat-o în nu știu câte rînduri”, a concluzionat academicianul.

Conf. univ. dr. **Lidia Kulikovski**, directorul general al BM „B.P. Hasdeu”, a venit în fața ascultătorilor cu date calculate minuțios referitoare la volumul lansat în instituția a cărei patroană este. „Autorul a muncit serios, dînd la iveală tocmai 1193 de titluri”, a specificat dumneaei, făcînd și o observație subtilă: „Cuvîntul «poezie» e de genul feminin, dar în sală predomină... bărbații.” I. Căpiță e un om al cărții, este omul pașnic și blajin pe care îl dor toate nereușitele Neamului... În „haiku-urile autohtone” (după expresia lui N. Dabija), poetul ba face constatări triste, ba plînge, ba crede în magii, ba face o negare sau o afirmație izbutită spre surpriza tuturor... Poeziile dedicate unor personalități sînt tocmai ceea ce așteaptă cititorii, sînt subiectele din care am vrea să aflăm cît mai multe calități noi. I. Căpiță e „un copil ce se aventurează să scrie poezii «într-un timp netrebnic»” (din nou după expresia lui N. Dabija). „Ionel Căpiță este și un om al ordinii, a aranjat poeziile după o logică bine determinată, nu după alfabet, ceea ce face ca ele să atragă atenția cititorului de la prima vedere”, a spus L. Kulikovski, felicitîndu-l pe autor pentru reușită și dorindu-i să aibă în preajmă cît mai mulți prieteni adevărați și cît mai puțini din cei care să-i facă un rău.

Poetul transformă fluxul de sentimente în versuri, prin ele înțelegem mai bine ce se petrece în interiorul sufletului său. Conf. univ. dr. în economie **Vasile Șoimaru**, publicist și fotograf (autorul albumului *Români din jurul României*), luînd cuvîntul în cadrul discuțiilor, s-a destăinuit că nu are stofă de critic literar, dar poate spune cu convingere fermă că I. Căpiță „scrie așa, cum nu știu dacă mai scrie altcineva”. „În plus, Ionel Căpiță este un luptător pentru idee, de aceea socotesc că îmi e ca un frate”, prin aceasta omul de știință și artistul a spus totul...

Nicolae Todosa, poet, prozator, deputat în primul Parlament ales în mod democratic, care a semnat, pe 27 august 1991, *Declarația de Independență a RM*, a venit tocmai de la Cahul să se bucure de acel care este I. Căpiță. Dumnealui a

mărturisit că florile de pe coperta cărții (într-o executare grafică excelentă a lui Vladimir Sinițki) îl caracterizează și chiar îl exprimă întru totul pe autor. Din caracteristica expusă de N. Todosă desprindem: „Cărțile lui Ionel Căpiță sînt bune, fiindcă ai ce învăța din ele. El este matur în toate, nu face didacticism, nu îl imită pe nimeni, nu adoptă în niciun chip felul de gîndire străină. În cariera sa nu a căutat titluri onorifice, posturi înalte de conducere – e un om de rînd, de-al nostru, trăiește din sudoarea frunții. Cu această carte s-a făcut în judecata oamenilor un poet de valoare, poate, în primul rînd, pentru faptul că ne-a amintit – ba chiar ne-a avertizat! – să fim uniți...”

Aceleași elogii au fost exprimate și de prof. univ. dr. în filologie **Gheorghe Colțun**, poet: „Pentru Biblioteca Municipală e o zi semnificativă, căci se lansează un volum scris cu talent, dar cărți scrise cu talent apar la noi destul de rar (o știm prea bine!). *Lăsați-mi dragostea* e într-adevăr o carte de zile mari. Ionel Căpiță e un poet notoriu, care, cu părere de rău, încă nu e membru al Uniunii Scriitorilor. Modestia... bat-o vina! îi joacă festa. Fiind poet înăscut, autorul tratează teme dureroase, majoritatea despre marea tragedie a satelor noastre, de aceea este foarte popular printre cititori. Versurile lui lovesc în țintă, în locul vulnerabil (*Urgie, Sacrificiu, Dezvăierare* ș.a.). Să scrie așa și mai încolo...”

Un alt prieten drag al lui I. Căpiță este **Anatol Ciobanu**, director adjunct al Institutului de cercetări și amenajări silvice: „Îl cunosc din anii '90 ai secolului trecut cînd activa la televiziune și scria articole despre starea mediului din republica noastră. Ionel Căpiță e sărbătoarea vieții mele. De cînd l-am cunoscut nu mă pot lăsa de bunătatea lui. Cît privește poeziile: sînt scurte, dar cu multe înțelesuri – în puțin se conține mult. Îi doresc sănătate și multe cărți cu trecere la cititori!”

Prof. dr. hab. **Aurelian Dănilă**, medic la Spitalul „Sfînta Treime” din Chișinău, a vorbit despre publicistica angajată a lui I. Căpiță, despre un șir de metehne omenești, care macină fără cruțare societatea contemporană și – mai e vorbă! – despre versurile care, după părerea lui, „pe unii de parcă îi lovesc cu maiul drept în frunte”.

Iată și confesiunea prof. **Valeriu Lavric**: „Ionel Căpiță este un poet, eseist, creația căruia merită să fie luată în seamă, dar principalul e că îl vedem pe autorul nostru de o cultură aleasă ca pe un urmaș destoinic al strămoșilor noștri daci. Nu voi descoperi nimic nou spunînd că sîntem contemporani cu un om deosebit, ieșit din comun, care și-a luat în grijă soarta basarabenilor urgisiți.”

Profesoara de limba și literatura română **Tatiana Colțun**, de la Colegiul de Informatică din capitală, a avut să completeze: „Simplețea și armonia de pe copertă predispune la o stare de spirit înălțătoare, la dragoste... Autorul și-a atins scopul – a acumulat într-un singur focar dragostea de părinți, de iubită, de pămîntul natal, de consîngeni ce se zbat uneori între viață și moarte.”

Cartea *Lăsați-mi dragostea* a văzut lumina tiparului grație generozității prietenilor de suflet și simțire ai autorului – **Gheorghe Vdovâi** și **Dumitru Galupa**, ambii reprezentînd Agenția pentru Silvicultură „Moldsilva”. Dl Dumitru Galupa, fiind prezent la lansare (recunoscînd că aceasta i se întîmplă cam rar), a subliniat a cîta oară modestia fără margini a unui poet de o spiritualitate pro-

fund românească. Anume versurile scurte, dar în esență clare pentru fiecare om simplu (mai ales de la țară) înclină dornicii de literatură artistică spre o afinitate morală visată chiar de cei mai încercați condeieri.

În sală au asistat și rudele poetului. Sora **Raia** (rămasă la baștină și care îi este acum „și mamă, și tată”, după propriile mărturisiri) i-a înmînat fratelui său în semn de recunoștință un buchet bogat de crizanteme albe, zicîndu-i tradiționala urare: „Să ne trăiești, Ionel, mulți ani fericiți!”

Însuși **Ionel Căpiță** la final a mulțumit soției Galina pentru răbdare și înțelegere („nu e ușor să trăiești cu un om ce aparține mai mult societății”), ficelelor Anda și Otilia, fratelui Ștefan pentru luare de atitudine la momentul potrivit, Lidiei Kulikovski pentru găzduire în „Templul cărții”, lui Gheorghe Vdovâi și Dumitru Galupa pentru susținere financiară, dar „mai ales pentru neuitare de neam și credință”, redactorului Vlad Pohilă pentru profesionalism și consecvență, editoarei Raisa Sochircă pentru operativitate și calitatea producției, precum și tuturor celor care l-au apreciat nepărtinitor, tuturor patrioților acestui meleag numit Basarabia, care cu ajutorul Celui de Sus va ajunge într-un sfârșit să vadă și zile senine. „M-aș bucura dacă ar fi fost de față mama și tata... Nu am dușmani... Prietenii mei sînt toți cei ce fac numai lucruri bune... Cînd mă întîlnesc cu oamenii sînt fericiți... Dragostea trebuie să rămîină o taină...” – sînt crîmpeie din desconspirarea protagonistului. Și încă o precizare luată de acum din argumentul autorului la volumul ce pleacă să cucerească afecțiunea cititorului: „*Nu cunosc o altă poezie de luptă și apărare, decît cea ce izvorăște din durere și neîmpăcare, din dragoste pentru Țară și Neam. Mizeria vieții și adevărul prigonit mereu, întemnițat, de-a nu fi cunoscut, mă fac să nu tac, să deschid obloanele sufletului omenesc, ca să pătrundă în el miracolul vieții, așa cum este el, cum ni-l dorim. Poezia, ea mă ajută să vîslesc din întuneric spre lumină, ea, Poezia Durerii și Neîmpăcării. Această poezie e cea mai aproape de sufletul și viața mea și pe care doresc s-o împărtășesc și cu tine, omule drag, ce suferi ca și mine, care nădăjduiești ca și mine la binele vieții, pe care-l meriți – ca toți acei din lumea mare, ce se bucură de acest dar dumnezeiesc.*”

Precum poezia e soră cu muzica, trebuie să menționăm că favoritul manifestării a fost interpretul, cobzarul **Gheorghe Afroni**, care a impresionat puternic sala prin vocea-i catifelată și repertoriul select. Doinele și baladele lui au fost în consonanță cu declamațiile periodice ale lui I. Căpiță, adresate oaspeților săi. Din multitudinea acestora reproducem micropoemul *La porțile Țării*, rostit la încheierea evenimentului cultural: „*La porți, / crescute din stejari, / strămoșii noștri-au fost / portari. / Au fost și mulți, / au fost și tari, ca să-i înfrunte / pe barbari! // Iar celora / cu poște mari / le-a-nfipt vîrtos / țestele-n pari – / la porți, / crescute din stejari! // Azi, oștile de mercenari, să știe-ar fi / că mai sînt pari, / mai sînt / și paznici temerari, / la porți, / crescute din stejari!*”

Se știe: poezia este destăinuirea unor sentimente pe care autorul le crede personale, dar pe care cititorul le recunoaște ca fiind ale sale. În cazul lui Ionel Căpiță maxima dată o aplicăm sută la sută. Rămînem în așteptarea noilor creații, plămădite în bătaia clopotului inimii sale de patriot.

(*BiblioPolis*, 2011, nr. 1)

Dănuirea noastră prin carte

Cărțile sînt moștenirile pe care unii oameni cu un spirit deosebit le lasă cetățenilor și urmașilor lor. Ele se prezintă, din generație în generație, ca niște daruri prețioase pentru posteritate și răspund la întrebările care ne frămîntă, ne transmit forță, speranță, ne fac să ne lăsăm purtați pe aripi de vis, să ne simțim, cînd le citim, ca într-un refugiu magic, ca pe o insulă a consolării. De aceea, între 7 și 10 aprilie 2011, toți cei pasionați de lectură – de la mic la mare – au vizitat Centrul de Expoziții „Moldexpo”, unde s-a desfășurat ediția a XV-a a Salonului Internațional de Carte pentru copii și tineret din Chișinău, ca să vadă acele minuni ale creației omenești ce sînt absolut necesare pentru o creștere armonioasă a individului, dezvoltînd-i pe parcursul vieții nu doar memoria și inteligența, dar și imaginația, principiile morale și valorile spirituale. Salonul a pus la dispoziția cititorilor cele mai frumoase opere pentru copii și tineret, editate recent în R. Moldova și peste hotare.

În cadrul salonului sus-numit s-au înscris și lansările de carte care au avut loc la **Sediul Central al Bibliotecii Municipale „B.P. Hasdeu”** pe 8 aprilie 2011. Moderatorii evenimentului cultural dr. **Lidia Kulikovski**, director general al BM „B.P. Hasdeu”, dr. **Vasile Șoimaru**, economist, maestru fotograf, și **Vlad Pohlă**, scriitor, redactor-șef al revistei de biblioteconomie și științe ale informării *BiblioPolis*, au prezentat cărțile în ordinea care urmează: ***Departe-aproape. 100 de poezii românești din Kazahstan*** de Simion Plămădeală (Editura „Prometeu”, Chișinău, 2011), ***Hagi Curda (Camășovca). Un sat românesc din Basarabia istorică*** de Tudor Iordăchescu (Editura „Prometeu”, Chișinău, 2011), ***Românii din Bugaeac pe cale de dispariție. O călătorie prin satele românești din sudul Ucrainei*** de George Damian și Cătălin Florințiu Vărzaru (Centrul de Studii pentru resurse românești, București, 2010), ***Cununa fîntării*** de Adriana Istudor (Editura „Magic Print”, Onești, 2011).

Această manifestare care lansează patru cărți incitante, apărute de curînd în librăriile și bibliotecile din republică, e o adevărată sărbătoare de suflet a cetățenilor urbei noastre în pieptul cărora se zbate o adevărată inimă de român. Interesul suscitât vorbește cu relevare de importanța lecturii în viața omului la ora actuală, în mare parte descurajat de sărăcia ce s-a întronat în satele și orașele noastre, se pare, pe multă vreme. Autorul, coordonatorul și realizatorul primelor două proiecte este inimosul patriot basarabean, cu rădăcini din Cornova de lîngă Ungheni, dr. în economie Vasile Șoimaru. Tot dumnealui semnează prefetele și imaginile fotografice inserate în aceste două cărți. „Lecturînd filă cu filă placheta de versuri *Departe-aproape*, observăm că în vizorul poetului Simion Plămădeală este, în primul rînd, Patria, mama, limba română, apoi și celelalte: dorul de casă, româncuțele, malurile Răutului, chiar și poama care înflorește”, a concretizat **Lidia Kulikovski**, dînd citire unor versuri din cartea conaționalului nostru, poezii ce îl caracterizează în profunzime pe autor. Cît privește monografia satului Hagi Curda din Basarabia istorică, dumneaei a specificat faptul că „în mottourile acesteia, din Mihai Eminescu, e spus totul. E o carte aproape academică despre oamenii de cultură din această localitate. În plus, are o prezentare grafică exce-

lentă, emană o lumină atrăgătoare de la prima vedere. Sînt invidioasă că satul meu de baștină – Nicoreni, din raionul Drochia – nu are încă o astfel de lucrare care să înveșnicească memoria oamenilor locului.”

Cu multă dragoste și respect față de Simion Plămădeală, cel

care la mii de kilometri de baștina lui, satul Grinăuți, din preajma Rîșcanilor, a ținut aprinsă făclia românismului tocmai în Kazahstan, la Karaganda, a vorbit **Vasile Șoimaru**, „călător prin românimе”, cum se autodefinеște el însuși în *Cuvînt-înainte*. Mai e de menționat că S. Plămădeală, plecat pe la sfîrșitul anilor '50 ai secolului trecut la deștelenirea pămînturilor din Asia Centrală (fiindcă a refuzat să predea limba rusă la o școală românească din Basarabia), a rămas acolo să lucreze la minele de cărbuni. În prezent, cînd e de mult la pensie, poate fi numit poetul românilor din Kazahstan și aceasta îi face cinste unui om care urmărește de-a lungul anilor toate evenimentele ce se întîmplă în Basarabia lui dragă. Un îndrăgostit de ținutul său natal este și Tudor Iordăchescu, autorul monografiei despre Hagi Curda, sat din Sudul Basarabiei, căruia românii i-au păstrat denumirea tătărească („au fost mai toleranți decît sovieticii în 1947, care au redenumit-o în Camișovca”). De fapt, lucrarea este un protest, un strigăt la cer împotriva ucrainizării populației autohtone și un îndemn de a păstra tot ce are valoros poporul nostru, tot ce ne solidarizează în jurul ideii naționale. Monografia ne apropie pe noi toți de o nouă fază a relațiilor dintre etnii și constituie un model de rezistență a românismului în Bugeac.

Publicistul **Vlad Pohlă** a atras atenția pentru toată lumea venită la manifestare că aceasta din urmă se desfășoară în ziua (pe stil nou) a Unirii Basarabiei cu Patria-mamă în 1918 („de altfel, astăzi nu mai vorbeam românește dacā nu exista această zi izbăvitoare de imperiul de la Răsărit”), iar pe 1 aprilie am omagiat 70 de ani de la tragicul eveniment de la Fîntîna Albă, din Bucovina de Nord (anexată, în 1940, împreună cu Basarabia, de către URSS), cînd în jur de 3000 de români au fost mitraliați de sovietici în timp ce se îndreptau spre „noua” graniță românească cu odoare bisericești în mînă, căci li s-a spus anterior că vor putea trece liber în România. Scoțînd în relief importanța editării cărților cu tematică istorică aici, pe pămîntul Basarabiei, ce se zbate să iasă definitiv de sub călcîiul cotropitorilor hrăpăreți și nemiloși, Vl. Pohlă a semnalat: „E păcat că pînă în prezent – atît în România, cît și în Republica Moldova – se zădărnicește condamnarea fărădeleșilor comunismului. Dar trăim cu speranța că aceasta se va realiza – ne unește cugetul și simțirea românească. Iată că se adaugă la proiectul editorial de un deceniu al compatriotului nostru Vasile Șoimaru încă două cărți: volumul de poezii *Departe-aproape* de Simion Plămădeală și *Hagi Curda* de Tudor Iordăchescu,

o descriere istorică și culturală a unui sat de lângă Ismail (actualmente, regiunea Odesa, Ucraina) – sat-reședință de comună, cu peste 3000 de locuitori, preponderent români. Ținem să amintim că în cadrul acestui proiect au apărut anterior: monografiile *Cornova*, *Neamul Șoimăreștilor: 500 ani de istorie*, albumul *Români din jurul României în imagini*, volumele de publicistică *Căderea premierilor*, *Căderea comuniștilor*, *Cugetări* de Nicolae Iorga, *Litanii pentru trei stări* (poezie, teatru, traduceri) de Mircea Vulcănescu ș.a.” Vorbind de călătoria jurnaliștilor G. Damian și C.F. Vărzaru prin satele românești din sudul Ucrainei, colegul ce îmbrățișează aceeași profesie a menționat că „autorii prezintă nefardat adevărul de la fața locului, e un act de mare curaj al lor, se vede că le pasă ce se întâmplă cu conaționalii noștri așezați cu traiul din vremi străbune pe teritoriul de la gura Dunării pînă la limanul Nistrului”. Apoi a continuat formulîndu-și sentimentul său de apreciere: „Exprim toată admirația mea pentru articolele semnate de George Damian în cotidianul *Timpul*. Expunerile despre realitatea românească de la est de Prut sînt, pur și simplu, uluitoare prin simțirea autorului, prin stăpînirea facultăților lui de istoric și publicist. *Români din Bugeac pe cale de dispariție* e o carte despre noi și pentru noi. Să credem că descrierea nepărtinitoare va servi un semnal de acțiune pentru politicienii, guvernanții și cei de la București, și cei de la Kiev, și cei de la Chișinău.”

Cugetarea lui Nicolae Iorga „*Ce poate fi o patrie care nu e neamul tău, min-tea ta și nici măcar libertatea ta și belșugul tău?*”, pusă în fața celor o sută de poezii ale lui **Simion Plămădeală**, este grăitoare de la sine. Autorul a exclamat că este foarte fericit să-și vadă baștina după decenii de înstrăinare, că acestea îi sînt cele mai frumoase zile pe care le trăiește alături de frații și surorile lui. „Nu am uitat niciun cuvînt din limba română... Dragi îmi sînt amintirile din copilărie și mereu revin la ele... Vasile Șoimaru este omul nostru cel mai scump, pentru faptele sale de găsire și unire a românilor de pe întreg globul pămîntesc... Cu toate că am lucrat decenii în șir la minele de cărbuni din Kazahstan, am rămas om cu firea întregă, dar permanent duc dorul de casa părintească, de satul natal, de limba dulce a strămoșilor noștri... Vă țin minte și vă iubesc pe toți... Aș vorbi cu voi pînă mîine dimineață, am multe de spus...”, a declarat oaspetele nostru sosit de curînd în Basarabia ca să-și lanseze către cititori scrierile sale lirice. Copleșiți de emoții, ascultătorii au admirat voința neclintită și tăria de caracter statornică ale consîngeanului, care le declama pasionat poezie după poezie. Cele mai edificatoare ni s-au părut: *O dulce limbă românească*, *Noi și ei, cotropitorii*, *Cu Dumnezeu în suflet*, *Cîntec de dor*, *Fericirea mamei* ș.a.

Salutul basarabenilor, rămași cu traiul din nevrerea lor în străinime, l-a adus **Nicu Plușchis**, conducătorul Societății culturale „Dacia” a românilor din Karaganda, unde în prezent funcționează o școală duminicală – „Mihai Eminescu” și un ansamblu folcloric – „Dorul”. Din spusele lui am aflat că în Kazahstan locuiesc circa 40 mii de români, dar lipsește un monument în memoria celor care au fost deportați și zac în pămînturile întinse ale Asiei Centrale (lîngă Karaganda s-a aflat cel mai mare lagăr de concentrare stalinist – Karlag). La ora actuală există memoriale ale georgienilor, armenilor, lituanienilor, ungurilor, polonezilor, japonezilor, dar nu s-a ridicat încă cel al românilor... Cu toate acestea, ca

națiune nu sîntem pierduți, atîta timp cît mai bate inima unor români înflăcărați ca S. Plămădeală și mulți alții asemeni lui. Cu mare plăcere N. Plușchis a înmînat amfitrioanei dr. L. Kulikovski un fanion și un album cu fotografii ale orașului Karaganda din zilele noastre, cu suvenire s-au ales și alte persoane prezente în sală.

S. Plămădeală a avut ocazia să-l îmbrățișeze cu lacrimi de bucurie în ochi pe consăteanul său – **Spiridon Vangheli**, ce poartă titlurile onorifice de Maestru Emerit al Artei și Scriitor al Poporului. Nu s-au văzut, cum s-ar zice, de un car de ani, și iată bucuria reîntîlnirii în fața admiratorilor ambilor condeieri. Au început să se depene amintirile din satul de pe malul Răutului, de la cenaclul literar ce se întrunea la Institutul Pedagogic „Ion Creangă” din Chișinău, cenaclu la care au participat și înaintașii Neamului Grigore Vieru, Liviu Deleanu, Valentin Mândăcanu, Andrei Strâmbeanu, Gheorghe Vodă, Victor Teleucă, Petru Dudnic, Anatol Ciocanu ș.a. S. Vangheli mai ține minte de o scrisoare a lui S. Plămădeală, expediată de pe meleaguri străine, o scrisoare ce și acum îi răvășește sufletul. Maestrul, adresîndu-se protagonistului, a zis: „Lucrînd la adîncime în minele de cărbuni, ai scos la suprafață lumină, aceeași lumină o reflectă și versurile tale și duhul profund românesc... Acest foc ce emană lumina vieții nu trebuie să se stingă niciodată...” Iar despre Vasile Șoimaru, inițiatorul atîtor acțiuni de ispravă, apreciatul scriitor al copiilor a cutezat să spună că V. Șoimaru „este un miracol al ținutului basarabean”, că trebuie să avem „mai mulți Șoimari și Basarabia va scăpa de toate urgiile ce năvălesc de-a valma”, că prin el vede „perspectiva că țara va fi întregită”.

Sora **Maria**, căreia S. Plămădeală i-a dedicat o poezie pe trei pagini, fostă profesoară de biologie, acum pensionată, a venit să mulțumească organizatorilor manifestării culturale (și personal lui V. Șoimaru) că au făcut posibilă întîlnirea multășteptată. Îi rîde inima de bucurie că a văzut împlinit visul fratelui de a deveni scriitor, dar regretă mult că acestuia nu i-a fost ușor să trăiască pe undeva departe fără susținerea rudelor, că nu s-a realizat ca profesor. „Să faceți numai lucruri mari și frumoase pentru Basarabia”, a fost îndemnul surorii către toți cei ce sînt de o credință și o suflare românească.

Potrivit puselor directorului Liceului „Lucian Blaga” din orașul Tiraspol **Ion Iovcev**, versurile lui S. Plămădeală i-au înduișat chiar și firea lui mai rigidă de profesor de matematică, iar V. Șoimaru este (tot după spusele dumnealui) „ambasadorul românilor de pretutindeni”. „Noi, la Tiraspol, a continuat I. Iovcev, sîntem străini acasă... E greu să te simți român chiar în țara ta, iar Simion Plămădeală e străin printre străini... Îi înțelegem greutățile și durerea din suflet, îl admirăm și îl prețuim că vorbește tot așa de bine, cum vorbea și mai înainte, limba maternă, că nu a uitat tradițiile poporului său...”

Ca atare, **Tudor Iordăchescu** este un agricultor cu studii superioare, dar o pasiune mai veche i-a devenit istoria, ceea ce l-a și făcut în cele din urmă, cînd a ieșit de acum la pensie, să scrie o primă monografie despre un sat tipic românesc din regiunea Bugeacului. Trebuie de spus din capul locului că în sudul Basarabiei există încă un șir de asemenea sate cu populație românească, pe care statul ucrainean și-a pus scopul să le deznaționalizeze definitiv. T. Iordăchescu confirmă că în

Hagi Curda, ca și în alte sate din Bugeac, nu au ziare și reviste românești, aproape deloc nu sînt recepționate posturile de televiziune și de radio din România, Republica Moldova, există numai un singur microbuz pentru a ține comunicarea locuitorilor satului cu rudele și prietenii din vecinătate, iar bisericile sînt dezmembrate... Această carte a apărut grație generozității și susținerii materiale a mai multor oameni de bună credință, pentru care autorul le transmite sincere mulțumiri. „M-au ajutat mult, singur nu aș fi izbutit”, a recunoscut T. Iordăchescu. În genere, tipărirea la Chișinău a istoriei satului Hagi Curda este o faptă curajoasă a dumnealui și merită să fie urmată de alții (cele peste 20 de sate populate de români își așteaptă cronicarii!). Avem în față un exemplu de înaltă atitudine civică de care, de altfel, nici nu ne putem închipui să putem dăinui pe „o insulă de românism”. De aceeași părere este și **Petru Șchiopu** din Babele (Oziornoe), care a confirmat că T. Iordăchescu s-a apucat cu toată seriozitatea de lucru și a trecut prin inimă orice frază scrisă. Mai mult ca atît: întreaga familie Iordăchescu i-a susținut întotdeauna pe băștinași la un șir de inițiative culturale și, într-un fel, le-a insuflat încredere și îndrăzneală. Cum să nu se mîndrească cu toții de realizările concetățeanului ce își vede izbăvirea doar în unirea tuturor forțelor creatoare de spiritualitate românească.

Jurnalistul **George Damian** a povestit despre călătoria de două săptămîni, în vara anului 2010, efectuată împreună cu colegul său **Cătălin Florințiu Vărzaru**, în raioanele din sudul Ucrainei. E semnificativ faptul că oriunde ar fi sosit ei nu au avut nevoie de traducători – se înțelegeau de minune cu oricine. A urmat redactarea unui reportaj extins cu un titlu cam dur, fără menajamente: *Românii din Bugeac pe cale de dispariție* (unii propun să fie pus la sfîrșit un semn de întrebare!). Dar părerea celor doi jurnaliști e alta: dacă nu oprim cît mai curînd procesul de deznaționalizare, peste două-trei generații românii pot să dispară definitiv din Bugeacul ucrainean (exemplu concludent ne pot servi istoricorii din Peninsula Balcani, care, la începutul secolului XX, erau în număr de circa 10 000, iar azi, după unele surse, abia de ajung la 300 de vorbitori). Situația este gravă: în regiunea Odesa în prezent sînt aproximativ 124 000 de români (mulți fiind numiți moldoveni, pentru a camufla apartenența identitară), dar numai 3 la sută din aceștia au studii superioare. Satele sînt sărăcite, școlile – în paragină, bisericile – demolate. Pretutindeni bîntuie frica. Românii din Bugeac se tem a vorbi limba lor maternă, fiindcă plutesc în aer amenințările de tot soiul din organele puterii și nu numai. În biblioteci rămîn tot mai puține cărți românești, în școli sînt interzise unele opere din creația lui Mihai Eminescu, Ion Creangă și a altor clasici ai literaturii române. Oamenii cu puterile proprii se luptă (uneori în sensul direct al cuvîntului) cu autoritățile ucrainene, păstrîndu-și vie și intactă cultura, tradițiile strămoșești.

O notă de optimism a adus în sală politicianul **Tudor Panțiru**, deputat în Parlamentul României. După părerea dumnealui, guvernării trebuie să-și revadă politicile naționale, să acorde mai mult sprijin conaționaliilor din afara granițelor, românii din teritoriile învecinate să devină prioritate de interes strategic nu numai pentru România, dar și pentru Republica Moldova. Oamenii care înțeleg primordialitatea identității naționale sînt de neprețuit. Poeziile scrise în Kazahstan de Simion Plămădeală, istoria satului Hagi Curda, elaborată de Teodor Iordăchescu, sînt niște pilde extraordinare ce demonstrează că cei ce vor să ne distrugă ca

națiune nu vor reuși. „Voi fi întotdeauna alături de frații noștri care nu și-au uitat identitatea, care țin la demnitate, voi face tot ce îmi stă în puteri pentru basarabeni ca ei să aibă o viață cu adevărat liberă”, a spus în încheiere deputatul român.

A suscitât atenția publicului și volumul *Cununa fințării* de **Adriana Istudor**. E o lucrare filozofică în formă de jurnal, după o călătorie „în timp și spațiu”, care se încadrează ușor și în tematica de religie, spiritualitate, etnogeneză etc., de aceea poate servi drept un „ghid de inteligență” pentru orișicine. În carte pe larg este prezentată și Basarabia. Cele 250 de pagini cuprind o sumedenie de citate, reflecții ale gânditorilor din trecut și prezent, fragmente din opere literare. Personajul principal se redescoperă pe sine însuși. Cu ajutorul sfinților vii și al celor de pe altă lume el află o altă istorie a originii românilor și limbii lor. Ca piesele din puzzle apar pe rând: Sfântul Ioan Botezătorul, domnitorii Constantin Brîncoveanu, Ștefan cel Mare și Sfint, cel mai mare poet al românilor Mihai Eminescu, istoricul Nicolae Densușianu (cunoscut, mai ales, prin lucrarea sa monumentală *Dacia preistorică*), părintele Arsenie Boca și mulți alții. Acțiunea narativă începe la Biserica Sfântul Gheorghe Nou din București și se termină tot acolo, după o incursiune în trecut, prezent și viitor, prin intermediul unor presentimente, vise și indicii precise descoperite sau determinate prin calcul de personajul principal. Autoarea a venit la lansare din or. Onești, jud. Bacău, care este baștina campioanei olimpice Nadia Comăneci, și a fost însoțită de editoarea **Maria Dohotaru**. „Am vrut foarte mult să ajung aici, la Chișinău, simt și iubesc mult Basarabia. Românii de aici trebuie să se unească cu românii de dincolo... Toți avem un pământ sfânt – Dacia lui Burebista. Pământul vechii Dacii ascunde încă multe taine, trebuie să facem tot posibilul ca spiritul dacic să renască oriunde locuiesc români. Vă cuprind cu toată dragostea de româncă, demonstrând că apropierea românilor de pretutindeni e posibilă și salutată”, a spus încrezătoare A. Istudor.

De la sărbătorirea zilei de naștere a maestrului Gheorghe Zamfir, a sosit la manifestare (cu felicitări basarabenilor de la marele interpret și patriot) naistul **Vasile Iovu**, care, împreună cu **Igor Podgoreanu**, au delectat publicul cu suita *Ecoul dacilor* și rapsodia *Ciocîrlia*. Iar **Ion Paulencu** a adus (din Voloca Cernăuților) *Balada cerbului*, propunându-i apoi, printre altele, lui Vasile Șoimaru să-și schimbe numele în... „Șoim Mare”. Cu un recital de poezii s-au prezentat ele-va **Maria Josan**, din Mălăiești, Transnistria, și micuța **Anișoara-Daria Rusu**.

Concomitent, în sala de lectură a BM „B.P. Hasdeu”, dr. Vasile Șoimaru, în calitate de artist fotografic, a prezentat două expoziții: una despre românii din Bugeac (*Basarabia istorică*) și alta despre cei care își au a doua patrie Kazahstanul (*Ai noștri din Kazahstan*). Cîteva titluri semnificative: *Ansamblul folcloric „Dor basarabean” din Erdec Burnu (Utconosovca)*, *Interiorul bisericii din Cartal (Orlovca)*, *Bălțile Dunării la Satul Nou*, *Biserica „Sfinții Apostoli Petru și Pavel” din Hagi Curda*, *Biserica „Sfântul Nicolae” din Chilia*, *Portul Ismail văzut de pe malul drept al brațului Chilia din Delta Dunării*, *Babele (Oziornoe) – baștina mareșalului Alexandru Averescu*, *Ciamașir (Prioziornoe) – baștina poetului Pavel Boțu*, *Sediul Ambasadei României la Astana*, *Ansamblul „Dorul” al comunității românești din Karaganda*, *Simion Plămădeală – dacul liber din stepa kazahă*, *Comemorarea victimelor staliniste la Memorialul Spassk ș.a.*

„Toate sentimentele, care unesc pre oameni între sine și-i îndeamnă spre virtute, sînt nobile”, scria în sec. XIX cărturarul Gheorghe Asachi. Lansările de carte și expozițiile fotografice de care am vorbit mai sus dau dovadă de un devotament total cauzei Neamului, în speranța dăinuirii lui peste veacuri. Autorii înzestrați cu adevărat talent au pe sufletul lor grijile și necazurile oamenilor din preajmă. Prin puterea lor de convingere devenim mai înțelegători, mai mărinimoși, mai binevoitori, mai viguroși – tocmai cum le șede bine unor creștini. La sigur această calitate a noastră ne va perpetua existența și ne va ține pe linia de plutire în „oceanul slav”.

(*BiblioPolis*, 2011, nr. 2)

Dumitru Matcovschi – portret în timp

A apărut o carte de suflet: *Amarele confesiuni* ale marelui împătimit de cuvînt **Dumitru Matcovschi**. Volumul își dorește, prin virtuțile conceperii și elaborării, să răspundă unui deziderat național, ceea ce-l onorează cu prisosință pe autor. Realizat la exigențele superioare ale creației, acesta se individualizează prin valoarea aportului și meritele autorului, personalitate de prim rang în cultura noastră. Confratele de condei Nicolae Dabija scrie despre venerabilul poet care menține aici, la noi, în Basarabia, „focul din vatră”: „Dumitru Matcovschi este unul din liderii noștri de renaștere națională, un drapel de suferință și un simbol: pentru vehemența cu care s-a înscris în bătălia pentru limbă, alfabet, Tricolor, Independență, bănuim că a fost condamnat de regimul trecut, fiind grav accidentat. Este unul din cei mai îndrăgiți fii ai neamului, patima și sufletul lui.” Iar criticul literar de la Huși (jud. Vaslui) Theodor Codreanu l-a supranumit pe talentatul scriitor, înflăcăratul patriot D. Matcovschi – un „Don Quijote basarabean”, anume pentru bărbăția, curajul, dîrzenia manifestate în fața regimurilor de tot soiul ce s-au perindat, pentru inițiativa de reformare socială a țării, cumițenia creștină, cumpătarea, dar și intransigența sa la îndeplinirea datoriei cetățenești.

Poetul, prozatorul, dramaturgul și publicistul Dumitru Matcovschi s-a născut la 20 octombrie 1939, în comuna Vadul Rașcov, jud. Soroca. În 1961, a absolvit Facultatea de filologie a Universității de Stat din Moldova. Lucrează la început în calitate de redactor la ziarul *Moldova socialistă*, apoi în funcția de redactor-șef adjunct al săptămînalului *Cultura*, de unde, în 1970, din motive ideologice, este forțat să plece. În 1988 devine redactor-șef al revistei *Nistru*, pe care o revigorează și o redenumesc *Basarabia*. Însă, pe 17 mai 1989, în plin avînt al mișcării de eliberare națională, este accidentat grav de un autobuz, pe strada de lîngă blocul în care locuiește. Urmează un tratament îndelungat de recuperare fizică și morală la clinici din Chișinău, Moscova și București (peste 20 de intervenții chirurgicale!). Cu timpul, revine în viața literară și culturală, continuînd lupta contra ideologiei comuniste ce a împînzit republica.

De-a lungul anilor a editat numeroase culegeri de poezii: *Maci în rouă*, *Casa părintească*, *Descîntece în alb și negru* (care imediat după apariție este interzisă de cenzura sovietică), *Grîul*, *Melodica*, *Armonii*, *Axa*, *Patria*, *poetul și balada*, *Tu, dragostea mea*, *Soarele cel Mare*, *Floare-Basarabie*, *Imne și blesteme*, *Vad*,

Capul și sabia, Crucea, Veșnica teamă, Aici departe etc., proză: *Duda, Bătuta, Toamna porumbeilor albi, Focul din vatră, Piesă pentru un teatru provincial, Roman teatral* ș.a., piese de teatru: *Președintele, Pomul vieții, Tata, Cîntec de leagăn pentru bunici, Abecedarul, Ion Vodă cel Viteaz, Sperietoarea, Bastarzii* ș.a.

Îi sîntem recunoscători lui D. Matcovschi că, în calitatea sa de redactor-șef al revistei *Nistru*, a publicat, în 1988, asumîndu-și întreaga răspundere, istoricul articol *Veșmîntul ființei noastre* de Valentin Mândăcanu, care a aprins flacăra conștiinței naționale a compatrioților noștri în lupta pentru alfabetul latin. Apoi, în *Basarabia*, au văzut lumina tiparului: *Biblia (Sfînta Scriptură)* (în alfabet latin), poezia *Doina* de Mihai Eminescu, romanele *Spovedania unui învins* de Panait Istrati și *În preajma revoluției* de Constantin Stere. Însuși D. Matcovschi s-a manifestat ca un publicist redutabil – exemple elocvente, în acest sens, reprezintă articolele *Povara istoriei, Antiteze, Ei ne-au făcut țara de ocară, Lupii în stîină, Elogiu și blestem, Stîlpnicii, Suverani gheboși, Nu mai sînt martir, Ambiții naționale* ș.a. În consens cu publicistica tăioasă, amintim și poeziile scrise în spirit de revoltă: *Îngerii roșii, Impostorii, Pimeii, Cameleonii, Grele păcate, Neion* și multe altele.

Dumitru Matcovschi este omul total dăruit literaturii, cauzei naționale, prin abordarea problemelor arzătoare din viața satului basarabean. Multe din poeziile sale, fiind puse pe note (de compozitori renumiți ca Ion Aldea-Teodorovici, Eugen Doga, Mihai Dolgan, Mircea Oțel, Constantin Rusnac, Petre Teodorovici, Anatol Chiriac, Ion Enachi, Daria Radu), au devenit șlagăre. Cele mai frumoase și mai îndrăgite cîntece de întreaga suflare românească sînt: *Basarabia* (interpreți: Lidia Botezatu, Radu Dolgan, Mihai Dolgan), *Cu numele tău* (Nina Crulicovschi), *Revenire* (Olga Ciolacu), *Lacrimă amară, Înveșnicește-mă* (Gheorghe Țopa), *Sărut, femeie, mîna ta* (Ion Aldea-Teodorovici), *Inimă de mamă* (Sofia Rotaru), *Tangoul bunelor speranțe, Două toamne* (Ion Suruceanu), *Rugă* (Mihai Volontir), *Va fi ca mîine* (Anastasia Lazariuc), *Vino, trenule* (Petre Teodorovici),

Copilărie (Mihai Toderășcu), *Chișinăul meu cel mic* (Oxana și Georgeta Ciorici), *Astă vară la Soroca* (Angela Ciurac) – șirul parcă nu are sfârșit. Melodiile difuzate la radio, televiziune, răspândite pe CD-uri devin, cu trecerea timpului, tot mai frumoase, tot mai plăcute, tot mai îndrăgite de publicul larg.

În semn de recunoștință și apreciere a meritelor, lui D. Matcovschi i s-au conferit: titlul onorific de Scriitor al Poporului (1989), Ordinul Republicii (1995), Ordinul „Steaua României” în grad de Comandor (2000), titlul de Cetățean de Onoare al municipiului Chișinău (2010), medaliile „Mihai Eminescu” și „Pentru distincție în muncă”. În 1996, a fost ales membru titular al Academiei de Științe a Moldovei. Este laureat al Festivalului Internațional de poezie „Nichita Stănescu” și al mai multor publicații periodice. Liceul din comuna Vadul Rașcov, de la 1 septembrie 2003, îi poartă cu mândrie numele.

Prin varii nuanțe ale lirismului, folclorică prin structură și baladescă prin spirit, creația poetică a lui Dumitru Matcovschi se reliefează prin patriotism și dragostea nețărmuită de țară. Poetul cîntă trecutul glorios, înaintașii iluștri (Eminescu, Creangă, Mateevici), casa părintească, plugarii, natura, dragostea oferindu-ne lecții de demnitate care au un singur scop – să ne facă oameni demni de edificarea unei societăți pe care o merităm. Ca să-l vadă pe viu și să-l asculte pe redevabilul poet, prozator, dramaturg și publicist al contemporaneității, pe 14 aprilie 2011, la **Sediul Central al Bibliotecii Municipale „B.P. Hasdeu”** s-a adunat un public select, motivat fiind de o manifestare de zile mari – lansarea noii apariții editoriale a maestrului – *Amarele confesiuni*. Evenimentul cultural s-a derulat în cadrul Cenaclului literar-artistic „Sic cogito”, condus de criticul literar **Vitalie Răileanu**, cercetător științific la Institutul de Filologie al AȘM, care a și prezentat date biografice din viața și activitatea scriitorului. În deschidere a luat cuvîntul dr. **Lidia Kulikovski**, director general al BM „B.P. Hasdeu”, care a spus că scopul manifestării este ca să-l cunoaștem mai mult pe Dumitru Matcovschi ca personalitate și să pătrundem, pe cît ni se va permite, în tainele laboratorului de creație al artistului. Antologia *Amarele confesiuni*, tipărită sub egida Institutului de Filologie al AȘM și a Editurii „Magna Princeps” din Chișinău, include 157 din cele mai frumoase poezii ale autorului-martir. E o selecție din întreaga creație poetică a lui Dumitru Matcovschi de la 1963 pînă la 2011, dar care nu sînt aranjate în ordine cronologică.

În toți anii ce s-au perindat după obținerea Independenței scriitorul a fost un incomod pentru mai marii zilei, au fost încercări să fie minimalizat, dar opera lui este citită și prețuită la adevărata ei valoare. Existența controverselor a fost confirmată în luarea de cuvînt a acad. **Teodor Furdul**, prim-vicepreședintele al AȘM: „În comunitatea științifică Dumitru Matcovschi este un exemplu de slujire poporului său. Aș spune mai mult: este un mucenic al timpurilor noastre, un luptător pentru aspirațiile de veacuri ale basarabenilor. Îmi aduc aminte că a fost ales ca membru al AȘM prin vot unanim, faptul acesta de acum despre multe vorbește. Dumitru Matcovschi este autorul versurilor *Imnului Academiei* (muzică – Eugen Doga), în care a încăput întreaga expresie a luptei pe care o duce acest popor. Am o stimă deosebită față de întreaga familie Matcovschi, care este un model de comportare, de atitudine față de toate ce se întîmplă în societate.

Poetul vede și se bucură de succese, dar, totodată, e mîhnit și îl doare inima de insuccesele atît ale politicienilor, cît și ale celor ce îi susțin. E omul ce s-a jertfit fără preget întru binele celor obidiți trecînd prin multe greutăți. E un adevărat poet al Poporului, poeziile și cîntecele lui exprimă vrerea acestuia. Cu ocazia lansării *Amarelor confesiuni*, din partea corpului academic transmit maestrului cele mai calde felicitări.”

D. Matcovschi a devenit un exemplu de statornicie neclintită față de valorile naționale. În alocuțiunea sa criticul și istoricul literar **Mihail Dolgan**, membru titular al AȘM, a spus următoarele despre colegul său de la acest for științific al RM: „Dumitru Matcovschi scrie și de dragoste, și de patrie, și de dor. Nu voi greși să spun că poetul a scris texte excelente, impecabile din punct de vedere estetic, la foarte multe cîntece (și muzica a fost scrisă de cei mai înzestrați compozitori). Pe cînd unii lîncezesc și tac, Dumitru Matcovschi bate în clopot, pune în discuție probleme acute, dure, are crezul său de moralitate și nu poate fi indiferent față de ruina societății, de haosul din jur. Poeziile lui parcă sînt luate de pe inima mea, îi înțeleg îndurerarea și păsul. Are o vervă eminesciană nemaipomenită. Azi, pe cînd cenzura e mai cenzură decît cîndva, luptă neînduplecat cu escrocii, pungașii, șarlatanii de cîndva și de acum, căci în lumea asta în permanență se confundă valorile, culorile... Starea de poet luptător îi ia din sănătate cînd vede că satele basarabene devin pustii, depopulate, cînd vede cum se devalorizează cuvintele, distincțiile de stat, cum se vinde totul la stînga și la dreapta. Se simte și o sațietate de a lupta – cauza: promisiunile de pînă la alegeri nu se vîd realizate. În toate aceste nedreptăți strigătoare la cer trebuie cineva să dea cu barda... Poetul e mereu în bătaia furtunii... *Amarele confesiuni* e o carte ce confirmă acest lucru... Dacă ar fi mai mulți poeți responsabili, precum e Dumitru Matcovschi, țara noastră s-ar mișca înainte cu mai mare succes...”

Ioan Mănăscuță, editorul volumului, a fost elocvent în exprimare: „Dacă am vorbi despre poezia socială și patriotică de la noi, l-am numi, în primul rînd, pe Dumitru Matcovschi. Este un poet care suportă o mare durere sufletească și, în același timp, are demnitate și verticalitate morală. Meritul editurii noastre e că a pus la dispoziția iubitorilor de poezie civico-militantă o carte de referință a autorului.”

Dintre puținii scriitori ajunși la vîrsta senectuții a venit să se îmbrățișeze prietenește cu vechiul său confrate de condei **Vladimir Beșleagă**. Iată cît de sincere au fost cuvintele lui: „Dumitru Matcovschi scrie ce poporul gîndește și nu va avea liniște nicicînd pentru că spune adevărul. Dumitru Matcovschi, ca și Paul Goma, spune lucruri ce nu plac nimănui... De ce se întîmplă așa? E o întrebare retorică. Acum poporul nostru a căpătat libertate, dar nu se bucură de ea... Își trăiește destinul său... Stalinismul din noi ne trage îndărăt, foarte greu ne desprindem de el... Poetul, prin cărțile sale, va fi ca martor la judecata istoriei (iar cuvîntul *martor* provine de la *martir*!). Cunoaștem faptul că poetul a trecut printr-un infern inimaginabil, e un miracol că este în viață. Numai un astfel de om are dreptul să spună ce simțim noi, ce ne poate salva în calea noastră spre izbăvirea de greul trecutului.” Drept mulțumire pentru cuvintele frumoase, D. Matcovschi a declamat poezia *Zbor frînt*, dedicată lui Vl. Beșleagă.

Ineditul creației matcovschiene se vede clar dacă aruncăm în lături orice fel de ambiții deșarte și mofhuri de scrib. **Lidia Grosu** de la Catedra de literatură română și teorie literară a USM cunoaște adânc procesul literar actual și a avut tot dreptul să menționeze: „E o constatare tristă că poezia în ultimii ani nu se citește. Dumitru Matcovschi este un poet cu o sensibilitate de invidiat. Anume astfel de oameni mențin echilibrul în societate. Destinul creatorului este să cînte dorul. Ipostazele acestuia, metaforele sugestive, contemplarea divinului devin o permanență a scrisului, o năzuință a poetului vizavi de evenimentele istorice ce se derulează.” Iar profesorul universitar de la aceeași instituție de învățămînt superior **Gheorghe Dodiță**, recent devenit octogenar, a specificat că „asistăm la un eveniment remarcabil al culturii noastre”. Dumitru Matcovschi este însăși conștiința noastră națională. Dorim să avem mai multe cărți de acest fel, care atrag cititorii prin bogăția de expresii și idei. Aici mai menționăm și faptul că tot mai des creația literară a lui D. Matcovschi devine obiect de cercetare în tezele de an și de diplomă ale studenților.

Poetul **Teo Chiriac**, adresîndu-se generației tinere, a reiterat că *civilizația*, în care trăim, mai mult distruge, pe cînd *cultura* – construiește. „Știe toată lumea că Dumitru Matcovschi întruchipează omul care construiește. Poetul este un model pentru mine și pentru toată lumea. Avem nevoie de persoane cu aptitudini deosebite precum le au Dumitru Matcovschi, Vladimir Beșleagă și alții asemenea. Studiați bine, citiți mult și creați, dacă puteți, depășiți dascălii voștri”, a îmbiat T. Chiriac, exprimîndu-și dorința ca poetul (materia de edificare a căruia este sufletul, inima și dorul) să reziste asprimilor vieții încă mult timp.

Despre cum au apărut *Amarele confesiuni*, despre starea literaturii noastre în etapa actuală a vorbit maestrul **Dumitru Matcovschi**. Multe probleme sînt în grija dumnealui, multe dureri s-au adunat: „Ce este poezia? Nu știu dacă există vreo formulă exactă a acesteia, eu scriu despre ce văd în jur... Nu recunosc niciun fel de *-isme* (există poeți ce scriu bine și / sau ce scriu rău)... Mi se frînge inima de durere că astăzi aproape nimeni n-are nevoie de poezie... De fapt, chiar și din Uniunea Scriitorilor a fost alungată poezia... Doar poetul încearcă să aline suferințele îndureraților... În schimb, ceilalți scuipă în datini și tradiții (în Postul Mare chiar și preoții mănîncă salam)... Monumentele sînt pîngărite... Partidele s-au compromis... S-a dat slobozenie minorităților sexuale... Nimeni nu regretă cedările, concesiile în folosul străinilor... Pretinse personalități literare își redactează biografiile post-factum... Lumea e numai nervi, căci totul este la cheremul ticăloșilor... Rezerve am și față de criticii literari – la noi nu există critică literară, ea nu-și îndeplinește funcțiile de bază... Plagierile au devenit la modă... Cîntecele mele sînt ale altora: *Sărut, femeie, mîna ta* – se scrie că e a lui Gr. Vieru, *Bădiță Petre* – că e cîntec popular... La TV nimic nu s-a schimbat... «Omul negru» își face mendrele... Există cenzură aprigă, dar încerc să rezist... Îmi convine numele de Don Quijote, care este cel mai definit, cel mai fără de politică... La masa de scris mă simt bine, parcă mai puternic, dar nu am unde publica... Doar adevărul, etica, poziția scriitorului contează... Trebuie să ajungem, pînă la urmă, la o normalitate – m-am săturat de lustruire, sfaturi, căci toate trec prin inimă...”

Recitarea poeziei *Impostorii* în interpretarea actorului **Sandu Aristin Cupcea** a fost nici că se poate mai potrivită... Vocea-i de o intensitate gravă a cu-

les aplauze binemeritate. În cadrul cenaclului a evoluat și formația „Catharsis” (membri: **Ion Rață** și **Mihai Budurin** – ambii voce și chitară), care chiar de la începutul carierei muzicale a colaborat intens cu maestrul Dumitru Matcovschi. Au entuziasmat publicul melodiile *Mama, Bucurați-vă, prieteni!, Zi de azi și zi de mâine* ș.a.

Poetul are principii, convingeri, de aceea glasul lui răsună ca un clopot de la un hotar pînă la alt hotar. După cum menționează acad. **Eugen Simion**, „Dumitru Matcovschi este un poet autentic și, prin demnitatea și suferința lui, un simbol al Basarabiei”. Iar dr. **Theodor Codreanu** în prefața volumului antologic ține să completeze: „Întreaga operă a lui Dumitru Matcovschi e străbătută ca un fior de cuvîntul *Basarabia*, minunata și batjocorita lui Dulcinee pe care o iubește iubind deopotrivă mama, femeia, glia, limba română, omenia, viața, doina, aurul solar din strugurii de pe coline, pe Eminescu, pe Alexe Mateevici, pe Bacovia și pe Ion Vatamanu... Pentru Basarabia lui, poetul găsește și un diminutiv simbolic: *mărgioară*. Dar ce arome cu sensuri filosofice se ascund în *poetica marginii!* Fiindcă se poate vorbi astăzi de așa ceva. Și nu în spirit anacronic tradiționalist, ci chiar din perspectivă... postmodernistă, pe care postmoderniștii noștri de pe Bîc și de pe Dîmbovița o ignoră... Poetul poate trece de la imn la blestem, de la mîngîiere la diatribă de suflu eminescian... Dumitru Matcovschi este un maestru în mînuirea anaferei, a interogației și a invocației retorice... Poate cele mai pure poeme matcovschiene vin din izvorul nesecat al dragostei de viață... Pe aceeași axă existențială se află poeziile de dragoste și pentru copii... Desigur, bucuria de viață este creștină, asociată de poet cu un insistent simbolism religios. Ea se postează la antipodul dezbinării din suflet și din lume... În literatura română din Basarabia de azi numai Grigore Vieru a zăbovit mai expresiv și mai îndurerat pe tema dezbinării *cainice* decît Dumitru Matcovschi.”

Dumitru Matcovschi este o personalitate remarcabilă a literaturii și culturii noastre, care vindecă spiritul conștiinței noastre și se bucură de o dragoste și prețuire constante din partea societății. Întreaga lui operă literară și publicistică redă starea națiunii, lungul proces de aspirație spre libertate și bunăstare. Poetul e un adevărat bărbat al Neamului, care ne oferă o lecție de demnitate și de morală creștină. Elogierea plaiului natal prin metafore încărcate de semnificații profunde, descrierea dramatismului reverberant al situațiilor sociale nestandarde, intrate uneori în periculoase derive, conturează imaginea scriitorului ce e departe de orgoliul gloriei, dedicat deplin cauzei supreme: reintegrarea culturii basarabene în contextul general românesc. Dar, pînă își va vedea visul împlinit, poetul pune accente polemice, luptă pentru limbă (cea mai de valoare comoară a unui popor), pentru „Basarabia-floare”, bătută nemilos de vîntoaiele istoriei, și se roagă zi și noapte Domnului să dispară cît mai grabnic regretul din versurile preotului-poet Alexei Mateevici (atît de venerat de protagonistul nostru!): „Eu cu ierbile poienii / N-am nimic de împărțit, / Jale mi-i că moldovenii / Încă nu s-au înfrățit.” Poetul mai are multe dorințe neîmplinite... Citiți *Amarele confesiuni* și aflați-le!

(*BiblioPolis*, 2011, nr. 2)

Un martor temerar la fărădelegile comuniste

Actualmente, **Damian Hîncu** (născut în satul Berezlogi, Orhei) este student la facultățile de drept și de limbi romanice ale Universității Aix-Marseille din Franța. Tînărul este cunoscut la noi mai ales ca participant energic, dar și ca victimă la evenimentele derulate pe 7 și 8 aprilie 2009 în centrul Chișinăului. Este laureat al mai multor concursuri naționale și internaționale în istorie, științe politice și matematică. Pentru merite deosebite în domeniul activismului civic, propagarea idealurilor democratice, pentru comportament cetățenesc destoinic, în 2010, a devenit laureat al Premiului pentru Tineret din RM (împreună cu sora sa Maria Hîncu și alți patru tineri din republică). În anul curent, la Editura „Prut Internațional”, îi apare cartea *Moldova mă doare*, care a fost lansată la Chișinău, în premieră, pe 7 aprilie 2011, lângă monumentul lui Ștefan cel Mare și Sfînt.

Amintim că la protestele din 7 aprilie 2009 au participat în jur de 30 mii de tineri, care și-au manifestat dezacordul cu falsificarea alegerilor, ceea ce însemna și... neacceptare a victoriei comuniștilor. Manifestările pașnice în după-amiază au luat o turnură violentă. În acea zi de confruntări patru tineri au murit în condiții suspecte: Valeriu Boboc (23 ani; Bubuieci, Chișinău), Ion Țîbuleac (22 ani; Bolohani, Orhei), Eugen Țapu (26 ani; Soroca), Maxim Canișcev (20 ani; Chișinău). Sute de cetățeni (inclusiv polițiști) s-au ales cu răni de diferită gravitate. Totodată, în zilele ce au urmat au fost înregistrate și sute de cazuri de comportament inuman, tortură, violuri și batjocură. Mulți dintre cei reținuți de poliție au rămas traumatizați pe viață. Guvernarea comunistă de atunci a lansat o serie de atacuri propagandistice la adresa României, considerînd-o implicată în dezordinea și perturbările care au avut loc, expulzînd Ambasadorul Extraordinar și Plenipotențiar (gest iresponsabil, condamnat de UE!) și introducînd un regim de vize pentru cetățenii români care vroiau să viziteze Republica Moldova. Ulterior, Partidul Comuniștilor nu a izbutit să obțină majoritatea necesară în parlament pentru alegerea șefului statului (i-a lipsit un singur vot!), fapt ce a condus la alegeri anticipate, în urma cărora forțele liberal-democratice au preluat puterea administrativă.

La împlinirea a doi ani de la evenimentele menționate mai sus, pe 21 aprilie 2011, în Joia Mare, la **Sediul Central al Bibliotecii Municipale „B.P. Hasdeu”** a avut loc o lansare a cărții *Moldova mă doare* de **Damian Hîncu** în fața unor oameni politici, ambasadori, scriitori, jurnaliști, oameni de cultură și simpli cetățeni. E cartea-mărturie a unei victime a regimului totalitar și, în același rînd, a unui martor, care nu trebuie să fie neglijat. D. Hîncu, alături de alți tineri maltratați, cere pedepsirea celor vinovați de suferințele lor. În persoana lui D. Hîncu avem un reprezentant care simte gustul libertății și vrea ca aceasta să se extindă asupra tuturor conaționaliilor săi din Basarabia.

Moderatoarea evenimentului cultural, scriitoarea și jurnalista **Luminița Dumbrăveanu** (prezentatoarea emisiunii radiofonice „Focul din vatră”, cu un rating de ascultare nemaipomenit de mare, dar suprimată, în 2001, de zbirii neocomuniști), chiar din capul locului, a menționat că ne aflăm într-o situație penibilă, supărătoare: după scurgerea a doi ani, noi încă nu știm ce s-a întîmplat

cu adevărat pe 7-8 aprilie 2009. Au fost vandalizate sediul Președinției și cel al Parlamentului, a fost torturat în comisariatele polițienești tineretul studios, fapt ce este tăinuit cu înverșunare. Damian Hîncu este părtaș și victimă a evenimentelor. Cartea *Moldova mă doare* (ce include și traduceri în engleză și franceză, efectuate de însuși Damian Hîncu) descrie anume ceea ce s-a întâmplat în acele zile neordinare de pînă la alegeri și după ele în capitala republicii – Chișinău, precum și în alte localități periferice. Istoria noastră de după dobîndirea Independenței se împarte în două perioade: cea de pînă la 7 aprilie 2009 și cea de după această dată. Mottoul din Nicolae Iorga („Cine uită nu merită”) se pare foarte potrivit pentru o asemenea lucrare. Damian Hîncu (tînăr și atît de înțelep!) este un iscusit mînuitor de condei, apariția acestei cărți este un fel de datorie față de cei ce și-au pus în pericol viața cu scopul nobil de a face dreptate în țară, de a doborî dictatura comunistă, în genere, de a reda poporului demnitatea cuvenită. Cartea ne mobilizează să facem dreptate tinerilor. Anume datorită Franței, dragostei lui D. Hîncu pentru poporul francez și ceea ce a creat acestea de-a lungul secolelor l-a făcut să contribuie, prin dezvăluirea adevărului ascuns, la schimbarea mersului istoriei în altă direcție. D. Hîncu face parte din generația nouă de tineri care vor să trăiască într-o țară liberă și prosperă. Cartea din primele clipe ale apariției sale la lumină a căpătat o rezonanță internațională. L. Dumbrăveanu a adus la cunoștința publicului, setos de mesaje noi, conținutul telegrammei de salut, adresată tînărului Damian Hîncu și participanților la lansarea cărții *Moldova mă doare*, expediată de la Moscova de către compatriotul nostru, compozitorul **Eugen Doga**, pe care o redăm în întregime și noi în cele ce urmează:

„Dragi prieteni,

La 7 aprilie 2009 eram departe de casă, dar urmăream cu sufletul la gură toate imaginile transmise de la Chișinău. Simțeam o extraordinară admirație și mîndrie pentru tinerii noștri frumoși, care protestau pașnic în Piața Marii Adunări Naționale contra minciunii, cerîndu-și dreptul legitim la Viitor în țara lor. Anume acestor bravi fii ai neamului intrați în Legendă am consacrat Suita nr. 6 pentru orchestră de cameră, pe care am prezentat-o în premieră la 7 aprilie 2011, avînd tot sprijinul tînărului Primar General al mun. Chișinău Dorin Chirtoacă. În Sala cu Orgă au fost prezenți și participanții la acele evenimente și asta mi-a încălzit sufletul.

Am dorit să spun tinerilor – prin muzica mea – că, dacă unii politicieni i-au dat uitării, i-au dezamăgit, iar Adevărul umblă tot cu capul spart, eu nu i-am uitat, eu continui să-i admir și să-i susțin, considerîndu-i adevărați eroi.

La 6 aprilie 2011, seara, am citit cartea lui Damian Hîncu Moldova mă doare și am retrăit acea parte neagră și tragică a evenimentelor, care au urmat după Revoluția Lumînărilor de la Chișinău... Mă închin în fața acestui tînăr curajos, Damian, care a avut curajul să lupte pentru Libertate, să-și ceară drepturile, care a rezistat bărbătește în fața polițiștilor sălbăticiți. Mă închin în fața lui și pentru că a scos în lumea întregă Adevărul despre crimele săvîrșite față de protestatarii pașnici în Piața Marii Adunări Naționale și pe «coridoarele morții», determinînd astfel Uniunea Europeană să condamne regimul polițienesc de la Chișinău și să oprească teroarea. Ochii vineți, spinarea însîngerată

a lui Damian și tot trupul cu urme de băți sălbatice îmi stau în priviri ca un document de acuzare a călăilor, ca un recviem, ca o rugăciune...

*Felicitările mele, dragă Damian, pentru apariția acestei cărți-document, dar și pentru faptul că ai pus la dispoziția Lumii francofone și anglofone acest unic **dosar**, care se numește Moldova mă doare, scris cu sânge pe paginile memoriei noastre. Și pe mine Moldova mă doare..., dar știu că drumul ales de generația ta, la 7 aprilie 2009, ne va duce spre Lumină.*

Succes la studiile universitare din Franța și sper, dle jurist Damian Hîncu, să te întorci acasă pentru a face Dreptate poporului nostru!

*Cu respect și admirație,
Eugen DOGA*

Moscova, 21 aprilie 2011”

Ponegrirea și discreditarea au fost armele dintotdeauna ale PCR în opera lor de umilire și de desființare a personalității. Dr. **Lidia Kulikovski**, director general al BM „B.P. Hasdeu”, a ținut să relateze fără echivoc că se vehiculează minciuna, în societate persistă teama de urmărire, dar, datorită unor neînfricați ca Damian Hîncu, adevărul iese la suprafață. Cartea *Moldova mă doare* trebuie să constituie un argument forte pentru judecata care se va face nepărtinitor. Lumea e politizată, discută în contradictoriu, dar adevărul despre 7 aprilie trebuie spus pînă la capăt. **Olga Stanciu**, directorul executiv al Editurii „Prut Internațional”, a vorbit despre cartea unui tînăr care a pătimit mult (și este destul de semnificativ faptul că se lansează cu prezența autorului în Săptămîna Patimilor!). Imaginile păstrate în memorie prezintă un avertisment să nu se uite că au suferit copii și vîrstnici – datorită lor noi avem o perspectivă cu deschidere spre Europa civilizată. Pe mulți Moldova ne doare, de aceea adevărul despre zilele groaznice ale regimului comunist trebuie spus cu sânge rece pentru a-i judeca pe infractori după merit.

Întreaga societate se întreabă de ce s-a întîplat tragedia din centrul capitalei? Nu există un răspuns univoc. Cercetările și dezvăluirile continuă... Poetul, prozatorul și publicistul **Nicolae Dabija**, redactor-șef al săptămînalului *Literatura și arta*, a venit în fața ascultătorilor cu amintiri din anul 1989, concretizînd că tinerii au avut și au nevoie de revoluții. În anul de grație 1989, au fost oprite cu cîntece patriotice tancurile cu stele roșii, a fost atacată cu pietre clădirea Ministerului Afacerilor Interne al RSSM. „Observ o continuitate a luptei de eliberare națională și mă regăsesc excelent printre actualii tineri. Voronin credea că va domni încă mult și bine, dar voi, tinerii, ați schimbat cursul istoriei, a spus cu mîndrie în suflet poetul tribun al Basarabiei. Damian Hîncu – neînfricatul tînăr de 23 de ani – se afla atunci, pe 7 aprilie, în Piața Marii Adunări Naționale și era pe post de traducător pentru străini. A venit, după ce a scăpat din «coridoarele morții», la redacția ziarului nostru și a fost fotografiat. Imaginile de tortură îngrozitoare au făcut înconjurul lumii. Sîntem convinși că și ceilalți colegi și tovarăși de idei ai lui au pătimit la fel – martiri ca el mai sînt încă mulți... Imediat au fost redactate și expediate scrisori, cu descrierea amănunțită a fărădelegilor săvîrșite de comuniști, la OSCE și alte organisme internaționale. Abia după intervențiile acestora

din străinătate a fost oprit dezmățul. În curînd au venit cu controale deputați din statele Uniunii Europene, dar n-au găsit nimic suspect. Călăii, cei cu secera și ciocanul pe stindardul lor, au șters toate urmele doveditoare de tratare inumană a reținuților pentru anchetare. Dar cel mai trist pare a fi că guvernarea actuală nu arată niciun fel de interes cînd e vorba de a face ordine în justiție. Din umbră se dau dispoziții și dosarele făptașilor rămîn să zacă fără atenție în sertarele judiciarilor corupți. Unii dintre foștii guvernanți astăzi se supără, sînt indignați că trebuie să se prezinte la proces, dar D. Hîncu vine tocmai din Franța să scoată la suprafață dreptatea! Prin cartea sa acest urmaș al bravilor daci a devenit un simbol al Basarabiei răzvrătite. Deci, revoluția mai continuă, tinerii, precum neînfricatul Damian Hîncu, iau atitudine...”

Dezvăluirile martorului ocular au o incontestabilă valoare documentară. Cele spuse mai sus sînt confirmate și în prefața volumului, semnată de asemenea de editorialistul hebdomadarului *Literatura și arta*:

„La 7 aprilie 2009, tineretul din Chișinău a urcat pe baricade.

Zeci de mii de protestatari s-au întrunit în zilele de 6, 7 și 8 aprilie 2009 ca să-și apere dreptul la viitor.

Într-o țară calificată drept ultima dictatură din Europa, tinerii au considerat că viitorul le este amenințat. Pentru tînăra generație, comunismul instaurat de V. Voronin devenise un alt sinonim al sărăciei, al minciunii și al fărădelegii. Unica vină a tinerilor era că ei nu gîndeau ca președintele de atunci al țării.

Acesta a categorisit imediat acțiunile drept «tentativă de lovitură de stat». Căutînd motivații în plus pentru instaurarea unei dictaturi de fier, tot el a pus la cale – există probe în acest sens – devastarea sediului Președinției și a celui al Parlamentului, făcîndu-se tot mai multe paralele cu incendierea Reichstagului din Germania nazistă de către un alt dictator, cu ambiții la fel de exagerate.”

Primarul general al municipiului Chișinău **Dorin Chirtoacă**, prezent la întrunire, a remarcat demnitatea și curajul tineretului în ziua de 7 aprilie 2009. Atunci Damian Hîncu era calificat drept infractor („plătît de Opoziție, să facă o lovitură de stat”), era constrîns să semneze falsuri evidente. „Pînă în prezent sistemul vechi de guvernare nu a cedat încă pozițiile, sforarii sînt aceiași – repre-

zentanții «imperiului răului». Am avut o șansă de a schimba la față Basarabia, însă mi-e greu să spun astăzi dacă a fost făcută schimbarea. Cu părere de rău, la diferite nivele ale conducerii nu se vrea să se afle adevărul – de exemplu, la interne mai sînt păstrați în funcție cei cu apucături despotice, cei care au dat curs liber dezvățului, ba chiar sînt promovați la posturi mai înalte. Va fi o răbufnire, dacă nu se va face ordine în țară. Noi trebuie să prevenim o astfel de derulare a lucrurilor. Ce am încercat să înfăptuim în 2009 trebuie să ducem la bun sfîrșit. Cu tinerii care nu s-au lăsat învinși noi vom cîștiga – se simte susținerea lor energetică. Lupta nu se încheie aici”, a repetat primarul general, ceea ce, de fapt, a mai spus și anterior nu o dată reprezentanților mass-media din republică. D. Hîncu nu a cedat chiar și în acele zile grele de suferință fizică și morală. El este primul care a vorbit în fața camerelor de luat vederi și a început procesul invers.

Președintele Academiei de Științe a Moldovei **Gheorghe Duca** a susținut părerea primarului general de Chișinău spunînd că „dacă în Săptămîna Patimilor, la Biblioteca Municipală, care mi-a devenit destul de dragă, se discută astfel de chestiuni, atunci într-adevăr există o problemă. Intuim că cineva vrea să spună adevărul, iar altcineva începe să-l critice. Avem nevoie de o justiție imparțială. Tineretul trăiește cu ziua de mîine, dacă nu se vor corija lucrurile, vor apărea noi nemulțumiri”. În continuare savantul a specificat: „Îmi pare bine că Damian Hîncu a scris această carte de mărturisire a celor văzute și trăite de el însuși. Statele occidentale au început să ne vadă de acum altfel, fiindcă își dau seama mai ușor ce s-a întîmplat de la un martor care s-a aflat în epicentru evenimentelor din aprilie 2009. Cartea se citește ușor, dar retrăirile din suflet sînt grele – e o înșiruire a suferințelor personale și a camarazilor săi. Dar tinerii de azi nu trebuie să rămîna doar cu aducerile aminte, ci să citească cît mai mult, să studieze disciplinele îndrăgite și să participe activ la realizarea schimbării societății noastre. Este foarte important să se includă fiecare în parte la restructurare, iar guvernul să nu încurce nimănui să se manifeste plener. Fiecare cetățean trebuie să se simtă cît mai liber în țara sa, să-și arate toate capacitățile.”

Cuvîntul „tortură” provoacă aversiune instinctivă. Poetul și deputatul **Ion Hadârcă** a avut emoții la tribună din mai multe considerente. Mărturisirile zguduitoare ale unui tînăr fragil, care s-a aflat în toiul evenimentelor ce au zguduit puternic întreaga societate, sînt sinonime martirologiei. Damian Hîncu ne-a adus la această lansare cu capul plecat. Ne cutremurăm de adevărul descris. Autorul a depășit indecizia, a avut tărie de caracter, temeritate, bărbăție. Și, ce e principal, a avut calități de observator. În multe locuri vorbește sentențios, ca un înțelept, despre libertate, despre drepturile omului etc. Nu sînt fraze pur publicistice, ci sînt de luat învățătură. „Pe 14 aprilie 2011, în Parlament, am distribuit cartea lui Damian Hîncu la deputați. Acțiunea a avut un impact pozitiv. E păcat să reacționezi la o așa descriere altfel. Dar trebuie să recunosc că au fost și unii care s-au făcut că plouă, că nu s-a întîmplat atunci nimic deosebit, ca și cum nu au fost crime”, a mărturisit cu sinceritate deputatul și a făcut apel către ceilalți tineri, care au nimerit în situații similare, să vorbească, să demaște fără cruțare nelegiuirile săvîrșite. În prezent trebuie să-și spună cuvîntul mult așteptat procurorii, judecătorii, specialiștii în criminalistică, care nu se știe din ce motive tac și formează

deziluzii. Cîtă vreme nu vom rosti adevărul, vom avea în față cea mai mare lașitate. „Iartă-ne, Damian, că nu am putut să vă apărăm în acea zi de trăiri intense, că nu am putut să preîntîmpinăm gravitatea celor întîmplate. Dumnezeu să te păzească de primejdii în continuare”, a încheiat pe o notă profund creștinească I. Hadârcă. Editorul și deputatul **Oleg Bodrug**, care a participat recent la lansarea volumului *Moldova mă doare* departe de patrie – în Grecia („pentru cei din diasporă legătura de suflet cu consîngenii e foarte importantă”) –, este convins că tinerii, prin acțiunile lor pașnice, au doborât comunismul în Basarabia, au oprit tirania dictatorului și au făcut anume aceea ce aștepta societatea. „Am abordat de nenumărate ori problemele tinerilor în Parlament. Ținem la evidență cum se desfășoară anchetele tinerilor decedați, precum și cele ale persoanelor torturate în comisariatele de poliție”, a spus O. Bodrug, lansînd un apel către tinerii care cunosc fapte săvîrșite mișelește în acele zile: să aibă curajul de a le face publice, să aibă încredere în țară, în liderii ei, în prieteni.

Pe aceeași lungime de undă cu vorbitorii precedenți a fost și medicul-psihiolog, lectorul universitar **Ludmila Popovici**, directoarea Centrului de reabilitare a victimelor torturii „Memoria” din Chișinău (înființat în 1999), la care pacienții iată de acum un deceniu primesc consultații medicale, suport moral și psihologic. Amintirile deseori o duc pe vorbitoare la anul 2009, cînd își înțuia fiul în casă ca acesta să nu fie prins (furat!) de cei care „umblau cu arcanul” ca să-l forțeze, sub amenințări, să semneze supoziții false. Teroarea, tortura abominabilă au devenit instrumente politice. Se întîmpla în acele zile ceva îngrozitor. Nu exista posibilitate de documentare. Mamele plîngeau, tații stăteau în disperare. Nu în zadar comisariatele de poliție erau asociate cu „casele morții”. S-a recurs la bătăi într-un mod sălbatic și la un tratament degradant pentru a speria lumea revoltată, ca aceasta să renunțe în viitor la a mai protesta. Prima carte-document despre teribilele evenimente din 2009 a fost lansată anul trecut de Rodion Burcă, student la Facultatea de istorie și filozofie a Universității de Stat din Moldova. Cea a lui Damian Hîncu este a doua și constituie un nou pas spre vindecare, tămăduire sufletească. În curînd aceste mărturii vor fi expuse în varii instituții din Europa, cu scopul de a face cunoscută cît mai multă lume cu cronica protestelor și a ciocnirilor dintre manifestanți și polițiști.

Excelența Sa **Pierre Andrieu**, Ambasadorul Extraordinar și Plenipotențiar al Franței la Chișinău, a vorbit despre rolul jucat de patria lui Victor Hugo, Honoré de Balzac, Charles Baudelaire etc. în destinul lui Damian Hîncu. A fost transmis omagiul Franței pentru toți tinerii care au avut parte de un comportament abuziv, neprofesional, antiuman al autorităților, iar protagonistul a fost felicitat cu acest succes editorial și încurajat să meargă în continuare pe drumul spre libertate, ajutat de prietenii francezi. Pentru Ambasadorul României în Republica Moldova **Marius Lazurca** a fost un privilegiu fericit de a fi prezent la lansarea cărții lui Damian Hîncu *Moldova mă doare*. Dumnealui a relatat că în carte este redat veridic mesajul acțiunilor de transformare radicală a orînduirii vechi. Efortul tinerilor nu a fost zadarnic – se întrezăresc perspectivele integrării în UE, ceea ce au vrut să capete participanții la manifestări se va realiza negreșit. Societatea trebuie să facă totul ca să nu fie înșelate așteptările lor.

Avem origini comune europene, avem interese comune. Aceasta s-a observat în luarea de cuvânt a surorii lui Damian – **Maria Hîncu**, doctor în litere, Universitatea Provence, Marseille, Franța, masterand în Studii Europene, Franța, membru al Uniunii Scriitorilor din Franța, autoare a patru volume de versuri, a unui volum de versuri și proză și a unui scenariu de film. A fost premiată pentru realizări în domeniul literaturii și artei și e câștigătoarea premiului pentru scenariul filmului *Străin acasă*. O apasă amintiri dureroase în legătură cu ororile din anul 2009. Șocul a fost diferit, unii chiar au jubilat. De aceea, mesajul principal al cărții este: să se știe că tinerii nu au luptat în zadar, ei sînt cei ce vor schimba Moldova de mîine. Eroismul lor e scris de acum în istorie. Mai rămîne să se facă schimbarea de mentalitate a populației și ne vom regăsi cu siguranță în componența Uniunii Europene. Sperăm că volumul *Moldova mă doare* va fi de bun augur și va inspira și pe alții să vină cu dovezi concludente, căci mai sînt încă pași mulți de realizat. Trebuie să fim mai solidari și să rezistăm presiunilor de tot felul din partea celor ce vor contrariul. M. Hîncu crede că fiecare din noi poate să facă ceva pentru schimbarea în bine a țării dacă va fi lăsat să se manifeste în voie.

Și mama lui Damian – **Parascovia Hîncu**, profesoară de română și bibliotecară în satul Berezlogi, Orhei – a îndemnat alți tineri să continue dezvăluirile fără-delegilor comuniste. Avem o nouă pagină a lui 7 aprilie, dar trebuie să se scrie și celelalte, care vor completa dimensiunea evenimentului. „Mă mîndresc cu Damian că a spus lucrurilor pe nume, se confesa liniștit mama. El este eroul zilei de azi, dar trebuie – în comun cu adepții săi – să ducă lupta pînă la capăt, pînă vom scăpa definitiv de comuniști. Să nu dea Domnul să mai trăim clipele grele din 2009, intimidări, groază ca în romanele scriitoarei germane Anna Seghers. Sper într-un viitor mai bun. Chiar dacă pînă acum nu s-a aflat purul adevăr despre evenimentele anului 2009, acesta va ieși pînă la urmă la iveală și noi vom răsufla ușurați.”

Cu o voce calmă, convingătoare, **Damian Hîncu** a spus că drumul spre cartea lui a fost lung, dar cu pași încrezuți. Îi vine greu să vorbească la persoana întîi. A fost, mai degrabă, meritul tinerilor, care au luptat împotriva dictaturii pentru viitorul nostru european. „Alături de mine a decedat Valeriu Boboc, puteam să fiu eu în locul lui, mărturisea autorul cărții cuprins de emoții. M-am gîndit adeseori la tinerii din alte țări (Franța, Polonia) care au luptat pentru un ideal... Balticii, ca și noi, au fost pe baricade, prin 1989-1991, dar ei sînt de acum în Europa, iar noi trăim cu speranța... Am participat la o întîlnire cu scriitorii francezi participanți la cel de-al Doilea Război Mondial, m-am simțit printre ei purtat de sentimentul durerii din 7 aprilie 2009. Am rămas profund mișcat de entuziasmul lor, veteranii de război mi-au dat încredere în puterile proprii de a-mi vedea visul realizat. Pot să spun că Rezistența franceză contra naziștilor m-a îmbărbătat să scriu această carte. În istorie nimic nu se întîmplă fără consecințe. Fiecare mișcare ne marchează pe viață. Durerea pentru cei pierduți e imensă, dar trebuie să avem curaj și să rezistăm (doar avem exemplul altor popoare care au avut de suferit ca și noi!). Repere în viață mi-au devenit Albert Camus, Nicolae Iorga și alți oameni cu biografii celebre. 7 aprilie mai sîngerează, îmi aduce aminte de loviturile cu bastoane, cu bocancii... Nu pot uita lacrimile mamelor, dar nici strigătele: «Libertate! Libertate!...» Mă bucur că în sală asistă mulți oaspeți de la ambasadele statelor străine și țin pe această

cale să le mulțumesc pentru susținere și consolare.” În continuare D. Hîncu, care se regăsește în fiecare frază a cărții sale cînd o deschide, a citit cîteva fragmente din ea, lăsînd publicul cutremurat de cele întîmplate. Pentru a cunoaște din prima sursă atmosfera acelor momente de grea cumpănă, cităm:

- *„Totuși, aș fi preferat să nu mai vorbesc niciodată de 7 aprilie 2009, nici acum la judecată, nici altundeva. Umbra acestei zile face parte din mine. Nu mai știu unde sfîrșesc eu și unde începe ea. Din acea zi, pînă astăzi, trăiesc neîncetat cu umbra neagră peste suflet.”*
- *„Atmosfera este încordată. Se trage intenționat din timp. Mă strădui să rămîn calm. Să nu izbucnesc spunîndu-le că încă îmi sună în urechi țipetele sfișietoare ale fetelor violatate în comisariatele de poliție, în prezența celor reținuți, că încă mai aud strigătele băieților mutilați de poliția comunistă. De paisprezece luni și zece zile, cînd vorbesc calm, sunetele lor revin tot mai viu în memoria mea. Iar după aceste țipete, nu mai pot privi lumea ca înainte. Am fost luat de pe stradă noaptea de indivizi mascați în uniforme negre, care îmi aminteau de uniforme naziștilor SS. Am fost urcat într-un microbuz, aruncat în Piața Marii Adunări Naționale, cu fața la pămînt, și bătut, alături de alți tineri. Încă mă doare corpul în urma loviturilor aplicate cu picioarele de fostul comisar de poliție al capitalei și de alți torționari comuniști. La cîteva pași de mine a murit un tînăr bătut de ei. Tînărul de la pămînt era Valeriu Boboc, după cum a fost identificat de apropiații săi, dar și de către expertiza internațională. L-am văzut viu, iar după cîteva clipe era mort. El nu se mai mișca, dar călăii continuau să lovească, pînă au raportat rece: «Unu-i gata!... Asta-i gata!»”*
- *„M-au împins spre celulă. Nu puteam merge. Mă priveau rîzînd, curioși să vadă cum o să pot înainta încovoiat și fără puteri. Am făcut cîteva pași. Nu știam că mă așteaptă altă încercare. În drum spre celulă, erau înșirate două coloane de torționari mascați, de partea stîngă și de cea dreaptă a coridorului. Cei din stînga mă aruncau în mîinile mascaților din coloana dreaptă, care, la rîndul lor, după ce îmi aplicau lovituri cu bastoanele de cauciuc, mă împingeau în mîinile celor din coloana stîngă, aceștia primindu-mă tot cu lovituri. Plin de sînge, am fost aruncat într-o celulă. Aici erau deja cîteva tineri. Stăteam toți ghemuiți, speriați. Căutam fiecare în ochii celuilalt solidaritate și rezistență.”*

Reacția politicianilor la cărți de felul precum este *Moldova mă doare* de Damian Hîncu trebuie să fie promptă. Dorința de a ne vedea în Europa e mare, dar pentru aceasta se mai cere încă multă perseverență pentru a stîrpi „sîlnul” care se numește comunism, de pe corpul Basarabiei. Acesta din urmă reprezintă frînă tuturor inițiativelor nobile, pe care tinerii pe 7 aprilie 2009 au vrut s-o lichideze. Au reușit parțial, deoarece „ciuma roșie”, implantată cu mult zel “La noi, în Republica Moldova, și astăzi continuă să-și facă mendrele, pentru că unii dintre concetățenii noștri nu conștientizează ce pericol pentru progresul social constituie aceasta.

Zborul către stele al Paulinei Zavtoni

În miez de toamnă frunzele cad, se așază ici-colo alcătuind un ornament multicolor, parfumul lor te cuprinde și te predispune la meditație. Mulți adoră acest anotimp și își îndreaptă privirea căutând farmecul pe care îl doreau. Bătaia plăpândă a vântului și soarele – arcașul luminii – te fac să cauți un loc antrenant, cald, cu muzică bună, captivantă sau cu o reprezentare coregrafică, teatrală etc. ce te-ar purta pe aripile visurilor. Bucurându-se de căldura zilei de 28 octombrie a anului curent și de un cer albastru ca florile de nu-mă-uita, unii au preferat să-și rezolve anumite probleme cotidiene, alții au ieșit, pur și simplu, la plimbare în parcurile publice, dar care au ales să viziteze Biblioteca de Arte „Tudor Arghezi”, filială a BM „B.P. Hasdeu” din Chișinău, s-au ales cu un câștig substanțial: aici, oameni din diverse sfere ale artei și culturii basarabene, după o săptămână de muncă agitată, cufundându-se într-o atmosferă feerică, au venit să-și dea întâlnire cu persoana ce reprezintă o mare iubire pentru ei – **Paulina Zavtoni, Artistă a Poporului din Republica Moldova**. Atașată trup și suflet de Teatrul Republican „Luceafărul”, unde a slujit cu o constantă devoțiune și inepuizabilă energie aproape cinci decenii, Paulina Zavtoni, e la ora bilanțului, căci a sărbătorit de curând un frumos jubileu.

Totul în jurul nostru evoluează atât de rapid, galopant, că nu observăm nici cum... trec anii. Așa e viața: dacă vrei să reușești ceva, trebuie să te miști repede. Din orice impas este cel puțin o ieșire. Cu mult și perseverent efort, obții tot ce-ți dorești. De aceste principii sau puncte de vedere de netăgăduit s-a condus pe parcursul anilor, fără doar și poate, Paulina Zavtoni, actriță cu o bogată și diversă zestre spirituală, care a adunat din capitală, dar și de la periferiile republicii, în ziua amintită mai sus, pe cei mai devotați prieteni și admiratori ai talentului său la un adevărat spectacol al triumfului frumosului și binelui asupra urâtului și răului ce bântuie în societate. Moderatoorul manifestării, scriitorul și jurnalistul **Vlad Pohilă**, redactorul-șef al revistei *BiblioPolis*, chiar din capul locului a afirmat că avem în față o actriță iubită cu pasiune de întreg poporul. Faptul că nu ajung locuri în sală e o dovadă în plus a popularității celeia care a adus în scenă zeci de roluri de cele mai diverse caractere omenești. „Paulina Zavtoni este un fenomen cvadriplu: a) actriță în Teatrul «Luceafărul», teatru ce a tras cea mai adâncă brazdă pe tărîmul cultural în anii săi de glorie – anii '60-'80 ai secolului trecut; b) face parte din cea mai mare dinastie de actori contempo-

rani: împreună cu regretatul soț – Spiru Haret, fiica Lucia, feciorul Constantin, nora – Ala Tuz-Haret, cuscii – Ivan și Svetlana Tuz; nepotul – Anatol Galac – studiază actoria; c) cadru didactic la Academia de Muzică, Teatru și Arte Plastice – aprinde pasiunea față de magia întruchipării în roluri la tineri; d) un om de aleasă cultură, un prieten devotat Bibliotecii Municipale „B.P. Hasdeu”, filialei acesteia – Bibliotecii de Artă „T. Arghezi”, animatoare a unui șir de manifestări culturale cu personalități notorii din republică și din străinătate”, a remarcat Vl. Pohlă, prezentînd în continuare, spre bucuria publicului, dar și a protagonistei, o noutate editorială – *Rapsodie teatrală: Paulina Zavtoni și Spiru Haret. Biobibliografie**. Astfel, cititorii și împătimitii de muzele Melpomena și Thalia au la dispoziție un instrument eficace de aflare în mod operativ a unor date din viața și activitatea acestui cuplu de artiști dedați completamente artei teatrale.

Ca să fie mai cunoscută publicului, mai ales tinerilor, prezentăm în cele ce urmează cîteva date biografice ale neobositei actrițe care este, fără îndoială, și mîndria noastră națională. Paulina Zavtoni s-a născut la 26 octombrie 1941, în Chișinău. În 1959 începe să studieze la Conservatorul de Stat „Gavriil Musicescu”, alegînd specialitatea actor de teatru și cinema, iar conducător fiindu-i minunatul profesor Arcadie Plăcintă. În 1960 este invitată, de către Nadejda Aro-nețcaia, pe atunci prim-regizor, în componența trupei Teatrului „Luceafărul”. Au urmat studiile la Școala Teatrală „B. Șciukin” din Moscova și... „perioada de aur” – cîteva decenii ținînd aprinsă flacăra sublimului și a românismlui pe scena legendară a acestui templu cultural. Echipa formată într-un ceas norocos rămîne neîntrecută pînă azi. Împreună cu Ion Ungureanu, Eugenia Todorașcu, Nina Doni, Ilie Todorov, Ecaterina Malcoci, Dumitru Caraciobanu, Dumitru Fusu, Sandri Ion Șcurea, Vasile Constantin, Valentina Izbeștiuc, Nina Vodă, Vladimir Zaiuc, Spiru Haret ș.a. pe această scenă Paulina Zavtoni parcă zbură și atingea stelele cu mîna...

Roluri reprezentative: Luluța (*Chirița în provincie* de V. Alecsandri), Iacinta (*Vicleniile lui Scapin* de Molière), Natalia (*Trei surori* de A. Cehov), Fiolka Ivanovna (*Căsătoria* de N. Gogol), Sophie (*Intrigă și iubire* de F. Schiller), Ioana (*Pe un picior de plai* de I. Podoleanu), Yvonne (*Părinți teribili* de J. Cocteau), Eugenia (*Tangoul* de S. Mrozek), Paulina (*Păsările tinereții noastre* de I. Druță), Melania (*Copiii soarelui* de M. Gorki), Vera (*O vînătoare de rațe* de A. Vampilov), Lizeta (*Jocul dragostei și al întîmplării* de P. Marivaux), Elena Vladimirovna (*Dragul meu ticălos* de M. Zadornov), Țiganca (*Căsătorie cu de-a sila* de Molière), Lena (*Gaițele* de A. Kirîțescu), Gafinca (*Testamentul* de Gh. Urschi), Doamna Alving (*Strigoii* de H. Ibsen), Doica (*Romeo și Julieta* de W. Shakespeare) ș.a.

La începutul anilor '90 ai secolului trecut, în plin avînt al mișcării de eliberare națională, P. Zavtoni aduce un suflu nou în educarea culturală ce cuprinde toate categoriile sociale, fiind un participant activ la cenaclurile artistice și muzicale de la Biblioteca de Arte: „Orfeus”, „Melpomena”, „Cîntarea Patriei mele”,

* *Rapsodie teatrală : Paulina Zavtoni și Spiru Haret: biobibliogr. / alcăt.: S. Vizitui ; contribuții: A. Vîrlan, N. Ciorba ; ed. îngrijită de L. Kulikovski. – Ch.: Ed. Grafema Libris SRL, 2011. – 128 p.*

„Meditația și arta”, la întâlniri cu oamenii de artă, precum și la lansări de cărți, expoziții tematice, partituri și discuri muzicale. A devenit o tradiție să fie una dintre organizatoarele Zilei mondiale a teatrului, Zilei naționale a actorului, Zilei internaționale a muzicii, Zilei internaționale a femeii, a Sărbătorii Naționale „Limba noastră cea română”, a sărbătorilor religioase de peste an.

Cei doi copii ai soților Spiru Haret și Paulina Zavtoni au îmbrățișat și ei profesia părinților: Lucia este profesoară la Academia de Muzică, Teatru și Arte Plastice, iar Constantin este director artistic și actor la Teatrul Dramatic Rus „A. Cehov” din Chișinău.

Toamna predispune la meditație, de aceea Paulina Zavtoni a preferat să-i introducă pe cei prezenți în sală „în pielea actorului”, declamând prin vocea-i inconfundabilă poezia *Eu sînt* de **Claudia Partole**: „*Eu sînt actor, ci nu piaiță! Sînt angajat / și joc pe-o scenă – improvizată și bizară / (de multe ori accidentală). / Iar teatrul se numește / VIAȚĂ. / Eu / am un rol / pe care-l știu / mai mult rostit pe dinafară. / În jocul meu evit plăcerea de-a ocoli / ce ar putea întîi de toate să mă doară. / Apoi, / în joc / caut iubirea – / de partener, de regizor, / de spectatori, de critici / și / de Sine – / de personajul ce mă are! / Pînă în clipa-n care mor, / adică sînt ieșit din rol... / Cînd pleoapele îmi sînt cortina, / cînd rampa-și scutură lumina, / cînd rolul meu de pelerin / e-o replică Celui Divin; / cînd schimb o mască și o Lume / și încetează a se spune: / e-n repertoriu la Prezent! / Se tace respirînd a greu: / deja-i plecat în Veșnicie, / în cel mai depărtat turneu?! / Mai sunt actor! / Și rîd, și plîng, / și mă amuz cum alții joacă. / Mă sperie, dar mă și bucur, / că în turneu chemat e-un altul... / Voi fi s-accept rol de piaiță?! / Doar pentr-un ultim / monolog – aici / pe scena zisă / Viață...*” Acest destin eroina noastră îl cunoaște pe de rost, întrucît a mărturisit: „Cînd întorc privirea înapoi, văd și dureri, și lipsuri, și întristare, dar au prevalat întotdeauna – o spun cu toată sinceritatea – bucuria, satisfacția sufletească și dragostea de viață.” Apoi au urmat amintirile cum a ajuns la Biblioteca de Artă, întîlnind-o pe fosta directoare a acesteia **Valentina Tofaniuc**, acum pensionară. Cu vreo 20 de ani în urmă au fost puse bazele unei prietenii durabile, căci se poate spune că o bună parte din energia inepuizabilă a actriței s-a cheltuit în cadrul acestei biblioteci fiind moderatoare a cenaclurilor, scriind articole etc. Întîlnirile cu Paulina Zavtoni erau adevărate evenimente culturale. De aceea, fosta directoare i-a urat sărbătoritei „sănătate caucaziană și bună dispoziție... moldovenească”.

Drept răsplată pentru muncă asiduă Paulinei Zavtoni i s-a conferit titlul de Artistă a Poporului, a fost decorată cu Ordinul de Onoare și medalia „Meritul Civic”. La cele menționate adăugăm mesajul semnat de președintele interimar al Republicii Moldova dl **Marian Lupu**:

„Distinsă Doamnă,

Îmi face o deosebită plăcere să vă adresez Dumneavoastră – femeii, mamei, actriței și conferențiarului universitar, cele mai cordiale felicitări cu ocazia frumoasei aniversări pe care o marcați astăzi.

Grație fructuoasei activități artistice pe care ați desfășurat-o pe parcursul anilor, contribuției la revalorificarea artei noastre teatrale și la promovarea renașterii naționale, numele Dumneavoastră a devenit unul de referință.

Ați interpretat peste o sută de roluri de neuitat pe scena Teatrului «Luceafărul», unde ați activat cu dăruire, rămânându-i fidelă o jumătate de veac. V-ați impus mereu printr-un joc energetic și pătimas, palmaresul performanțelor Dumneavoastră fiind unul impresionant. Ne-ați încântat și emoționat și cu remarcabile recitaluri de poezie și proză la posturile de radio și televiziune. Talentul și maniera Dumneavoastră originală de interpretare, dar și spiritul civic s-au reliefat de asemenea în cadrul manifestărilor culturale din capitală și din republică.

Publicul spectator, precum și colegii de breaslă, vă apreciază foarte mult pentru talentul Dumneavoastră deosebit, pentru sensibilitate, dăruire, sinceritate și prezență agreabilă și vă consideră pilonul spiritual al Teatrului «Luceafărul».

Aveți un merit aparte și la pregătirea tinerei generații de actori. În calitatea Dumneavoastră de conferențiar universitar, împărtășiți discipolilor secretele măiestriei scenice, reușind de fiecare dată să-i convingeți că Teatrul este chiar misterul însuși.

În acest moment aniversar, vă urez, Stimată Doamnă, tradiționalul LA MULȚI ANI, sănătate, noi realizări de creație, dragoste, pasiune și inspirație în tot ceea ce faceți, echilibrul sufletesc și multe clipe fericite alături de cei dragi.

Vă asigurăm că sînteți și veți rămîne pentru noi un exemplu de verticalitate, de noblețe, de credință și devotament în artă.”

Actorul **Dumitru Acriș**, Maestru în Arte, consilier la Ministerul Culturii al RM, care a dat citire mesajului de mai sus, a fost să fie un învățacel al distinsei actrițe, de aceea în bună cunoștință de cauză dumnealui a mărturisit că a avut două mame – „una acasă, în familie, iar alta pe scenă, în teatru, care pe toți discipolii ei ne ține de mîna pînă în ziua de azi și ne ghidează prin labirintul vieții”. Reprezentantul ministerial a dorit ca această continuitate profesională să nu se termine niciodată. În aceeași ordine de idei s-a exprimat și directorul actual al Teatrului Republican „Luceafărul” dna **Elena Ciumac**, înmînînd sărbătoritei Diploma de Onoare a Ministerului Culturii al RM „*pentru contribuție substanțială în promovarea și dezvoltarea artei teatrale naționale*”, semnată de dl **Boris Foțsa**, ministru al culturii.

P. Zavtoni a fost luată prin surprindere de îmbrățișarea, sărutul și felicitarea cordială a lui **Grigore Rusu**, actor, regizor, pedagog, cercetător științific, istoric teatral, autor de monografii și studii. În discursul dumnealui, fiind bun cunoscător al vieții teatrale din Basarabia, au prevalat evocările cum a jucat în spectacole ca partener al P. Zavtoni, apoi cum au activat ambii la televiziune, iar în ultimul timp – la Catedra arta actorului și vorbirea scenică a AMTAP. Dar toate sentimentele de afecțiune au pornit de la Teatrul „Luceafărul”... Urînd multă sănătate și viociune pe viitor, Gr. Rusu i-a dăruit statorniciei colege noua sa carte *Evocări*. Același freamăt al vremilor nu demult apuse s-a simțit în expunerea actriței de la Teatrul Național „M. Eminescu” **Viorica Chircă**, Artistă a Poporului: „Vă văd în permanență ca pe doi porumbei îndrăgostiți. Cu părere de rău, Spiru nu mai este printre noi ca să te vadă cît de splendidă ești, cum faci totul cu socoteală, cum aduni lumea în jurul tău. Mă bucur că ești o femeie împlinită.” Același lucru îl confirmă și actorul **Vladimir Cobasnean**, Maestru în

Arte, tot de la Teatrul Național „M. Eminescu”: „Îmi creștea inima de bucurie cînd vă vedeam ținîndu-vă de mîină, aveți ambii un farmec inexplicabil, un vino-ncoace de nedescris... Iar acum sînt îndrăgostit și de copiii tăi... Toți împreună sînteți minunați...” Cunoscutul actor **Nicolae Darie**, Artist al Poporului, de asemenea, avînd mulți ani petrecuți alături de animatoarea noastră în spectacole, la radio și televiziune, a redat numai prin cuvinte elogioase afecțiunea sa față de această familie de oameni devotați teatrului, de la care a primit toată căldura sufletului. Drept confirmare a stimei și admirației față de reprezentanții din cohorta generoasă a șaizeciștilor, N. Darie a recitat din **Grigore Vieru**: „*Femeia / pasăre trebuia să fie, / să zboare / în preajma lui Dumnezeu. / Dar Dumnezeu / aripi nu-i dete. / Atunci bărbatul veni. / O sărutase mult, / mîngîind-o pe umeri / unde trebuia să răsără / cele două aripi, / astfel, / prefăcînd el singur femeia / în pasăre. / Femeia / putea să zboare acum. / Zburase mai sus chiar / de aburii trupului ei / fierbinte. / Dar coborîse repede / pe umărul bărbatului, / o trăgeau la pămînt / sărutările / rămase pe umeri, / petele pămîntii de pe față / și pîntecul ei / crescînd auriu și rotund / ca pita. / Și ea / nu se mai dezlipi / de umerii lui. / Și-atunci bărbatul / cercase să zboare-mpreună / cu aripile ei.*”

Posedînd un calm binecuvîntat și o înclinare înnăscută spre domeniul teatrului, P. Zavtoni este recunoscută drept o stea de prima mărime. Pe parcursul anilor s-a bucurat de un număr imens de aplauze. **Valentina Stoica**, prozatoare, dramaturg, critic teatral, a enunțat: „Paulina Zavtoni este o actriță despre care am scris mult, fiindcă ne leagă o prietenie trainică. S-a format o relație extraordinară dintre un scriitor și o actriță, la baza căreia au stat pasiunea față de profesie și valorile noastre naționale. Cînd apare această femeie foarte frumoasă și înzestrată cu talent în scenă, sala se înviorează pe dată, căci parcă trece de la primul rînd al parterului pînă la ultimul o undă energizantă. Am admirat-o întotdeauna, ca și toată lumea, cu răsuflarea la gură. Am privit-o de fiecare dată cu un sentiment de încîntare de la rolul Luluței din *Chirița în provincie* de Vasile Alecsandri pînă la cel al Doicăi din *Romeo și Julieta* de William Shakespeare. Îi doresc mulți ani de viață și să încînte publicul la fel ca și pînă acum, să fie privită cu aceeași pasiune pe scena teatrului de care nu se poate despărte.”

Ion Gorgan, scriitor, cel care a scris o carte despre Spiru Haret – *Rolul de adio* –, a remarcat că în fața ochilor noștri se derulează un eveniment cultural de însemnătate națională, fapt ce l-a confirmat și condeierul **Vlad Zbârciog**, menționînd că Spiru Haret nu a plecat, fiindcă „îl avem printre noi pe fiul lui – Constantin, pe fiica Lucia, care îi seamănă leit la chip și la suflet, și de care se bucură, cu siguranță, mămica lor.” **Iuliu Cărchelan**, poet, traducător, secretar general de redacție al revistei *Moldova*, a adus un număr proaspăt al acesteia, în care e înserat, la rubrica *Tămăduitori de suflete*, articolul aniversar *Timpul lor mereu prielnic* de **Anastasia Rusu-Haraba**, și a specificat că Paulina Zavtoni este un exemplu de rezistență pe scenă și în viața noastră cea de toate zilele, demn de reluat. Poeta **Lidia Grosu** i-a urat să se mențină în această ipostază cît mai mult timp, iar poetul **Vladimir Rusnac** i-a mulțumit că trăiește mai mult pentru noi, spectatorii.

Actorul umorist **Gheorghe Pârlea**, a ascultat toate cuvintele frumoase și s-a alăturat fără rezervă la ele. „Am găsit întotdeauna un limbaj comun cu acești

oameni apropiați sufletului meu. I-am înviorat de fiecare dată, când am avut ocazia, cu bancurile mele, printre altele și Spiru era un bancagiu neîntrecut. Cu toată sinceritatea, am o mare bucurie că de acum copiii voștri continuă epopeea teatrală.” Au urmat amintiri de pe când a jucat cu P. Zavtoni ca soț și soție în *Trei surori* de Anton Cehov, în alte roluri din spectacolele teatrale de la televiziune etc. Iar actorul **Sandu Aristin Cupcea** a adus în prim-plan turneele prin satele noastre basarabene dornice de a se întrevedea cu artiștii preferați. Apoi a adăugat: „Sîntem de aceeași natură, sîntem legați în aceeași măsură de teatru și poezie. Unicul om care m-a susținut întotdeauna cu un sfat bun este Paulina Zavtoni, o mai bună povățuitoare în ceea ce privește crearea unui rol sau recitarea unei bucăți literare nici că se poate. De cîte ori o întîlnesc e veselă, vioaie, optimistă. Pe scenă, dar și mergînd pe stradă ea parcă zboară...”

Văzînd cît de grijulie este protagonistul manifestării când întîmpina și apoi asigura cu un loc confortabil oaspeții sosiți, actorul **Vsevolod Gavrilov**, de la Teatrul Dramatic Rus „A. Cehov”, a exclamat: „Paulina Zavtoni trebuie să lucreze la Ministerul Culturii!” Cunoscutul actor și-a exprimat dorința ca dinastiile de actori din republica noastră să nu se termine niciodată și să slujească („noi slujim!”) atît scenei românești, cît și celei rusești. Cu felicitări și cuvinte călduroase a venit o grupă de actori (**Diana Mititelu, Gheorghe Popescu, Mihaela și Ion Pohilă**) de la Teatrul Republican Muzical-Dramatic „B.P. Hasdeu” din Cahul, unde cu ceva timp în urmă a fost în vizită P. Zavtoni și a discutat cu fiecare actor din trupă. „Sînt trei generații de artiști și în fiecare din ele am întîlnit studenți sau studente de-ale mele”, s-a destăinuit actrița. Cei care au preluat ștafeta sînt foarte satisfăcuți că soarta a făcut să aibă o așa profesoară care „din băieți a făcut adevărați bărbați, iar din fete – incontestabile doamne”.

Toată lumea a ascultat cu sufletul la gură ce au povestit două cumnate – **Ana Musteață și Victoria Musteață**, medici, ambele colege ale P. Zavtoni tocmai din clasa întîi. Pentru **Nina Vucol**, o admiratoare a tot ce e legat de arta teatrală, actrița P. Zavtoni este etalonul femeii contemporane, pentru **Svetlana Bahlușina**, poetă, e un soare ce luminează de pe scenă, iar pentru **Tatiana Ambroci**, de la Colegiul de Construcții din capitală, – o zeiță de o frumusețe fizică și sufletească cum rar se întîmplă.

Se vede că aștrii în aranjarea lor pe cer favorizează procesul de creație al actriței și îi luminează calea mereu în ascensiune. **Aliona Vîrlan**, directoarea bibliotecii-gazdă, a înmînat sărbătoritei *Diploma* Uniunii Teatrale din Moldova, semnată de președintele UNITEM **Alexandru Grecu**, Artist al Poporului, și revista *Teatru*, nr. 7 din 2011, în care sînt inserate articolele *Vedeta tinereții mele*, de **Claudia Partole**, și *Ghidată de frumos*, de **Elena Mațievski**, mulțumindu-i, totodată, distinsei actrițe că a adus la un șir de evenimente culturale ce s-au desfășurat în cadrul Bibliotecii de Artă, pe parcursul celor 20 de ani, personalități care au lăsat clipe de neuitat în inimile celor care au avut norocul să-i vadă și să-i audă. Dintre aceștia îi numim pe Maria Bieșu, Mihail Munteanu, Eugen Doga, Ion Ungureanu, Petre Teodorovici, Mihail Caftanat, Glebus Sainciuc, Veniamin Apostol, Gleb Ceaicovschi-Mereșanu, Serafim Saka, Dumitru Caraciobanu, Dumitru Fusu, Constantin Constantinov, Aurelian Dănilă, Iulian Filip ș.a.

În cele aproape trei ore cât a durat manifestarea vorbitorii au fost succedați de interpreți și declamatori. Atmosfera plăcută din sală a fost dominată de melodiile cîntate la chitară de **Natalia Croitoru**. Au fost interpretate piesele *Actorul* și *Rugă pentru părinți* (din repertoriul interpreților de muzică folk Vasile Șeicaru și Ștefan Hrușcă, pe texte de Adrian Păunescu). O altă interpretă – **Maria Caraman**, care a trăit peste hotare mai mulți ani, dar dragostea de țară a readus-o pe meleagul natal – a desfășurat publicul cu o salbă de cîntece populare. I-au ținut hangul **Galina Pîslaru** și **Liuba-Drăgostița Bujor**. Cantautorul **Anatoli Șarapanovski** a amuzat auditoriul cu epigrame de creație proprie și melodii cu mare priză la public. Și-au demonstrat aptitudinile interpretative studenții anului trei de la Facultatea de Culturologie a Academiei de Muzică, Teatru și Arte Plastice (**A.-M. Boboc, Gh. Donos, D. Ghimp, H. Bargan, S. Beznos, V. Capățenco, D. Boboc, V. Doroftei, E. Pîntea, G. Moroșanu**), precum și cei de la regie, clasa dlui Vitalie Țapeș, profesor Mihai Iorga, de la aceeași instituție (**V. Caraman, M. Bugneac, E. Dodon, D. Chirtoacă, V. Crudu**) – discipolii „de nota 10” ai P. Zavtoni. A cîntat cu multă tragere de inimă și un grup de studenți de la Colegiul Național de Comerț, veniți sub conducerea profesoarei Galina Mîrza.

Pe culoarele bibliotecii vizitatorii au avut ocazia să vadă expoziții cu fotografii, documente ce reflectă viața și activitatea celor doi artiști. Se cere o mențiune deloc secundară și vizavi de mijloacele auxiliare folosite – proiecții video, pliante etc. – care au amplificat și au diversificat conținutul cultural-științific al evenimentului ce a înregistrat, după toate probabilitățile, cel mai mare număr pe metru pătrat de admiratori ai frumosului la o instituție publică de felul acesteia.

Farmecul mediului a făcut să avem o zi de toamnă frumoasă și bogată din punct de vedere cultural, o adevărată sărbătoare spirituală, de la care toți au plecat ducînd cu sine atîtea bunuri imateriale cîte au putut să încapă în rezervoarele inimii și ale minții. Ne rămîne să ne revărsăm și în continuare toată dragostea asupra acestei actrițe neordinare, înzestrată cu calități intelectuale și artistice deosebite. Și să dea Domnul, după cum a spus la încheiere însăși Paulina Zavtoni: „Să trăim și să ne mai întîlnim!”

(*BiblioPolis*, 2011, nr. 4)

Conferință științifică consacrată împlinirii a 80 de ani de la celebra cercetare monografică a satului Cornova

Pînă la început de brumărel, toamna – zîna cu straie aurii, arămii, ruginii – s-a arătat blîndă și cu mult soare. Gospodarii de la sate în această perioadă a anului adună pe la casele lor roadele cîmpurilor mînoase, iar orășenii fac și ei, cât le stau în puteri, lucrări bune și utile societății. În această atmosferă a avut loc, la Chișinău, Conferința științifică cu genericul *Școala monografică românească în Basarabia interbelică*, consacrată împlinirii a 80 de ani de la celebra cercetare monografică a satului Cornova, județul Orhei (azi, raionul Ungheni), efectuată de Școala sociologică de la București, condusă de ilustrul sociolog

român Dimitrie Gusti (1880-1955). Manifestarea a început vineri, 7 octombrie a.c., în incinta Bibliotecii Municipale „B.P. Hasdeu”, având continuarea, pe 8 octombrie, la Biblioteca comunală „Dimitrie Gusti” din Cornova. Coordonator și moderator al acestui eveniment cultural de rezonanță a fost dr. în economie Vasile Șoimaru, comoderator – dna conf. univ. dr. Lidia Kulikovski, director general al BM „B.P. Hasdeu”. Au participat istorici, sociologi, oameni de știință, de cultură și artă, jurnaliști, bibliotecari, cadre didactice, studenți, locuitori ai satului Cornova ș.a. În cadrul conferinței s-a vernisat o expoziție de cărți și documente în domeniu. S-a lansat volumul *Cornova. 1931*, autori – Dimitrie Gusti și colaboratorii (ediție îngrijită de Marin Diaconu, Zoltán Rostás și Vasile Șoimaru; Chișinău, Editura „Quant”, 2011, 852 p.). E de menționat că manifestarea s-a desfășurat sub patronajul Bibliotecii Municipale „B.P. Hasdeu”, Academiei de Studii Economice din Moldova, Asociației Economiștilor din Moldova și al Primăriei comunei Cornova, Ungheni.

Un mesaj de salut a fost rostit de către dna dr. Lidia Kulikovski, după care s-a purces la prezentarea nemijlocită a comunicărilor: *Opt decenii de la magnifica monografie a Cornovei basarabene* de dr. Vasile Șoimaru; *Alegerea satului Cornova pentru cercetări sociologice* de Grigore Botezatu; *Cornova în istoria orală a școlii gustiene* de Zoltán Rostás; *Trei dialoguri cu Cornova* de Sanda Golopenția.

„Ce știi despre Cornova? Ce știe lumea din jurul meu despre Cornova?”, se întreba retoric dr. **Lidia Kulikovski**. „Am intuit că puțini știi unde se află și cum trăiește Cornova. E un sat relativ mic (aproximativ o mie două sute de locuitori) de prin părțile Unghenilor, nu se deosebește cu nimic de Nicoreni mei din raionul Drochia – oamenii locului fac aceleași lucrări în gospodăriile particulare și la câmp, respectă aceleași tradiții în cursul anului și aceleași obiceiuri la diferitele ocazii din viața omului, țin la datinile lăsate din bătrâni. Dar Cornova e un sat nu știi cum mai norocos ca altele din împrejurime sau chiar din întreaga regiune a Codrilor, dat fiind că în anii '30 ai sec. XX a fost cercetat de o impunătoare expediție monografică de la București, iar începând cu ziua de azi are o impresionantă monografie, un volum impunător al istoriei sale. Nici Chișinăul nu are așa lucrare științifică...”, a mai spus conducătoarea instituției-gazdă, încheind astfel: „Volumul *Cornova. 1931*, apărut prin osteneala zilnică a lui Vasile Șoimaru, cel fascinat la nebunie de Cornova, cel care m-a făcut să mă îndrăgostesc și eu de Cornova, în primul rând, vorbește despre faptele oamenilor simpli ai locului care, prin actele lor de cetățeni exemplari ai Țării lor, au dat un renume satului. Tot aici găsim secvențe din viața și activitatea lui Paul Mihail... Felicit pe cei care au muncit la această noutate editorială, pe cei care au contribuit financiar la apariția ei. Prin astfel de cărți poporul nostru își afirmă conștiința națională fragilă, ele servesc un excelent instrument de cunoaștere, dar și de promovare a valorilor culturale basarabene în lume.”

Comuna Cornova are în prezent foarte mulți prieteni: și de partea stîngă, și de partea dreaptă a Prutului. Dr. **Vasile Șoimaru** – originar din această așezare de oameni harnici și pricepuți la lucruri frumoase – a specificat că membrii Școlii sociologice de la București, venind în 1931 pe aceste locuri, în descrierile lor

au luat totul în seamă: orice copăcel, orice căsuță, orice drum și cărăruie, orice cuvânt sau expresie mai nuanțată a localnicilor ș.a.m.d. În sat nu se știa că va veni expediția, care era a șaptea campanie pentru savantul Dimitrie Gusti și colaboratorii săi. Băștinașii i-au primit

pe cercetători cu bunăvoință. A fost una din cele mai reușite investigații în cariera multora dintre ei. Moștenirea lui D. Gusti de la Cornova trebuia să cuprindă trei volume, o parte din materiale au fost publicate, dar marea lor majoritate abia acum, peste 80 de ani, și-a găsit sponsorii și oamenii care s-au interesat de editare. V. Șoimaru este preocupat de 20 de ani de fenomenul științific Cornova. Cu părere de rău, nu a reușit să includă în volumul elaborat încă vreo șapte articole găsite de curînd pe diferite căi. În ziua cînd se lansează această operă a înaintașilor culturii și științei noastre, dumnealui s-a adresat cu rugămîntea către ascultători să caute cartea oriunde știu, căci, spunînd în glumă, „se citește mai bine ca un roman polițist”.

Ca autori, în afară de Dimitrie Gusti, între copertile cărții îi găsim pe: N. Argintescu-Amza, Ernest Bernea, Xenia C. Costa-Foru, Ștefania Cristescu, D.C. Georgescu, Anton Golopenția, Traian Herseni, Ion I. Ionică, Domnica I. Păun, Mihai Pop, Henri H. Stahl, D. Șandru, Petre V. Ștefanucă, Emil Turdeanu, Ion Zamfirescu; iar în calitate de colaboratori pe: Iosif Berman, Petru Comarnescu, Al. David, Ana Dominic, I.I. Fărcășanu, Adrian Maniu, Paul Mihail, Emil Popa, arhim. Scriban, I. Simionescu, Ion Zamă, Grigore Botezatu, Lina Codreanu, Iordan Datcu, Iancu Filipescu, Sanda Golopenția, Iulia Mărgărit, Dora Mezdrea, Zamfira Mihail, Dinu-Ioan Nicula, B.T. Rîpeanu, Tudora Șandru-Mehedinți ș.a. La sfîrșitul cărții este inclusă o galerie de fotografii, care au fost descoperite în Muzeul Satului de la București, în presa periodică a acelor vremi, precum și din filmul documentar *Cornova*, realizat în 1931. Tot în premieră, în volumul respectiv au fost incluse biografiile celor care au cercetat satul la acea dată. „Din păcate, despre aproape o jumătate din cei 57 de membri ai acelei expediții nu am găsit nicio informație, nici măcar unde s-au născut sau unde au murit. Știm doar că o bună parte dintre ei au pierit în pușcăriile comuniste din România”, a menționat Vasile Șoimaru.

Folcloristul **Grigore Botezatu** a adus la cunoștința auditoriului că în 1931 Cornova era un sat izolat de răzeși, așezat aproape de mănăstirile Hîrjauca și Frumoasa, țărani se adresau unul altuia cu formula de politețe „*căpitane*”. S-au propus spre cercetare 40 de localități din zona Codrilor – ca, pînă la urmă, să se aleagă doar una. La selectare a fost atras și istoricul Ștefan Ciobanu – membru

al Academiei Române din 1918. Norocul a căzut pe Cornova. Cercetările au coborât în istorie cu circa 400-500 de ani, iar în ceea ce privește aria investigațiilor aceasta a fost amplă, cuprinzând traiul, datinile, folclorul, muncile agricole, limba, religia etc., etc. Familia Șoimaru este un exemplu grăitor de dănuire a zeci de generații pe aceste meleaguri. Din documentele elaborate s-au publicat ulterior aproximativ o pătrime. După 1945, în România comunizată sociologia a fost desconsiderată ca știință, iar D. Gusti – scos din circuitul academic. Și atitudinea puterii sovietice față de rezultatele expediției a fost degradantă, chiar înjositoare. Doar revista *Sovetskaia etnografia* din Moscova a publicat prin 1981 un articol mai mult sau mai puțin obiectiv despre sociologul și filozoful Dimitrie Gusti, cu ocazia jubileului acestuia.

Din Statele Unite ale Americii a venit și ne-a onorat cu prezența prof. dr. **Sanda Golopenția**, lingvistă, fiica lui Anton Golopenția, unul dintre cercetătorii Cornovei la 1931. Dumneaei a adus multe cuvinte de laudă editorilor volumului dedicat cornovenilor și și-a dat pe față gândurile despre activitatea tatălui și a mamei sale în componența echipei din 57 de colaboratori care a lucrat în acest sat cu adevărat legendar. Cei mai tineri aveau un stagiul de muncă de doar doi-trei ani, majoritatea erau în vîrstă de la 25 pînă la 35 de ani. Anton Golopenția avea pe atunci 22 de ani, la fel și Ștefania Cristescu, a fost prima lor campanie de echipă. Cornova a devenit pentru părinții ei și pentru alți membri ai expediției sociologice un loc de revenire. Unii au reluat ulterior cercetările începute. Relațiile dintre echipă și cornoveni erau excelente. Pe cercetători îi interesau, mai ales, obiectele ce înconjurau oamenii locului în traiul de zi cu zi, dar și prețul acestora. Cînd A. Golopenția a plecat în Germania, nu a uitat nici pe o clipă prietenii din Cornova. Acest sat i-a însoțit reflecțiile sale peste mulți ani trecuți de la eveniment.

E locul să spunem că doctorului în lingvistică Sanda Golopenția, în cadrul prezentei conferințe, dar care a avut continuitate a doua zi la Cornova, i s-a conferit titlul de Cetățean de Onoare al acestei comune. De aceea, pentru a o cunoaște mai bine pe distinsa urmașă a unei dinastii de savanți, aducem în cele ce urmează cîteva date biografice din viața și activitatea Domniei Sale.

Sanda Golopenția (născută pe 2 martie 1940 la București) între 1956 și 1961 urmează cursurile Facultății de limba și literatura română a Universității din București. Lucrează în diverse funcții la Institutul de Folclor, la Centrul de Cercetări Fonetice și Dialectale, la Universitatea din București, unde devine profesor universitar și doctor în lingvistică. În 1980 se stabilește în Statele Unite ale Americii. Actualmente este profesor la Departamentul de studii franceze al Universității Brown (Providence, Rhode Island). Sanda Golopenția este autoarea a numeroase studii și articole în domenii precum lingvistica structurală, poetică și semiotică, filozofia limbajului, teoria literaturii, alte studii culturale. Începînd din 1982, a publicat materiale referitoare la activitatea Scolii Sociologice de la București din perioada interbelică, cu referințe directe la activitatea părinților săi, membrii marcanți ai Școlii, precum și numeroase articole referitoare la comunitatea românească de pe continentul american. Din scrierile sale amintim: *Mitul pagubei* (1986), *Cartea plecării* (1995), *America, America* (1996), *Vămile grave* (1999), *Chemarea mîinilor negative* (2002), *Limba descîntecelor româ-*

nești (2007), *Emigranții* (2008), *România globală* (2009). În 2009 la Editura „Curtea Veche” din București îi apare volumul *Viața noastră cea de toate zilele*, care o reprezintă în aceeași măsură ca scriitoare și cercetătoare. Cartea scoate la lumină notele de supraveghere a familiei Golopenția, făcute de securiști la sfârșitul anilor '40 și începutul anilor '50 ai secolului trecut. Îi admirăm vitalitatea și bucuria de a avea posibilitatea, de după 1990, de a vizita Țara. Sanda Golopenția face parte din acea categorie a românilor despre care trebuie să vorbim mai des în mass-media noastră.

„Cei mai fericiți ani – școala sociologică: o școală a amicitiei! O familie! Ce durere, desființată!”, scria cu amărăciune în suflet D. Gusti.

„Tatăl lui Guguță”, adică scriitorul **Spiridon Vangheli**, adoratul picilor, care a fost prezent la manifestare, a spus fără ocolișuri că asistăm la un mare eveniment cultural și științific. „Cea mai mare bucurie din toamna aceasta este faptul că țin în mâini această carte valoroasă – *Cornova. 1931*. Parcă m-am întilnit cu mama și tata, cu buneii, cu țăranii din sat... Am fost acolo de nenumărate ori la nunți, la șezători, la hore. Am fost în vizite împreună cu Grigore Vieru și la Cornova, și la Năpădeni, un sat învecinat. De acolo am pornit în lume. Acolo trebuie să ne întoarcem. Însă, în perioada ocupării Basarabiei de către URSS, aproape toate lucrurile bune s-au distrus, istoria noastră începea cu «*homo sovieticus*». Abia acum revenim cu încetul la normal. Devine clar: fără o temelie trainică nu există nimic durabil. Veșnicia se naște acolo unde are o bază spirituală puternică, unde relațiile etice, morala sînt sănătoase. Trebuie să conștientizăm cît de scumpi ne sînt țăranii. Bravo lui Vasile Șoimaru și celorlalți prieteni ai lui, care au contribuit la apariția acestei surse de lumină.” În încheiere scriitorul a rugat să ținem minte și să tragem învățămintele necesare din cuvintele clasicului literaturii române din Basarabia Alexei Mateevici: „Limba noastră-i o comoară / În adîncuri înfundată, / Un șirag de piatră rară / Pe moșie revărsată...”

Din însemnările lui D. Gusti mai cităm: „Precum e nevoie de o tehnică industrială pentru a pune în valoare bogăția pămîntului – tot astfel e nevoie de o tehnică culturală pentru a valorifica zăcămintele de preț ale sufletului românesc.” Unul din cei care valorifică opera științifică a marelui savant este **Zoltán Rostás** (după caracterizarea moderatorului – „cel mai bun ungar din Transilvania”), născut la Odorheiul Secuiesc, jud. Harghita, profesor universitar, licențiat în filozofie, specializarea sociologie, filozofia valorilor, a culturii și a istoriei, la Universitatea „Babeș-Bolyai” din Cluj-Napoca. Oaspetele din România a expus pe scurt situația Cornovei la 1931 și cum s-a ajuns la istoria orală a școlii gustiene. Prin anii '80 ai secolului trecut interesul față de Școala sociologică al lui D. Gusti aproape că a dispărut. A fost nevoie să începă să facă legătura cu cercetătorii care au activat în această școală. Ideea era să nu dubleze documentele. Un ajutor incontestabil a servit imensa corespondență a lui Anton Golopenția. Au fost adunate patru volume de istorie orală (a cerut să se povestească despre ce au făcut oamenii la cercetări, care au fost relațiile cu locuitorii satului ș.a.). La Cornova cercetătorii au învățat foarte multe lucruri utile de la oameni neștiutori de carte. Aceștia nu au dispărut din memoria lor nici peste ani de zile, aveau foarte mult de povestit, trebuia să știi să ascuți oamenii, să faci transcrierile mot-à-mot ale convorbirilor.

Sociologia constă în studiul vieții sociale umane, a grupurilor și societăților. Este o știință de mare responsabilitate, întrucât studiază propriul nostru comportament ca ființe sociale. Rezultatul muncii sociologice depinde de alegerea metodelor de investigare. **Nicolae Dabija**, parafrazându-l pe poetul și filozoful transilvănean Lucian Blaga, a menționat cu o bună doză de adevăr că „veșnicia s-a născut la Cornova”, că „această localitate a fost aleasă de Dumnezeu, care știa că cineva o va scoate din anonimat”. Sîntem întru totul de acord cu dumealui, mai cu seamă că știm și prețuim acele personalități ale Cornovei care au făcut-o vestită în lume: Dimitrie Gusti, Anton Golopenția, Paul Mihail, Vasile Șoimaru ș.a. Autorul *Temei pentru acasă* a continuat să-și exprime sentimentul de stimă și apreciere: „*Cornova. 1931* este o monografie extraordinară, apărută cu insistența surprinzătoare a lui Vasile Șoimaru. El și cei care l-au susținut au lucrat ca niște arheologi, adunînd vestigiu cu vestigiu, astfel reconstituind imaginea Cornovei din secolul trecut. Pentru noi faptul constituie un prilej de satisfacție că aflăm ce popor minunat am avut în perioada interbelică. Dacă m-ar întreba cineva în ce perioadă din istoria României aș dori să trăiesc, cu siguranță aș alege perioada interbelică, perioadă în care România Mare a cunoscut o înflorire culturală la cel mai înalt nivel, dar și o dezvoltare economică pe potrivă (a împărțit cu Danemarca locul 6 și 7 în Europa în ceea ce privește mărimea produsului intern brut). Vasile Șoimaru este un mare practician, spre deosebire de alții care operează mai mult cu vorbele... Am văzut și cunosc mult despre România, dar nu atît de mult cît a văzut și cunoaște acest entuziast al nostru care a pornit în călătorie pe urmele descălecătorilor de țară, ale căpitanilor de pe vremea lui Ștefan cel Mare și Sfînt și a ajuns (cu aparatul de fotografiat în mînă, adăugăm noi) pe la toți românii din jurul României. ASEM trebuie să se mîndrească atîta timp cît îl are pe acest savant, publicist și editor în statele de personal.” N. Dabija și-a adus aminte apoi de urcușul în munții Rarău, de alte locuri pitorești vizitate în compania protagonistului nostru, completînd că avem foarte mulți martiri – să amintim doar de Valeriu Gafencu, Mircea Vulcănescu – despre care trebuie să vorbim în permanență, iar volumul de față împlinește acest gol resimțit și este o mare victorie a compatriotului nostru în susținerea cauzei noastre comune – de a ne păstra sufletul român aici, în Basarabia.

Vorbind de sociologie, putem remarca, în primul rînd, că ea este studiul oamenilor, ea permite observarea și reflectarea asupra vieții sociale, descoperirea disfuncționalităților și crizelor sociale de la nivelul individului și comunităților umane, propunînd soluții rezonabile la problemele cu care se confruntă societatea. **Vlad Pohilă**, scriitorul, lingvistul și redactorul-șef al revistei de biblioteconomie și științe ale informării *BiblioPolis*, a menționat că opera lui Dimitrie Gusti și a colaboratorilor săi, care se lansează atît de solemn la BM „B.P. Hasdeu”, este de conotație civică și se încadrează perfect în acțiunile de reconstituire a trecutului nostru nu atît de îndepărtat. „Cornova a fost un fenomen cu totul deosebit, un sat exemplar al României Mari, iar echipa de cercetători a renumitului savant român – o echipă de excepție. Dacă analizăm mai atent, observăm că toți au avut biografii extraordinare, care fac cinste Țării. Din nefericire, după instalarea regimului comunist, care «avea alergii» la investigații de felul acesta,

aproape toți au fost nimiciți. Solidul volum despre Cornova anului 1931 este un monument celor care au crezut în viitorul țării și o palmă dată celor care au vrut intenționat să se piardă, să se dea uitării truda lui Dimitrie Gusti.” Sîntem cu speranța că lucrurile vor reveni la firească, iată că unele planuri se nasc, altele se răstoarnă. Acest spirit trebuie să ne mobilizeze să promovăm orice efort de sprijinire a românismului pe scumpul nostru meleag.

Dr. hab. prof. univ. **Ion Buga** a reiterat că volumul *Cornova. 1931* este unic în felul său despre celebra cercetare a Școlii sociologice gustiene, editată cu o întârziere de 80 de ani de la fenomenul ce se produce atât de rar în fapt. „Scrierile de natură științifică, elaborate în acel an fericit, sînt dovada prezenței de secole pe aceste teritorii ale românilor. Ele formează un legămînt dintre generații, epoci, milenii. Avem în față o mostră de arheologie vie, de prezență vie de secole a spiritului românesc în Basarabia. Un neam, un popor nu va dăinui pe teritoriile lăsate în folosință de Cel de Sus, dacă nu are destulă demnitate, dacă nu își cunoaște istoria. În acest sens, fapta lui Vasile Șoimaru și a susținătorilor acestuia este un model demn de urmat pentru alții”, a evidențiat istoricul și omul politic I. Buga. „Cu ce mergem noi în Uniunea Europeană?”, se întreba cu semnificație vădită dumnealui. Și pe loc a dat răspunsul: „Avem cultură, avem știință – ne dovedesc documentele... Nu ne ducem în UE cu cerșitul. Mai mult decît atât: Europa datorează acestui popor că a fost și este un contrafort în calea neprieteniilor... Trebuie de studiat documentele de arhivă ale lui Dimitrie Gusti, ale fundațiilor regale ș.a.m.d. Trebuie să desfășurăm activități în susținerea cultului muncii (acela pe care îl aveau strămoșii noștri, imortalizați cu veridicitate în studiile publicate de curînd la Chișinău), să consolidăm neamul prin acțiuni practice de explicare a misiunii familiei ca celulă economică în viața noastră, căci dacă ea va dispărea, pămîntul acesta roditor va deveni al nimănui.”

Pe aceeași undă cu antevorbitorii a fost și absolventa Facultății de relații internaționale, științe politice și administrative a USM **Oxana Popa**, în prezent masterandă la această instituție de învățămînt superior, care își trage rădăcinile de la Cornova Unghenilor. Venind la BM „B.P. Hasdeu”, ea a vorbit în numele sătenilor, care spun într-un glas că V. Șoimaru pentru ei reprezintă un adevărat tezaur. Tot ea prin observațiile sale a dedus că în toate faptele bune săvîrșite de consăteanul ei persistă respirația băștinei, că el este permanent cu gîndul la cornoveni, la grijile acestora, la buna imagine a lor în Țară și, de ce nu, în lume. „Cînd vine Vasile Șoimaru în sat e o nemaipomenită sărbătoare pentru mic și pentru mare. Așa oameni trebuie numai de apreciat, de invidiat și de stimat”, a spus fără tăgadă tînăra ce bate insistent la ușile științei. Despre aceeași grijă părintească față de consînginii săi de la est de Nistru a vorbit **Maria Golubenco**, președinta Societății culturale a moldovenilor din Ananiev și Balta, Transnistria. Dumneaei, fiind o colaboratoare veche a ziarului *Cuvînt moldovenesc*, care la începuturi apărea cu alfabet rusesc, iar în prezent a trecut la cel latin, cunoaște amănunțit doleanțele pămîntenilor săi și ține legături strînse cu malul drept al rîului ce ne desparte.

Ștefan Roșca, primarul actual al comunei Cornova, ca să avem o închipuire deplină a ceea ce reprezintă acest sat de harnici și onești gospodari, a invitat pe

cei prezenți în sală să viziteze la diferite ocazii satul, în care acum 80 de ani își începeau munca, apreciată abia în ultimii ani, sociologul Dimitrie Gusti și colaboratorii lui. Ocazii se găsesc destule: 120 ani de la deschiderea școlii, 100 de ani de la sfințirea bisericii ș.a. Cornovenii au devenit oameni moderni, civilizația din jur își spune cuvântul, dar V. Șoimaru, conform spuselor primarului, continuă să-i scoată în lume (acesta însă a replicat pe scurt, zicînd că, de fapt, e meritul lui Dimitrie Gusti, care a înveșnicit satul în analele istoriei). La finele manifestării Ș. Roșca împreună cu V. Șoimaru au înmînat celor care au sponsorizat și au favorizat apariția într-un timp-record a volumului *Cornova. 1931* diplome de grațitudine în semn de profundă recunoștință pentru contribuția deosebită la buna imagine a satului Cornova și cu prilejul împlinirii a 80 de ani de la cercetarea monografică a satului, în vara anului 1931, în cadrul Școlii românești de sociologie, condusă de Dimitrie Gusti. Printre fericiții cărora li s-a strîns prieteneste mîna și li s-a spus un sincer „Mulțumesc!” se numără: Dumitru Sclifos, Lidia Cojocaru, Pavel Tostogan, Marin Diaconu, Zoltán Rostás, Nicolae Jantovan, Lidia Ciumac-Șoimaru, Alexei Șoimaru, Vasile Benderschi, Stefan Iacomachi, Mihaela Ștefan-Ciufu, Lidia Kulikovski, Vlad Pohilă ș.a.

Dar ceea ce a însuflețit și a încurajat asistența la fapte mărețe chiar în aceste zile, cînd criza economică de pe toate continentele încă nu se dă bătută, a fost exclamarea celor doi codreni: „Cornova a scăpat de comuniști!” O bucurie mai mare pentru toată lumea de parcă nici nu a existat. Pe cînd exemplul acestui sat cu adevărat legendar din inima Codrilor îl vom vedea în toate satele basarabene? E o sarcină de viitor. Și vrem să credem că e o sarcină realizabilă, dacă la fața locului se vor găsi eroi de acțiune precum acei de care am vorbit mai sus. A fost un mare înțelept din popor acel care a spus pentru prima dată că „omul sfințește locul”. Să luăm aminte și faptul că Dumnezeu îi ajută pe cei care fac mai mult pentru alții decît pentru sine. Numai în felul acesta vom reuși!

(*BiblioPolis*, 2011, nr. 4)

Chișinăul la vîrsta tinereții netrecătoare

Prima atestare documentară a Chișinăului datează din 17 iulie 1436, astfel încît în anul curent Chișinăul a marcat 575 de ani, cu toate că se știe bine că el s-a constituit ca sat cu mult înaintea acestei date. Localitatea este menționată în hrisovul domnesc printre reperele naturale ale hotarului moșiei logofătului Oancea: „...lîngă Bîc, ... în dreptul Cheșenăului lui Acaș, la fîntînă”. Potrivit tradiției, izvorul amintit curgea la poalele Colinei Măzărache. În preajma acesteia au și apărut primele case ale Chișinăului. Ulterior Chișinăul este menționat în legătură cu așezările din apropierea sa: Visterniceni, Buiucani, Hrușca, Vovințeni, Ghețoani, Muncești. Ca proprietari devin în diverse perioade Vlaicu (pîrcălab), Trifan (sasul), Constantin (vistiernic) ș.a. La mijlocul sec. XVII devine proprietatea mănăstirilor „Sfînta Vineri”, „Galata” și „Frumoasa” din Iași. Datarea Chișinăului ca oraș (tîrg) e din anul 1677. Recensămîntul populației din anii 1772-1774 atesta la Chișinău circa 800 de locuitori moldoveni, armeni, greci, evrei, care

se îndeletniceau cu negoțul, meseriile, agricultura, pescuitul etc. Primele biserici din piatră sînt: „Măzărache” (1752) și „Sfinții Împărați Constantin și Elena” (1777). În 1817 a fost constituită Primăria (Duma orașenească), primul primar al orașului a fost numit moldoveanul Anghel Nour, care s-a aflat în acest post pînă în 1821. Pe 22 aprilie 1818, proprietarii Chișinăului – patriarhul Ierusalimului și arhimandritul mănăstirii Muntelui Sinai – dăruiesc orașul statului (Imperiului Rus). Tot în acest an el devine capitala guberniei Basarabia. Din resursele orașenești este construită Catedrala și Clopotnița (1836), Arcul de Triumf sau Porțile Sfinte (1841), Gara (1871). Se deschid: Biblioteca Gubernială (1832), Liceul Regional (1833), Școala de Pomicultură (1842), Biblioteca Municipală (1877), Spitalul de Boli Infecțioase (1896) etc. Apar, ca rezultat al dezvoltării tehnologiilor: telegraful (1860), prima linie de tramvai (1889); în 1892 este pus în funcțiune primul apeduct orașenesec.

În prima jumătate a sec. XX se dezvoltă potențialul industrial prin deschiderea unor fabrici de încălțăminte, de tricotaje, de blănuri, de mezeluri; a morilor și brutăriilor. Își încep activitatea un șir de instituții de învățămînt și de cultură: Gimnaziul „Mihai Eminescu”, Liceul de Fete „Regina Maria”, Liceul „B.P. Hasdeu”, Liceul Militar, Liceul Eparhial, Facultatea de Științe Agricole, Conservatorul Național, Conservatorul „Unirea”, Teatrul Național, Muzeul Național de Istorie a Naturii, Muzeul Bisericesc ș.a. Apar edițiile periodice *Cuvînt moldovenesc*, *Viața Basarabiei*, *Școala Basarabiei*, *Luminătorul*, *Din trecutul nostru*, *Arhivele Basarabiei* ș.a. În 1939 intră în funcțiune primul post de radio.

După cel de-al Doilea Război Mondial a început reconstruirea Chișinăului, care a avut de suferit de pe urma operațiunilor militare. Apar unități industriale noi: Combinatul de mobilă, Fabrica de tricotaje „Steaua Roșie”, Fabrica de încălțăminte „Zorile”, uzinele „Moldovahidromaș”, „Plodselhozmaș”, „Vibropribor”, „Microprovod”, „Electromașina”, „Volna”, „Mezon” ș.a. La sfîrșitul anilor '80 fondul locativ al orașului a depășit șapte milioane de metri pătrați, activau circa o mie de unități comerciale, peste 700 de unități de alimentație publică, peste 400 de întreprinderi de deservire socială, 28 instituții medicale, șase instituții de învățămînt superior, 17 instituții medii de specialitate, 53 școli de cultură generală, 14 școli polivalente. Instituțiile de cultură includeau: cinci teatre, Filarmonica, Circul, 76 case de cultură și cluburi, opt parcuri, 10 cinematografe, 94 de biblioteci publice, șapte școli muzicale, școala de arte ș.a. În 1958 are loc prima emisiune a Televiziunii moldovenești. Apar importante ediții periodice: *Cultura* (ulterior *Literatura și arta*), *Moldova*, *Nistru (Basarabia)*, *Timpul*, *Jurnal de Chișinău*, *Capitala* ș.a. Numărul populației orașului a crescut de la 134 000, în 1950, la 676 000, în 1991. La recensămîntul populației din 2004 s-au înregistrat 664 204 locuitori.

Indiferent de viziunile politice și de limba vorbită, trebuie cu toții să cunoaștem istoria Chișinăului – capitala Republicii Moldova. Din scurta fișă biografică de mai sus putem deduce că urbea în care trăim e încă tînără, că orașul Chișinău e mereu în dezvoltare și îl așteaptă un viitor de realizări pe potriva capacității cetățenilor săi, care își iubesc cetatea, locul unde s-au născut și unde activează, depunînd toate eforturile ca el să devină un oraș înfloritor, un colț de rai, precum e și întregul nostru meleag.

Răspunzînd provocărilor cititorilor săi, BM „B.P. Hasdeu”, pe 11 octombrie 2011, a organizat la Sediul Central Conferința internațională *Chișinău – între trecut și viitor*, consacrată aniversării a 575-a de la prima atestare documentară a urbei. Moderatori: dr. Lidia Kulikovski, director general al BM „B.P. Hasdeu”, și Iurie Colesnic, scriitor, istoriograf și om politic. Au participat cercetători din Republica Moldova, România, Macedonia, Franța. Pe toți i-a unit aceeași temă – Chișinăul aniversar.

Dna dr. **Lidia Kulikovski**, în deschiderea reuniunii reprezentanților forurilor științifice, a menționat că Biblioteca Municipală „B.P. Hasdeu” este o instituție ce promovează cultura românească și universală. Prin informații, lecturi și manifestări se prezintă un vast tablou al realității din capitală. Cele 31 de filiale promovează sarcinile politicilor culturale și educaționale ale BM. Instituția al cărei patron spiritual este ilustrul savant și scriitor B.P. Hasdeu a devenit lider în prestarea serviciilor de bibliotecă și nu numai. Ea susține colaborarea cu toți făuritorii și admiratorii de frumos din acest minunat oraș. BM este în dialog permanent cu cititorii săi, cu acei cetățeni care sînt implicați direct în viața culturală, socială și politică a republicii.

Gheorghe Postică, viceministru al culturii, a felicitat participanții la Conferința științifică jubiliară, menționînd că BM „B.P. Hasdeu” este recunoscută la nivel local și național drept o instituție prestigioasă, care promovează deschiderea spre valorile autentice ale culturii și științei, inițiază în parteneriat cu instituțiile similare, cu autoritățile publice locale, agenții economici și societatea civilă instrumente de politică socială pentru evaluarea, actualizarea și eficienta implementare a strategiei culturale și educative în municipiu. Chișinăul dispune de o istorie bogată, de un patrimoniu valoros care trebuie aduse la cunoștința fiecărui cetățean dacă dorim să avem în municipiu un trai prosper și în bună pace. Cu părere de rău, în ultimii 20 de ani am pierdut multe obiective extrem de valoroase, dar avem și oameni generoși, pe care îi doare starea de lucruri creată, anume ei au blocat întru cîțva acțiunile necugetate ale distrugătorilor de bunuri publice (este foarte greu de

stopat definitiv într-un timp atât de scurt acest proces dezlănțuit pe parcursul a mai multor decenii!). Prezenta conferință e o dovadă că multora nu le este indiferent ce se petrece în jurul nostru. Trebuie să păstrăm cu orice preț ce ne-au încredințat generațiile trecute și, dacă vom activa cu toții împreună întru binele societății, vom reuși! De aceeași părere este și dr. hab. **Mariana Șlapac**, vicepreședinte al Academiei de Științe a Moldovei, care a repetat, a câta oară, că orașul Chișinăul este cel mai frumos oraș din lume, fiindcă este casa noastră cea mare. Vrem să fie și cel mai atractiv pentru oaspeți, pentru turiști, de aceea avem obligația de a-i păstra patrimoniul. Nu sîntem unicii în lume unde dispar peste noapte clădiri valoroase, cu o arhitectură deosebită, din secolele ce s-au scurs, dar vrem și noi ca să mai rămînă ceva – din trecutul mult pătimit și în același rînd glorios – și pentru nepoții noștri. Organizatorii conferinței științifice fac în acest sens un lucru aprioric, deoarece, de exemplu, foarte puțini știu că în sec. XVIII aici a existat o cetate, care a servit ca loc de apărare în războaiele ruso-turce, sau, pur și simplu, cum au trăit pe aceste locuri oamenii în vremurile de demult.

Prezentăm în cele ce urmează titlurile comunicărilor, autorii și rezumatele:

1. **Krste Misirkov: deputat și secretar al Sfatului Țării** de acad. **Blaje Ristovski** (Macedonia). Krste Petkov Misirkov (18 noiembrie 1874; Postol, Imperiul Otoman, azi Pella, Grecia – 26 iulie 1926; Sofia, Bulgaria) a fost un filolog-balcanist, folclorist, istoric, diplomat, publicist și traducător de origine bulgară. A lucrat ca profesor la școli din Belgrad și Priștina. Capătă studii superioare la Sankt Petersburg, absolvind cu eminentă Facultatea de istorie și filologie. K. Misirkov a fost primul care a abordat specificul problemei limbii macedonene. A susținut ideea luptei revoluționare a macedonenilor de a obține autonomie statală. În 1918 a fost deputat și secretar în Sfatului Țării al Republicii Democratice Moldovenești (la votarea Unirii s-a abținut).

2. **Elemente renașcentiste în Chișinăul postbelic** de dr. **Tamara Nesterov** (R. Moldova). În perioada postbelică orașul s-a împodobit cu noi clădiri care s-au înscris în cadrul arhitectural deja format, introducîndu-se și spiritul stilului renașcentist. Una dintre tendințele arhitecților timpului se caracterizează prin folosirea formelor de expresie ale Antichității. S-au folosit ca elemente de construcție diferite forme de frontoane, coloane, pilaștri, arcade, diverse ornamente. Toate acestea aveau mai mult un rol decorativ. Spiritul Renașterii a apărut datorită arhitecților care au construit clădiri mai ales în partea „de sus” a orașului. În Chișinăul interbelic stilul renașcentist a fost încurajat și susținut de familiile bogate ale urbei. După război, 3/4 din clădiri au fost distruse sau reconstruite.

3. **Petre Draganov și Chișinăul** de prof. dr. **Biliana Ristovska-Iosifovska** (Macedonia). Petre Draganov (14 octombrie 1857; Comrat – 7 februarie 1928; tot acolo), istoric, etnograf, pedagog, bibliograf, a fost un nume de referință în cultura românească și în cea a popoarelor slave din sud-estul continentului european. Capătă studii secundare și liceale la Chișinău, pe cele superioare le face la Harkov, apoi la Sankt Petersburg, unde a absolvit Facultatea de istorie și filologie cu specializarea în filologia slavă. Un timp a peregrinat prin satele și orașele Peninsulei Balcanice, adunînd material folcloric și etnografic. Revine în Rusia, lucrînd ca profesor la școli reale din Comrat, Sevastopol, Chișinău (Gimnaziul de Fete nr.

1), apoi din nou la Comrat. În 1911 editează la Chișinău opera sa fundamentală intitulată *Bessarabiana*. Și-a consacrat viața cercetării științifice, lăsînd pentru posteritate cîteva zeci de lucrări despre cultura slavilor care locuiesc în Balcani.

4. *Motive chișinăuene în pictură* de dr. **Ludmila Toma** (R. Moldova). A fost prezentată pe larg dinamica transformărilor în ultimii ani în domeniul picturii, evidențiindu-se atît tehnicile și tehnologiile moderne, cît și cele tradiționale. Au fost vizionate slaiduri cu imaginile unor clădiri, monumente, străzi importante din Chișinău, executate de pictori în diferite perioade istorice. Artiștii plastici care au abordat în creația lor tema orașului Chișinău – cel vechi și cel nou – sînt: Valentina Brâncoveanu, Mihai Petric, Ion Jumati, Ada Zevin, Tudor Fabian, Vasile Movileanu, Petru Jereghi, Valeria Duca, Vitalie Grușciuc ș.a.

5. *Celebrități pariziene originare din Chișinău* de **Cezara Colesnic**, magistrul, Universitatea Sorbona (Franța). Făcîndu-și studiile de magistratură la celebra Universitate din Paris, autoarea a avut ocazia să cerceteze în arhivele capitalei franceze cursul vieții unor oameni originari din Basarabia natală. Unul din ei este pictorul francez **Gregoire Michonze** (Grigore Mișonznic; 22 martie 1902; Chișinău – 29 decembrie 1982; Paris), care a studiat la o Școală de arte din localitate și a început să picteze icoane. A continuat studiile la Academia de Belle-Arte din București. În 1922 se transferă la Paris, unde aderă la curentul suprarealiștilor. Lucrările lui reprezintă, de regulă, peisaje și / sau grupuri de oameni (nu neapărat în stil suprarealist). În 1932 a ilustrat cartea lui Ilarie Voronca *Petre Schlemihl*. A participat la cel de-al Doilea Război Mondial, în 1943 s-a stabilit într-un studio de pe Rue de Seine din Paris, iar în 1947 devine cetățean al Franței. În 1949 Fundația Franceză pentru Artă Modernă i-a cumpărat tabloul *La moisson*. Ulterior a avut șederi temporare în SUA și Israel. Deși s-a bucurat de apreciere în rîndul artiștilor plastici din întreaga lume, nu a fost cunoscut la baștina sa. Altă persoană care s-a bucurat de renume în lumea artei franceze este **Dina Vierny** (născută Aibinder; 25 ianuarie 1919; Chișinău – 20 ianuarie 2009; Paris), model, proprietară de galerii, critic și istoric de artă, muza celebrului sculptor francez Aristide Maillol. În 1925 familia de muzicieni evrei Aibinder din Chișinău se stabilește la Paris. La vîrsta de 15 ani Dina devine model favorit al renumitului sculptor francez. De asemenea, a pozat pentru Henri Matisse, Pierre Bonnard și Raoul Dufy. În anii celui de-al Doilea Război Mondial a luat parte la Rezistența franceză. Pe parcursul întregii vieți a promovat creația lui A. Maillol. După moartea acestuia deține la Paris o impunătoare galerie de artă, iar în 1995 reușește să deschidă un muzeu dedicat sculptorului. D. Vierny este coautoare a numeroase albume și cataloage ale pictorilor contemporani din Franța și alte țări.

6. *Basarabeni în pușcării din Maramureș* de prof. preot **Radu Udroi** (România). Închisoarea Sighet din orașul Sighetu Marmăției, județul Maramureș, a fost una dintre cele mai îngrozitoare pușcării politice din România, în popor i se spunea „închisoarea intelectualilor români”, fiindcă imediat după instaurarea regimului comunist la Sighet au fost încarcerate elitele intelectuale, politice și religioase care „prezentau un pericol” pentru autoritățile comuniste. Personalități basarabene închise în această temniță au fost: **Daniel Ciugureanu**

(1885; s. Șirăuți, jud. Hotin – 19 mai 1950; decedat în circumstanțe necunoscute în drum spre penitenciarul Sighet, după un atac de congestie cerebrală) – politician român, ministru în patru guverne ale României; **Ion Pelivan** (1 aprilie 1876; s. Răzeni, jud. Lăpușna – 25 ianuarie 1954; penitenciarul Sighet) – militant de vază al mișcării de eliberare națională din Basarabia, om politic, publicist, apărător și promotor al limbii române, animator al vieții culturale; a fost locțiitor de judecător la Bălți și creatorul primei grupări naționale din acest oraș. Datorită activității sale, județul Bălți a fost primul dintre Prut și Nistru, care în 1918 s-a pronunțat pentru Unirea Basarabiei cu România; **Pantelimon (Pan) Halippa** (1 august 1883; s. Cubolta, jud. Soroca – 30 aprilie 1979; București) – publicist, scriitor, istoric și om politic, militant pentru afirmarea spiritului românesc în Basarabia. A fost președintele Sfatul Țării care în 1918 a votat Unirea, persecutat politic de regimul comunist din România și din URSS și închis, în 1950, fără judecată, la Sighet. După doi ani este predat autorităților sovietice, dus la Chișinău, judecat și condamnat la 25 de ani de muncă forțată în Siberia. A fost mutat apoi la închisoarea de la Aiud, unde a fost reținut pînă în 1957; **Ion Rîșcanu** (4 ianuarie 1874; Cahul – 25 februarie 1952; închisoarea din Sighetu Marmăției) – general de divizie. A făcut studii la Școala de ofițeri de artilerie și geniu și la Înalta Școală de Război din București. Participant la Primul Război Mondial. În ianuarie 1918, a intrat în Basarabia în fruntea Diviziei I Vînători. Pe 27 martie 1918, cînd Sfatul Țării a votat Unirea Basarabiei cu România, trupele conduse de el se aflau la Chișinău, participînd la paradă și la gărzile de onoare. După Unire, a făcut o bogată carieră politică – a fost membru de frunte al Partidului Național Liberal, deputat și secretar în Parlamentul României, membru al Guvernului României; **Constantin Tomescu** (20 februarie 1890; Constanța – 5 iulie 1983; București) – profesor de teologie, istoric. A făcut studii teologice pre-universitare la Iași, apoi la Facultatea de Teologie din București, unde și-a luat doctoratul (1927). Voluntar în Primul Război Mondial. Director al Cancelariei Arhiepiscopiei Chișinăului (1919-1942), consilier-referent cultural și profesor suplinitor (1926), agregat (1927) și titular (1930) la Catedra de Istoria Bisericii Române de la Facultatea de Teologie din Chișinău (1926-1941), încadrat apoi la cea din Cernăuți-Suceava (1941-1946); membru mirean în Adunarea Eparhială a Arhiepiscopiei Chișinăului și în Congresul Național Bisericesc. A organizat și a condus pelerinaje la Muntele Athos și în Țara Sfîntă. A suferit mai mulți ani de detenție în închisorile comuniste.

7. *Un om al Chișinăului – arhiepiscopul Grigore* de dr. **Vlad Mischevca** (R. Moldova). Arhiepiscopul **Grigore** (23 ianuarie 1764; Grecia – 3 ianuarie 1846; Chișinău) a avut o stradă în orașul vechi, care îi purta numele – Irinopol (în rusă – Irinopolskaia; azi, str. Octavian Goga), și e înmormîntat în Catedrala din Chișinău. Fiind grec de origine, legătura lui cu biserica grecească conta foarte mult, inclusiv pentru afirmarea relațiilor spirituale româno-elene.

8. *Proiecte de punere în valoare a orașelor prin iluminare* de drd. **Aurelia Trifan** (R. Moldova). S-au adus exemple de folosire a iluminăției în marile orașe ale lumii: Moscova, Sankt Petersburg, Tokyo, Shanghai, București ș.a., de la care Chișinăul poate prelua practici elaborate de specialiștii respectivi, verificate

de timp. S-a făcut referire și la mai multe probleme cauzate de o utilizare ineficientă, inutilă sau inestetică a luminii artificiale.

9. *60 de ani în Chișinău* de prof. dr. **Aurel Marinciuc** (R. Moldova). Au fost depășite amintiri din viața cotidiană a chișinăuienilor din a doua jumătate a sec. XX.

A urmat prezentarea, de către **Iurie Colesnic**, a cărților sale *Timp și istorie: autori de la „Viața Basarabiei”* (Chișinău, „Grafema Libris” SRL, 2011, 440 p.) și *Chișinăul din amintire* (Chișinău, „Grafema Libris” SRL, 2011, 516 p.), apărute sub auspiciile BM „B.P. Hasdeu”. Sînt două volume de format enciclopedic, la care autorul a muncit asiduu, perseverent în arhive, călătorind sute de kilometri pentru a căpăta mărturii din prima sursă, nedormind nopțile pentru a înșira pe file albe istorisirile unor vieți (de oameni, de clădiri, monumente, cărți sau reviste etc.) din trecutul Chișinăului sau al Basarabiei. „Cărțile care pornesc astăzi în lume sînt niște enciclopedii lirice. Doresc ca ele să ajungă la fiecare cititor care se află în căutare permanentă de acest gen de literatură”, a spus I. Colesnic, pomițînd că va stăruii cu răbdare și insistență pe lîngă forurile de conducere în acțiunea sa de a scoate la lumina tiparului și alte manuscrise care sînt deja bune de tipar, dar nu s-au găsit mijloace financiare de a le tipări, și care sînt nu mai puțin interesante pentru comunitatea științifică, dar și pentru cetățenii de rînd.

Poate e vremea să abandonăm nostalgiile universaliste și să ne concentrăm atenția asupra a ceea ce putem face bine fiecare dintre noi în meseria aleasă – pentru familie, colegi, prieteni, pentru spațiul în care locuim. Dr. L. Kulikovski, prefațatoarea ambelor volume menționate mai sus, notează, printre altele: „Noi, basarabeni, parcă am ales să fim cei care-și ratează consecvent viitorul. În momentele tulburi, de răscruce pentru noi, conducătorii noștri aleg calea simplă, dar sigură de a se pierde în negura istoriei. Din păcate, noii conducători, care preiau puterea și se consideră profeți ai previzibilității, se reduc la niște autopossii economice, rezultatele cărora servesc ca fundament pentru acțiunile viitoare, dar uită experiența trecutului. Uită că trecutul este, de fapt, ușa viitorului (B.P. Hasdeu). Paradigma viitorului este preventivă, nu curativă. Conducătorii noștri uită trecutul apropiat, uită ce au promis, uită încotro merg și încotro conduc după sine o țară. Nu cunosc trecutul îndepărtat plin de exemple și greșeli pe care ei, cu obstinație, le repetă. Modelele rămase în istorie ne-ar feri de haosul și anarhia autentică, dar, principalul, ne-ar sugera cum să acționăm întru viitorul nostru.” Într-adevăr, cărțile lui I. Colesnic oferă destule exemple de trăire destoinică a vieții înaintașilor noștri și de slujire credincioasă idealurilor înalte ale națiunii.

Revista *Viața Basarabiei*, editată între anii 1932 și 1940, la Chișinău, și în 1941-1944, la București, de Asociația culturală „Cuvînt Moldovenesc”, al cărei președinte era Pan Halippa, a fost concepută întru ajutorarea și susținerea activităților de cultură și educație cetățenească. Ea a avut circa 200 de colaboratori, din care făceau parte scriitori, filologi, ziariști, istorici, bibliografi, juriști, plasticieni, economiști, preoți ș.a.m.d. Dintre numele incluse în paginile volumului enciclopedic al lui I. Colesnic menționăm: Nicolae N. Alexandri, Elena Alistar, Zamfir Arbore, Gheorghe Bezviconi, Alexandru Boldur, Ion Buzdugan, Vladimir Cavarnali, Ștefan Ciobanu, Constantin Ciopraga, Nicolai Costenco, Olga Crușevan, Chiril

Aldea-Cuțarov, Alexandru David, Lotis Dolënga, Artur Gorovei, Sergiu Grosu, Pan Halippa, Magda Isanos, Bogdan Istru, Vasile Luțcan, Gheorghe V. Madan, George Meniuc, Teodor Nencev, Sergiu Matei Nica, Alexandru Robot, Octav Sargețiu, Iacob Slavov, Nicolae Spătaru, Petre Ștefănuță, Alfred Tibereanu, Vasile Țepordei ș.a. Sînt nume definitorii care au dus faima revistei peste zeci de ani, încît și azi ea este căutată, citită și apreciată. *Viața Basarabiei* a fost acel nucleu al societății care a adunat în jurul său întreaga elită culturală și științifică a epocii pentru a forma o concepție clară de dezvoltare a Basarabiei în cadrul granițelor firești ale Patriei-Mamă.

Amintirile chișinăuienilor, selectate cu migală de scriitorul și istoriograful I. Colesnic pe parcursul mai multor ani, redată în formă de eseuri biobibliografice, vor deveni pentru mulți împătimiți ai istoriei și etnografiei regionale un adevărat deliciu. Numai cîte nume, numai cîte episoade captivante din viața și activitatea concetățenilor noștri, despre întemeierea instituțiilor, construirea sau demolarea caselor, dezvelirea sau dispariția monumentelor din oraș vor găsi pătimașii de a descoperi noutăți! Aducem și din acest volum palpitant cîteva titluri grăitoare de proză documentară, în stilul deja format temeinic al autorului, în serialul *Basarabia necunoscută: Lecția de neuitat a Basarabiei* (legăturile directe dintre Basarabia, Bucovina și Ardeal), *Mitropolitul Gavriil Bănulescu-Bodoni*, *Primul guvernator civil al Basarabiei* (Scarlat Sturza), *A fost cîndva cel mai bun în Europa...* (Spitalul de Psihiatrie din Costiujeni), *Un nobil ce-a înnobilat Chișinăul* (arhitectul Mitrofan Elladi), *Un ctitor al medicinei basarabene – Toma Ciorbă*, *Seminarul Teologic*, *Prin vocea lui vorbeau strămoșii...* (actorul Misail Chiriță), *Pe valurile memoriei cu Nichifor Crainic*, *Un exponent al generației de aur* (mitropolitul Antonie Plămădeală), *Un Șolohov al Basarabiei* (scriitorul Alexandru Tambur), *Vremurile de odinioară sînt ca un abur* (soții Tatiana și Gheorghe Bezviconi), *Cel mai mare arhitect pe care l-a dat Chișinăul* (Alexei Șciusev), *Un muzeograf din noua generație* (Grigore Vrabie), *Catedrala veche*, *Muzeul Bisericesc*, *Grădina Publică*, *Cimitirul Central Ortodox la un pas de a deveni Pantheon*, *Revenirea marelui artist* (Alexandru Plămădeală), *Un primar de Chișinău care a fost și primarul Odesei* (Gherman Pîntea), *Întîia dintre Marii...* (cîntăreața Maria Cebotari), *Monumentul-simbol al Chișinăului* (Ștefan cel Mare și Sfînt), *Familia Dicescu*, *Frații Parhomovici*, *Apusul unui neam* (familia Krupenski) ș.a.

Volumele *Timp și istorie: autori de la „Viața Basarabiei” și Chișinăul din amintire* sînt o autentică oglindă, ba chiar o „mașină a timpului”, după expresia scriitorului englez H.G. Wells, căci iconografia lor ne duce în vremuri apuse, dar de neuitat. Aproape fiecare pagină ne prezintă vederi cu: ba o personalitate, ba o casă, ba o stradă, ba o barieră, ba un izvor, ba o moară de apă, ba chiar... un tramvai – parcă dispărute în negura timpului, dar readuse de I. Colesnic în actualitate, în circuitul materialelor științifice. În felul acesta „...Chișinăul își reamintește istoria pentru a-și dezvolta capacitatea de a lupta cu valul de atrofiere a sentimentului de mîndrie, cu indiferența și pasivitatea celor responsabili de dezvoltarea lui, pentru a-și spori capacitatea de a supraviețui. Chișinăul privește sigur în viitor”, ne asigură autorul cuvintelor-înainte, dr. Lidia Kulikovski. Cu certitudine, materialul adunat între copertele acestor volume va deveni o pistă de lansare pentru alte cercetări în

domeniu. Felicitările primite de I. Colesnic din partea celor prezenți la conferință sînt un avans pentru destăinuirea următoarelor file ale istoriei, care se păstrează în sertarele mesei lui de lucru, dar și pentru a descoperi în arhive documente noi. În fine, putem spune fără ezitare: două volume – ca două monumente, păcat că sînt tipărite într-un tiraj atît de mic și au devenit o raritate bibliografică imediat după lansare...

S-a încadrat perfect în atmosfera autumnală a Chișinăului și expoziția **Chișinăul vechi în grafică** – autoare **Constanța Abălașei-Donosă** (născută la Brăila, în 1954), care este o creatoare înzestrată cu aptitudini multiple: semnează și expune pictură pe șevalet de mai bine de trei decenii, de asemenea în palmaresul ei întîlnim lucrări de grafică și scrieri literare. A avut peste 35 de expoziții personale și peste 130 de participări la expoziții de grup în România, Franța și Turcia. A ilustrat 15 cărți, în țară și în străinătate. Lucrările artistei se găsesc în colecții particulare din România, Franța, SUA, Canada și Grecia. Uimitor de generoasă, C. Abălașei-Donosă a donat BM „B.P. Hasdeu” 35 de lucrări de grafică, închinată celui mai mare român din toate timpurile – Ștefan cel Mare și Sfînt.

În Sala de lectură a BM, paralel cu **tradiționala expoziție de cărți** (*Chișinău. Enciclopedie* de I. Colesnic, *Chișinău. File de istorie* de A. Eșanu, *Colina antenelor de bruiaj* de L. Sainciuc, *Muzeele invită* ș.a.) despre municipiul aniversat, Centrul de Informare și Documentare „Chișinău” a desfășurat încă trei expoziții: **Chișinău în filatelie** (timbre, plicuri și cărți poștale, cu imagini ale clădirilor vechi și noi, biserici ale Chișinăului, personalități notorii care au activat aici); **Chișinăul în suvenir** (farfurii, căni, ploști, halbe, covorașe ș.a. cu simboluri sau priveliști ale capitalei); **Chișinăul delicios** (produse alimentare: torturi, prăjituri, bomboane, mezeluri, precum și feluri de mîncare, diverse băuturi, în a căror denumire figurează cuvîntul „Chișinău” sau „capitală”, de la întreprinderile „Bucuria”, „Franzeluța”, „Carmez”, „Aroma” și supermarketurile „Green Hills”, „Fidesco” etc.).

Conferința internațională *Chișinău – între trecut și viitor*, care a avut drept scop promovarea valorilor patrimoniale ale municipiului, și-a atins cu brio scopul: dincolo de avantajele strict profesionale, măsurate în mod statistic, există dorința chișinăuienilor de a se familiariza cu o cultură prezentă în spațiul lor vital prin realizările din domeniul științei, artelor, învățămîntului, prin valorile ei clasice, dar și prin cele contemporane. Cultura noastră nu are frontiere. Cred că în prezent, savanții, scriitorii, artiștii sunt destul de vizibili și ar trebui coroborate eforturile instituționale ale revistelor, editurilor, bibliotecilor etc. în scopul de a-și împărtăși cele mai bune practici. Orice sugestie de schimbare, bazată pe experiența unei persoane sau a unui grup, trebuie receptată cu respect de beneficiar. Dacă există contribuții cu adevărat importante ale unuia sau altuia, ele vor rămîne în memoria posterității. Rolul fiecăruia dintre noi se măsoară prin exercitarea funcțiilor noastre cu profesionalism, dar și prin atenția față de oameni, în toate domeniile în care lucrăm.

(*BiblioPolis*, 2011, nr. 4)

Pledoarii în toamnă târzie

La ședința de rînd a Clubului „Biblioteca Mov”, din 16 noiembrie 2011, desfășurată la Filiala „Transilvania” a BM „B.P. Hasdeu”, s-a adunat lume multă și diferită: scriitori, artiști, profesori universitari, bibliotecari. Moderatoarea dezbatărilor, dr. Lidia Kulikovski, directorul general al BM, a comunicat în deschidere că a fost așteptat să sosească în vizită de la București prof. univ. dr. Ion Stoica, cunoscut bibliolog, manager în domeniu și poet, în prezența căruia avea să se lanseze volumul lui de versuri *Periplu rotund* (Cluj-Napoca, Ed. „Dacia XXI”, 2011, 266 p.). Între timp s-au întâmplat niște lucruri neprevăzute – au intervenit probleme de ordin cotidian (bată-le vina, de probleme!) – și evenimentul cultural s-a derulat în absența dumnealui, ceea ce a produs o mică tristețe pe fețele celor prezenți în sală.

De altfel, toamna târzie de afară predispozează la meditații din aceeași gamă de simțăminte sufletești – ca la Bacovia. Scurta prezentare a biografiei savantului, expusă de către moderatoare, ni l-a adus în prim-plan pe Ion Stoica, cel care se gîndește nu numai la rolul de comunicator al bibliotecarului, dar și la rostul vieții pe pămînt al omului în genere, după cum ne demonstrează volumul de poeme pus în discuție. „Această noutate editorială, a continuat L. Kulikovski, ne face să-l cunoaștem pe autor din mai multe puncte de vedere. Ion Stoica este permanent în căutare. Fiecare poezie a lui este un autoportret inconfundabil, bine individualizat. Eul artistic se caută pe sine și răbufnește în diverse ipostaze. Poetul cîntă anotimpurile, natura, dragostea, ardoarea sufletului, în fine – poezia, totul ce este sublim în jur. Avem impresia că îl citim pe un singuratic, o ființă tainică predispusă la meditație, care, printre altele fie spus, are afinități și cu unii scriitori de la Chișinău.”

Meticulos a fost criticul literar Vitalie Răileanu care, acordînd atenție detaliilor artistice, a observat în Ion Stoica un poet din mediul universitar ce și-a sacrificat viața lecturilor, a cultivat „liricul avîntat” caracteristic doar poezilor români. Creațiile literare ale lui I. Stoica, în opinia criticului literar, sînt poeme-compoziții erudite, pe care, lecturîndu-le, trebuie să apelezi la dicționare, enciclopedii sau cărți de filosofie, istorie și din alte domenii. Titlul – *Periplu rotund* – este pe deplin justificat. Rolul intelectualului este să mediteze. Avem a face cu un autor care trăiește poezia, e un nostalgic, ceea ce nu se prea ascunde – trăiește în sine frumosul artei lecturilor. Melodicitatea, sonoritatea, caracterul latent al versurilor apropie cititorul de acea perfecțiune, care îi trădează ocupația de fiecare zi.

„S-a creat o situație ca în piesele *Așteptîndu-l pe Godot* de Samuel Beckett sau *Șase personaje în căutarea unui autor* de Luigi Pirandello”, a vrut să specifice scriitorul și publicistul Vlad Pohilă, făcînd aluzie la lipsa lui Ion Stoica. „Recunosc, pînă prin 2005, nu știam că ilustrul bibliolog I. Stoica are peste 15 cărți de poezie. E greu să-l asociem cu cineva, dar se află pe linia unor mari poeți români din prima jumătate a secolului XX. Este un autor melancolic, erudit, în lirica sa se face simțită o apreciabilă cursivitate. Nu voi greși dacă voi spune că este un îndrăgostit de limba română – el dăruitor ei, ea dăruitoare lui!”

Și-a împărtășit bucuria de a se revedea cu biblioteca dragă sufletului ei acțița Teatrului Național „Mihai Eminescu” Ninela Caranfil, Artistă Emerită, care a menționat că după renovările care s-au făcut în anul curent ei i se pare că se

află într-un Paradis. Cu această ocazie, pentru că e cald, comod și multă lumină în lăcaș, distinsa actriță a transmis felicitări fericitelor bibliotecare. Apoi, parcă intrînd într-o altă realitate, a adus aminte și de piesa *Rinocerii* de Eugen Ionescu, trăgînd concluzia că, din fericire, mulți concetățeni rezistă concursului de împrejurări grele și nu vor să devină „rinoceri”. Cît privește placheta *Periplu rotund*, citind-o într-o seară, a aflat totul despre Ion Stoica prin prisma creației sale poetice. De aceea, cu mare satisfacție a dat citire unor poeme excelente, după părerea dumneai: *Aniversare*, *Cînd nu mai zbori*, *Destin*, *asta este*.

Poetul Ianoș Țurcanu, cel care este autorul textului romanței *Mă-ntorc cu gîndul în trecut* (muzică Svetlana Badrajan, interpretă Cristina Pintilie), realizare ce a luat Premiul I la secțiunea creație la Festivalul național de romanețe *Crizantema de aur* de la Tîrgoviște, din anul curent, a enunțat că în prezent ia amploare o deprindere nefastă, supărătoare sau chiar dăunătoare printre cei care se dedau scrisului de a înșira pe hîrtie cuvinte cît mai alambicate, mai neînțelese pentru publicul larg – și prin aceasta se autoconsideră poeți talentați, pretinzînd în cele mai multe cazuri și la un renume, pe cînd la I. Stoica găsim o poezie rafinată, modernă sau postmodernă, care reliefează un om cult, instruit. Cele spuse au fost demonstrate prin citirea poeziei *Amintire de toamnă*. A aprobat aprecierile de mai sus poetul Iulian Filip, făcînd asociații dintre „mărul” din volumul lui I. Stoica și cel din creația proprie.

„Ion Stoica este un poet elitar, a reiterat scriitorul și cercetătorul istoriei basarabene Iurie Colesnic. *Periplu rotund* este o antologie aniversară – un frumos cadou la cei 75 de ani. Accentul se pune pe versurile de la începuturi. Înaintea noastră se arată treptat în toată amploarea viziunea autorului asupra poeziei, care este un profesionist, un scriitor realizat (în ciuda tuturor criticilor!). Am observat potriviri cu poezia lui Lucian Blaga de după 1946. Însă versurile lui Ion Stoica sînt mai sentimentale, fără aură de a fi moderne. Ion Stoica este ca un miner – scoate din galerie la suprafață zăcăminte ce strălucesc la lumina zilei. Și am mai observat necesitatea unui dialog permanent al condeierului cu cititorii, necesitate ce acționează aidoma unei «țevi de eșapament».”

Foarte curios din fire, conf. univ. dr. în economie Vasile Șoimaru i-a făcut o vizită nu de mult lui I. Stoica la București, aflîndu-se, de fapt, în interes de serviciu, căci dna director general al BM „B.P. Hasdeu” Lidia Kulikovski amintește adeseori de renumitul bibliolog, îi transmite mesaje, cărți, reviste. „Am fost frapat de frumusețea clădirii renovate, în genere de rigurozitatea arhitectonică a Bibliotecii Universității din București (construcție ce nu poate fi cuprinsă în întregime chiar și în decurs de o oră-două) – ctitoria lui Ion Stoica, în care mi-a fost

drept ghid însuși protagonistul nostru”, a spus V. Șoimaru, confirmând faptul că, după regretatul prof. Paul Bran, de la ASE din București, a mai descoperit un om deosebit și un prieten fidel în capitala României – pe savantul și poetul Ion Stoica.

În continuare cei prezenți la această ședință neobișnuită a Clubului au ascultat cu mult interes comunicarea „*Pecha Kucha*”, realizată de Ludmila Pânzaru, directorul adjunct al BM „B.P. Hasdeu”. „*Pecha Kucha*” din japoneză se traduce ca „vorbărie”, „pălăvrăgeală”. Dar este o metodologie nouă de prezentare a unor rapoarte, referate scurte, organizate în mod particular după formă și durată la conferințele neformale „*Pecha Kucha Night*”, care au debutat în 2003, în capitala Japoniei – orașul Tokyo (inventatori: arhitecții Astrid Klein și Mark Dytham). Raportorul (care trebuie să aibă vocația de orator) prezintă alocuțiunea sa derulând 20 de slaiduri în formatul PowerPoint, a câte 20 de secunde fiecare, în felul acesta durata ei se limitează la șase minute și 40 de secunde. Alocuțiunile urmează una după alta (de obicei, variază de la opt pînă la 12). În prezent, „*Pecha Kucha Night*” este o întîlnire în diverse localuri, plină de voie bună, unde oamenii de creație – special invitați – împărtășesc din ideile, experiențele, munca lor în circa 400 de orașe ale lumii.

În încheiere, dr. Lidia Kulikovski a recomandat tradițional cîteva apartii noi în bibliotecă pentru lectura de suflet a fiecăruia: revistele *BiblioPolis* (nr. 3, 2011), publicație a BM „B.P. Hasdeu” din Chișinău; *Lector* (nr. 1, 2011), publicație a Bibliotecii Județene „DuiIU Zamfirescu” Vrancea; *Philobiblon* (nr. 1, 2011), publicație a Bibliotecii Centrale Universitare „Lucian Blaga” din Cluj-Napoca; *Cum citim* (eseuri; Brașov, Ed. „Aula”, 2006) de Nicolae Manolescu (critic și istoric literar) și, desigur, antologia de versuri *Periplu rotund* de Ion Stoica, despre care și-au expus opiniile vorbitorii menționați mai sus.

Ședința Clubului de elită „Biblioteca Mov” a decurs atractiv. Cei prezenți s-au simțit motivați, arătîndu-și atitudinea față de chestiunile abordate. Bineînțeles, rămîne la latitudinea fiecăruia ce să folosească din cele auzite aici în activitatea sa de zi cu zi la serviciu sau în afara lui.

(*BiblioPolis*, 2011, nr. 4)

Drumul lung prin labirintul creației

Criticul și cercetătorul literar Vitalie Răileanu, care este de acum de mai mulți ani și pe post de animator-moderator al Cenaclului literar-artistic „Sic cogito” de la Biblioteca Municipală „B.P. Hasdeu”, pe 28 noiembrie 2011 a predat „cîrma” lui Anatol Moraru, dr. conf. univ. la Universitatea „A. Russo” din Bălți, critic literar și prozator, care cu plăcere i-a prezentat cărțile nou-apărute: *...totul la prezent* (Chișinău, Ed. „T-PAR”, 2010) și *Cerc în labirint* (Chișinău, Ed. „Magna-Princeps”, 2011). Rezumîndu-i fișa biografică, universitarul bălțean a menționat că toate lucrările și activitățile de cercetare și editare V. Răileanu le face cu asiduitate, iar în ultimul timp acestea „iau turații”. Articolele incluse în volum sînt texte radiografiate, scrise cu ocazia unor apariții literar-artistice recente, sînt niște reacții corespunzătoare la momentul oportun. Ele pot fi încadrate în așa-numita „critică de întîmpinare”, iar munca dumnealui a rezultat cu două vo-

lume care trezesc admirația. „Nu aș folosi cuvinte elogioase, dar este evident că, în linii mari, autorul reușește cu brio să-și exprime punctul de vedere despre scriitori din diverse perioade ale vieții literare din republică”, a precizat A. Moraru.

Scopul unui critic literar este de a semnală

despre o carte ce are bun în ea, dar și ce nu prea a reușit să elucideze autorul. Aceasta este părerea criticului și istoricului literar, prof. univ. dr. hab. în filologie Ion Ciocanu, care a venit cu impresii de la lectura proaspetelor apariții, pe care găsim-le ca reușite, cu porniri estetice sănătoase. „Nicolae Popa, Vlad Zbârciog, Nicolae Esinencu sînt într-adevăr așa cum i-a prezentat Vitalie Răileanu, care analizează opera succint, dar veridic – de multe ori ne «deschide ochii» la lucruri pe care ne vine greu să le intuim. De fiecare dată verific atitudinea mea față de cărțile citite, prin cele ce spune un alt critic literar, fiindcă îmi dau un imbold să revin la ele. Pot menționa cu certitudine că literatura de la noi poate concura cu cea de peste Prut, cu scrierile lui F. Neagu, M. Dinescu și ale altor scriitori români”, a concluzionat exegetul, dînd prioritate lucrării („cele mai consistente”) despre Nicolae Esinencu, scriitor care merită de mult să aibă o monografie solidă, să fie prezentat pe potriva activității sale literare.

Prozatorul Vlad Zbârciog, secretar al Uniunii Scriitorilor din Moldova, crede că și pe viitor protagonistul nostru se va concentra temeinic asupra recenziilor „de întîmpinare”, ne va invita la lecturi substanțiale, ne va provoca să cunoaștem procesul literar din Basarabia în deplina lui cuprindere. „Cu siguranță putem spune că a apărut un critic literar de valoare, chiar în momentul cînd avem impresia că criticii literari consacrați din partea locului și-au luat un repaus pe nu știm cîtă vreme”, a menționat pe un ton de îmbărbătare membrul din conducerea USM.

Vitalie Răileanu a fost mult apreciat pentru prestația sa pedagogico-didactică de către conf. univ. dr. în filologie Elena Țau, de la Facultatea de Litere a Universității de Stat din Moldova, care a reiterat că și însemnările literare ale dumnealui sînt scrise cu pătrundere adîncă în esența materialului, demonstrînd în așa fel că avem, fără îndoială, un critic literar ce merită să fie luat în considerație, deoarece are capacitatea de a diagnostica lucrurile într-un fel personal, într-o manieră ce pare, de la distanță, a fi ușoară.

Pe marginea volumelor puse în discuție au mai vorbit: prof. univ. dr. hab. în pedagogie Vlad Pâslaru, de la Institutul de Științe ale Educației, concretizînd că „Nicolae Esinencu este greu de prezentat în literatura de specialitate, autorul însă a avut curajul să scrie despre el și s-a descurcat de minune, celelalte articole sînt dezbateri ale operelor condeierilor noștri pentru cititorii simpli, fiindcă nu există li-

teratură fără aceștia, fapt pe care îl desconsiderăm uneori”; Nina Corcinschi, critic literar, cercetător științific și cadru didactic universitar: „Vitalie Răileanu nu alege căi bătătorite, este atent la detalii, ceea ce denotă că are o pregătire temeinică în domeniu; scrie fără să folosească cuvinte dure și nu închide dreptul la polemicile ulterioare”; poeta Lidia Grosu care susține că „Vitalie Răileanu este plin de poetică, ocupă un loc adecvat în «coloana infinitului» a Neamului românesc”; cercetătorul literar Pavel Balmuș: „Protagonistul nostru este un cronicar harnic al procesului literar de la noi, preferă să scrie despre autori postmoderniști și dorim să nu se desprindă de această direcție.” Scriitorul umorist Efim Tarlapan a lansat ideea originalității: „Vitalie Răileanu se deosebește de alții prin faptul că coboară în public, a citit mii de pagini și spune lucrurilor pe nume”. Poetul Anatol Ciocanu a accentuat „buna intuiție de a selecta textele pentru analiză”, pe când scriitorul Traianus și-a expus părerea că „criticul literar Vitalie Răileanu nu construiește ziduri între scriitori și cititori” și că „este o adevărată «mașină de scris», chiar dacă nu prea are beneficii materiale”. Pe parcursul ediției cenaclului au intervenit și alți vorbitori.

Într-o notă de pe coperta volumului *...totul la prezent* autorul se confesează: „Recenziile / prezentările respective au fost scrise în acest mileniu trei, cu tenta redactării unui capitol aparte din Istoria literaturii române din Basarabia (concept în curs de realizare la Institutul de Filologie al AȘM). Intențiile țin și de reliefaarea unor «maladii literare»... Posibil că mulți colegi mi-ar sugera astăzi să fiu mai precaut, sau invers... mai impetuos la testarea cutărui sau cutărui volum din cuprinsul dat. Unii scriitori vizați nu pot fi (deja!) eliminați / excluși din cuprinsul Istoriei literaturii. În tot cazul, vreau să asigur cititorii cu niște «preferințe» ori cu o distingere controversată. Acești autori sînt prezenți în cuprinsul Literaturii din Moldova de Est confirmînd vitalitatea acesteia.” Abordînd o viziune modernă asupra dezvoltării procesului literar-artistic și avînd un caracter instructiv, volumele de sinteze literare *...totul la prezent* și *Cerc în labirint* (în care se întrunesc numele acad. Mihail Dolgan, conf. univ. Gheorghe Dodiță, a scriitorilor Iurie Colesnic, Ion Hadârcă, Valeriu Matei, Simion Ghimpu, Nicolae Dabija, Arcadie Suceveanu, Nicolae Esinencu, Ioan Mănăscuță ș.a.) vor deveni instrumente utile și necesare pentru studenți, profesori și alte categorii de cititori care se interesează de creația literaților din spațiul pruto-nistean.

În prezent, Vitalie Răileanu (născut la 25 martie 1959 în satul Soloneț, raionul Soroca) este cercetător la Institutul de Filologie al Academiei de Științe a Moldovei, Sectorul literatură contemporană. În 1986 absolvă Facultatea de Litere a USM. În 1995, susține la Universitatea „Babeș-Bolyai” din Cluj-Napoca teza de doctor în filologie cu tema *Poezie și poietică. Analize textuale* (conducător științific: prof. dr. Mircea Borcilă). Publică eseuri, portrete literare, articole de critică literară în mass-media (*Revista de lingvistică și știință literară, Philologia, Metaliteratura, Limba română, Literatura și arta, Făclia, BiblioPolis, Porto-Franco, Noul literator* ș.a.) și în volume colective, antologii, dicționare (*Literatura română postbelică: Integrări, valorificări, reconsiderări; Orientări artistice și stilistice în literatura contemporană* ș.a.). Din 2010, este membru al Uniunii Scriitorilor din Moldova. Volumul de critică literară *Chei pentru labirint* a fost menționat, în 2009, cu Premiul pentru debut la Salonului Internațional de

Carte din Chișinău, la ediția din 2010 a aceluiași Salon obține Premiul „Critica de întâmpinare” pentru volumul *Ludic și / sau ironic în poezia contemporană*, iar la cea din 2011 – Premiul „Profiluri literare” pentru antologia monografică *Nicolae Esinencu. Teatrul operei literare*.

Să sperăm că ne așteaptă încă multe surprize plăcute, ieșite de sub pana de cercetător a soroceanului nostru.

(*BiblioPolis*, 2011, nr. 4)

Tablete pentru educație

În toiuł sărbătorilor de iarnă, la Biblioteca Municipală „B.P. Hasdeu”, pe 12 ianuarie 2012, a avut loc lansarea cărții de eseuri și tablete (*Im*)**posibila educație** de **Vlad Pâslaru**. Cartea a apărut în condiții grafice excelente la Editura „Litera” (Chișinău, 2011). Astfel, tradițiile creștine și cele legate de sărbătorile anului calendaristic s-au împletit armonios cu manifestarea care a dat startul la Sediul Central al BM unui maraton de evenimente culturale, întucît în anul curent se împlinesc 135 de ani de la fondarea lăcașului de cultură ce poartă numele ilustrului scriitor, filolog și istoric B.P. Hasdeu. La manifestare au participat cercetători de la Academie, scriitori, profesori de la diverse instituții de învățămînt, jurnaliști, bibliotecari, doctoranzi și studenți – discipoli plini de abnegație ai profesorului universitar, doctor habilitat în pedagogie Vlad Pâslaru.

Am socotit că va fi de folos cititorilor noștri să prezentăm o notă biografică, un portret al distinsului pedagog. **Vlad Pâslaru** s-a născut la 24 ianuarie 1948, în s. Crocmaz, r-nul Ștefan Vodă. A activat întreaga viață – 36 ani, la Institutul de Științe ale Educației, parcurgînd calea de la cercetător științific la cea de director al institutului. Studii: școala medie de cultură generală din s. Tudora, r-nul Ștefan Vodă (1966; medalie de aur), Facultatea de filologie a Universității Pedagogice de Stat „Ion Creangă” (1971; cu mențiune), studii de doctorat la Institutul de cercetări științifice în domeniul educației artistice al Academiei de Științe Pedagogice a URSS (1983). Stagii de specializare în România, Olanda, Marea Britanie, Danemarca. Profesor de limba și literatura română în satele Popeasca, Antonești, Tudora, Crocmaz, r-nul Ștefan Vodă (1966-1967, 1971-1975), prorector la Institutul Național al Instruirii Continue (1992-1993) și conferențiar la Universitatea Pedagogică „Ion Creangă” (1993-1995); ține cursuri ca profesor invitat la Institutul de Științe ale Educației, UPS „Ion Creangă”, US din Tiraspol, în cadrul unor proiecte la US „Alec Russo” din Bălți, US „B.P. Hasdeu” din Cahul, la International Language Centre (Iași), Centrul Educațional „Pro Didactica”. Domenii de specializare: educația literar-artistică, filosofia educației, educație interculturală, educație pentru democrație, educație pentru identitate etc. A întemeiat școala științifică „Educația lingvistică și literară”, sub conducerea sa fiind susținute: o teză de doctor habilitat și 16 teze de doctor în pedagogie (trei doctoranzi din România). A reconceptualizat disciplina școlară *Limba și literatura română*. Este unul dintre autorii concepției de bază a școlii naționale în RM. A publicat peste 250 de lucrări științifice, inclusiv 10 monografii, un volum de eseuri și o plachetă de versuri. Este membru al Uniunii Scriitorilor din Moldova.

Prin cartea nou apărută – *(Im)posibila educație* – autorul propune niște scrieri care se conturează altfel decât cea mai mare parte a compunerilor literare și publicistice de la noi. Conf. univ. dr. **Constantin Șchiopu** de la Facultatea de Jurnalism și Științe ale Comunicării a USM, autorul unei lucrări relativ recente – *Metodica predării literaturii române* –, iar în această zi și moderator al evenimentului cultural despre care va fi vorba, a specificat că asistăm la un act de cultură de mare însemnătate pentru republica noastră – lansarea unui volum care este o radiografie fidelă a situației din învățământul și procesul de educație contemporan. Profesorul Vlad Pâslaru, care la începutul anilor '90 a editat manuale școlare, incluzând scriitori de peste Prut, care este autorul-coordonator al curriculumului de limba și literatura română, care scrie poezii, vine de data aceasta cu un buchet frumos de eseuri și tablete (un gen între literatură și jurnalism) să ne vorbească despre „(im)posibila educație”, dar imposibilă prin politicile care se promovează de către guvernele ce se succed unul după altul la conducerea țării fără a rezolva problemele stringente din educație și care sînt marea durere a autorului. Volumul publicistico-literar al lui Vl. Pâslaru include, de fapt, articolele publicate în ultimii ani în ziarul *Timpul*. Însă e o noutate editorială prin faptul că în carte au fost inserate și opiniile cititorilor – o idee bună care dovedește că tinerii noștri citesc presa și își afirmă punctul de vedere. „Cartea exprimă atitudinea autorului, ea sălășluiește în suflet, ea a fost trăită cu toată puterea cuvîntului, ea spune adevăruri (de cele mai multe ori pe cele crude), aruncă în lături surrogatul și falsificările, îl plasează pe autor în ipostaza de filozof, de pedagog, de publicist, dar nu de moralist. Sînt sigur că volumul *(Im)posibila educație* va deveni un manual indispensabil, neapărat trebuincios pentru școlile noastre de toate nivelurile, căci conține idei care să orienteze, să direcționeze procesul de educație pe o cale dreaptă. Îl putem invidia pe autor pentru verticalitatea sa (o caracterizare deloc neglijabilă) și pentru că e nu numai eseist, dar și poet, artist într-un fel. Nu putem avea un viitor, uitînd să facem bine... Dacă ar gîndi și ar acționa toți ca Vlad Pâslaru, republica noastră ar fi avut un cu totul alt destin”, a concluzionat conf. univ. C. Șchiopu.

Primul care a citit tabletele protagonistului nostru a fost, desigur, cunoscutul editorialist al publicației *Timpul* **Constantin Tănase** care cunoaște din interior toată epopeea apariției scrierilor lui Vl. Pâslaru și care a prefațat volumul dat ce atacă, în fond, probleme de ordin filozofic, științifico-practic, literar etc. Nu e o prefață „clasică”, dar a schițat punctele necesare care trebuie aduse pe marginea unei cărți. Cele cîteva concluzii s-ar rezuma la următoarele: cartea e originală ca tematică prin felul cum abordează problema; Vl. Pâslaru vorbește despre arte (apelînd la mai multe stiluri: literar, publicistic, științifico-administrativ) într-o epocă cînd artele nu înfloreasc; autorul tabletelor nu e cuminte, sentimental, îmbătut de vorbărie goală într-o lume ce permanent se transformă; Vl. Pâslaru nu e un om simplu, deci, și cartea lui nu e simplă, cere o oarecare pregătire profesională. „Profesorul nostru e într-un război permanent cu autoritățile, dacă a pălit – a ajuns la țintă, poate doar prin post-scriptum, dar a ajuns. Din păcate, nu prea putem împiedica mersul lucrurilor... Însă, în avalanșa de cărți editate a apărut una nouă – *(Im)posibila educație* – și noi trebuie să-i determinăm precis

locul ei pe raft. Cu așa autori și cărți avem cu ce ieși în lume. Sincer vreau ca Vlad Pâslaru să nu-și oprească exercițiul intelectual. Îi doresc încă multe ediții și toate antume”, a încheiat editorialistul, dînd cuvîntul soției sale – **Alexandra Tănase**, profesoară de limba și literatura română la Liceul „Gaudeamus” din capitală, care, în timp ce lecturează tabletele din ziar, subliniază de fiecare dată cu roșu ceea ce e de acord și... cu negru ceea ce nu este de acord. Dumneaei a recunoscut că în pedagogie avem foarte mult de lucru și cartea care se lansează e binevenită, se recomandă, mai ales, studenților, pedagogilor care se află la început de cale (și nu e obligatoriu ca toți să fie de acord cu ceea ce scrie autorul!).

„Cartea e un miracol al existenței umane, dacă n-ar fi să existe cartea, n-ar fi nimic...” – acestea sînt raționamentele la care a ajuns **Vladimir Beșleagă**, prozator, autorul romanelor *Zbor frînt*, *Durere*, *Ignat și Ana*, *Viața și moartea nefericitului Filimon sau Anevoioasa cale a cunoașterii de sine*, *Nepotul*, *Cumplită vreme* ș.a. Redutabilul scriitor a replicat pe o notă ușor umoristică dnei A. Tănase: „Cum poate să fie Vlad Pâslaru în toate obiectiv dacă e poet?!” Apoi a depănat amintiri de prin ultimele două decenii ale secolului trecut cînd, fiind apropiat cu acesta, au început să se includă în mișcarea de eliberare națională, concretizînd pînă la urmă că „singura reformă care s-a făcut bine în republica noastră a fost cea a învățămîntului și a educației la care a pus umărul și Vlad Pâslaru, dar pe care, cu părere de rău, agrarienii ulterior au distrus-o pînă în temelie. În această carte autorul tabletelor apără ceea ce a mai rămas nedistrus pînă la capăt, invocînd «sindromul Stockholm» – un mister al existenței umane cînd victima îl îndrăgește pe călău (a se vedea în asociație: *Mărul îndrăgostit de vierme* de Arcadie Suceveanu) și care se ascunde undeva în credința creștină ortodoxă”.

Spiritul de polemist al autorului a fost remarcat de epigramistul **Gheorghe Bâlici**: „Cei care s-au simțit vizați în tabletele și discuțiile în contradictoriu au avut multe nopți nedormite – ca și autorul, de altfel, dar acesta din alte motive... Cartea este serioasă și trebuie să ajungă la toți studenții și elevii fiindcă au ce învăța din ea.” Și, desigur, scriitorul-umorist a recitat cîteva epigrame, una dintre care – creată chiar cu puțin timp de a fi luat cuvîntul – a fost dedicată distinsului profesor: „*Devine tot mai mult credibil / Că să educi e imposibil, / Dar e o bucurie-aparte / S-o demonstrezi și printr-o carte.*”

Mulți sînt cei ce îl cred pe cuvînt, cred în fiecare rînd scris de el. Conf. univ. dr. hab. în pedagogie **Vasile Cojocaru**, de la Universitatea Pedagogică de Stat „Ion Creangă”, a mărturisit că lucrează împreună cu Vl. Pâslaru „de-o viață”. În perioada cînd Nicolae Măteș a fost în fruntea Ministerului Educației, Vl. Pâslaru era un promotor nesecat de idei, ulterior materializate. Tot dumnealui, încă la începutul anilor '80 ai secolului trecut, insista să se facă reforme la predarea limbii și literaturii române, apoi, în 1990, a devenit autorul concepției învățămîntului din republica noastră, a scris alte lucrări din domeniul căruia îi este devotat pînă astăzi. „Îl cunosc pe autorul cărții ca pe un om curajos, un luptător pentru principii care vorbește despre problemele existente, despre «democratizarea» noastră în mod deschis. Atunci cînd nu reușește, scrie tablete... Mi se pare că nu trebuia să-i numească pe unii ex-miniștri, oameni politici, nu trebuia să le înveșnicească numele... Dar, în genere, aceste mici creații literar-publicistice sînt excepționale

și – cu siguranță – vor avea o rezonanță mare în societatea pedagogică”, a reiterat V. Cojocaru.

Limpezimea, concizia, precizia, bunul-simț – acestea sunt principalele calități ale stilului lucrărilor profesorului nostru. Lingvistul, specialist în onomastică, dr. hab. în filologie **Anatol Eremia**, n-a putut să nu vină la lansare, căci a citit cu creionul în mână, a subliniat ideile, gândurile ce îl frământă pe autor și a dorit să le împărtășească. Într-un timp când „la sate casele de cultură sînt fără cultură, iar luminițele fără cărți (dar cu țigări!)”, Vl. Pâslaru spune lucruri auzite de la părinți, cheamă pe toți la primenire, la carte, la cultură printr-o vorbire elevată, într-un stil rafinat. Vorbind despre starea lucrurilor de la noi, A. Eremia a adăugat: „Am făcut parte împreună dintr-o delegație în Țările Baltice, unde s-a pus problema multiculturalismului. Am aflat cum se luptă acolo pentru implementarea ideilor progresiste: lucrează într-o potrivire desăvîrșită toți – și comisiile parlamentare, și guvernul, și instituțiile de învățămînt, și... educatoarele de la grădinițe. Cu părere de rău, la noi e altfel... Cu toate că avem și noi personalități meritoase în toate domeniile. Una dintre ele este Vlad Pâslaru – un reformator în educație, în învățămînt, e un pedestraș la istoria care se desfășoară.”

Cînd avem succese, ne gândim la dascălii noștri. Un profesor al lui Vl. Pâslaru a fost dr. hab. **Timotei Melnic**. „Îl țin minte de pe cînd era student la Institutul Pedagogic «Ion Creangă». După ce a editat o carte despre educația literar-artistică, am spus la mai multă lume că am un discipol ce m-a depășit. De aceea că îl cunosc foarte bine, îmi e greu să vorbesc despre acest subtil intelectual. Astăzi asistăm, de fapt, la relansarea lui Vlad Pâslaru, care în cultura noastră, în învățămînt e un nume original, este filozoful nr. 1 al politicilor de educație de la noi: într-o armonie fericită, coexistă o personalitate complexă – este incomod, «colțuros, uneori chiar foarte colțuros», exprimă adevăruri și ca rezultat umblă «cu capul spart»”, a spus T. Melnic încurajîndu-și fostul învățacel să nu se sperie de greutate, să-și „tămăduiască rănilor” și să țină capul sus.

Nu încape nicio îndoială că autorul a reușit să vorbească despre educație atît de firesc precum respiră. **Ion Terentii**, directorul școlii profesionale din Rezeni, Ialoveni, colegul de grupă la facultate, e prieten de acum patru decenii cu personajul nostru principal. Dumnealui a menționat că știe cît l-au costat tabletele și că, dacă nu era *Timpul*, nu era să fie nici (*Im*)*posibila educație*... Vl. Pâslaru a arătat „toate neajunsurile care persistă în sistemul de educație (dacă ar fi să fie în fiecare domeniu cîte un Pâslaru!), a indicat chiar persoanele care încurcă dezvoltării logice a procesului de învățămînt. E bine ce face autorul nostru: unde critică – ajută. Volumul lui trebuie să se afle pe mese în Ministerul Educației, în Academia de Științe, pe rafturile bibliotecilor pentru studenți și elevi.” **Maria Vleju**, șef adjunct de secție la Direcția generală de învățămînt, tineret și sport Teleneshti, se consideră profesoară formată la școala lui Vlad Pâslaru. În raion mulți profesori păstrează copiile tabletelor din ziar, iar un director de școală colectează toate ziarele cu acestea și le folosește în discuții la ședințe. Drept omagiu pentru promovarea valorilor naționale, M. Vleju a dăruit profesorului pe care îl respectă în mod deosebit un clopoțel, o carte și un buchet de flori. Mulți speră că în curînd ceva se va schimba la noi, poate chiar începînd din anul nou 2012. De exemplu,

așa crede profesoara de geografie din Cimișlia, fosta șefă a Direcției generale de învățământ, tineret și sport, **Parascovia Colța**, una dintre cititoarele pasionate, care parcurge atent și apoi discută toate articolele din *Timpul* cu profesorul de limbă și literatură română Ion Dombrov, care e tocmai profesorul venerat al lui Vl. Pâslaru. Îndemnul ei a fost ca autorul să mai scrie și să mai bucure inimile „împătimiților” profesori din toate satele basarabene.

Vlad Pâslaru a mulțumit tuturor colegilor care au fost prezenți la manifestare, dar și celor care nu îi sînt printre prieteni, aceștia venind să se intereseze de scrierile sale și asta îl bucură și mai mult. „Sîntem oamenii cărții, să ne bucurăm de ceea ce am izbutit să facem. Educația se face împreună cu familia, cu școala, cu toți oamenii de la conducerea țării. Efort se depune mult... De ce constatăm că rezultatele sînt altele decît cele așteptate?... Unele răspunsuri le găsiți în prezentul volum. Altele trebuie să le dea înșiși cititorii. Din păcate, nu sîntem uniți cînd facem un lucru de folos societății. Trebuie toți să fim uniți în jurul oricărui concept elaborat. Noi nu reușim, sîntem învrăjbiți, dezbinați, literatura și artele nu se dezvoltă (sau se dezvoltă cu pași de melc). Am făcut cît am putut, m-au sprijinit cititorii (cu toate că unii m-au apreciat, iar alții m-au blamat). Îi sînt recunoscător lui Constantin Tănase că unele tablete nu le-a publicat, de altfel acum ar fi regretat”, a spus Vl. Pâslaru, dînd citire unor tablete de oră recentă și desfășînd publicul cu aforisme precum acesta: „E bine să știm cînd și cum să ne oprim (în activitate)”.

Deci, s-au auzit numai lucruri bune despre pedagogul profesionist. Avînd adesea un suport biografic, cotidian, eseurile lui se parcurg ușor, înclinînd cititorul spre meditație. Cartea abia și-a început drumul, dar de acum și-a confirmat așteptările prin reacțiile pozitive. A fost prima lansare de carte din anul curent, la Sediul Central al BM „B.P. Hasdeu”, și sperăm că a fost un început de bun augur. Drumul spre lumină a fost lung, dar reușit. Felicitări autorului și inspirație maximă pentru celelalte volume ce vor urma. Dorim să fie în acest gen specific la fel de obiectiv, sociabil și combatant în continuare, „altfel, ideile mor” (din vorba lui Vl. Beșleagă). Iar pe beneficiarii BM „B.P. Hasdeu” îi chemăm să fie cu ochii în patru și să urmărească avizele filialelor noastre din cursul anului (aniversar!), căci vor mai fi invitați să participe și la alte manifestări culturale tot atît de incitante ca aceasta.

(*BiblioPolis*, 2012, nr. 1)

Cu inima deschisă despre „genocidul roșu”

În Săptămîna Luminată (prima ce urmează după Învierea Domnului Iisus Hristos), miercuri, pe 18 aprilie a.c., la Sediul Central al Bibliotecii Municipale „B.P. Hasdeu”, a avut loc lansarea monografiei *Teroarea comunistă în RASSM (1924-1940) și RSSM (1944-1947)* (Editura „Serebia”, Chișinău, 2012), de profesorul de istorie **Alexei Memei**, originar din s. Mălăiești, r-nul Grigoriopol. Astfel, istorici, scriitori, jurnaliști, bibliotecari, cadre didactice, studenți ai facultăților de istorie din Chișinău și, pur și simplu, buni români pe care îi dor cicatricele lăsate de rănille teroarei fără de asemănare, organizată de comuniști în raioanele din sînga Nistrului în perioada interbelică și apoi în Basarabia postbe-

lică, au avut ocazia să-și expună părerea despre cele 784 de pagini ale volumului apărut prin eforturi mari ale autorului, care s-a ostenit circa 20 de ani la rînd adunînd de prin arhivele de stat ale Republicii Moldova, inclusiv din Arhiva SIS (fostul KGB) al RM, dovezi grăitoare de tratare inumană a populației ce poate fi comparată doar cu holocaustul.

„Astăzi, multă lume bună s-a adunat în jurul unei cărți consacrată atît Transnistriei, cît și Basarabiei”, așa și-a început discursul de deschidere dr. **Lidia Kulikovski**, director general al BM „B.P. Hasdeu”. „Sîntem martorii lansării unui megaproiect sprijinit de înflăcăratul patriot basarabean dr. Vasile Șoimaru, dar și ai unui megavolum (căci e mare și din punct de vedere fizic!) ce conține sute de documente originale selectate din arhive după un anumit criteriu de profesorul Alexei Memei despre ceea ce s-a întîmplat în perimetrul RASSM și RSSM într-o perioadă de timp destul de dramatică pentru populația noastră băștinașă. Pot spune că asistăm la desfășurarea unui eveniment cu greutate patriotică și națională majoră”, a conchis conducătoarea bibliotecii-gazdă.

Prof. univ. dr. hab. **Anatol Petrencu**, președintele INIS „ProMemoria” și moderatorul manifestării culturale, care cunoaște istoria apariției cărții lui A. Memei, a vorbit atît despre structura ei (divizarea în două părți, 11 capitole, o *Încheiere* și *Bibliografie*), cît și despre conținut (scopul formării RASSM; răscoalele țăranilor împotriva bolșevicilor din partea stîngă a Nistrului; luarea pîinii cu forța de la țărani; deportarea țăranilor înstăriți, a intelectualilor și a specialiștilor în Siberia și în raioanele de nord ale URSS; munca de sclav a țăranilor în colhozuri; organizarea foametei și răspîndirea canibalismului în RASSM; evadarea moldovenilor din „raiul” comunist în România; denunțurile și mîncărimea între comuniști; soarta tragică a sătenilor din Mălăiești; genocidul promovat de regimul comunist în RSSM în anii 1944-1947 etc.). Materialul adunat timp de două decenii este expus în ordine tematico-cronologică.

Autorul – Alexei Memei – s-a născut în anul 1935, în satul Mălăiești din stînga Nistrului. În 1959, a absolvit Facultatea de istorie a Institutului Pedagogic „Ion Creangă” din Chișinău. Ulterior a fost director al școlii de opt ani din s. Cornova, r-nul Ungheni, și al școlii medii din s. Speia, r-nul Tiraspol. A activat în cadrul Ministerului Afacerilor Interne, la Colegiul cooperatist din Chișinău, în aparatul „Moldcoop”. Este unul dintre fondatorii Societății culturale „Transnistria”. După pensionare, a studiat în arhivele de stat materiale pe tema istoriei Transnistriei și Basarabiei, publicînd în presa periodică de la noi articole despre fărâdelegile săvîrșite de comuniști pe aceste teritorii. În anul curent apare volumul *Teroarea comunistă în RASSM (1924-1940) și RSSM (1944-1947)*, pe care autorul îl dedică „memoriei participanților la răscoalele din stînga Nistrului împotriva teroarei bolșevice, celor deportați și represați, patrioților Neamului nostru din trecut, de astăzi și celor ce vor veni după noi”. Prof. univ. A. Petrencu a ținut să specifice că „aceste mărturii documentare trebuie să devină o carte de căpătîi pentru miniștri, deputați, consilieri, pentru toți conducătorii de orice rang, fiindcă dezvăluie istoria adevărată a poporului nostru, iar aceștia trebuie să o cunoască așa cum a fost, trăgînd învățămintele cuvenite – ca evenimentele de groază trăite cîndva să nu se mai repete”.

RASSM a fost concepută ca un cap de pod pentru recucerirea nu numai a Basarabiei, dar și a întregii României, apoi și a Europei Occidentale. „Avînd în vedere actualitatea temei și nivelul de cercetare în istoriografia contemporană, scrie în *Introducere* conf. univ. dr. hab. în științe istorice **Anton Moraru**, autorul a formulat următorul scop: cercetarea și reflectarea, discutarea obiectivă a instaurării și activizării terorii comuniste în RASSM (care, după ocuparea din iunie 1940, s-a extins foarte curînd și asupra Basarabiei). Pentru a realiza acest scop, au fost formulate următoarele obiective: a cerceta și a clasifica istoriografia RASSM, apreciînd la justa lor valoare lucrările istoricilor contemporani; a arăta esența colonială a politicii naționale comuniste a URSS, rolul formării RASSM; a descrie rolul răscoalelor țărănești împotriva bolșevicilor în Transnistria; a evidenția procesul de colonizare și rusificare a satelor moldovenești din stînga Nistrului; a descrie tragedia foametei organizate de comuniști în RASSM; a arăta manifestările de canibalism în rîndurile populației moldovenești din Transnistria, urmare a foametei organizate de bolșevici; a atrage atenția asupra masacrului organizat de comuniști la Nistru, pentru a opri încercările de evadare a populației moldovenești din RASSM în România; a descrie acțiunile de genocid ale bolșevicilor împotriva populației moldovenești din RASSM; a arăta esența politicii de deportare a populației din Transnistria și de intensificare a procesului de exploatare a țăranilor din RASSM. [...] Suportul teoretic și metodologic al lucrării îl constituie principiile teoretice și științifice ale metodologiei general-umane contemporane. Autorul a valorificat astfel de principii metodologice precum: istorismul, raționalismul, caracterul științific, umanismul, obiectivitatea, documentarea cercetărilor științifice, logica științei, apărarea intereselor naționale ale românilor moldoveni din RASSM, dialectica unității și luptei contrariilor etc. [...] Inovația științifică a lucrării este caracterizată prin faptul că în istoriografia românească din Republica Moldova a fost deschisă o nouă direcție de cercetare, complexă și profundă, a crimelor regimului totalitar comunist din RASSM și RSSM. Pentru prima dată în istoriografia Republicii Moldova s-a realizat o cercetare cu privire la teroarea organizată de regimul comunist în Transnistria, fiind abordată în contextul politicii expansioniste a imperiului sovietic împotriva României și a altor țări balcanice. Pentru prima dată este cercetată problema folosirii de către comuniștii ruși a metodelor economice și sociale de luptă pentru dominația totală în RASSM.”

Dr. **Vasile Șoimaru** (coordonatorul ediției) a mărturisit că pentru A. Meimei acest volum este proiectul vieții unui om curajos care stă ferm pe pozițiile adevărului istoric. „Îl cunosc de pe cînd era director de școală la Cornova, anume dumnealui m-a îndrumat să merg la învățătură în capitală după opt clase... Dacă alegeam altă cale, nu se știe unde ajungeam... Mă mîndresc cu așa om, care era un

bun prieten cu tatăl meu, cu fratele meu mai mare, Gheorghe... Am mai văzut documente de felul acesta și la alții, dar nu au scris așa după cum vedem că a făcut-o protagonistul nostru. Cartea e plină de teroare, sînge... Te urmăresc denunțuri, deportări... Oamenii au suportat foamete, lipsuri elementare... Așteptam enorm de mult să apară la lumină această lucrare de valoare excepțională, am ajutat cu ce am putut la ultima etapă, la un moment chiar mă temeam să nu se piardă, să nu fie furat manuscrisul, căci se știe: cei ce nu ne vor binele, nu dorm. Cartea trebuia să apară neapărat... Ea e o mărturie elocventă despre ticăloșiile celor ce s-au făcut stăpîni peste noapte pe pămînturile noastre, despre cei ce periodic ne-au terorizat și ne mai terorizează în continuare”, a spus unionistul convins dr. V. Șoimaru, înmîinîndu-i (în semn de mare prețuire) un buchet de flori de primăvară soției profesorului – dna Valentina Socurenco, de origine ucraineană, dar care și-a susținut soțul în demersurile sale pe tot parcursul vieții lor în comun.

Luînd cuvîntul, publicistul **Vlad Pohlă** (totodată și redactorul monografiei) a atras atenția că *Teroarea comunistă...* este o carte mai deosebită ca celelalte, căci ne prezintă adevărul curat despre moldovenii (alias românii) din Transnistria. E o carte ce a întrecut orice așteptare, nimic nu este trucat: documentele spun totul, statisticile sînt zguduitoare... Construcția interioară este pusă bine la cale și scoate în evidență ideea de genocid etnic. La lectură predomină emoțiile negative, căci sînt redade un șir de aspecte tragice ale vieții din perioada comunistă care au fost ascunse de ochii lumii. „În Transnistria, dar și pe teritoriul dintre Prut și Nistru, a mai spus Vl. Pohlă, conștiința maselor era mutilată, comuniștii promovau o politică de prostire a meselor, transformînd societatea într-o «fermă de animale» (ca la scriitorul englez George Orwell!). Zeci sau poate chiar sute de mii de oameni au trecut prin toate cercurile infernului lui Dante. Intențiile autorităților bolșevice, la prima vedere, erau bune, dar permanent eșuau. În 1932-1938 a fost introdus alfabetul românesc, însă ulterior toți conducătorii care l-au acceptat au fost lichidați. Nu în zadar o parte din transnistreni vedeau în România un liman al salvării și încercau să treacă Nistrul cu riscul de a fi împușcați de grănicerii sovietici. URSS-ul, în general, era construit și se baza pe criteriul fidelității și obedienței în fața «nacialnicilor» și a «fratelui mai mare», care și acum ne mai învață cum să trăim. Mă impresionează mult acest profesor de școală, care nu și-a pierdut legătura cu locul de unde își trage obîrșia – cu satul natal Mălăiești – și a putut să ne dea o lecție extraordinară de istorie contemporană. Volumul care se lansează în perioada Sfintelor Sărbători de Paști (fapt emblematic!) merită o popularizare amplă.”

Romancierul, eseistul și omul politic **Vladimir Beșleagă** a adus mulțumiri consăteanului său pentru că a scos la iveală infamia sistemului comunist, înveșnicind pe hîrtie memoria anilor trecuți ce va rezista în timp pentru generațiile viitoare. Prezentînd faptele mîrșave ale călăilor bolșevici, A. Memei ne-a pus să medităm asupra unor evenimente înfiorătoare. Doar și el este omul unei biografii tragice: de la patru ani a cunoscut ce înseamnă deportare. Însă, are un suflet blînd, este săritor la nevoie. Cînd a început să studieze materialele de arhivă nu a spus nimănui cu ce se ocupă (atunci, pe la începutul anilor '90 ai secolului

trecut, persista încă sistemul strict de admitere la documentele secrete). Autorul a adunat în câțiva ani clituri de caiete cu transcrieri din acele documente și iată că a apărut o carte ce iese din comun, ne uimește prin profunzimea conceptului științific. În mod intuitiv tot a adunat materiale și date sumare și, când citești cartea... te iau fiorii. Scriitorul a mărturisit: „Desigur că am găsit în carte ceea ce știam de acum – despre răscoala țăranilor din satul meu natal împotriva puterii sovietice – de la locuitorii lui. Mulți țărani au fugit din sat să nu fie pedepsiți... Pe mulți consăteni i-am „întîlnit” pe paginile cărții... Kotovski a fost prin părțile noastre... Starîi spunea că republica autonomă nu avea bază politică și economică... În 1941 s-a produs o explozie de libertate, ce a ținut pînă în 1944. În acea perioadă sătenii au devenit din nou bine dispuși, căci au primit pămînt, puteau merge la biserica redeschisă, se cununau, făceau nunți, copiii erau botezați chiar și la 14, 15, 16 ani... Activiștii de partid (bolșevic) au fost lăsați în pace de autoritățile române... Cînd au venit din nou rușii, în 1944, vâlul negru s-a lăsat din nou peste sat... Orice istorie se scrie sub un oarecare unghi de vedere (adică prin interpretare proprie). Opera vieții lui Alexei Memei este fîntîna din care vor scoate apă bună de băut generațiile viitoare.”

Prozatorul, poetul și dramaturgul **Andrei Strâmbeanu**, colegul de promoție al lui A. Memei de la Institutul Pedagogic de Stat „Ion Creangă” (a stat cu el și la cămin) își aduce aminte: „Salvarea noastră pe timpul studenției erau cărțile, ele urmau să ne scape de sărăcie... Alexei Memei avea note bune, spre deosebire de noi, basarabeni, știa la perfecție limba rusă, pe care a învățat-o în condițiile rusificării transnistrenilor... Transnistria era pe atunci un cuvînt tabu... Dar acum Transnistria e liberă?... Satele de-a lungul Nistrului continuă și azi să fie depopulate de români... Și iată că, de unde nu ne așteptaserăm a răsărit un om care a scris un tratat istoric – o carte-monument. Această operă fundamentală trage o palmă dureroasă tuturor scriitorilor noștri, căci ea trebuia să fie scrisă de un scriitor. Ceea ce am citit în acest volum, din păcate, nu am găsit nici în proză, nici în poezie, nici în dramaturgie... Aceasta ne demonstrează că nu ne cunoaștem destul de bine istoria... Alexei Memei pentru fapta-i îndrăzneată merită titlul de academician.” Poetul, prozatorul și publicistul **Nicolae Dabija**, autorul romanului *Tema pentru acasă*, subiectul căruia e în tangență cu cea ce se discută în sală, a adăugat: „Volumul *Teroarea comunistă*... este un rechizitoriu la adresa comunismului. Cu siguranță, datele din această cercetare vor fi folosite peste ani cînd se va decide condamnarea regimului comunist. Autorul vorbește cu dragoste și compătimire despre Transnistria, în care locuitorii ei erau pedepsiți aspru (inclusiv prin împușcare) și pentru că... foloseau cuvinte românești; că... refuzau să predea pîinea, ca să nu moară de foame; că... erau dușmani ai poporului; că... fugeau în România, unde era mai bine de trăit, sau chiar pentru că... nu se prezentau la sovietul sătesc la ora stabilită; că... Autorul cărții merită Premiul Național al Republicii Moldova fiindcă ea este un bun ghid de istorie.”

Metodele („direcțiile”) terorii comuniste (ale genocidului roșu!) în Transnistria și Basarabia au fost diabolice. În *Înceiere* A. Memei le scoate în evidență: 1) înăbușirea în sînge a celor peste 20 de răscoale țărănești; 2) arestarea chiaburimii („culacilor”), a intelectualilor și a specialiștilor din economia națion-

ală și deportarea lor în cele mai îndepărtate regiuni ale Siberiei; 3) colectivizarea prin violență a țăranimii; 4) colectarea forțată a pînii și a altor produse alimentare de la țărani, organizîndu-se în felul acesta o foamete inimaginabilă; 5) constrîngerea țăranilor prin muncă silnică, prin bătăi, arestări și chiar prin lichidarea lor fizică; 6) formarea „troicilor” pentru a săvîrși judecăți ilegale asupra „dușmanilor poporului”; 8) stabilirea unui regim administrativ colonial de promovare a politicii de rusificare și de îndoctrinare a maselor; 9) propagarea ideilor cu un caracter antiromânesc și expansionist; 10) interzicerea migrațiunii populației ș.a. Astăzi aceste atrocități s-ar califica drept „crime contra umanității” și nu în zadar prof. univ. dr. hab. în științe istorice **Ion Buga**, unul dintre conducătorii Forumului Democrat al Românilor din Moldova, a fost destul de categoric în cele relatate: „Pe Alexei Memei îl cunosc de 55 de ani. Este un om vrednic – am lucrat împreună la Tiraspol, am fost la Mălăieștii lui. Iată că îl vedem pe dumnealui înălțînd un monument victimelor regimului comunist prin «deșțelenirea» documentelor din arhivele de stat de pe ambele maluri ale Nistrului. Transnistria este teritoriul nostru național, pe timpul lui Burebista aici au trăit strămoșii noștri... *Teroarea comunistă...* este un volum documentar, care vorbește despre realitățile unor vremuri vitrege, mai exact despre genocidul săvîrșit asupra românilor de pe aceste locuri... Socotesc că această carte trebuie expediată, în mod oficial, tuturor ambasadelor pe care le are Republica Moldova, pentru a demonstra lumii ce s-a petrecut pe teritoriul nostru după ocuparea lui de către vecinul hrăpăreț de la Răsărit.”

Istoricul și arhivistul **Alexandru Moraru** a prezentat cartea *In memoriam*, consacrată eroilor căzuți în războiul de pe Nistru din anii 1991-1992, și a povestit auditoriului cum a lucrat A. Memei în arhive, ce greutăți a întâmpinat pînă a apărut volumul care este, după părerea dumnealui, un îndreptar de neprețuit în materie de istorie pentru tineretul de azi. **Nina Negru**, șefa Serviciului studii și cercetări al BNRM, a spus că această carte (care a impresionat-o imediat cum a început s-o citească) este utilă și necesară fiindcă se bazează pe documente concrete, iar A. Memei este un exemplu pentru cercetătorii tineri din RM. Jurnalistul **Gheorghe Mârzenicu**, pasionat și el de problemele abordate în volumul lansat, a prezentat la rîndul lui alte documente scoase din arhivele Securității ce demonstrează nelegiuirile celor ce diriguiau cîndva după bunul lor plac soarta oamenilor. Știutor nu din auzite al celor întîmplate, el a reiterat că „în Basarabia pînă în 1940 se trăia mai bine, iar cînd în țară e teroare omul nu trăiește bine – exemplele selectate de Alexei Memei sînt o confirmare elocventă. Oamenii se tem și astăzi de teroarea care a bîntuit pe aceste meleaguri”. Cu adresarea „Hristos a înviat!” a început cuvîntarea sa **Boris Vasiliev**, fost profesor de educație fizică din Sărătenii Vechi, r-nul Telenești, luptător în primele rînduri ale Mișcării de eliberare națională de la sfîrșitul secolului trecut și autorul cărții *Stalin mi-a furat copilăria*. Glasul lui mobilizator a produs o mare admirație: „Am venit să-l felicit pe un om minunat care a spus numai adevărul despre regimul comunist... Mă închin pînă la pămînt în fața autorului pentru acest fapt împlinit... Unii pe de-a dreptul pot muți (din cauza emoțiilor!) cînd vor citi această carte...” Apoi

același glas a îndemnat: „Să ținem aprinsă oricînd flacăra românismului pe teritoriile noastre străbune!...”

Fericit că și-a văzut visul împlinit, **Alexei Memei** a mulțumit tuturor celor care au contribuit la apariția unei lucrări atît de trebuincioase societății, pe care a conceput-o cînd a ieșit la pensie și lucrînd în arhive. Apoi autorul, impresionat puternic de aprecierile elogioase ale vorbitorilor, s-a lăsat pe valul amintirilor... Bătrîni satului natal povesteau despre răscoală, foamete, represalii, împușcarea oamenilor. Atunci a observat că ceea ce auzea de la ei nu coincidea cu ceea ce era scris în manuale, în cărțile de istorie. De exemplu, acolo se scria despre o răscoală a chiaburilor în Mălăiești, dar într-adevăr s-au răscolat țaranii... În sate se vorbea de cazuri de canibalism, cum oamenii fugeau peste Nistru – în România, dar cînd era student, de la catedră nu a auzit despre așa ceva... De aici, de la istoria satului, a început să se înfiripeze o altă istorie – cea adevărată a regiunii transnistrene... Fără răutate A. Memei a spus: „Academicienii noștri au cules din arhive ce era mai bun, mie mi-au rămas... «zoile»”, referindu-se, desigur, la documente ce dovedesc atrocitățile săvîrșite de sovietici, cele mai penibile și mai tragice pagini din istoria moldovenilor din stînga Nistrului. După 20 de ani de independență a Republicii Moldova A. Memei e tot cu gîndul la prosperitatea ei. Trăim vremuri grele, în lume face ravagii criza economică... Peste un milion de concetățeni se află în străinătate, în căutarea unui ban pentru existență... Pensiile, lefurile oamenilor simpli sînt mizere... Astăzi poporul a ales la guvernare forțele liberal-democratice, dar ele nu fac nimic pentru a îmbunătăți soarta muritorilor de rînd... Pretutindenii predomină interesele personale, de gașcă... Cînd vom ieși din impas, nu se știe... Sîrguinciosul profesor și cercetător istoric e de părere să nu rămînem pe voia slobodă a cuiva, să nu ne dăm bătăuți, ci să educăm zi de zi – în spiritul interesului național – poporul, care cu siguranță va da naștere fiilor săi care îl vor izbăvi de robie și de mizerie... Să nu ne temem să învățăm de la evrei și de la alte popoare cum se poate supraviețui în condiții extreme... De cercetat mai este mult, trebuie să avem în republică un fond special de susținere materială a cercetătorilor tineri în diverse domenii. Dacă nu vom susține știința și educația, ne așteaptă zile sumbre...

Parcurgînd filă cu filă *Teroarea comunistă în RASSM (1924-1940) și RSSM (1944-1947)* de A. Memei, ce prezintă faptele mîrșave ale călăilor bolșevici, fiecare om cu mintea trează se va cutremura de grozăviile săvîrșite de cei ce se ascundeau în dosul secerii și ciocanului și va blestema pe bună dreptate pe împilatori. Degeaba încearcă comuniștii de azi să tulbure apele ca să vină din nou la putere. Tot mai mulți oameni înțeleg cine au fost ei cîndva și cine sînt acum (adică aceiași demagogi!). Lumea s-a săturat de atîtea experimente pe seama păturilor de jos. Materialele de arhivă din prezenta carte-document demonstrează că partidul comuniștilor din fosta URSS (ca și cele din alte țări ale „lagărului socialist”) s-a dovedit a fi o organizație criminală ce a generat numai teroare, genocid și sărăcie pe toată perioada cît a fost la cîrma țării. Să ne ferească Dumnezeu de așa conducători pe viitor!

Foto: Vasile Șoimaru
(*BiblioPolis*, 2012, nr. 2)

Destinul tragic al românilor din Basarabia: 1812-2012

Vorbind despre războiul ruso-turc din anii 1806-1812, constatăm că el a avut un impact deosebit de grav asupra destinului istoric al românilor de pe teritoriul dintre Prut și Nistru. Pe parcursul sec. XVIII Principatele Române au servit ca teatru de război pentru armatele celor trei mari imperii din vecinătate: Otoman, Habsburgic și Rus, iar pe 16 mai 1812, în urma expansiunii rusești ce s-a încheiat cu Pacea de la București, Moldova a fost despărțită practic în două, partea ei de est fiind anexată la Imperiul Rus. Consecința aceluia rapt a continuat să provoace suferințe și nenorociri pe parcursul a două secole. În prezent, la început de secol XXI, rănilor lui nu s-au cicatrizat defel, ba chiar s-au deschis și sîngerează cu o nouă putere. Dovadă sînt și marșurile agresive ale comuniștilor (coloana a cincea a ocupanților ruși!) de la Chișinău și din alte localități din republică, dar și dezbaterile infinite atît ale istoricilor, lingviștilor, ale altor savanți, cît și ale deputaților din Parlamentul RM referitoare la un șir de chestiuni ce privesc identitatea poporului nostru, denumirea limbii, semnificația unor date și evenimente ce s-au desfășurat pe teritoriile populate din vechime de români etc.

În ajunul împlinirii bicentenarului de la anexarea / ocuparea Basarabiei de către imperiul hapsîn de la Răsărit, pe 10 mai 2012, la Biblioteca Municipală „B.P. Hasdeu” din Chișinău au fost lansate trei publicații de apariție recentă ce reflectă și elucidează cu lux de amănunte tema anunțată în titlul de mai sus. Astfel, numeroși beneficiari și vizitatori ai acestui Templu al Cărții au avut ocazia să se apropie mai mult de istoria noastră nu atît de îndepărtată, ascultînd dezbateri și ținînd în mînă cărțile *Și cerul s-a umplut de sfinți... Martiriul în Antichitatea creștină și în secolul XX* (editori: Cristian Bădiliță, Emanuel Coțac; București, Ed. „Curtea Veche”, 2012), *Ion Pelivan: părinte al mișcării naționale din Basarabia* de Ion Constantin, Ion Negrei și Gheorghe Negru (Chișinău, Ed. „Notograf Prim”, 2012) și revista de istorie și cultură *Destin românesc* (2011, nr. 5-6).

Moderatorul evenimentului cultural, scriitorul **Vlad Pohilă**, a menționat că raptul Basarabiei de la 1812 nu e un prilej de jubilar, chiar dacă e vorba despre apariția unor lucrări mult așteptate de cititori. *Și cerul s-a umplut de sfinți...* este o culegere de comunicări la un colocviu internațional ce a avut loc la Sighetu Marmăției (jud. Maramureș) în perioada 2-5 iunie 2011, organizat de către „Academia Civilă” din România (președinte și fondator Ana Blandiana) împreună cu Asociația Culturală „Oglindanet”. În acest oraș – în perioada postbelică – a funcționat o groaznică închisoare, locul unui martiraj al elitelor românești: politicieni, militari, scriitori, fețe bisericești etc. Începînd cu 1994, în clădirea închisorii își are sediul Memorialul Victimelor Comunismului și al Rezistenței, cunoscut ca Memorialul Durerii din Sighet. La acest colocviu a participat și **Nina Negru**, șefa Serviciului studii și cercetări al BNRM, care a inserat în culegerea sus-menționată un articol cu titlul *Metode de tortură și persecuție a creștinilor basarabeni, practicate de comuniști în timpul ocupațiilor sovietice*. În total în culegere sînt incluse 18 articole de cunoscuți istorici, publiciști, scriitori etc. VI. Pohilă

a mai spus că Procesul de la Nürnberg asupra unor importanți membri ai conducerii politice, militare și economice a Germaniei naziste a fost, pînă la urmă, un act de echitate, dar nu a fost încă (va fi oare?) un Nürnberg-2 care să pună pe banca acuzațiilor sus-pușii conducători comuniști ai fostei URSS, care sînt în egală măsură vinovați de declanșarea celui mai mare dezmăț mondial din toate timpurile, iar după război au martirizat (mai ales pentru credință în Dumnezeu!) mai mulți oameni decît în toate secolele precedente.

În continuare N. Negru a spus că în România a fost condamnat – în Parlament – regimul comunist ca ilegitim și criminal, prin discursul ținut la 18 decembrie 2006 de președintele Traian Băsescu. Dar ulterior nu s-a făcut pasul al doilea, nu au fost acuzate și trase la răspundere persoanele responsabile din conducerea țării, care prin voia lor au permis să se întîmple nenumărate atrocități în societate. S-a vorbit despre clarificarea noțiunilor de „martir”, „persecuție”, „teroare”, „genocid” ș.a., precum și despre necesitatea înființării unui centru ortodox de studii martirologice. Ascultătorii au aflat multe date ce prezintă interes precum că: prototipul martirului creștin este considerat Iisus Hristos, iar prima femeie-martir în istoria creștinismului este Sf. Tecla, că martirul se opune Satanei, iar persecutorii au fost influențați totdeauna de spiritul necurat al diavolului, că în sec. XX crimele au devenit perfecte (nu se lasă urme de săvîrșire a lor sau se ascund prin metode impecabile), iar persecuția și prigoana au devenit lucruri aproape firești...

Parohul Bisericii „Sfinții Trei Ierarhi” (Mitropolia Basarabiei) din capitală **Anatolie Gonciar**, un duhovnic extraordinar, cu o cultură deosebită, a remarcat pe o notă tristă că noi – goniți de grijile cotidianului – nu avem timp să mergem la biserică și să ne rugăm întru Domnul – un prim act de a ne mărturisi credința. Sfinții nu au fost ruși niciodată de biserică și l-au urmat pe Hristos pînă pe Cruce, ei nu s-au temut să fie răstigniți, fiindcă nici Hristos nu s-a temut... În zilele noastre ne este frică să fim mucenici, dar vom putea să îndurăm chinurile fizice și morale numai dacă „vom uita ce ne-a spus comunistul Lenin”... Deci, să luptăm cu formalismul, cu toate metodele de a spăla creierul și să mergem întru salvarea noastră la biserică... Preotul **Nicolae Crețu**, de la același lăcaș sfînt, ne-a încredințat că martirii au trasat o linie între viața de aici și cea de dincolo de moarte, că viața martirilor a fost trăită după legi lăsate de Mîntuitorul nostru Iisus Hristos apostolilor, că închisoarea le-a fost biserică, iar azi, pentru mulți necredincioși biserica este închisoare. Sarcina noastră este ca să cinstim memoria acestor oameni – adevărați eroi ai Neamului. Sub aspectul istoric, oameni concreți nu s-au gîndit la sine, la conformism, lor le-a fost greu, de aceea nouă ne este ușor... Efortul Ninei Negru e salutar, el va fi înmulțit de cei ce vor cerceta problema în continuare.

Privitor la cea de-a doua carte ce se lansează, VI. Pohilă s-a destăinuit că a citit-o cu interes și cu emoție. Lucrarea celor trei istorici cunoscuți în lumea științifică de la noi și peste hotare este un omagiu tulburător lui Ion Pelivan, personalitate din cea mai puternică și mai frapantă perioadă de dezvoltare în toate sferile vieții din Basarabia aflată în cadrul României Mari – cei 22 de ani salvatori parcă au venit de la Dumnezeu și ne-au salvat de cruntul experiment comunist și de tăvălugul necruțător al rusificării (mare ar fi fost schilodirea și fizică, și morală a poporului – de altfel, nu mai vorbeam noi astăzi românește!). A urmat prezentarea

unor date din viața și activitatea părintelui mișcării naționale din Basarabia: Ion Pelivan (1 aprilie 1876; s. Răzeni, jud. Lăpușna, azi r-nul Ialoveni – 25 ianuarie 1954; penitenciarul din Sighet) a absolvit Seminarul Teologic din Chișinău (1898) și a studiat dreptul la Dorpat (Estonia; 1898-1903). A fost unul dintre organizatorii apariției ziarului *Basarabia*, prima publicație editată în limba română (cu litere rusești) (1906-1907), a fost judecător la Bălți (1907-1916) și creatorul primei grupări naționale din acest oraș. Datorită activității sale, județul Bălți a fost primul din teritoriul dintre Prut și Nistru care în 1918 s-a pronunțat pentru Unirea Basarabiei cu România. Din inițiativa lui, în ianuarie 1918, a fost chemată Armata Română să întrețină ordinea publică destabilizată de bandele tîlhărești ce dădeau buzna din Ucraina. A activat ca deputat în „Sfatul Țării” și în Parlamentul României (în mai multe legislaturi), a fost ministru al justiției (1919-1920). În 1919-1920 a făcut parte din delegația României la Conferința de Pace de la Paris, iar în 1922 la cea de la Geneva. A condus filiala basarabeană a Asociației culturale „ASTRA” (1927-1936). A publicat mai multe lucrări referitoare la Basarabia printre care: *Basarabia sub regimul rus*, *Unirea Basarabiei cu Patria-Mamă* ș.a. În 1950, a fost întemnițat de autoritățile comuniste la Sighet, unde și moare. Numele lui îl poartă o stradă din sectorul Buiucani al Chișinăului, iar la 25 ianuarie 2012, prin ordinul ministrului educației al Republicii Moldova, Liceul Teoretic din com. Răzeni a fost redenumit în Liceul Teoretic „Ion Pelivan”.

Doctorul în istorie, vicepreședintele Asociației Istoricilor din Moldova **Ion Negrei** a mulțumit pentru prezență la manifestarea de evocare a unui om politic, publicist, apărător și promotor al limbii române, animator al vieții culturale care a fost Ion Pelivan. E semnificativ faptul că în ajunul marcării unei date istorice de tristă amintire aducem în prim-plan o figură reprezentativă a Basarabiei, care în cele mai frumoase clipe ale ei, în 1918, era catalizatorul tuturor forțelor progresiste. Când la Pacea de la Paris le-a convins pe cele mai mari puteri ale lumii să-și dea votul și să valideze Unirea Basarabiei cu România, a fost în culmea fericirii. A fost un om de o delicatețe rară, a fost și omul care și-a asumat unele riscuri, dar anume datorită lor satele și orașele basarabene au cunoscut în acea perioadă o înflorire la care se poate visa numai. **Ștefan Dodiță**, președintele Fundației culturale „Nicoară” din Botoșani, a înmînat dr. Ion Negrei o diplomă în semn de recunoaștere a activității lui prodigioase de istoric și care poate fi socotită ca un gest de continuare a colaborării.

Savantul enciclopedist, istoricul cu renume Nicolae Iorga spunea: „A vorbi despre Ion Pelivan înseamnă a vorbi despre Basarabia. A vorbi despre Ion Pelivan înseamnă a vorbi despre destinul Basarabiei.” În aceeași cheie și-a construit discursul și profesorul universitar **Alexandru Moșanu**, doctor habilitat în științe istorice și membru de onoare al Academiei Române din anul 1993, care a menționat că autorii monografiei ne-au încurajat prin aducerea în conștiința noastră a unei figuri importante a Basarabiei cum este Ion Pelivan. Cartea e excelentă, dar – după părerea savantului – a întârziat să apară și nu are o prefață consistentă. E bine că se cunosc faptele mărețe ale înaintașilor noștri, dar ce s-a întâmplat cu ideile lor ulterior? De ce nu sînt lichidate consecințele anului 1812? Ne-am pomenit în tranșee din nou... Ar trebui să trasăm o punte către cititorul de

azi... Idealurile lui Ion Pelivan, cărțile pe care ni le-a lăsat ca moștenire trebuie să lumineze ca o făclie și să atragă în permanență curiozitatea consîngenilor... În educație totul este important, baza ei trebuie să o formeze anume cărțile ce reflectă adevărul istoric – fără asta vom reveni la începuturi... Deci, cartea este foarte bună, dar își va atinge scopul ajungînd în toate bibliotecile școlare și universitare. Prof. univ. A. Moșanu a mai reflectat asupra unor probleme filozofice și general-umane: „De ce omul ca cea mai superioară ființă de pe pămînt este irațional în unele acțiuni ale sale? Cum se întîmplă că omul pe parcurs de secole și milenii se nimicește pe sine însuși în războaie? De ce oamenii cînd discută despre problemele majore de viață sînt agresivi?...”

Marele nostru poet și profet Mihai Eminescu încă la 1878 în articolul *România în luptă cu panslavismul* scria: „Rusia nu se mulțumește de a fi luat o parte mare și frumoasă din vatra Moldovei, nu se mulțumește de a fi călcat peste granița firească a pămîntului românesc, ci voiește să-și ia și sufletele ce se află pe acest pămînt și să mistuiască o parte din poporul român.” Iată de ce astăzi toată lumea condamnă nelegitimitatea actului politic de la 1812. Poetul, prozatorul și publicistul **Nicolae Dabija**, membru de onoare al Academiei Române, președintele Forului Democrat al Românilor din RM, a spus că timp de 200 de ani rușii și-au bătut joc de sufletele noastre, s-a turnat asupra noastră noroi, pămînt, calcar, dar am rezistat. Trebuie să introducem în calendare sfinții noștri martiri, fără de care nu ar fi ajuns să vedem Basarabia să fie românească... Ion Pelivan a fost ideologul Unirii. Cu părere de rău, autoritățile comuniste i-au condamnat la moarte anume pe cei care, riscîndu-și viața, au construit România Mare. Trebuie să recunoaștem că închisorile de pe teritoriul românesc au fost de sorginte sovietică. În încheiere, redactorul-șef al săptămînalului *Literatura și arta* și-a cerut scuze în fața României pentru călăii din Basarabia ce au activat împotriva Neamului românesc pe teritoriul ei.

Doctor în istorie **Ion Constantin**, cercetător la Institutul Național pentru Studiul Totalitarismului și colaborator al Bibliotecii Metropolitane din București, a oglindit unele aspecte problematice din istoria basarabeană și poloneză, amintind de martirajul polonezilor, masacrul de la Hatîn. Dumnealui a spus că lucrul împreună cu colegii coautori apropie Chișinăul și Bucureștiul, iar elaborarea unor monografii despre personalitățile notorii – care în comunism erau estompate – este un exercițiu de lichidare a golurilor din istoriografia românească. Pe viitor în plan sînt puse sarcini de a edita în fiecare an cîte o lucrare – oameni de seamă avem destui: Vasile Stroescu, cărturar de frunte, susținător al învățămîntului școlar și om politic român basarabean, filantrop și membru de onoare al Academiei Române; Anton Crihan, avocat, economist, profesor și publicist român basarabean, deputat în „Sfatul Țării”, a votat Actul Unirii; Pantelimon Halippa, publicist și om politic român basarabean, unul dintre cei mai importanți militanți pentru afirmarea spiritului românesc în Basarabia, care, de asemenea, a votat Unirea, ș.a.

Versurile Luceafărului poeziei românești „De la Nistru pîn-la Tisa / Tot românul plînsu-mi-s-a / Că nu mai poate străbate / De-atîta străinătate” mai au actualitate. Poate de aceea cuvintele istoricului **Demir Dragnev**, membru corespondent al Academiei de Științe a Moldovei, erau sorbite de auditoriu cu răsufila-

rea tăiată: „Feliciti autorii, cărțile lor ne aduc chipul oamenilor politici de altădată și cititorii îi pot compara cu politicienii de azi. Intelectualii de la începutul sec. XX (care s-au format într-un mediu nefast) sînt un exemplu viu pentru tinerii contemporani.” Iar dr. hab. **Gheorghe Negru**, cercetător științific superior la Institutul de Istorie al Academiei de Științe a Moldovei, a menționat că a fost o idee fericită de a lansa seria consacrată personalităților notorii ale Basarabiei. Ion Pelivan a avut un traseu deosebit de cel al altor personalități, care au ajuns cu greu la ideile favorabile națiunii întregi – nu în zadar este denumit părintele mișcării naționale. El a fost primul care a început să întrețină legături strînse cu oamenii politici din România. Dar există o inechitate în istorie: recunoștința vine prea tîrziu. Timpul însă aranjează valorile după ierarhie. Doleanța omului de știință Gh. Negru se reduce la: „Visez un timp cînd toți concetățenii noștri vor putea face deosebire între cuvintele *ocupat* și *ocupant*...”

În sală am avut ca oaspeți pe un șir de reprezentanți din localitățile care direct sînt legate de numele protagonistului nostru. **Gheorghe Maxian**, directorul muzeului de istorie din com. Pelivan, r-nul Orhei, și-a expus impresiile despre conținutul cărții, despre documentele de arhivă, fotografiile inserate. Ion Pelivan a avut totdeauna sentimente de dragoste față de poporul român. Asculta cu atenție doleanțele oamenilor, a fost un om politic cinstit, un revoluționar de excepție, ce a dus făclia unionismului pînă la biruință. „Avînd drept călăuză faptele precursorilor noștri, activăm și noi mai cu spor... Avem intenția de a dezveli un monument ilustrului om politic”, a spus Gh. Maxian. Convingător a fost și **Ion Cotorobai**, preot din com. Rezeni, r-nul Ialoveni, care ne-a amintit o frază axiomatică: „Un istoric care nu a scris o carte este mort.” Ion Pelivan, Ion Inculeț și Elena Alistar, membri ai „Sfatul Țării” de origine din satul Rezeni, au adus lumină în satul nostru. „Vom ajunge și noi la acel nivel al patriotismului, care se pare a fi de neatins, cînd nu ne vom teme să spunem lucrurilor pe nume, așa cum au procedat cei pe care îi onorăm astăzi”, a concluzionat clericul.

Trecînd la discutarea ultimului număr al revistei *Destin românesc*, VI. Pohilă a făcut o incursiune în istoria apariției acestei publicații, menționînd că fondator a fost dr. hab. Alexandru Moșanu, precum și că revista are peste zece ani de existență în cadrul Institutului Cultural Român de la București, diseminînd constant cercetările științifice din mediul academic privind istoria și cultura românilor din Basarabia, dar nu sînt neglijate nici problemele minorităților etnice. Din 2006 ea apare într-o serie nouă, cu o periodicitate trimestrială, la Chișinău. Redactor-șef de acum de șase ani este dr. în istorie Gheorghe Negru, din Colegiul redacțional fac parte: Vladimir Beșleagă, Mihai Cimpoi, Anatol Ciobanu, Gheorghe Cojocar, Demir Dragnev, Andrei Eșanu, Alexandru Moșanu, Ion Negrei, Pavel Parasca, Anatol Petrencu, Mihai Tașcă ș.a. În prezent revista este mai implantată ca niciodată în teritoriile noastre. Nr. 5-6 din 2011 publică 119 documente – selectate din arhive de Gh. Negru – ce divulgă politica de rusificare a Imperiului Rus (supranumit și „închisoarea popoarelor”) în sec. XIX – începutul sec. XX pe teritoriul guberniei Basarabia. Istoric atent la toate amănuntele survenite în cercetare, Gh. Negru ține aprinsă făclia conștiinței noastre – documentele devin capăt de acuzare a politicii antinaționale de înrobire a populației băștinașe.

Nicio cotropire nu este bună și blîndă, de aceea ne frămîntă întrebarea: „Cînd ne vom debarasa de prigoana coloniștilor care ne-au rupt de la matcă, care au făcut totul să fie în favoarea lor?” Prin mesaj, prin linia abordată, documentele scoase la iveală de Gh. Negru merită să fie popularizate, cu atît mai mult cu cît articolul 13 din *Constituția Republicii Moldova* devine pe zi ce trece o sursă de discuții stupide.

Capul comuniștilor din RM V. Voronin declară fără nerușinare că Basarabia nu a aparținut niciodată României. Dar atunci de unde s-au luat pe acest teritoriu vorbitorii de limbă română? Faptul că unii concetățeni de-ai noștri se socotesc că sînt moldoveni și mai mult nimic – iată roadele zombificării cu ajutorul minciunii sfruntate. Academicianul **Demir Dragnev**, a confirmat a cîta oară că în gubernia Basarabia a fost declanșat un proces nemilos de rusificare pus bine la punct, ocupanții ne socoteau (după cum reiese din documentele publicate) o colonie a lor. Bine ar fi dacă posturile de radio de la noi ar transmite pe undele hertziene cîte un document-două pe zi pentru ascultătorii din provincie. Tot dumnealui s-a referit și la vechimea cuvîntului „român” – acest etnonim este la fel de vechi ca și limba română, ca și poporul român. Dr. hab. în științe istorice **Ion Buga**, autorul recentei apariții editoriale *Basarabia română la cumpănă de milenii*, a concretizat: „Gheorghe Negru este un fin cunoscător al istoriei moderne și contemporane și ne dă răspuns la un șir de întrebări stringente. Documentele scoase din arhivele de stat din Chișinău și Sankt Petersburg îl conving pe cel mai necrezător cititor. Ele constituie o parte din istoria noastră adevărată și vor contribui favorabil la lichidarea consecințelor rusificării pe meleagul nostru.” Iar poeta și prozatoarea **Maria Hîncu** a chemat asistența din sală să fie mai insistentă în pornirile sale de emancipare națională, căci cît nu vom spune lumii cu glas tare problemele noastre arzătoare, atîta timp nu vom avea izbîndă.

Marea nelegiuire admisă de Poarta Otomană și Rusia țaristă se răsfrînge ca o povară și astăzi în viața basarabenilor. Îndemnul tuturor vorbitorilor a fost ca întreaga comunitate românească să fie unită și să țină permanent piept atacurilor nesfîrșite ale politicii revanșarde a Rusiei contemporane. De aceea, activitățile de iluminare și culturalizare a cetățenilor, prilejuite de această dată fatală din istoria Basarabiei, au scopul de a aduce la cunoștința lor ce într-adevăr s-a întîmplat în 1812 și cum să procedăm (toți împreună – de la vlădică la opincă!) ca să scăpăm cît mai curînd de nenorocirea ce ni s-a abătut asupra noastră. Martirii Basarabiei trebuie să fie cunoscuți, viața lor – înveșnicită în cărți, dar trebuie să răspundă pentru faptele săvîrșite și împilatorii. Ascultînd despre avatarurile băștinașilor sub ocupație rusească ne dăm bine seama că avem a face cu un monstru înspăimîntător, ce doar cu puteri comune poate fi doborît și aruncat la lada de gunoi a istoriei. Relațiile între popoare în secolul XXI se construiesc pe alte principii și valori decît cele cu două secole în urmă. Deci, nu avem alegerea decît să ascultăm îndemnurile și învățămintele atît ale oamenilor care ne privesc din ceruri cum „ne jucăm” cu soarta Basarabiei, cît și ale celor vii, din preajma noastră, care prin forța lor morală se zbat încrezători să ne vadă liberi și buni slujitori ai Domnului – Mîntuitorul nostru.

(*BiblioPolis*, 2012, nr. 2)

Spiritul lui Zamolxis a poposit și la BM „B.P. Hasdeu”

Zamolxis și Bogdan Petriceicu Hasdeu pot fi anevoie compartii. Sînt nume din categorii diferite. Dar, pe 29 mai 2012, s-a întîmplat o minune: ambii titani ai spiritualității noastre românești și-au dat întîlnire la una dintre cele mai mari biblioteci din republică. Explicația o veți găsi în cele ce urmează.

Încep cu faptul că Centrul de cercetări științifice practice în medicina populară și de binefaceri „Zamolxis” din Chișinău a acordat pentru doi colaboratori ai Bibliotecii Municipale „B.P. Hasdeu” medalii ce poartă numele zeului suprem din religia traco-geto-dacilor. Nu încerc răbdarea curioșilor și o spun chiar din capul locului că e vorba de conf. univ. dr. Lidia Kulikovski, director general, și Pavel Balmuș, șeful Centrului Național de Hasdeologie, subdiviziune a BM. Să înmîneze laureaților aceste distincții onorabile – pe data sus-menționată – a sosit la Sediul Central al BM „B.P. Hasdeu” dl Vasile Ciubuc, directorul Centrului științifico-practic „Zamolxis”, și dl Marcel Cușnir, director adjunct al aceleiași instituții.

Pentru cine nu cunoaște, amintim că Zamolxis apare la geto-daci în mai multe ipostaze: zeu, profet, învățător, preot, reformator religios, erou civilizator ș.a. După relatările antice el a fost sclavul și discipolul lui Pitagora (Herodot și Strabo), zeu al medicinei psihoterapeutice (Socrate și Platon), legislator (Diodor din Sicilia), rege al dacilor (Iordanes), iar conform opiniilor moderne – șaman (R. Dodds), zeu dionisiac (G. Tocilescu), zeu celest (V. Pârvan), zeu uranian (M. Eliade), zeu totemic întruchipînd ursul (R. Vulcănescu). Medalia „Zamolxis”, instituită de Centrul de cercetări științifice practice în medicina populară și de binefaceri cu același nume, se acordă oamenilor de știință, scriitorilor, actorilor, artiștilor plastici și din alte domenii ale vieții sociale pentru merite și contribuții deosebite la propășirea valorilor spirituale ale Neamului românesc. Pînă la ora actuală au fost decernate mai multe medalii – printre laureați îi găsim pe: Andrei Tamazlăcaru, compozitor, folclorist și etnomuzicolog, fondatorul ansamblului „Tălăncuța”; Anatol Eremia, lingvist, specialist în onomastică și toponomie, doctor habilitat în filologie; Ion Vieru, poet; Ion Diordiev, scriitor satiric ș.a. Numărul 28 al medaliei i-a revenit lui Pavel Balmuș, iar 29 – Lidiei Kulikovski.

La solemnitatea de înmînare a medaliilor, dl **Vasile Ciubuc** a relatat că istoricul și criticul literar Pavel Balmuș, originar din Sărătenii Noi, Orhei, a absolvit Facultatea de filologie a USM, iar pe parcursul anilor a activat în diverse funcții: redactor la Televiziunea Moldovenească, custode general, secretar științific și director adjunct la Muzeul Republican de Literatură „D. Cantemir”, redactor la editurile „Literatura Artistică” și „Cartier”. Din 1992, este președinte al Societății Bibliofililor din Moldova „Paul Mihail”, iar din 1998 coordonează activitatea Centrului Național de Hasdeologie din cadrul BM „B.P. Hasdeu”. S-a remarcat ca alcătuitoare și editor al unor culegeri colective privind studiul literaturii române vechi și premoderne. A pus în circulație informații inedite sau mai puțin cunoscute cu privire la scriitorii noștri clasici; cu o deosebită pasiune a studiat și a valorificat moștenirea culturală a dinastiei de cărturari basarabeni Hâjdău-Hasdeu,

a contribuit la editarea operelor scriitorilor: Miron Costin, Dimitrie Cantemir, Alexandru Donici, Vasile Alecsandri, Constantin Stere, Nicolae Iorga ș.a.

Conf. univ. dr. Lidia Kulikovski, baștina fiindu-i Nicoreni din raionul Drochia, face studii la Facultatea de Filologie (specialitatea biblioteconomie) a USM, de unde este repartizată să lucreze ca șef de filială la Biblioteca Municipală din Chișinău. Ulterior deține funcțiile de director al sistemului centralizat de biblioteci din Cahul și de șef al serviciului achiziție și completare din nou la Biblioteca Municipală din capitală. În 1990, conform unui concurs desfășurat, devine director general al BM. Chiar de la începutul directoratului, pe ordinea de zi au fost incluse problemele de reorganizare a structurii acestui Templu al Cărții. Astfel, una după alta iau naștere filialele deschise în parteneriat cu instituții de cultură și de stat din România: „Transilvania”, „O. Ghibu”, „Tîrgoviște”, „Alba Iulia”, „Tîrgu-Mureș”, „Ovidius”, „Maramureș”, „L. Rebreanu”, „Ștefan cel Mare și Sfînt”, precum și cîteva centre specializate. Ca rezultat, în scurt timp, cota parte de carte românească din colecțiile bibliotecii s-a majorat de la cîteva pînă la aproape 60 de procente. Paralel cu activitatea de administrator, face cercetări în domeniul bibliologiei, este responsabilă și îngrijește biobibliografiile: *Mihai Cimpoi, Grigore Vieru, Eugen Doga, Glebus Sainciuc, Aureliu Busuioc, Alexandru Gromov, Ion Vatamanu, Petru Cărare, Serafim Saka, Victor Dumbrăveanu, Vlad Pohilă* și multe altele. În prezent BM deține primele locuri la indicatorii principali de evaluare a activității bibliotecare.

P. Balmuș s-a învrednicit de medalia „Zamolxis” pentru „înțelepciunea și curajul lui de a ocroti valorile spirituale”, iar dr. Lidia Kulikovski – pentru „luciditatea minții, fidelitate față de adevăr și noblețea sufletului”. În încheiere, V. Ciubuc a atenționat posesorii distincțiilor că „hrisovul” (diploma) și medalia „Zamolxis” nu se vînd, ci pot fi doar transmise celui mai apropiat și vrednic membru al arborelui genealogic, ca dovadă de înaltă moștenire spirituală.

DI **Marcel Cușnir** a menționat că ambii protagoniști merită medalia Centrului științifico-practic „Zamolxis”, în primul rînd, că sînt buni români, apoi că sînt și buni profesioniști, reprezentînd valori incontestabile atît pentru colectivul BM, cît și pentru întreaga republică.

În cadrul luărilor de cuvînt și-au expus opiniile față de ambii protagoniști: **Iurie Colesnic**, scriitor, istoriograf și om politic; **Vitalie Răileanu**, critic și istoric literar, directorul Filialei „O. Ghibu”; **Vasile Malanețchi**, lector superior la Facultatea de jurnalism și științe ale comunicării a USM; **Larisa Cășlaru**, prim-director adjunct al BM „B.P. Hasdeu”, ș.a. S-a reiterat faptul că și pentru P. Balmuș, și pentru L. Kulikovski medalia „Zamolxis” este o distincție meritată și prefigurează prestarea activităților culturale ale acestora întru dezvoltarea societății noastre înainte. P. Balmuș este cercetătorul care ne face să contemplăm fapte din trecutul venerat al poporului nostru, iar L. Kulikovski e omul viitorului, e mereu cu gîndul la cum va arăta a doua casă a ei – biblioteca – nu mîine-poimîine, ci peste zece, douăzeci sau chiar cincizeci de ani.

Faptul că doi reprezentanți ai BM au fost observați și gratificați de conducerea Centrului științifico-practic „Zamolxis” este o mare mîndrie pentru întreg colectivul ei. Îi cunoaștem că sînt sinceri și sociabili, zi de zi își arată dragostea față de oamenii cu care colaborează de acum ani buni, se străduiesc să facă numai lucruri bune pentru toată lumea și prin aceasta și-au reconfirmat stima și atitudinea respectuoasă a colegilor de serviciu și de breaslă.

Cei doi proaspeți medaliați au mulțumit din toată inima atît administrației Centrului științifico-practic „Zamolxis” pentru atenția și grija pe care o poartă față de oamenii de cultură din republică, cît și asistenților la acest eveniment, pentru cuvintele calde de felicitare. Vestea decorării i-a luat întru cîțva prin surprindere, dar sînt bucuroși că au avut ocazia să se întîlnească o dată în plus cu oameni onești și de bună credință. **Pavel Balmuș** a divulgat momente (unele nostime, altele moderate) din activitatea sa de cercetător, iar dr. **Lidia Kulikovski** a relatat despre planurile sale (dar și ale Bibliotecii Municipale) de viitor, despre cum reușește să facă față lucrurilor și la serviciu, și în familie, încredințînd publicul ascultător că decorațiile înmîinate sînt, de fapt, un avans pentru ceea ce mai avem de făcut cu toții împreună, chiar în timpul apropiat.

Înainte de a pune punctul final al acestei cronici voi să menționez: iată cum oamenii care trăiesc pentru oameni ne învață să fim ca ei... Și activează cu dăruire de sine, și parcă nu observă toate greutățile contemporaneității noastre neliniștite, și Domnul nu lasă faptele destoinice de laudă să fie neobservate și nerăsplătite...

(*BiblioPolis*, 2012, nr. 2)

Deschiderea Colocviilor de vară

Dedicate bibliotecarilor, studenților, masteranzilor și bibliofililor, colocviile de vară, desfășurate la Biblioteca Municipală „B.P. Hasdeu” în perioada 19-22 iunie 2012, implică responsabilitate și profesionalism într-un mediu ce provoacă un viu interes pentru specialitatea de bibliotecar. Conferința prof. univ. dr. Ion Stoica *Biblioteca și lectura* a deschis Colocviile de vară din anul curent. Participanții la eveniment au avut ocazia să afle informații noi din domeniul bibliologiei și să pună întrebări remarcabilului bibliolog de la Universitatea din București privind dezvoltarea instituțiilor bibliotecare în viitor. A fost inaugurată

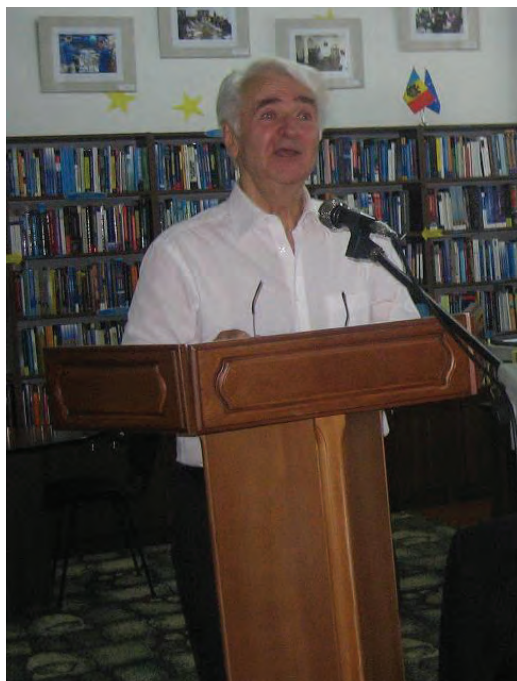
și o expoziție de cărți ce îl reprezintă deplin pe oaspetele nostru, venit a doua oară pe meleagurile noastre.

Conf. univ. dr. Lidia Kulikovski, directorul general al BM „B.P. Hasdeu”, aflată pe post de moderator, a menționat că se bucură mult că în Sala de lectură a uneia dintre cele mai mari biblioteci din capitală s-au adunat atîția doritori de a-l asculta pe scriitorul și savantul-bibliolog, prof. univ. dr. Ion Stoica. Dumneaei a vorbit despre mediul contextual în care se află la etapa actuală atît BM „B.P. Hasdeu”, cît și alte instituții de același profil din republică. Probleme sînt destule, ca și în oricare domeniu de activitate, dar ne unim eforturile în acțiuni și le rezolvăm după cum ne permit puterile proprii. Bibliotecarii noștri au experiență bună, ei își mobilizează întreaga sa rezervă de cunoștințe acumulate pe parcursul a mai mulți ani în vederea obținerii unor indicatori performanți. Amintind despre afirmația scriitorului grec Nikos Kazantzakis despre blestemul de a te naște într-o epocă în schimbare, doamna directoare a ținut să spună că și noi, bibliotecarii, parcurgem o perioadă grea, afectată de criza economică mondială, și sîntem într-un fel blestemați, dar... în sensul frumos, pozitiv al cuvîntului...

După ce a expus unele date din biografia scriitorului și reputatului bibliolog Ion Stoica, dna L. Kulikovski, care se socotește un discipol al dumnealui, a menționat că „profesorul universitar de la București totdeauna are ce spune celor ce sînt la începutul carierei de bibliotecar. Vom fi ochi și urechi cînd va conferenția, căci, cu siguranță, vom auzi lucruri noi, gînduri înțelepte, tocmai bune de a fi implementate în practică chiar începînd cu ziua de azi. Conferința prof. univ. dr. Ion Stoica *Biblioteca și lectura* este adresată bibliotecarilor de toate nivelurile, atît celor de la catedra de distribuire a cărților spre lectură, cît și celor din fruntea instituției care sînt responsabili de a asigura viitorul Bibliotecilor, implicit și al Cărților, într-o epocă pînă acum incertă și nesigură pentru destinul lor. La Chișinău toate cărțile (lucrările) profesorului Ion Stoica – o spun în cunoștință de cauză – au fost citite și răsцитite... Unele dintre ele au fost lansate în lipsa Domniei Sale, dar aceasta nu slăbește din valoarea lor. După cum s-a văzut, autorul știe să ajungă la originea problemelor și să orînduiască în mod logic răspunsurile ce conduc la rezolvarea lor. Ion Stoica este omul care ne face să privim realitatea din domeniul biblioteconomic din alte puncte de vedere, pe care noi poate nici nu le intuim...”

La rîndul său, prof. univ. dr. I. Stoica a menționat că simte o imensă fericire să revadă Chișinăul, mulți colegi de la instituțiile bibliotecare din Republica Moldova cu care întreține legătura – ce-i drept, prin mijloacele contemporane de comunicare – iată de acum de aproape un deceniu. „Vin ca acasă, vin ca la amici, văzîndu-mă neîncorsetat... Mă bucură faptul că la Biblioteca Municipală lucrurile stau bine, cartea și lectura sînt la loc de cinste, iar doamna director general Lidia Kulikovski face tot posibilul ca să miște înaintea osteneala salariaților, să nu rămîna în urma cuiva...”, a spus cu discreție distinsul profesor.

Cît privește tema *Biblioteca și lectura*, dr. I. Stoica a spus că e – la prima vedere – o temă banală, dar mereu prezentă în mișcările biblioteconomice din lume. Dacă am privi lucrurile mai larg, activitatea noastră ar putea schimba modul de intrare în perimetrul cărții și al lecturii. Dar neapărat se cere o altă mo-

dalitate de abordare și de percepție a situației create în lume și la noi, acasă. Armonie nu a existat niciodată, nici în Univers, nici pe Pământ – sîntem nevoiți să trăim într-un cadru complet nearmonic... Contradicțiile și corelațiile de unitate în genere s-au schimbat în ultimul timp radical... De aceea, trebuie să privim realitatea din jur din mai multe puncte de vedere și, desigur, în alt mod... Știm că informația sporește cunoștințele, dar mai multă informație nu este totdeauna egală cu mai multe cunoștințe. La fiecare descoperire ce are loc în știință ne trezim, de obicei, cu alte necunoscute, care necesită și mai multă forță și timp pentru a le clarifica... Activitatea Clubului de la Roma – organizație nonguvernamentală internațională a savanților și oame-

nilor politici din mai multe țări ale lumii, fondată în 1968 de către economistul și businessmanul italian Aurelio Peccei – în prezent este orientată spre cercetarea problemelor globale ale contemporaneității și de formare a opiniei publice în favoarea rezolvării lor. Astfel, savanți din peste 50 de țări au realizat un șir de proiecte științifice cu genericul *Limitele creșterii*, *Omenirea la punctul crucial*, *Microelectronica și societatea*, *Scopurile omenirii* ș.a. Datele obținute au generat noi orientări în cercetarea științifică cum ar fi: modelarea globală, existența omului în lumea contemporană, valorile vieții și perspectivele omenirii, dar și altele. Conform raportului din 1972 al lui Dennis Meadows, de la Massachusetts Institute of Technology, dacă „se vor menține tendințele actuale de creștere ale populației mondiale, ale industrializării, contaminării ambientale, producției de alimente și epuizării resurselor, această planetă va atinge limitele creșterii în următorii 100 de ani. Rezultatul cel mai probabil ar fi o scădere subită și incontrollabilă atât a populației, cât și a capacității industriale”.

Prof. univ. dr. Ion Stoica ne sugerează să credem în limitele creșterii. Sîntem martori că pe Terra se termină petrolul, gazele naturale, fierul, cuprul și... trebuie să fim în căutări permanente de a le înlocui cu altceva (avem de acum, de exemplu, mori eoliene, electromobile ș.a.). Pe zi ce trece se schimbă modul de a gândi al guvernanților, care iau în calcul (trebuie să credem!) fenomenul entropiei – în fizică: mărime de stare termică a sistemelor fizice ce crește în cursul unei transformări ireversibile a lor și rămîne constantă în cursul unei transformări reversibile; în informatică: cantitatea de informație raportată la un element al mesajului transmis, iar prin generalizare: măsură care indică gradul de organizare al unui sistem. Entropic este totul – resursele energetice ale unui sistem, chiar și Universul... Unii savanți prevăd că și timpul se va termina – are și el o limită,

pe care cu greu o putem imagina... Toți sînt la curent că știința întreprinde acțiuni de altă manieră. Emergența (adică forma schimbării văzută ca o naștere efectivă a ceva cu totul nou) ne face să medităm, să cugetăm despre lucruri (inclusiv despre bibliotecă) cu totul altfel decît am făcut-o pînă acum. Biblioteca nu e o sumă de cărți (pentru ilustrare și convingere, dl profesor a propus să facem comparație cu: picătura de apă și marea, furnica și mușuroiul, albina și stupul etc.).

Care este relația sistem-subsistem? Suma componentelor subsistemelor este mai mică decît sistemul. Subsistemele trebuie să fie totdeauna în acord cu obiectul sistemului. Subsistemele educațional, politic, economic etc., dacă nu vor lucra în corelație strînsă, nu vor aduce rezultatele dorite (scontate, planificate). În lume permanent se schimbă raportul de cantitate și zone. În sec. XVII se editau circa 10 reviste, în sec. XVIII – cca 100, în sec. XIX, XX numărul lor a crescut în progresie geometrică. Pînă la urmă observăm că în ultimul timp cuvîntul scris este înlocuit tot mai des cu alte mijloace de transmitere a informației. Dacă nu citește cărți o persoană nu e mare bai, dacă nu citește o familie – la fel, dar dacă nu citește cărți o localitate (un sat sau un oraș) apar probleme, iar dacă nu citește o țară întregă – e grav de tot (astfel se explică faptul că România la unele etape ale istoriei sale își pierde orientarea), pe cînd dacă nu ar citi întreg mapamondul s-ar declanșa o catastrofă nemaipomenită... Toate nevoile vin pe capul nostru deoarece ignorăm cifrele, datele cunoscute sau nu știm nimic despre ele...

Ce este informația? După toate definițiile – o imensă necunoscută. Informația e cît toată lumea. Informația poate fi comparată cu... gravitația (cît știm despre una, atîta cunoaștem despre alta). Nu ne pare de mirare că și natura lucrează cu informația (drept exemplu pot servi cristalele unor roci care sînt compuse din forme aranjate în strictă ordine sau aceeași legitate ne-o sugerează structura unor organisme vii). Pînă la urmă informația este forța ce ține omul de realități...

Dar ce este o carte? Au existat, dar și continuă să fie diverse feluri de carte – scrise pe plăci de lut, pe blocuri de piatră, pe papirus, pe pergament... în sfîrșit, avem cărți electronice. Cu regret, nu putem da nici definiția cărții. Cele mai plauzibile definiții sînt cele metaforice: cartea este o boală învinsă (Lucian Blaga), cartea e lumina lunii rămasă pe o piatră, după ce luna a dispărut (Tudor Arghezi). Este o axiomă că fără carte nu există identitatea cititorului. Cartea și lectura nu pot fi concepute una fără alta, adică separat. O nație ce nu citește rămîne în inferioritate. Cartea nu va pieri niciodată, atîta doar că își modifică forma...

Munca informaticienilor din biblioteci este foarte dificilă. Noi trebuie să explicăm acestor specialiști ce prezintă o bibliotecă la ora actuală și împreună cu ei să definim produsele pe care ni le-am propus să le elaborăm. Fără bibliotecă lectura e inimaginabilă și nici nu poate fi dezvoltată... Misiunea noastră trebuie să fie clară și înțeleasă de fiecare specialist al sistemului bibliotecar. E foarte important să găsim acele elemente ce ne trimit la... a cugeta altfel privind evoluția domeniului. Sistemul nostru este plin de concepții învechite, bibliotecile nu trebuie să se ocupe doar de probleme superficiale... Ideea lui Ranganathan că biblioteca este mereu în dezvoltare e o idee genială... Bibliotecile au favorizat cultura din Antichitate pînă în zilele noastre și astfel trebuie să rămîna în continuare...

Prof. univ. dr. I. Stoica a avut amabilitatea de a răspunde la un șir de întrebări puse atât de bibliotecarii din municipiul Chișinău, cât și de cei din provincie. Acestea s-au referit la: păstrarea identității instituțiilor bibliotecare; relația cultură – bibliotecă – sistem; problema bibliotecilor universitare; soarta cărților (și a altor documente) adunate în biblioteci, dar nesolicitate de cititori; completarea bibliotecilor, moduri de formare a colecțiilor; abonarea la ziare și reviste; „bătălia” pentru resursele financiare; crearea depozitelor naționale de carte; chestiuni de cercetare în cadrul bibliotecilor ș.a.

Dr. Lidia Kulikovski a menționat pe drept cuvânt că prof. I. Stoica ne-a pus serios pe gânduri... Dumnealui a mers de la concept la concept ca să ne demonstreze că biblioteca în societatea contemporană are viitor – printre altele, acest deziderat îl demonstrează și sondajele efectuate în ultimul timp la BM „B.P. Hasdeu”. Principiul cantității (de cărți, cititori etc.), care se aplica pînă la 1991, nu mai e pe ordinea zilei. Google-ul ne face să fim alții decît cei ce am fost cu două decenii în urmă. „Ne urmărește criza identitară, de aceea ce ne-a spus prof. I. Stoica ne va fi de ajutor în activitatea de zi cu zi. Profesorul de la București e un om cu idei îndrăznețe, fără exagerare dumnealui este Umberto Eco al nostru, al românilor”, a încheiat L. Kulikovski înmînîndu-i distinsului profesor drept cadou un pix admirabil (pentru a-și scrie cărțile) și „Mărul contribuției” (împreună cu *Certificatul*) pentru colaborarea fructuoasă pe parcurs de mai mulți ani la revista *BiblioPolis*, care a sărbătorit de curînd 10 ani de la fondare.

Prof. univ. dr. I. Stoica a mulțumit asistența pentru atenția cu care a fost ascultat și a promis că va colabora și în continuare cu revista de biblioteconomie și științe ale informării *BiblioPolis*, pe care, de altfel, o citește cu plăcere, fiindcă e redactată de o echipă de adevărați profesioniști.

(*BiblioPolis*, 2012, nr. 1)

Radmila Popovici-Paraschiv, o speranță a literelor basarabene

Pe 22 iunie 2012, tocmai cînd planeta Pămînt se găsea la cea mai mare depărtare de Soare, avînd loc solstițiul de vară (cea mai lungă zi și cea mai scurtă noapte a anului), tînăra poetă Radmila Popovici-Paraschiv a găsit de cuviință să mîngîie sufletul cititorilor săi cu lansarea unui nou volum de versuri intitulat *EvAdam*, pe care a scris: „Se dedică Evelor și Adamilor care m-au zidit pentru a evada într-un sfîrșit...” Placheta a fost tipărită la Editura „Gunivas” în condiții grafice excelente, fiind ilustrată de artistul plastic Teodor Buzu și prefațată de criticul literar Aliona Grati, care și-a exprimat astfel atitudinea față de autoarea ce se află la început de cale: „Prinzîndu-ne cu volumul de debut *Mi-s* (Pрут Internațional, 2008) în zigzagul tensionat al întrebărilor fundamentale – «mi-s», ori «nu...sss», Radmila Popovici-Paraschiv ne bucură cu o nouă inițiativă creativă. Poeta nu a spus totul despre sine și insistă să ne plimbe în universul frămîntărilor ei feminine, oferindu-ne noi spectacole imagistice despre jocul între certitudini și nesiguranțe. Ansamblul volumului susține, deci, o eficientă dualitate, sugerată

și de cele două părți tematic simetrice, care jalonează două atitudini lirice mai vizibile. «Femeia de zi», «Femeia de noapte» trimit involuntar la o perspectivă antropologică și nu oricare, ci la cea expusă de Gilbert Durand în *Structurile antropologice ale imaginarului*, inițiind discuția în jurul celor două regimuri ale imaginilor – «diurn» și «nocturn» – ce le generează simbolismul și retorica.”

Jurnalistul **Vlad Pohlă**, ca moderator, a remarcat că Biblioteca Municipală „B.P. Hasdeu”, în aceste vremuri de criză economică, politică etc., ține cadența prezentând manifestări culturale de valoare, iar puteri ne dau acele spirite românești care au poposit în actuala Sală de lectură cu mulți ani în urmă: Bogdan Petriceicu Hasdeu, Nicolae Iorga, Constantin Stere, George Enescu, George Topîrceanu ș.a. Radmila Popovici-Paraschiv, care se prezintă la BM de acum la a doua lansare de carte, ne dă întâlnire de data aceasta cu trei muze: a poeziei, picturii (graficii) și muzicii. Totodată, noua carte este o „coproducere româno-cehă”, avînd în vedere faptul că ilustrațiile pentru poemele Radmillei au fost făcute cu multă inspirație de conaționalul nostru Tudor Buzu, stabilit de un sfert de veac în Cehia. Conlucrarea aceasta este evident apreciată și de Ambasada Republicii Cehe la Chișinău – o instituție admirabil de sensibilă la evoluția societății basarabene după 1991. După prezentarea „unui portret” al cărții *EvAdam*, Vl. Pohlă a menționat că drumul poetei în literatură este bine configurat, dovadă sînd cele două cărți de poezie veritabile.

Prefațatoarea proaspătului volum de versuri, **Aliona Grati**, a recunoscut că lansarea acestuia are loc într-o atmosferă ideală, plină de cordialitate, în prim-plan venind culorile alb-negru ale capitolelor *Femeia de zi* și *Femeia de noapte*. Amintindu-ne de semnificația culorilor menționate mai sus, criticul literar a mutat accentul pe corespondența poezie-grafică-muzică. Autoarea scrie o poezie socială, dar în mare parte ea este lirică, cu trăiri interne deosebite, cu o liniște sufletească și un univers propriu tinereții. Tema femeii și feminității este obsedantă. Putem spune că intersecția celor trei muze în continuitate se prefigurează cu certitudine.

Aflată la răscrucea mileniilor, poezia basarabeană nu duce lipsă nici de autori buni, nici de autori modești sau chiar banali. De aceea, criticul literar **Mircea V. Ciobanu** a recunoscut, spre uimirea unora, că a criticat cartea precedentă (de debut) a R. Popovici-Paraschiv pentru lipsa de dexteritate, dar *EvAdam* diferă de cea dintîi prin mai multe subtilități scriitoricești. În *EvAdam* criticul literar a găsit o poezie antrenantă, în cheie manieristă sau onirică, practică mult mai bine decît de alți condeieri. Totodată, poezia R. Popovici-Paraschiv e sonoră și muzicală avînd o construcție durabilă.

Pictorul și graficianul **Teodor Buzu**, care nu e la prima carte ilustrată – și în Cehia, unde trăiește, și la baștină, în Basarabia –, a ținut să afirme că „unde pune artistul mîna, pune și Dumnezeu mila”. Dumnealui a observat un lucru rar: autoarea seamănă cu poezia sa, e o natură gemene cu vraja cuvîntului scris. Cartea *EvAdam* depășește procedeele de provincialism și constituie o sublimare a două culturi: română și cehă. „Faptul că autoarea este criticată, înseamnă că poezia ei este bună”, a conchis artistul plastic.

În continuare a luat cuvîntul Ambasadorul Republicii Cehe la Chișinău **Jaromir Kvápil**, care, într-o română perfectă, a vorbit despre relațiile culturale dintre

țara pe care o reprezintă și Republica Moldova, menționînd că raporturile dintre cehi, slovaci și români sînt vechi, durabile și eficiente, amplificîndu-se deosebit din perioada interbelică, pe cînd statul ceh și cel român aveau frontieră comună, în Carpați – un amănunt semnificativ, dar neglijat sau chiar dat uitării acum, cu regret. Ne dăm bine seama că pe drumul spre Uniunea Europeană noi avem nevoie anume de susținători precum este Excelența Sa.

Apelînd la imagini artistice, la cuvinte cu sens figurat și metafore, poetul creează o simfonie a propriei inimi. Această creație este o undă de lumină a sufletului, o suferință neînțeleasă sau un gînd enigmatic venit spre a schimba realitatea înconjurătoare. În fine, poezia e o dăruire de sine – ceea ce descoperim și la autoarea noastră. Poate asta a făcut-o pe poeta **Claudia Partole**, să rostească o constatare extravagantă precum că în această zi toridă de vară... „iată că ne scaldăm în poezie!”. Cehia a fost prima țară pe care a vizitat-o poeta „ieșind din jungla comunistă”. Tot în Cehia a început să-și scrie visele... Plecat de acasă, T. Buzu a depășit niște nostalgii, a descoperit un altceva ce îl face să se simtă în Cehia ca acasă. Poezia Radmillei Popovici-Paraschiv este neordinară, sufletul ei e plin de poezie, asemănarea despre care s-a vorbit mai sus vine din sinceritate. Autoarea rezistă să facă față rigorilor creației într-o realitate dură, depășește naivitatea și este regizorul propriilor imaginații. Lecturînd cartea uneori nu știi la ce să te aștepți, nu știi prin ce o să te minuneze tînăra pătimașă de scris, care deseori revine la unele momente mai semnificative și mai importante din viața sa. „Vreau să spun că părem a fi ridicoli în acest timp plin de tumult, de agitație dacă analizăm evenimentele ce se petrec în jur, iar unii se apucă și scriu... poezii. Sîntem bucuroși de ceea ce fac aceste ființe neastîmpărate și le încurajăm să creeze în continuare...”, a constatat scriitoarea C. Partole, cea mereu dispusă să îndrume tineretul.

Pentru poetul **Arcadie Suceveanu**, președintele Uniunii Scriitorilor din Moldova, creația protagonistei noastre a făcut impresia de evoluție, de o mișcare

continuă în spațiul literelor, de o poezie a stărilor lirice ce atestă o extraordinară dexteritate. Poeta are o forță uimitoare de a improviza, și-a găsit linia și acordurile proprii – cuvintele, aranjîndu-se în mod armonios, emoționează, bat spre expresionism prin culorile lor ușor deformate. O prinde bine parabola, ideile ies la suprafață dînd

impresia de o compoziție bine conceptualizată. Se vede că lecturile serioase o fortifică. Punând preț pe o copie a sentimentului, poeta tinde să se alinieze cu alții, dar este capabilă de noi performanțe – asta ne va demonstra, cu siguranță, viitorul. A. Suceveanu i-a dorit succese și mai departe, noi cărți și noi descoperiri în tainițele cuvântului scris.

Cei obsedați de creația poetică trăiesc o lume aparte – iată că și poetul, prozatorul, dramaturgul și publicistul **Dumitru Crudu** a observat că și componența celor adunați în sală e o oglindă a cărții pusă în discuție. Textele sînt bune pentru a deveni cîntece – sînt filozofice, sociale, dar, în același rînd, destul de lirice (cu diferite situații legate de boală sau de dispoziții înăbușitoare din interior, de alte stări sufletești tensionate). Evadarea în poezie e o stare firească a poetei, care devine pînă la urmă o citadelă a ei. Nu e greu să depistăm detaliile artistice, în care de fiecare dată se pune accentul pe logică. D. Crudu a îndemnat-o pe colega de breaslă să-și continue linia jocului nelimitat al fanteziei și să ne încînte cu noi poezii.

Nu orice scrieri literare, ce apar în ultima vreme ca ciupercile după ploaie, sînt gustate cu plăcere de consumatori, adică de cititori, dar **Nina Corcinschi**, critic literar, a fost frapată la început de designul copertei, apoi și de poezia care, dincolo de unele stîngăcii, convinge prin fiecare detaliu artistic și metaforă drăguță. Se anunță o poetă adevărată, care e în afara modei și prin aceasta își asumă un risc de a nu fi înțeleasă de generația sa. Poezia R. Popovici-Paraschiv e fără stringențe, fără declaratisme, fără sarcasm tăios, vine din interior și anunță bucuria de a trăi viața unei femei. Totodată, versurile sînt cantabile și îl ademenesc chiar și pe cititorul care nu are un cult al poeziei.

Andrei Burac, poet, prozator și dramaturg, a reiterat că R. Popovici-Paraschiv pășește pe mai multe căi incompatibile și se descurcă de minune, fapt pentru care trebuie să fie încurajată. „M-a impresionat prefața cărții, iar la lectura versurilor am căutat în dicționar explicarea unor cuvinte necunoscute mie”, a menționat A. Burac, amintindu-și apoi de întîlnirea cu Václav Havel, scriitor și președinte al Republicii Cehe, cu alți oameni de cultură din țara prietenă, al cărei guvern este foarte atent la mersul evenimentelor din republica noastră. „Din păcate, în ultimul timp nu se prea vede rîvna noastră să comunicăm cu lumea din exterior care binevoiește să ne susțină în mersul nostru spre Uniunea Europeană”, a spus cu dojană scriitorul.

Autoarea plachetei de versuri *EvAdam* – **Radmila Popovici-Paraschiv** – nu a pregătit de acasă un comunicat special, dar a mulțumit destinului că i-a trimis în cale anume pe acei oameni care o iau încetișor de mîină și o duc în direcția aleasă ridicînd-o tot mai sus – cu o treaptă, cu două, pe an ce trece... Și-a exprimat recunoștința față de părinți – de dragul lor face numai lucruri frumoase, așa cum a fost învățată – și față de familie care nu o împiedică să se ocupe cu ceea ce i se potrivește cel mai bine. A mulțumit, de asemenea, prietenilor, pentru încredere și sinceritate, lui Teodor Buzu pentru ilustrațiile excelente (ale căror titluri au coincis întocmai cu titlurile poeziilor!), compozitorului Marian Sîrcea pentru melodiile înduioșătoare (în ce capcană ne prinde uneori muzica!), tuturor criticilor și, îndeosebi, Alionei Grati pentru prefață și cuvintele de susținere, lui

Vlad Pohilă, cel care a acceptat aventura lansării, adunînd atîția pasionați de poezie într-o zi excesiv de călduroasă și cel care mereu îi arată greșelile cînd e cazul, făcînd aceasta destul de diplomatic, politicos că nu poți să te superi pe el. A spus poeta cuvinte de grațitudine și administrației BM „B.P. Hasdeu”, Departamentului relații cu publicul, pentru oferirea spațiului și găzduirea tuturor celor care nu au ratat o întîlnire neobișnuită cu frumosul și mirificul în deplinul înțeles al cuvintelor, adică acelea despre care spunea, în sec. XIX, scriitorul rus Fiodor Dostoievski că vor salva lumea. R. Popovici-Paraschiv a mărturisit că nu dorește și nu are intenția să adere la niciun curent literar contemporan, dar vrea, pur și simplu, să scrie poezii tot mai frumoase pentru cititorii săi, iar ei – dacă vor binevoi – să-i fie alături întotdeauna la bine și la rău. Drept confirmare a atașamentului față de marele public poeta a recitat versuri din noul ei volum.

Au ținut sala cu respirația oprită actrii **Daniela Burlacu** (poezia *Tangou*), **Iurie Gologan** (*Lingura*), **Anișoara Bunescu** (*Ușoară, Cana, Fă-mă!*), și tinerile interprete **Audri Bârcă** (cîntecul *Doina*), **Nicoleta Gavriliță** (*De tristețe*) și **Elena Demirdjian** (*În ochii tăi*), cu acompaniamentul la pian al maestrului Marian Stîrcea.

Pentru Mihai Eminescu, cel mai mare poet al românilor, poezia este „trandafirul ce crește în potir de aur”, pentru Bogdan Petriceicu Hasdeu, scriitor și savant notoriu, patronul spiritual al Bibliotecii Municipale din Chișinău, poezia este „căsătoria realității cu idealul, în sufletul poetului”, pentru Grigore Vieru, cel iubit de toți copiii și maturii scumpei noastre Basarabii, poezia este „secretul creierului scăpat din gura inimi”, iar pentru Radmila Popovici-Paraschiv – „bucata / mărului rămasă / pe bătrîna masă / tot mai rar mișcată” sau „o pană / de privighetoare / ce-a știut să zboare / cu un spin în rană!” (*Fă-mă!*). În ultimă instanță, e ceva diferit de ceea ce a fost pînă la ora actuală. Nu vom scăpa din vedere amănuntul că poeta e la începuturi și, cum se spune, e la etapa alegerii neghinei de grîu sau viceversa – a grîului de negină. Îi dorim să-și lărgească mediul său de comunicare, să-și experimenteze fără frică pana (de privighetoare!) în diverse specii ale genului liric și să vină cît mai curînd în fața noastră cu un nou buchet de poezii, desene și melodii fermecătoare.

(*BiblioPolis*, 2012, nr. 3)

Săptămîna aniversară la BM „B.P. Hasdeu”

În perioada 15-21 octombrie a.c., Biblioteca Municipală „B.P. Hasdeu” a îmbrăcat straie de sărbătoare. Motivul: împlinirea a 135 de ani de la fondare. Programul de mobilizare totală a tuturor subdiviziunilor BM a cuprins un șir de manifestări culturale: conferințe, colocvii, discuții-dezbateri, lansări de carte și reviste, expoziții de carte și fotografii, recitaluri de poezii și cîntece etc. Acestea, de o eleganță impunătoare, s-au desfășurat în toate cele 30 de filiale ale ei din capitala republicii noastre.

Înființată pe 19 octombrie 1877, cu un fond de peste opt mii de cărți, în prezent BM „B.P. Hasdeu” dispune de o colecție de peste un milion de volume și se numără printre cele mai importante și mai solicitate biblioteci din Chișinău. Ea

este un popularizator și un factor stimulator important al culturii din republică, deoarece ține în permanență legătura cu beneficiarii ei, satisfăcând nevoile și aspirațiile lor prin modificarea permanentă a cerințelor actuale de lectură și de prestare a serviciilor. BM și bibliotecarii (colaboratorii) ei sînt responsabili de a oferi chișinăuienilor tot ce a acumulat mai bun societatea noastră pe parcursul mai multor secole de dăinuire pe vechile teritorii ale strămoșilor noștri daci.

Pe parcursul săptămînii sus-menționate ne-au onorat cu prezența lor invitații speciali: scriitorul **Mihai Vakulovski**; jurnalistul, prezentatorul de televiziune **Cristian Tabără** (București); criticul și istoricul literar, acad. **Mihai Cimpoi**; directorul Editurii „Cartier” **Gheorghe Erizanu**; directoarea Bibliotecii Județene „Duiiliu Zamfirescu” Vrancea dr. **Teodora Fîntînar** (Focșani) și veteranul bibliografiei basarabene contemporane **Ion Șpac**.

* * *

Luni, 15 octombrie

La Filiala „O. Ghibu” a avut loc colocviul *Imaginea bibliotecii inside și outside* (moderator: Lidia Kulikovski, director general al BM „B.P. Hasdeu”).

Au fost prezentate comunicările *Preocupările de branding în activitatea BM* de Genoveva Scobioală, manager, Departamentul marketing, și *Vizibilitatea Bibliotecii Municipale în spațiul profesional* de Tatiana Coșeriu, director adjunct al BM. Au intervenit cu luări de cuvînt Vera Osoianu, director adjunct, Biblioteca Națională a RM, Eugenia Bejan, director adjunct, Biblioteca Națională pentru Copii „Ion Creangă”, Iulia Tătărescu, șef departament, Biblioteca Republicană Științifică Agricolă.

Au fost lansate volumele *Casa verde: 16 tineri poeți și prozatori basarabeni* (Filiala „Ștefan cel Mare și Sfînt”); *Meloepe pentru mileniul trei* (Filiala „Onisifor Ghibu”); *Bibliodoteca* de Mihail Vakulovski; *Morții mă-tii* de Cristian Cosma. Au prezentat: dr. Lidia Kulikovski, director general al BM; Dumitru Crudu, director, Filiala „Ștefan cel Mare și Sfînt”; dr. Vitalie Răileanu, director, Filiala „Onisifor Ghibu”; Alexandru Vakulovski, scriitor, publicist; Cristian Cosma, scriitor, editor, Editura „Casa de Pariuri Literare”, Moni Stănilă, poetă, publicistă.

În scuarul de la monumentul domnitorului Ștefan cel Mare și Sfînt a fost desfășurată expoziția de fotografii *Biblioteca Municipală „B.P. Hasdeu” – 135 ani de la fondare* a maestrului fotograf, conf. univ. dr. în economie Vasile Șoimaru.

Pe Facebook utilizatorii au avut ocazia să participe la concursul *Cunoașteți Biblioteca Municipală „B.P. Hasdeu”?*

Pentru cei ce se interesează mai mult de BM pe pagina *Echipa „Hasdeu”* (www.hasdeu.md/informatii_profesionale/index.html) a instituției noastre au fost afișate „lecțiile zilei”: *Biblioteca Municipală „B.P. Hasdeu”: 135 ani – inovare, dezvoltare, viitor* (L. Kulikovski) și *Logoul Bibliotecii Municipale „B.P. Hasdeu”: ce și cum?* (G. Scobioală).

Manifestarea a atras circa 150 de participanți.

Marți, 16 octombrie

În incinta aceleiași filiale a avut loc conferința *Modelul experiențial de atragere și loializare a utilizatorilor*, susținută de Lidia Kulikovski, director ge-

neral al BM „B.P. Hasdeu”. A urmat dezbaterea postconferință: **REcîștigarea și loalizarea utilizatorilor** (moderatori: dr. Lidia Kulikovski, director general al BM, și Vera Osoianu, director adjunct al BNRM).

Au intervenit: Elena Dabija (CAIE), Natalia Corghencea (Filiala Traian), Adriana Mihalache (Filiala „I. Mangher”), Margarita Șcelcicova (Filiala „M. Lomonosov”), Cristina Mamaiscaia (Filiala „Maramureș”), Elena Butucel (Filiala „Ovidius”).

Au atras atenția bibliotecarilor lansarea volumelor: **Biblioteca XXI: management & marketing** de Gheorghe Buluță și Octavian Mihail Sachelarie; **Bibliologi români: dicționar** de Gheorghe Buluță, Victor Petrescu și Emil Vasilescu; **Ghidul utilizatorului**. Au prezentat cărțile de specialitate: dr. Lidia Kulikovski, director general al BM; dr. Iurie Colesnic, șef, Serviciul studii și cercetări, Geneveva Scobioală, manager, Departamentul marketing.

Televizionalistul, directorul Departamentului de film de la TVR 1 **Cristian Tabără** a susținut conferința **Lectură. Cultură. Identitate**. În emisiunile sale televizate C. Tabără susține dezbaterile de idei pe marginea cărților valoroase și relevante. Revigorarea lecturii – prin toate metodele și mijloacele pe care ni le pune contemporaneitatea – reprezintă o urgență primordială atât pentru România, cât și pentru Republica Moldova. De data aceasta, maestrul C. Tabără s-a referit la carte prin prisma toleranței – în accepția creștină a termenului – dintre oameni, categorii sociale, națiuni, țări.

„Lecția zilei” – *Loalizarea utilizatorului. Practici ale Bibliotecii Municipale „B.P. Hasdeu”* (L. Kulikovski).

Au fost înregistrați aproape 120 de participanți.

Miercuri, 17 octombrie

Tot la instituția patronul spiritual al căreia este omul de cultură și patriotul român Onisifor Ghibu a avut loc colocviul **Scriptorul, editorul, profesorul, societatea civilă – partenerii bibliotecii în formarea și consolidarea deprinderilor de lectură ale cetățenilor** (moderatori: dr. Vitalie Răileanu, director, Filiala „O. Ghibu”, și Dumitru Crudu, director, Filiala „Ștefan cel Mare și Sfint”).

Au luat cuvîntul **Vladimir Beșleagă**, scriitor; acad. **Nicolae Dabija**, poet, prozator, publicist; **Emilian Galaicu-Păun**, poet, traducător; și dr. conf. univ. **Victoria Fonari**, USM. S-a pus în discuție raportul scriitor (autor) – cititor, lecturile suplimentare ale adolescenților, problemele lexicului din scrierile contemporane, politica editării cărților, modalități de a scurta calea cărții de la editură la beneficiar, completarea bibliotecilor școlare cu literatură în limba

română, comunicarea prin bloguri și alte mijloace oferite de internet, remunerarea muncii bibliotecarilor ș.a.

Într-o atmosferă distinsă a urmat conferința *Enciclopedismul lui Mihai Eminescu*, susținută de criticul și istoricul literar acad. **Mihai Cimpoi**, unul dintre cei mai vechi și mai fideli parteneri și prieteni ai BM. Enciclopedismul lui Mihai Eminescu este o temă vastă. Cel mai mare poet al românilor este un caz de enciclopedism unic în lume. A fost ca model în multe științe: în filozofie, istorie, sociologie, economie, matematica, fizică, astronomie ș.a. Cunoștea mai multe limbi, consulta ziare din mai multe țări. Vroia să cunoască întreg Universul. A fixat în pătrate, sfere, ecuații cunoștințele sale. Intuiția l-a dus departe, depășind timpul în care a trăit... Dicționarul enciclopedic al acad. M. Cimpoi, elaborat de curînd, va completa, va îmbogăți *Eminesciana* contemporană. Administrația BM i-a acordat distinsului eminescolog o *Diplomă de excelență „Summa cum laude”* pentru contribuții excepționale la apărarea, promovarea și dezvoltarea valorilor spirituale românești la est de Prut, inclusiv prin fructuoase colaborări cu rețeaua și angajații BM „B.P. Hasdeu”.

Marcînd evenimentul aniversar de 135 de ani de la fondarea BM, directorul general al BM dr. Lidia Kulikovski i-a menționat pe **cei mai buni parteneri și donatori** ai instituției, cărora li s-au înmînat trofee și certificatele corespunzătoare.

Printre partenerii devotați Bibliotecii Municipale „B.P. Hasdeu” se numără: Catedra de biblioteconomie și asistență informațională, USM; editurile „Litera” și „Știința”; Casa Editorial-Poligrafică „Bons Offices”; Redacția literară a TVM, ziarele *Literatura și arta* și *Timpul*; SA „Moldpresa”; Centrul de zi și activități „Start” pentru persoane cu dizabilități de intelect; Clubul Internațional de training și formare profesională; Casa-muzeu „A.S. Pușkin”; Societatea „Prosvita – Taras Șevcenko”; Unitatea militară nr. 1001 a trupelor de carabinieri; Valentina Butnaru, președintele Societății „Limba Noastră cea Română;” Zinaida Izbaș, redactor-prezentator, Radio Moldova; Alexandra Tănase, Liceul Teoretic „Gaudeamus”; Larisa Nuță, Liceul Teoretic „Ștefan cel Mare și Sfînt”; Eugenia Budău, Liceul Teoretic „N. Iorga”; Oxana Bondarciuc, președintele Societății „Primăvara Poloneză în Moldova”; Tudor Zbârnea, director, Muzeul Național de Arte Plastice; Mihai Ursu, director, Muzeul Național de Etnografie și Istorie Naturală; dr. hab. Eugen Sava, Muzeul Național de Arheologie și Istorie a Moldovei; părintele Viorel Cojocar, Biserica „Sf. Apostoli Petru și Pavel”; Ninela Caranfil, Artistă a Poporului; Paulina Zavtoni, Artistă a Poporului; dr. în economie Vasile Șoimaru, maestru fotograf; Ștefan Popa, pictor, grafician; Nicolae Rusu, scriitor; Iulian Filip, poet; ș.a.

Cei mai buni donatori au fost desemnați: editurile „Gunivas” (director Nicolae Guțanu), „Magna-Princeps” (director Ioan Mănăscuță), „Bibliotheca” (Țirgoviște); Fundația Cărții (director Claudia Balaban); criticul și istoricul literar acad. Mihai Cimpoi; membrul corespondent al AȘM, dr. hab. în istorie Valeriu Pasat; Sasha Lupescu, scriitor, cineast (România), ș.a.

Tatiana Borodatî, bibliotecar principal, Departamentul marketing, a prezentat bilanțul concursului *Creativitatea bibliotecarilor și a utilizatorilor: carte și bibliotecă (lucrări manuale)*. Juriul (Victoria Rusu, meșter popular, președinte; membri: L. Kulikovski, L. Pânzaru, T. Coșeriu, G. Scobioală), în urma

examinării lucrărilor prezentate, a adoptat în unanimitate decizia de a acorda următoarele premii:

- Premiul I – Veronica Potâng (800 lei);
- Premiul II – Tamara Lungu (600 lei);
- Premiul III – Diana Taran (400 lei).

Au fost acordate și 10 premii de încurajare a câte 200 de lei pentru fiecare obiect prezentat: Mila Șeremet și Alexandra Belih; Tatiana Borodatii, Elena Be-leuță, Alexandra Cristea, Angela Todită, Nadejda Mateciuc, Ludmila Cetvericov, Dașa Cuba și Marina Vornic, Irina Gorbaciov, Nina Bejan ș.a.

„Lecția zilei” prezentă pe pagina web – *Concursuri: metode inovative de creare și consolidare a identității* (G. Scobioală).

Serviciul corespunzător a înregistrat 110 participanți.

Joi, 18 octombrie

La Biblioteca Publică de Drept cei prezenți au asistat la talk-show-ul ***Biblioteca 3.0*** (moderatori: Ludmila Pânzaru, director adjunct al BM, și Carolina Gâscă, bibliotecar principal, CID „Chișinău”).

Au răspuns invitației să participe în dezbateri Victor Ciobanu, cineast, și Nicolae Apostu, blogger (virtual).

Întrebările adresate participanților au fost următoarele:

1. *Considerați că fenomenul 2.0 a contribuit la eficientizarea bibliotecii? În prezent se vorbește deja despre **Web 3.0, Biblioteca 3.0**. Cum vedeți evoluția bibliotecii în acest context?*

2. *Problemele abordate de biblioteci pe bloguri, rețele sociale sînt relevante pentru societate?*

3. *Ce ar trebui să facă bloggerii din biblioteci pentru a atrage o mai mare audiență?*

4. *Bloggerii sînt numiți deja a cincea putere în stat. Din cele ce ați scris pînă acum, ce a avut o rezonanță deosebită în societate?*

Comunitatea biblioteconomică a fost receptivă, punînd în discuție problemele cu care se confruntă la ora actuală instituțiile bibliotecare și, desigur, bibliotecarii în activitatea lor zilnică, deloc ușoară cînd pe deasupra mai bîntuie vînturile crizei economice mondiale. Au ținut să-și expună părerile și sugestiile: dr. Lidia Kulikovski, director general al BM; Vera Osoianu, director adjunct, Biblioteca Națională a RM; dr. Nelly Țurcan, prodecan, Facultatea de jurnalism și științe ale comunicării, USM; Eugenia Bejan, director adjunct, Biblioteca Națională pentru Copii „Ion Creangă”; Tatiana Baltag, șef oficiu, CID „Chișinău”; Irina Tutun, bibliotecar principal, Filiala „L. Rebreanu”; Gabriela Bulduma, șef serviciu, CID „Chișinău”; Lucreția Picui (Pitești), Corina Apostoleanu (București).

Ne bucură faptul că de acum la BM „B.P. Hasdeu” avem elemente de Biblioteca 3.0 (cu toate că în republică există biblioteci care nu sînt nici 1.0). Fenomenul a transformat activitatea BM, ea devine o instituție umanocentrică. Dacă Biblioteca 2.0 se axează pe socializare, apoi Biblioteca 3.0 – pe conținut, fiind bazată pe tehnologiile modernizate. Crearea conținuturilor va deveni în curînd problema primordială a bibliotecii noastre (concepută cu o nouă viziune). Bibli-

oteca nu se va implica în politică, ci în educație, cultură; în necesitățile personale și sociale ale chișinăuienilor. Scopul bibliotecarilor este să facă viața concetățenilor noștri mai plină.

În aceeași zi au fost anunțate totalurile concursurilor 1) de videoclipuri **Biblioteca Municipală „B.P. Hasdeu” – Biblioteca 3.0** și 2) **Cel mai bun blog al anului în rețeaua BM** (moderator: Ludmila Pânzaru, director adjunct al BM).

Juriul concursului de videoclipuri, format din Victor Ciobanu, cineast, președinte, și membrii: L. Kulikovski, L. Pânzaru, Vl. Pohilă, V. Rusnac și V. Rusu, a decis să se acorde:

- Premiul II – Filialei „L. Rebreanu” (600 lei);
- Premiul III – Filialei A. Donici (400 lei).

Cu premii de încurajare (a câte 200 lei) s-au ales: filialele „A. Mickiewicz”, N. Titulescu, A. Russo. Premiul I nu a fost acordat.

Doritorii să vizioneze videoclipurile le pot accesa pe pagina *Echipa „Hasdeu”* sau pe contul BM de pe YouTube.

Concursul *Cel mai bun blog al anului în rețeaua BM* a fost organizat pentru prima dată. La categoria *Cel mai creativ blog* au învins, conform datelor juriului format din L. Kulikovski, președinte, și membrii: L. Pânzaru, T. Coșeriu, M. Harjevschi, Vl. Pohilă și V. Rusu:

- Premiul II – Filiala „Maramureș” (600 lei);
- Premiul III – Biblioteca „I. Mangher” (400 lei).

Premiul I nu a fost acordat. Filiala „Ștefan cel Mare și Sfânt” a obținut un premiu de încurajare (200 lei).

La categoria *Cel mai profesional blog* câștigători au devenit:

- Premiul I – CID „Chișinău” (1000 lei);
- Premiul II – Biblioteca de Arte „Tudor Arghezi” (800 lei);
- Premiul III – Centrul de Informare Europeană (600 lei).

Premii de încurajare (a câte 200 lei) au revenit: CAI Eminescu, filialelor „L. Rebreanu”, „A. Mickiewicz” ș.a.

Cu mult interes a fost ascultată prelegerea **Cărți și lectură**. A conferențiat **Gheorghe Erizanu**, scriitor, editor, director al Editurii „Cartier”. E important la ora actuală ca bibliotecile să știe cum să-și păstreze activitatea. În ultimii ani valorile s-au depreciat, altele s-au distrus. Cărțile bune au rămas marginalizate. Pentru a atrage la lectură copiii și adolescenții trebuie să cunoaștem felul lor de a fi, de a interacționa cu maturii. Dacă bibliotecile nu dețin în colecțiile lor cărțile care îi pot atrage pe aceștia în sălile de lectură, nu vom obține rezultate îmbucurătoare la acest capitol.

„Lecția zilei” prezentă pe pagina web – *Biblioteca Municipală 3.0* (L. Pânzaru).

Au participat 100 de persoane.

Vineri, 19 octombrie

Hotelul „Codru” (Sala Albă) a găzduit participanții la conferința **Inovare pentru viitor: REgîndire, REdesign, REvitalizare, REinventare, RECîștigare** (moderator: Lidia Kulikovski, director general al BM „B.P. Hasdeu”).

Au prezentat comunicări: dr. **Lidia Kulikovski** (*Biblioteca Municipală „B.P. Hasdeu” – o zidire colectivă, o instituție edificatoare a Chișinăului*); **Elena Butucel**, director, Filiala „Ovidius” (*Fortificarea și consolidarea sistemului comunicării „Adolescentul & cartea”*); **Ludmila Corghenci**, director adjunct, DIB ULIM (*Parteneriate, colaborări, comunicare profesională – motivare, interese și impact*); dr. **Nelly Țurcan**, prodecan, Facultatea de jurnalism și științe ale comunicării, USM (*Biblioteca publică în mediul digital: provocări și strategii de supraviețuire*); **Valentina Topalo**, șef serviciu, Biblioteca Științifică a Universității de Stat „A. Russo”, Bălți (*Colaborări creative internaționale în beneficiul universitarilor bălțeni*); Liliana Juc, șef oficiu, Filiala „Târgoviște” (*Cluburile de lectură – modalitate de educare a lecturii la Filiala „Târgoviște”*); Aliona Vîrlan, director, Biblioteca de Arte „T. Arghezi” (*Filiala de Arte „T. Arghezi” – platformă pentru valorificarea și promovarea artei și culturii basarabene*); Natalia Mușet, bibliotecar, Centrul de Informare Europeană (*Clubul „Euro-pragmaticii” – o cale mai simplă de integrare a tinerilor din Republica Moldova în familia europeană*); Tatiana Ischimji, bibliotecar principal, Filiala „I. Mangher” (*Cartea veche și rară – patrimoniul cultural al poporului evreu*); Vlad Pohilă, șef, Serviciul redacțional (*Educarea culturii scrisului la bibliotecarii Bibliotecii Municipale*).

În 135 de ani de existență, prin tradiție și inovație, prin neobosită căutare, BM „B.P. Hasdeu” s-a transformat și se deosebește de celelalte instituții similare. Ea a păstrat vie activitatea bibliotecară în cele mai nefaste vremi și cu siguranță că își va continua cursul dat, fiindcă este cel corect. Aspirațiile BM au fost întotdeauna de a fi o instituție modernă. Toate s-au reușit prin contribuții ale bibliotecarilor, care au muncit pentru a înmulți performanțele ei (cifrele indicatorilor sînt o dovadă grăitoare!). Există spațiu de manevră pentru fiecare. BM „B.P. Hasdeu” este o echipă puternică, rămîne numai să o păstrăm pentru viitorul nostru care vine destul de tumultuos. Să ne ținem de cuvînt, fiindcă biblioteca totuși este o minune a lumii.

În Sala Roz a hotelului au fost expuse cele 18 postere-proiecte și 30 de postere-comunicări ale colaboratorilor noștri. Juriul a fost compus din: N. Țurcan (președinte), L. Pânzaru, T. Coșeriu, G. Scobioală. Învingătorii, care au elaborat postere-proiecte s-au dovedit a fi:

- Premiul I – Margarita Șcelcicova, Filiala „M. Lomonosov” (1000 lei);
- Premiul II – Oxana Andreev, Filiala „A. Mickiewicz” (800 lei);
- Premiul III – Tatiana Hristova, Filiala „I. Mangher” (600 lei).

Premiile de încurajare (a cîte 300 lei) au revenit următorilor bibliotecari: Parascovia

Onciu, Filiala „Transilvania”; Cristina Mamaiscaia, Filiala „Maramureș”; Victoria Ciobanu, Filiala „Ovidius”.

Pentru posterele-comunicări Premiul I nu s-a acordat. Celelalte premii – după cum urmează:

- Premiul II – Margarita Șcelcicova, Filiala „M. Lomonosov” (800 lei);
- Premiul III – Olga Tulbure, Biblioteca Publică de Drept (600 lei);
- Premiul III – Alla Deresco, Filiala „I. Mangher” (600 lei).

Cîte 300 de lei pentru încurajare au revenit pentru: Ecaterina Nedzelschi, Filiala „A. Mickiewicz”; Irina Tutun, Filiala „L. Rebreanu”.

A urmat conferința dr. **Teodora Fîntînar**, director, Biblioteca Județeană „Duiliu Zamfirescu” Vrancea (Focșani, România) cu tema: **Cartea și lectura. Fața ianusciană a profesiei noastre**. Profesioniști devenim numai prin lectură. Invitație la lectură și studiu: *Nu sperați că veți scăpa de cărți* de Jean-Claude Carrière și Umberto Eco, *Arta de a citi* de Émile Faguet, *Recitirea* de Matei Călinescu, *ABC-ul lecturii* de Erza Pound, *Practica scrisului sau experiența lecturii* de Lucian Raicu, *O lume fără cărți* de Nicolae Manolescu, *Cărți pascale sau despre necesitatea unui manual al perfectului cititor* de Mircea Eliade, *Mathesis sau bucuriile simple* de Constantin Noica ș.a.

„Lecția zilei” prezintă pe pagina web – *Lecturi pentru manageri. Din publicațiile aniversare ale BM* (L. Kulikovski).

S-au înregistrat peste 150 de participanți.

Sîmbătă, 20 octombrie

Filiala „Transilvania” a deschis ușile pentru a primi participanții la colocviul **Activitatea științifică a bibliotecii publice** (moderator: Iurie Colesnic, șef, Serviciul studii și cercetări).

Au prezentat comunicări: Iurie Colesnic (*Activitatea de cercetare a BM „B.P. Hasdeu”, activitate prioritară de valorificare a patrimoniului cultural chișinăuian*); dr. Lidia Kulikovski, director general al BM (*Biblioteca Municipală – laborator de cercetare biblioteconomică*); dr. Nelly Țurcan, prodecan, Facultatea de jurnalism și științe ale comunicării, USM (*Evoluția metodologiei de bibliografiere la Biblioteca Municipală „B.P. Hasdeu”*); Ludmila Pânzaru, director adjunct al BM (*Activitatea de cercetare la CID „Chișinău”*); Gabriela Bulduma, șef serviciu, CID „Chișinău” (*Activitatea editorială a Bibliotecii Municipale: analiză și sinteză*); Claudia Tricolici, bibliotecar principal, CID „Chișinău” (*Greșeli comune în elaborarea publicațiilor bibliografice*); Pavel Balmuș, Centrul de Hasdeologie, BM (*Preocupări științifice ale Centrului de Hasdeologie în anii 2007-2012*).

Bibliograful notoriu **Ion Șpac** a susținut conferința **Bibliografia în viața mea**. Discuția s-a axat preponderent pe subiectul lucrărilor bibliografice ce țin de literatura, cultura și istoria Basarabiei interbelice. Una dintre ultimele lucrări ale lui I. Șpac este *Pagini de istorie a presei periodice basarabene* (2010), pe care a prezentat-o participanților la colocviu.

A urmat lansarea proaspătului număr (3) din anul curent al revistei de biblioteconomie și științe ale informării **BiblioPolis**, prezentată de **Lidia Kulikovski**, director general al BM, și **Vlad Pohilă**, redactor-șef al acesteia.

„Lecțiile zilei” prezente pe pagina web – *Activitatea științifică a bibliotecii publice. Experiențe ale BM „B.P. Hasdeu”* (L. Kulikovski) și *Activitatea de cercetare la CID „Chișinău”* (T. Foiu).

În total – 60 de participanți.

Duminică, 21 octombrie

În ultima zi a cascadei de festivități au avut loc un șir de activități de informare pentru utilizatori.

Utilizatorii au avut ocazia să viziteze expoziții de cărți cu tema: ***Biblioteca Municipală „B.P. Hasdeu” – o instituție indispensabilă comunității.***

În toate filialele au avut loc **reviste bibliografice** (*Autografe de la scriitori (în cărțile cu dedicații); Cronica bibliotecii. Biblioteca Municipală în oglinda presei: 1877-2012; Publicațiile filialelor – contribuție la imaginea de ansamblu a Bibliotecii Municipale „B.P. Hasdeu”*) și **ore de informare** (*Biblioteca Municipală „B.P. Hasdeu” în istoria Chișinăului; Breviar bibliografic online: bibliografiile Bibliotecii Municipale „B.P. Hasdeu” prezentate în revista „BiblioPolis”*).

S-a făcut bilanțul concursului de pe Facebook *Cunoașteți Biblioteca Municipală „B.P. Hasdeu”?*

Total participanți în filiale – aproximativ 300.

* * *

Astfel, calculele noastre confirmă participarea pe parcursul săptămânii aniversare a circa o mie de utilizatori și oaspeți ai BM. Dintre aceștia din urmă menționăm: reprezentanții Bibliotecii Naționale a RM, de la bibliotecile universitare, școlare din Chișinău (inclusiv de la bibliotecile din suburbii), precum și din Bălți, Ungheni, Orhei, Soroca, Ialoveni, Telenești, Călărași, Strășeni, Rezi-na, Comrat, alte centre raionale.

Promovarea serviciilor BM s-a făcut pe măsura decontării surselor financiare în acest scop. Departamentele abilitate au bucurat participanții oferindu-le pungă, pixuri, creioane, radiere, carnete, portmonee pentru carduri și diverse suvenire.

Reflectarea manifestărilor în mass-media au efectuat-o: redacțiile culturale ale TVM, TV7, Radio Moldova, Radio *Vocea Basarabiei*, ziarele *Timpul*, *Univers Pedagogic Pro*, revista „*a” Mic* ș.a. Pe microbuzele rutelor 122, 188 și 192 din capitală a fost plasată reclama BM.

Putem trage concluzia că ziua de naștere a Bibliotecii Municipale „B.P. Hasdeu” a fost marcată precum merită o instituție de 135 de ani, o instituție cu o deosebită valoare pentru comunitate. A fost o sărbătoare de suflet – aceasta a simțit-o fiecare participant la evenimentul deja încheiat. Încă o dată societatea biblioteconomică și chișinăuienii și-a confirmat încrederea că BM „B.P. Hasdeu” lucrează pentru binele societății noastre, pentru a ne iubi plaiul, graiul matern, natura, părinții, copiii și tot ce e frumos pe lume.

(*BiblioPolis*, 2012, nr. 4)

Copiii Chișinăului – cei mai buni prieteni ai lui Ovidiu Creangă

Mai rar se întâmplă așa manifestare, așa zice – zi de sărbătoare, la Biblioteca Municipală „B.P. Hasdeu”, precum a fost cea de la Centrul Academic Internațional Eminescu pe 12 noiembrie 2012, unde s-a desfășurat Conferința de totalizare a programului prioritar din anul curent *Chișinăul citește o carte*, anume partea lui dedicată generației în creștere, adică o ramificare ce are și ea un nume: *Copiii Chișinăului citesc o carte*.

Dna Elena Dabija, șefa CAIE, a menționat că toți cei adunați la evenimentul așteptat cu mare nerăbdare, de elevii din clasele de la instituțiile de învățământ primar și, în bună parte, cel secundar, se află în aura poveștilor lui Ovidiu Creangă, un scriitor descoperit de mulți dintre ei anume datorită programului ce s-a derulat la BM pe parcursul câtorva luni din anul curent. „Autorul, care trăiește în prezent în Canada, va fi foarte bucuros când va afla că atâția copii minunați din capitala Republicii Moldova îl onorează citindu-i cu nesaț poveștile pe care dumnealui le-a scris fiind deja nonagenar”, a spus amfitrioana Centrului.

Deschiderea au făcut-o elevii cl. a IV-a „C” a Liceului Teoretic „Nicolae Iorga” sub conducerea dirigintei Aida Gonța și a bibliotecarei Eugenia Dudău. Ei au prezentat un minispectacol după povestea *Prietenul meu, Moș Poveste Barbălungă* din cartea *Povești cu Barbălungă* (Bacău, Ed. „Vicovia”, 2011) de Ovidiu Creangă – carte ce au citit-o aproape toți copiii Chișinăului și despre care s-au adunat la conferință (din cele cinci sectoare ale orașului) să discute laolaltă chiar aici – unde sînt înconjurați de volumele marelui Eminescu, iar spiritul lui coboară spre noi din înălțimile Luceafărului.

Scriitorul Dumitru Crudu, directorul Filialei „Ștefan cel Mare și Sfînt”, fiind pe post de moderator, a adus la cunoștința celor prezenți în sală cîteva date biografice ale autorului, putem spune, ale unui „moșulică Cumsecade”, cum s-a autointitulat însuși Ovidiu Creangă, sau ale „bunelului Ovidiu”, cum îi zic unii prieteni și cunoscuți. Notăm și noi că Ovidiu Creangă – chimist, scriitor și activist pe tărîm social – s-a născut pe 14 februarie 1921, în satul Vărzărești, județul Lăpușna, România, azi, r-nul Nisporeni, R. Moldova. Studiile primare le-a făcut în comuna Bardar, azi r-nul Hîncești. După absolvirea clasei a VII-a, la Liceul „Ion Creangă” din Bălți, în 1940, s-a refugiat, cu părinții, în dreapta Prutului. A urmat Liceul „Petru Rareș” din Piatra-Neamț, după care, în 1941, s-a înscris la Politehnica „Gh. Asachi” din Iași, la secția de chimie industrială, pe care a absolvit-o în 1946.

A fost printre primii cercetători științifici care au pus bazele cercetării în chimie la Institutul de Cercetări Chimice (ICECHIM). A scris articole, a publicat cărți, a avut numeroase inovații și invenții, pentru care a fost premiat, dar pînă la urmă e exclus din cercetare pe motiv că nu era membru de partid. Au urmat activitățile în diverse funcții la Ministerul Industriei Chimice, Ministerul Comerțului Exterior, Societatea mixtă româno-italiană „ROMITAL” din Milano, la Sucursala din România a Imperial Chemical Industries (ICI) din Marea Britanie, dar, avînd divergențe cu autoritățile comuniste și fiind urmărit de Securitatea din

România, în 1982 emigrează în Canada, reușind să-și deschidă acolo o mică afacere de familie. Canada i-a devenit a doua Patrie, acolo trăiește pînă în prezent. La vîrsta de 80 de ani îi apar scrierile literare, dar și unele memorialistice (*Cu orice risc am să spun adevărul*, *Cu și fără securiști*) despre viața de pînă la exil. Desigur, Ovidiu Creangă este un disident și se pare că ar trebui să scrie numai pentru adulți, dar prezintă interes și povestirile sau poveștile ce reflectă perfect copilăria lui petrecută în Basarabia.

Pe foaia de titlu a cărții autorul a notat că *Poveștile cu Barbălungă* sînt adresate copiilor „de la 5 la 95 de ani”, iar pe coperta a patra e plasat mesajul: „Am scris această carte de povești dedicată nepoților mei Simina, Sandra și Daniel. Cartea se numește *Povești cu Barbălungă*, poveștile fiind inspirate de Moș Poveste Barbălungă.” Putem adăuga că în toate bijuteriile literare din cele 190 de pagini ale volumului binele se confruntă cu răul și deci e o alegere reușită a BM „B.P. Hasdeu” cînd s-au propus aceste amintiri în formă de povești și povestiri ale sfîtosului „bunel Ovidiu” pentru lectura din cadrul programului sus-amintit, fiindcă picii, dar și cei mai mărișori, au avut ce învăța din ele, au putut trage învățămintele cuvenite.

Adevărul combinat și împletit cu fantezia au făcut ca cei care s-au adunat la CAIE să intre cu ușurință în lumea fermecătoare a lui Moș Barbălungă. Moderatorul a explicat pe înțelesul tuturor că cei care citesc și scriu despre o carte se numesc critici literari. Criticul literar dă notă cărților – asemenea profesorilor la școală. „Am citit și eu această carte, cunosc bine conținutul ei, chiar am consultat dicționare să aflu înțelesul unor cuvinte sau expresii mai rar întîlnite. Mi-au plăcut peripețiile autorului și năzdrăvăniile personajelor, iar astăzi vreau ca anume voi, cei mai devotați prieteni ai lui Ovidiu Creangă, să fiți critici literari. Vom iniția o competiție intelectuală. Fiecare va avea ocazia să spună dacă *Povești cu Barbălungă* e o carte bună sau nu, dacă merită sau nu să fie citită și de alții”, a spus dumnealui, gata să le pună la încercare istețimea și abilitățile de „critic literar”.

Pe „scenă” au urcat rînd pe rînd reprezentanții filialelor „Transilvania”, „Ștefan cel Mare și Sfînt”, „Alba Iulia”, „Ovidius”, „Târgoviște”, „L. Rebreanu”, „Tîrgu-Mureș”, „T. Arghezi”, „Maramureș”, „M. Ciachir”, „L. Ukrainka”, Traian, A. Russo, A. Donici, V. Bielinski ș.a. Întrebările curgeau în sensuri opuse (dinspre „scenă” spre spectatori și invers) una după alta cu iuțea fulgerului:

- Care e povestea preferată?
- Ce personaje v-au impresionat mai mult?
- Care sînt prietenii (printre altele, foarte mulți!) ai autorului?
- Prin ce aventuri a trecut copilul Ovidiu Creangă?
- Ce cuvinte noi sau expresii plastice ați învățat?
- Ce personaj îl putem lua drept exemplu de comportare bună?
- Ce faptă nu trebuie, nu face a fi preluată de la (un anume personaj)?
- Ce a pățit... (personajul cutare) (într-o situație anume)?
- De ce a procedat (personajul cutare) anume în felul corespunzător?
- Ce vîrstă avea... (un personaj concret)?
- Dacă ar fi să schimbați ceva în conținutul unei povești, ce anume ați schimba?

- Ce întrebare vreți să adresați lui Ovidiu Creangă?
- De ce Ovidiu Creangă a scris această carte?
- Cu ce se aseamănă (sau se deosebește) creația lui Ion Creangă și a lui Ovidiu Creangă?

Cu adevărat, dacă ar fi fost prezent la eveniment însuși Ovidiu Creangă, ar fi rămas uimit de astfel de întrebări. Doar niciunui matur nu-i puteau veni în minte unele din ele. Astfel, nu au scăpat de atenția ingenioșilor și curioșilor copii nici Moș Poveste Barbălungă, nici Simina, nici Cristina, nici Tuzic, nici Fifța, nici Flocea, nici Jup (întâiul și al doilea), nici Cezar, nici Tarzan, dar nici Brebenel, nici Sprinteioara, nici Betty, nici Rex, nici Rița, nici Rică, nici Azorică și încă mulți-mulți alții. Poveștile preferate ale copiilor s-au dovedit a fi: *Povestea ursulețului de catifea maro*, *Regina furnicilor*, *Prietenii mei cu patru lăbuțe*, *Tarzan Maidanezul*, *Brosçuța cea isteasă*, *Șoricelul Ronțisor era să o pățească*, *Povestea Măgărușului Albastru*, *Pe mine mă cheamă Cezar*, *Ochii pe care nu-i voi uita niciodată* ș.a.

Dr. în economie Vasile Șoimaru, prezent la manifestare cu aparatul de fotografiat, nu reușea să alerge dintr-un capăt în celălalt al sălii pentru a lua imagini din diverse puncte de vedere, după cum știe numai un maestru s-o facă. Dumnealui, în luarea sa de cuvânt, și-a amintit cum din întâmplare a făcut cunoștință cu autorul poveștilor, încercînd să găsească în Canada români – ai căror strămoși au plecat de pe meleagurile noastre acum vreo sută de ani în căutarea unei vieți mai bune. De aceea, a avut o implicare directă în desfășurarea programului *Copiii Chișinăului citesc o carte*, fiindcă chiar dumnealui a adus, cu mașina proprie, setul de cărți de la Bacău pentru filialele BM. Și-a adus aminte cum a fost întîlnit de protagonistul nostru pe aeroportul de la Toronto, cum acesta a mers la volanul autoturismului său (cu viteza de 100-120 km/h!) pînă la „bojdeuca” unde locuia, cum au călătorit împreună să vadă o minune a naturii – cascada Niagara ș.a. „Prietenul nostru Ovidiu Creangă este un om foarte bun la suflet, un om inimos și săritor la nevoie. Drept dovadă ne poate servi și faptul că dumnealui de acum cîțiva ani la rînd sponsorizează elevi din liceele românești din Transnistria – cu alte cuvinte, pe acei mai triști ca noi... Sînt sigur că Ovidiu Creangă, la anii care a ajuns, se va bucura nespus de mult de succesele voastre, copii. Îi voi expedia fotografiile chiar azi – să vadă ce copii cutezători avem la Chișinău. Nu știu dacă poveștile din carte sînt așa de frumoase cum le-ați reprezentat voi în minispectacolele de pe scena improvizată, dar numai faptul că aceste basme v-au inspirat la lacrimi frumoase – deja cîntărește mult”, a spus V. Șoimaru, îndemnîndu-i pe micii cititori să vină și în continuare la bibliotecă pentru a lectura alte cărți, de alți autori, căci, cu siguranță, se vor alege cu surprize.

Jocul interactiv a durat aproape două ore. Întrebările și răspunsurile care au solicitat mai multă agerime de minte au fost răsplătite cu aplauze. Unii copii stăteau mereu cu mîinile sus ca să răspundă la întrebări. Totodată, au fost și din cei care și-au exprimat atitudinile prin desene, prin scriere caligrafică a textului (a mesajului de la cititor la autor), prin confecționarea diverselor obiecte lucrate manual (*hand-made*). Cei mai ingenioși au fost recunoscuți în unanimitate și aplaudați.

Iată doar două mostre care dovedesc cât de impresionați au rămas copiii: „*Eu am citit cu mare plăcere cartea Povești cu Barbălungă scrisă de Ovidiu Creangă. Mi-au plăcut enorm poveștile și râdeam în hohote. Îndeosebi mi-a plăcut povestea Prietenii mei cu patru lăbuțe. În ea se povestește despre cîinii pe care i-a avut autorul: Tuzic, Flocea și Fifța – cu istorioarele lor captivante. Această povestire mi-a dat de înțeles cât de tare iubea Ovidiu Creangă animalele*” (Sanda Cojușneanu, Liceul Teoretic „Mihai Eminescu”); „*Domnule scriitor Ovidiu Creangă, sîntem cititorii Bibliotecii Nicolae Titulescu. Mai suntem și reprezentanții tuturor animalelor de pe Pământ. În numele iedușilor, căprioarelor, iepurașilor, ariceilor, ursuleților și îndeosebi al cîinilor vă mulțumim pentru această carte cu povești minunate, care ne învață să fim buni la suflet, sinceri, prietenoși, să iubim natura și tot ce avem în preajmă. Vă dorim sănătate! Cu drag, cititorii cărții Povești cu Barbălungă*” (copiii de la școala-grădiniță „Pas cu pas”).

Ca să fie stimulate lecturile poveștilor lui Ovidiu Creangă, „actorii” care au evoluat în minispectacole au declamat: „*Vreți să știți ce-i mai departe? / Că noi nu v-am spus povestea toată. / Știți de ce? Că se cere lecturată... / Hai grăbiți-vă îndată, / Stă pe raft și vă așteaptă. / De nu știți cum se numește, / Noi vă spunem fără glumă: / Ovidiu Creangă – Povești cu Barbălungă.*” Ca după aceasta toată sala, plină de copii, să recite în cor, entuziasmată: „*Cartea cu povește-i plină, / Precum ziua de lumină. / Orice literă din ea / Luminează ca o stea. / Cine-o ia și o citește / Sufletu-și îmbogățește.*”

Moderatorul evenimentului a obosit de-a binelea, străduindu-se să ofere cu vîntul fiecărui doritor de a se expune, calmînd situația atunci cînd se dădea un răspuns greșit sau apăreau păreri diferite și se aprindeau spiritele (a fost nu prea ușor să-i împace pînă la urmă pe toți!). „Sînt impresionat de atenția cu care a fost lecturată cartea, pot spune că «a fost citită cu lupa». Nimic nu s-a scăpat din vedere. Ați prins orice nuanță a sensului cuvintelor din poveștile îndrăgite. Sînt sigur că printre voi, acum se află un viitor academician de talia lui Mihai Cimpoi”, a concluzionat D. Crudu, adresîndu-se copiilor din sală, cînd evenimentul desfășurat cu mult hazard luase sfîrșit.

Dna Elena Șendrea, bibliotecar principal în Departamentul relații cu publicul, a tras unele concluzii, menționînd că *Poveștile cu Barbălungă* au fost bine receptate de copii și trebuie fără îndoială citite în continuare, mai mult decît atît – să fie povestite pentru frășorii și surioarele mai mici. Azi au triumfat spiritele copiilor. Ei s-au văzut eroi printre perso-

najele din carte. E bine că lor le place lectura – prin ea își fac mai mulți prieteni, înțeleg care fapte sînt bune și care sînt rele.

Dna E. Dabija a dat citire unei *Diplome de gratitudine*, semnată de directorul general al BM „B.P. Hasdeu” dr. Lidia Kulikovski care va fi transmisă celui care pe parcursul lunilor aprilie-noiembrie a fost autorul nr. 1 pentru cei mai mici cititori ai bibliotecii. Reproducem integral textul acestui document oficial:

„Se acordă scriitorului Ovidiu CREANGĂ din Toronto, Canada, autorul cărții *Povești cu Barbălungă* (Bacău, Ed. „Vicovia”, 2011) în semn de prețuire și recunoștință pentru scrierile Dvs., care au trezit un viu interes și frumoase emoții în rîndul copiilor și adolescenților din Chișinău, participanți la Programul „Chișinăul citește o carte”.

În anul curent, 2012, pentru acest program de lectură, care antrenează mii de cititori, a fost aleasă cartea Dvs. și opțiunea noastră a fost una fericită, căci numărul cititorilor și elanul lor au depășit orice așteptări. Pentru aceasta, primiți mulțumirile Bibliotecii Municipale „B.P. Hasdeu” și ale cititorilor ei, împreună cu tot atîtea urări de sănătate și bucurii.”

Cei mai activi cititori (și „critici literari”) au primit, de asemenea, diplome. Printre ei se numără: Sanda-Maria Ciobanu, Marius Sîrbu, Valeria Bubuioc, Vladlena Naval, Diana Paladi, Valeria Țurcanu (Liceul Teoretic „Nicolae Iorga”); Vlad Jubea (Liceul Teoretic „Traian”); Alex Jangă (Liceul Teoretic „Dante Alighieri”); Valeria Popescu (Liceul Teoretic „Alexandru Ioan Cuza”); Cătălina Grișca (școala medie nr. 49); Marcel Rotaru (școala medie nr. 82); Irina Melnicenco (Liceul Teoretic „Mihail Sadoveanu”); Andrei Șorov (Liceul Teoretic „Ion Luca Caragiale”); Capitolina Vascauțan, Valeria Mogorean (Liceul Teoretic „Onisifor Ghibu”); Andrei Prisăcaru (Școala primară „Grigore Vieru”); Cătălin Ceban (școala primară nr. 88); Olivia Guțu (școala-grădiniță „Pas cu pas”) și tot așa mai departe (lista e de circa o sută de copii și elevi gratificați).

Copiii Chișinăului, cu vîrsta de la 7 la 14 ani, s-au axat în anul 2012 pe lecturarea unei cărți deosebite – *Povești cu Barbălungă* de Ovidiu Creangă. Aceste povești au adus în sufletul micilor cititori multă lumină, gingășie, bunătate și prietenie. Multor dintre ei li s-a aprins dorința de a deveni – cînd vor crește mari – oameni onești, cinstiți, de ispravă. Cu toate că autorul, din motive binecunoscute, nu a putut să participe la întîlnirile cu cititorii – dînsul a fost, indirect, la noi, o prezență vie –, filialele BM au desfășurat în scopul popularizării creației ovidiucrengiene diverse activități culturale: prezentări de carte, ore de lectură, expuneri și dezbateri, spectacole, desene ș.a.

Conferința finală a demonstrat că opera literară a lui Ovidiu Creangă are priză la cititor, că poveștile lui dau naștere la povești exprimate prin alte genuri de artă (drept dovadă – înscenările teatrale cu eroii poveștilor: cîini, iepurași, furnici, albinuțe, chiar și cu Nichipercea, adică dracul, dar și ilustrațiile color, ce denotă o adevărată măiestrie a copiilor). Nu ne rămîne decît să-i urăm îndrăgितului scriitor multă sănătate, vioiciune și să ne bucure și cu alte scrieri pe potrivă, ce provoacă un viu interes atît pentru cei mici, cît și pentru cei ce au depășit 90 de ani, după cum specifică autorul.

(*BiblioPolis*, 2012, nr. 4)

Să cinstim memoria celor căzuți pe câmpurile de luptă

La 19 noiembrie a.c. s-au împlinit 70 de ani de la un tragic eveniment pentru trupele românești aflate, împreună cu aliații germani, italieni, maghiari etc., pe Frontul de Est, la Cotul Donului și pe Cîmpia Calmucă, în luptele de la Stalin-grad. Armata Roșie a profitat de proasta pregătire de iarnă a armatelor germane, forțele cărora erau suprasolicitate, obosite în urma luptelor din vara lui 1942, și foloseau armatele mai slabe, române, italienești și maghiare, pentru a le păzi flancurile. Întrucît personalul militar și numărul avioanelor, tunurilor, tancurilor și al altor echipamente ale Armatei Roșii depășeau cu mult pe cel al armatelor germane și al aliaților, începutul operației de contraofensivă al acesteia a fost stabilit de-a lungul secțiunii frontului opus armatei române, care nu avea echipamente corespunzătoare ca să poată face față atacului. Efectul bombardamentului a fost devastator: liniile de comunicații și haldele de muniție au fost distruse, punctele de observație la fel lichidate. Cu toate că primele atacuri ale sovieticilor au fost respinse, a urmat retragerea, confuzia și un șir de necoordonări ale acțiunilor între conducătorii militari de toate rangurile. Ulterior armatele germane și ale aliaților lor au fost încercuite și și-au găsit tragicul sfîrșit. România a pierdut la Cotul Donului circa 150 mii de ostași, la care se pot adăuga 100 mii de ostași transilvăneni înrolați în armata maghiară. Deci, în total circa 250 mii de români au murit și zac îngropați pe depărtatele maluri ale Donului și în stepa calmucă.

Bătălia de la Cotul Donului a fost cel mai mare dezastru suferit vreodată de trupele române și, din păcate, pînă în prezent nu este suficient reflectată de mass-media, cu atît mai puțin în literatură și artă. Istoricii încă nu au studiat îndeajuns acest eveniment tragic pentru națiunea noastră, nu există studii și cercetări care ar dezvălui toate dedesubturile înțelegerilor dintre conducătorii de stat din acea perioadă ca românii să afle adevărul adevărat despre chestiunea în cauză. Cu toate că...

Cu atît mai îmbucurător este faptul că se găsesc entuziaști care, în ciuda tuturor vicisitudinilor și intemperiiilor perioadei de criză economică prin care trecem, își iau inima în dinți și se încumetă să deconspire tainele istoriei. Pe unul dintre aceștia îl putem numi, căci nu este altul decît dr. în economie, dar și fotograful Vasile Șoimaru care, exact pe 19 noiembrie 2012 (zi tragică pentru poporul român, cum spuneam mai sus), a fost protagonistul unei lansări de carte la Biblioteca „O. Ghibu” cu titlul la care mulți conaționali de ai noștri nici nu se așteptau – *Cotul Donului – 1942: eroism, jertfă, trădare*. Autorul descrie tragedia ostașilor români care a avut loc la sfîrșitul anului 1942 – începutul anului 1943 la o depărtare de cca 2000 de kilometri de la rîul Prut, pe care aceștia l-au trecut să elibereze Basarabia, ocupată de URSS, executînd ordinul șefului Statului – Ion Antonescu. În carte sînt inserate: un interviu cu Iosif Niculescu, veteran de război, de la București; fragmente dintr-un roman despre cel de-al Doilea Război Mondial; alte scurte dialoguri cu foști combatanți, din județul Iași; cîteva poeme, numeroase imagini...

Dr. **Lidia Kulikovski**, directorul general al BM „B.P. Hasdeu”, fiind pe post de moderator, a salutat prezența în număr mare a „celor mai frumoși bărbați ai Neamului”, dar și a doamnelor deopotrivă, la un eveniment-surpriză pe care ni-l oferă – de acum a câta oară – dr. Vasile Șoimaru. În continuare dumneaei a spus: „Ne bucură faptul că prietenul devotat al bibliotecii noastre, care este Vasile Șoimaru, descoperă cărți, oameni, evenimente, pe care noi nu le cunoaștem – ca urmare a politicii dezastruoase de deznaționalizare declanșată de comuniștii sovietici. Protagonistul nostru bătătoarește drumuri, vrea să le știe pe toate, este omul-martor, omul-proiect, omul-idee, care – fiind și meticulos – merge întotdeauna înaintea noastră să facă lucruri bune, dar, la sigur, nu de dragul de a le face. Cartea *Cotul Donului – 1942: eroism, jertfă, trădare* potentează, ea nu ne prezintă ditirambi, ci are rolul de remember. Tragedia ostașilor români este văzută din alt unghi de vedere decît cel de pînă acum. Economistul Vasile Șoimaru a făcut calcule precise, s-a ocupat de cercetare și își lansează volumul său exact în ziua cînd se împlinesc 70 de ani de la crunta bătălie, ce a avut loc exact la 1942 de kilometri (conform datelor contorului) pe care i-a parcurs dumnealui în vara anului curent spre a se documenta și a face cunoștință în mod direct cu locurile de care ne leagă un trecut îndurerat pentru români. Toate acestea sînt făcute cu intenție bună – să luăm aminte, să știm ce s-a întîmplat cu noi. Nimic întîmplător – aranjează cum a planificat. Coperta, deși e în culori sumbre, e sentimentală. Cartea e un angajament, fiindcă inimosul compatriot a promis că va mai face o călătorie ca să pună acolo măcar o troiță. Cele 100 de pagini ale ei, ca substanță, fac mai mult de 1000 de pagini de orice altă scriere. De fapt, e un omagiu pentru cei care au căzut pe cîmpul de luptă, dar și o alinare pentru cei care au supraviețuit aceluia masacru, iar după război, pe timp de pace, asupra lor s-a năpustit o altă nedreptate – nu au fost răsplătiți măcar cu pensii...”

Dr. **Vasile Șoimaru** a menționat că acum 70 de ani s-a întîmplat cea mai mare tragedie din istoria românilor – la Cotul Donului, în 1942, au căzut cu moarte de erou 250 mii de români care își îndeplineau cu sfințenie jurămîntul de apărare a Patriei lor – România, sfirtecătă, ciopîrțită ceva mai înainte de imperiul roșu de la Răsărit. Nu toate cărțile sunt totuna, dar aceasta e o amintire de groaznicul măcel. „Din ceea ce spune în interviurile sale Iosif Niculescu, veteranul de război, care anul acesta a împlinit 98 de ani, nu am citit nimic, dar chiar nimic în nici un studiu istoric sau în vreo scriere artistică. Nu puteam să nu fac o călătorie pînă la Don. Din respect și admirație pentru eroismul ostașilor români s-a născut ideea cărții. Mă bucur că nu am călătorit degeaba. Astăzi, dis-de-diminează, cînd am accesat presa online de la București, nu am găsit niciun cuvînt despre îngrozitorul eveniment de acum 70 de ani. Doar *adevărul.md* a inserat articolul meu și atîta a fost. Au fost uitați eroii... Nu au uitat de ei însă românii de la Chișinău (se vede că ar trebui să mutăm capitala României la Chișinău!). Poate că în curînd vor mai apărea și celelalte materiale, avem doar publiciști de forță... În plus, mai sîntem creștini... Să sperăm, nu totul este pierdut...” a încheiat pe o notă optimistă V. Șoimaru.

Tot atît de însuflețit a vorbit și jurnalistul **Vlad Pohilă**, care a atras atenția că imaginea de pe copertă (*Recviem* de pictorul Simeon Zamșa) redă întocmai esența cărții. Avînd o implicare directă la editarea ei, lecturînd-o, Vl. Pohilă și-a

expus părerea: „Manifestarea de azi este una sentimentală, nu științifică. La Cotul Donului au murit 150 mii de ostași. Cifra e corectată ulterior, se adaugă 100 mii de transilvăneni înrolați în armata maghiară, care au avut să îndure aceeași soartă. Nimeni nu are dreptul să ne indice pe cine să comemorăm. A fost dat ordinul: «Ostași români, treceți Prutul!» și ei au executat... Nu a existat un ordin de a trece Nistrul, dar România avea obligații față de aliați. Ostașii au mers mai departe cu ideea de a ne salva de teroarea, de ciuma comunistă, care s-a lățit peste Basarabia, Nordul Bucovinei și ținutul Herța. Sunt împotriva oricăror operații de ocupare, dar ostașii români își apărau concetățenii. Spre exemplu, rușii își apără cetățenii lor oriunde s-ar afla aceștia pe glob. Noi – nu. Trebuie să-i comemorăm pe ostașii care au căzut pentru dreptul nostru de a trăi într-o țară liberă. Ei au făcut fapte de eroism, dar au fost și jertfe... În plus, kominterniștii în spatele frontului sabotau (grenadele, minele, ajunse pe front, nu explodau – desigur că era opera lor). Astăzi Ion Antonescu trebuie văzut așa cum a fost, ca un militant pentru eliberarea pământurilor românești ocupate de un imperiu feroce. Volumul care se lansează consună întru totul cu gândul, crezul și idealul meu. Trebuie să ne gândim mai des ce s-a făcut pentru comemorarea ostașilor români căzuți în cel de-al Doilea Război Mondial. Alte națiuni le-au înălțat eroilor lor monumente. Noi, pînă în timpul de față, nu am făcut nimic... Crucea meșterită de Vasile Șoimaru ad-hoc, din două crengi uscate, împodobită cu un tricolor și înfiptă astă-vară pe un dîmb de la Cotul Donului, este pînă la momentul de față unicul prinos adus acestor bravi ostași. Sîntem obligați, dar și onorați să-i omagiem... Să nu regretați că participați la această manifestare cu un specific profund omenesc, cu o chemare atît de creștinească...”

Antevorbitorii au fost susținuți de: prof. univ. dr. hab. în științe istorice **Anatol Petrencu** („Pe mulți dintre noi ne frămîntă întrebarea: cine au fost de vină – rușii sau românii?; a fost o mare tragedie și acum nu mai este cazul să căutăm cine a fost vinovatul; ostașii români au fost eroi, au murit la datorie, ei nu au fost agresori; dar s-a pierdut războiul și Vasile Șoimaru merge pe calea cea bună – vrea să înveșnicească fapta lor; ar fi o achitare ca și rușii să înalțe troițe, dar nu tancuri pe postamente”); prof. univ. dr. hab. în științe istorice **Anton Moraru** („Sînt bucuros că a apărut această carte și anume în această zi; în 1941 pe români i-a dus peste Nistru soarta; România credea că va rezolva și problema Transilvaniei, ea era izolată – nu avea altă ieșire din situație, Germania îi era principalul aliat; a fost o luptă a tuturor aliaților împotriva bolșevismului; Stalin nu a recunoscut eliberarea Basarabiei, de aceea Ion Antonescu a avut tot dreptul să continue luptele pe teritoriul ocupanților; *Cotul Donului – 1942* este o carte de îndemnare să studiem istoria; este o carte de comemorare a eliberatorilor pământurilor românești, răpite prin forța ultimatumurilor; este o carte de chemare la luptă cu separatismul teritorial – peste Nistru este dislocată o armată de ocupație; este o carte ce completează pe cea a generalului Ion Costăș – *Transnistria 1989-1992. Cronica unui război „nedeclarat”*); scriitorul **Ion Iachim**, autorul romanului *Cireșe pentru Mareșal* („A fi laș este anticreștinește; sînt recunoscător lui Vasile Șoimaru pentru cartea despre Mareșal – dumnealui a fost printre primii care m-a îndemnat să încep a scrie romanul despre Ion Antonescu, punîndu-mi, totodată, la dispoziție lucrări la temă;

toate cărțile, albumele editate de acest harnic om al Neamului sînt orientate spre a stimula sentimentul de patriotism al concetățenilor noștri; în ciuda piedicilor care ni se pun, noi totuși vom izbuti să înveșnicim memoria ostașilor români”); poetul, prozatorul și publicistul, membru de onoare al Academiei Române **Nicolae Dabija**, autorul romanului *Tema pentru acasă* („Dacă URSS nu ar fi sechestrat teritoriile străine, România ar fi fost neutră în război; am impresia că pînă acum am trăit în subistorie; Vasile Șoimaru ne aduce istoria acasă – să ne amintim de volumele lui Nicolae Iorga, Mircea Vulcănescu, Paul Mihail, Dimitrie Gusti, Anton Golopenția ș.a.; el e omul care cunoaște unde se află fiecare piatră de pe meleagurile pe unde trăiesc români; cartea *Cotul Donului – 1942* poate fi comparată cu un bocet; cei de la Cotul Donului au căzut pentru noi, pentru viitorul nostru; pînă în prezent li s-a pus unica cruce a unui basarabean pe locul unde odihnesc pe vecie; este o blasfemie ca să se distrugă cimitirele românești; se politizează totul – soldații nu au fost vinovați, ei au executat ordinele; tributul de sînge al românilor trebuie răsplătit – să înălțăm monumente, să scriem poeme”); prof. **Gheorghe Cernea**, al cărui unchi a luptat la Cotul Donului („Evenimentele din anii războiului au fost foarte încordate, cartea lui Vasile Șoimaru este un izvor de cunoștințe, dacă vreți, de mîndrie națională”).

A venit să asculte oameni competenți despre istoria tragică a poporului român acțița Teatrului Național „Mihai Eminescu” **Ninela Caranfil**, Artistă a Poporului. Dumneaei a reiterat: „Temeliile noastre sînt puse la grea încercare. Am trăit pînă nu demult cu gura închisă, nu eram capabili să spunem un cuvînt, dar iată că în sfîrșit se găsesc oameni curajoși și spun adevărul – cel care era închis cu zece lacăte. Îi admir pe acești bărbați ai Neamului care ne fac mai verticali, mai rezistenți. Vasile Șoimaru face parte din această tagmă – tot respectul pentru inițiativa lui, merită un monument (cel vizat a replicat că adevăratul monument este cartea despre eroismul ostașilor români!). Avem o continuitate, slavă Domnului! Avem și o istorie plină de eroism și dorim ca toți concetățenii noștri să o cunoască.” Glasul emoționant, inconfundabil al actriței s-a auzit recitînd poezia *Rugă de noapte* de Leonida Lari, poetă – simbol al anilor 1989-1990, dar și următorii: „În noapți de cumplită-ndoială / Cu sufletul dat în spic, / Pătrunsă de-o stare fatală, / Eu cad în genunchi și zic: // Dă-mi, Doamne, durerile toate / Și lasă-mă fără dor, / Dar fă și un pic de dreptate / Pentru acest popor. // Că-i lacrimă pîinea pe masă, / Și-i sîngeră fruntea de spini, / Mîncat de vînduții de-acasă, / Vîndut de mîncării străini. // În noapți de-ndoială cumplită / Cu trupul ca pus pe trunchi / Și mintea de griji istovită / Eu zic, prosternată-n genunchi: // Ia-mi tot ce-mi surîde în cale, / Orice bucurii, rînd pe rînd, / Dar fă să se-ndrepte din șale / Poporul acest suferind. // Că-i sună prin secole plînsul / Și sîngele-i volbură mări; // Fă, Doamne, ceva pentru dînsul, / Fă, Doamne, că-ți sta în puteri! // Dă-i, Doamne, viață sub lună / Și, cînd voi pleca dintre vii, / Mai dă măcar unul să-mi pună / O salcie la căpății.”

Omul de o cumsecădenie exemplară – dr. **Vasile Șoimaru** – a mulțumit celor care au contribuit la apariția volumului *Cotul Donului – 1942: eroism, jertfă, trădare*. Printre ei se numără: dr. Zamfira Mihail, înv. Gheorghe Pârlea, dr. Lidia Kulikovski, pictorul Simion Zamșa, scriitorul și publicistul Vlad Pohilă,

tehnoredactorul Valeriu Rusnac, tipograful Dumitru Munteanu. Au fost menționați, de asemenea: Constantin Pitorac, ex-primarul orașului Flămânzi din jud. Botoșani; prof. univ. Alexandru Amititeloaie, de la Universitatea „George Bacovia” din Bacău; reprezentanții Asociației Culturale „Pro Basarabia și Bucovina” din Bacău; scriitorii Aurelian Silvestru, Nicolae Dabija; Constantin Tănase de la *Timpul* ș.a. că au găsit timp să vină la manifestare și să susțină ideea reconstituirii memoriei ostașilor români căzuți pentru apărarea Patriei. S-au spus cuvinte frumoase pentru toți oamenii cu inimă mare, care lucrează pentru ca orașul Chișinău să devină capitala românismului. Apoi au fost citite telegramele unor rude ale foștilor ostași. Iată unele dintre ele:

● „Domnule Profesor,

Invitația Dvs. la lansarea cărții m-a... întristat teribil. Acolo a dispărut tatăl meu, pentru totdeauna. Am primit doar o adresă, prin care ni se aducea la cunoștință numai faptul că «a fost dat dispărut în luptele de la Cotul Donului»... Păcat că nu pot participa și eu la acest eveniment... Oricum, Vă mulțumesc foarte mult, cu speranța că îmi veți păstra și mie o carte. O scurtă relatare despre acest eveniment ar fi binevenită, măcar așa așa putea cinsti memoria tatălui meu...

Ioan Popescu, Ploiești”;

● „Vă doresc sala plină la lansare! Iar m-ați răscolit... Am avut o rudă, un unchi de-al meu după tată. După ce a stat două săptămîni între trestii, în apă pînă la brîu, nedormit și nemîncat, și-a pierdut brațul drept de deasupra cotului. S-a întors cu un ciot în loc de mînă. De la Cotul Donului. Student fiind de-acum, mă duceam trimis de mama să-i dau ajutor. Mai ales toamna cînd își pregătea rezervele pentru iarnă. Rămăsese orfan în timpul Primului Război Mondial. Își trăise copilăria la Bisericani, într-un azil-leagăn pentru orfanii de război. De la dînsul am aflat prima oară ce a fost la Cotul Donului.

Regret că nu voi fi acolo, luni, să Vă felicit și să Vă îmbrățișez.

16 nov. 2012, **Alexandru Lupescu”;**

● „Dragă Vasile,

Mă emoționează tot ce scrii aici... (mai ales că tata a fost la Cotul Donului). Dacă te gîndești la ceva pentru a respecta memoria acestor eroi care nu au prețet să-și dea viața pentru țara lor sînt gata să ajut cu ce pot, cu ce sînt în stare...

Deocamdată am dat mai departe tardivul tău «necrolog». Să-ți dea Dumnezeu sănătate. Regret că nu sînt alături de tine la lansare, dar îți doresc să le picuri în suflet, la toți cei ce vor fi prezenți, puțin din respectul tău pentru oștenii României.

Te salut. Mai vorbim.

Mihai Nicolae”.

„Mă voi întîlni în zilele ce urmează cu supraviețuitoarii bătăliei de la Cotul Donului să mai vorbim și să convenim ce mai putem realiza. Cimitirele ostașilor ruși în România sînt întregi și îngrijite. De ce să nu se facă și un cimitir al ostașilor români în Rusia? Diplomații ambelor părți trebuie să se înțeleagă în vederea rezolvării acestei probleme. Doresc să se întîmple cît mai repede minunea – să ridicăm măcar o troiță la Cotul Donului. Urmează să fie găsite osemintele și în-humate creștinește. Va fi greu – nu există niciun fel de semne, hărți. Indiferența

de multe ori ne joacă festa... Dar, în genere, oamenii noștri sînt conștienți, mai lasă politica la o parte (că de ea s-au săturat) și, mai știi, poate izbutim... Căci nu se știe cîte surprize ne poate oferi viața...”, a zis V. Șoimaru și a transmis microfonul naistului inegalabil al plaiului nostru – **Vasile Iovu**, care a interpretat cîteva cîntece, inclusiv o doină – *Lacrimile Prutului*. A recitat versuri destul de inspirate, dedicate mareșalului Ion Antonescu, profesorul de la Universitatea „George Bacovia” din Bacău **Alexandru Amititeloaie**. Radio- și telejurnalista **Stela Popa** a mulțumit lui Vasile Șoimaru pentru organizarea unei manifestări de excepție și a rugat protagonistul să-i acorde, în timpul apropiat, un interviu pe tema dată, căci merită să se știe despre aceasta în toată lumea.

Părintele **Petru Buburuz**, parohul Bisericii „Sfinții Apostoli Petru și Pavel” din Chișinău, un om al spiritualității românești, a confirmat că V. Șoimaru este permanent la datorie, e bine că apar mai multe mărturii despre tragicele zile ale războiului, dar aici trebuie să-și aducă contribuția și Academia de Științe, și universitățile. „Am trăit vremuri grele, ni se interzicea să spunem ce gîndim, nu ne puteam împărtăși cu nimeni. Desigur, ostașii români au murit nevinovați, ei doar au executat ordinul. Locurile de la Cotul Donului sînt sfinte pentru creștinii români. Crucea pusă de Vasile Șoimaru în memoria lor mi-a părut mai frumoasă ca un monument. Biserica noastră face rugăciuni pentru ostașii apărători ai Patriei. Evenimentul ne bucură, ne deschide orizontul. Dumnezeu ne va ajuta și se vor descoperi moaștele lor”, a spus protoiereul, convins că lucrurile se vor așeza în viitor cum trebuie, în albia lor. A urmat o slujbă de pomenire – cu lumînări aprinse pentru ostașii care au căzut pe cîmpurile de luptă în cel de-al Doilea Război Mondial.

Timpul se scurge vertiginos. Zile, săptămîni, luni, ani trec în istorie, iar noi sîntem mînați în goană nebună prin cotidianul neîndurător. Dar, totodată, să nu uităm de lucrurile sfinte pe care trebuie să le facem. Manifestarea de la biblioteca noastră ne face să credem că mai sînt oameni cu inimă mare, care nu vor lăsa ca lucrurile ce țin de memoria Neamului nostru să deruleze pe placul nu știu cui. Mai avem oameni cu sentiment de dragoste și devotament față de patrie și de popor. Să fie într-un ceas bun și să ne ajute Dumnezeu să se realizeze cele puse în plan. În condițiile actuale, e foarte important să ne găsim valorile reale, să punem adevărul în capul mesei, căci altfel vom fi striviți de tăvălugul nemilos al uitării.

Foto: Vasile Șoimaru
(*BiblioPolis*, 2012, nr. 4)

Povestirile lui Anatol Moraru tentează

La Biblioteca Municipală „B.P. Hasdeu” s-a finalizat Programul *Chișinăul citește o carte – 2012*, cu această ocazie la Filiala „Țirgu-Mureș”, pe 23 noiembrie curent, a avut loc Conferința de totalizare a activităților ce s-au desfășurat pe parcursul lunilor aprilie-noiembrie în toate filialele BM din capitala Republicii Moldova. După cum se știe, în 2012, chișinăuienilor li s-a propus spre lectură colectivă culegerea de povestiri *Nu mă tentează* de Anatol Moraru (Chișinău, Ed. „Cartier”, 2011).

Moderatorul manifestării, poetul, prozatorul și dramaturgul **Dumitru Cru-du**, directorul Filialei „Ștefan cel Mare și Sfânt”, cel care l-a însoțit pe A. Moraru de mai multe ori la întâlnirile cu cititorii, în deschidere, a relatat că alegerea de către administrația BM a prezentului volum spre lecturare a fost una reușită – chișinăuienii au cunoscut un prozator de certă valoare, care își face cale tot mai bătătorită în literatura română din Basarabia. Acum, când Programul a luat sfârșit, putem trage unele concluzii, nu înainte de a prezenta un fișier biobibliografic, inclus și acesta în volum.

Anatol Moraru s-a născut pe 18 septembrie 1958 în satul Scumpia, raionul Fălești. Licențiat (1984) al Facultății de litere a Universității de Stat „Alecu Russo” din Bălți la specialitatea limba și literatura română. Își ia doctoratul (1989) la Institutul de Limbă și Literatură al Academiei de Științe a Moldovei avînd ca subiect corelația individual-social în poezia basarabeană din anii '70-'80 ai sec. XX. A efectuat stagii de documentare în România, SUA, Ungaria și Rusia. Funcții: lector universitar, iar apoi lector superior la Catedra de literatură română și universală a US „Alecu Russo” din Bălți. Redactor-șef al revistei *Confluente bibliologice* și redactor asociat al revistei *Semn*. Este membru al Uniunii Scriitorilor din Moldova. Cărți publicate: *Nou tratat de igienă* (nuvele; 2002), distins cu Premiul pentru debut al USM și Premiul pentru debut al Fundației Culturale Române; *Turnătorul de medalii* (roman; 2008); *Ion Druță: Opera epică și dramatică* (2010). În 2011 îi apare culegerea cu 13 povestiri *Nu mă tentează* (sumarul: *A treia odisee; Benedict; Show must go on...; Piatra de necaz; El bur-lador; El, eu, ceilalți; Povestea unui biciclist nostim; O metaforă călătoare; Nu mă tentează; SMS; Toți sînt unu...; Tehnica mariajului; Un cal-putere*).

Fiind favoritul publicului de la Chișinău în lunile sus-menționate, A. Moraru a avut ocazia să asculte părerile chișinăuienilor, mai ales ale adolescenților și tinerilor – elevi și studenți –, despre creația sa, genul literar abordat, stilul, personajele pozitive și negative etc. Au fost puse și multe întrebări, la care autorul a răspuns cu bunăvoință. Toți participanții la eveniment (cititorii de la filialele „Țirgu-Mureș” – pe post de gazdă, „Transilvania”, „Alba Iulia”, „Ovidius”, „Țirgoviste”, „T. Ar-ghezi”, „Maramureș”, „A. Mickewicz”, „M. Lomonosov”, Traian, CAIE ș.a.) au constatat că prozatorul bălțean A. Moraru este un creator de texte literare susținute, interesante, în care găsim și un umor rafinat. Povestirile au captat atenția cititorilor, atît prin titlul reușit al volumului, cît și prin substanța narativă a textelor.

Primul dintre oaspeții invitați la Conferința a luat cuvîntul conf. univ. dr. în filologie **Maria Șleahțișchi**, critic literar, poetă, scrierile căreia au fost distinse cu

premierii literare în R. Moldova și România, în prezent prorector pentru știință la Universitatea de Stat „Alec Russo” din Bălți. „Mă aflu pentru prima dată la un eveniment atât de important pentru chișinăuieni și pentru Anatol Moraru. Mă bucur de succesul colegului meu, care reprezintă Universitatea de Stat «Alec Russo» și revista *Semn* de la Bălți. Anatol Moraru este un scriitor din generația anilor '80-'90 ai secolului trecut, debutul și-l face cu nuvele în 2002, iar în 2008 îi apare o scriere mai mare – romanul *Turnătorul de medalii*. O nouă a dat titlul volumului pe care îl discutăm. Autorul scrie despre viața cotidiană din prezent, despre problemele ce le pune insistent viața. Textele sînt ludice, uneori insinuante, au un limbaj ce curge lin, captivant și produc, fără doar și poate, plăceri estetice. Personajele sînt din orașul Bălți sau din împrejurimi, descrise veridic în spațiul lor urban sau rural. De multe ori ei sînt din spațiul universitar – mai puțini scriitori au scris despre profesori, studenți. Ușor se pot găsi protagoniștii, am recunoscut pe unii prototipi, dar nu contează. E important ceea ce intră în literatura noastră. Sînt uimită că sala e plină de cititori, dacă ați venit din dorință, mă închin în fața dumneavoastră, dacă din interes – la fel. Totodată, îl felicit pe Anatol Moraru cu ocazia acestui succes formidabil la Chișinău”, a spus dna dr. M. Șleahțișchi.

Un coleg din generația '80 a scriitorilor – **Grigore Chipper**, poet, prozator, redactor asociat la revista *Contrafort*, prof. univ. la Universitatea de Stat din Tiraspol, care și-a luat de curînd doctoratul – a vorbit despre creația lui A. Moraru la modul general. „Ne cunoaștem de mult – spiritele comunică între ele. Dar întreaga generație a întîrziat cu tipărirea cărților – prozatorul nostru a debutat abia în 2002, cu toate că stilul lucrărilor aparține anilor '80. Scriitorul s-a format în torentul vieții. E bine că se menține în genul scurt (dacă luăm în seamă că în anii '90 au prevalat debuturile cu romane). Adevărata performanță a lui Anatol Moraru se află în nuvele, povestiri, chiar dacă *Turnătorul de medalii* e un roman bun (romanele au cerințe specifice de scriere). Deci, e salutar faptul că cititorii nu au neglijat speciile genului scurt și s-au apropiat de ele cu toată seriozitatea. Ce e caracteristic pentru autorul nostru? Răspundem: că se lansează în proza universitară, cea despre profesori și studenți. Dumnezeu e cel care cunoaște bine acest domeniu. Dar ficțiunea totuși predomină, este meritul lui de a îmbina realitatea cu imaginația artistică. O altă trăsătură este că scrie despre mediul care îl înconjoară – Bălțiul și împrejurimile lui. Deseori realitatea contrastează cu ceea ce scrie. Dacă am face o comparație, Anatol Moraru e un scriitor de tip caragialian – are o scriere săltăreacă, cu o modalitate vioaie de descriere a acțiunilor și personajelor, bazată deseori pe lirism. Este o dovadă certă că literatura română de aici, din Basarabia, are resurse mari. Spațiul românesc e întins – București, Iași, Craiova, Timișoara, Cluj-Napoca etc. –, dar culorile noastre locale le aflăm anume de la scriitori precum e protagonistul nostru de azi. Îl așteptăm cu alte cărți, căci sînt interesante și au priză la cititor.”

Un alt critic literar – **Maria Pilchin**, lector la Catedra de literatură universală, Universitatea de Stat din Moldova, doctorandă, autoare și coautoare de manuale școlare – a menționat că s-a regăsit în multe momente din cartea despre care dialogăm și a continuat să-și expună părerea: „Nu este o carte patetică, ci, mai degrabă, una ironică, care citează viața, scanează ființe care au ajuns în urma

unor circumstanțe la un anumit fel de comportament. E o carte specifică în felul ei, ce vine din lumea universitară, dar e și despre omul mic, neînsemnat. Mi s-a părut că se dă ușor la citit. Autorul a aplicat o tehnică cehoviană de redare a materialului. În fine, este o carte ideatică, care are diferite nivele de lectură – pentru cititorul tânăr și pentru cel matur.”

Profesoara de limba și literatura română **Alexandra Tănase**, Liceul Teoretic „Gaudeamus”, s-a bucurat că sala e plină, mai ales, de tineri, care se apropie sincer de carte, merg la bibliotecă ca la un palat de cultură. Citind povestirile, dumeaiei și-a notat ce i-a plăcut, ce i-a displicut. Concluzia este una: autorul coboară din sfera literaturii în cotidian. Elevii citesc și fac diverse comparații – e bine. Ei află multe cuvinte și expresii noi, mai deschid dicționarele... Aceste argumente au fost susținute de profesoara de limba și literatura română **Stela Vișnevschi**, Liceul Academic de Arte Plastice „Igor Vieru”, care a adăugat că în povestiri persistă paradoxurile, pe care le vedem zi de zi în localitățile unde trăim. De aceea, așa cărți ne trebuie – ca să ne vedem în ele cine sîntem, ca „să ne cizelăm”.

Vlad Grecu, prozator, autorul unei cărți despre războiul de la Nistru din anii 1991-1992, a făcut pentru prima dată cunoștință cu proza lui A. Moraru citind revista *Contrafort* și a propus să fie turnate filme de scurt metraj, luîndu-se drept bază povestirile din cartea *Nu mă tentează*. Iar **Liliana Juc**, șef oficiu copii, Filiala „Tîrgoviște”, a relatat că a descoperit o producție literară cu mult umor, cu expresii plastice, de aceea, trebuie citită cu creionul în mîină, ca să te alegi cu un nou vocabular. Pensionara **Oxana Nazaria** dorește să procure mai multe cărți *Nu mă tentează* pentru a le face cadou prietenilor și cunoșcuților.

Și-au spus părerile și doleanțele elevii și studenții de la un șir de instituții de învățămînt din capitală. Dintre aceștia am selectat să menționăm pe: **Elena Vărzaru**, studentă, anul I, Facultatea de psihologie, USM („Anatol Moraru este un autor al timpurilor noastre; titlul cărții e un vicleșug – zice că nu tentează, dar te atrage să parcurgi textele; limbajul captivează; se transmite societății un mesaj deosebit; uneori mi-a părut că e descrisă o caricatură a vieții cotidiene – îndeosebi, a tineretului; îi urez autorului rîuri de inspirație și... îi înmînez un buchet de flori”); **Inga Nosafii**, studentă, anul I, Facultatea de jurnalism și științe le comunicării, USM („Am avut discuții constructive, elocvente, judicioase despre culegerea de povestiri, care are și o notă de mister, sparge tiparele, ne prezintă o societate așa cum este – într-un fel abjectă”); **Ana Apostu**, studentă, anul I, Facultatea de economie, specialitatea – marketing și logistică, Universitatea Agrară de Stat din Mol-

dova („Anatol Moraru a scris o carte postmodernistă cu elemente realiste; cred că este o operă de apogeu a dumnealui; autorul descoperă viciile societății – demagogia, lingușirea, minciuna etc.; el spune lucrurilor pe nume; am găsit multă ironie, sarcasm, dar și umor; îi doresc inspirație pentru cărțile viitoare”); **Elena Cotar**, studentă anul II, Facultatea de economie, USM („Nu am citit pînă acum scrieri de acest gen, e ceva nou pentru mine – am aflat cum este viața în realitate”); **Doina Vicol**, studentă, anul III, Colegiul Ecologic („Scriitorul vede realitatea în culoarea roz; mai să cred că nimic nu este sigur pe lumea aceasta”); **Alina Scutaru**, elevă, Liceul Teoretic „Gaudeamus” („Cartea mi-a plăcut deoarece faptele sînt pe care le vedem chiar noi, sînt luate direct din viața noastră, cea a adolescenților și tinerilor; textele sînt simple, dar nu simpliste; mi-a plăcut mult nuvela *SMS*”); **Ina Gladii**, elevă, cl. XII, Liceul Teoretic „Gaudeamus” („Mi-a plăcut tematica abordată; faptele personajelor vorbesc de la sine; cel mai mult mi-a plăcut *Povestea unui biciclist nostim*”); **Tatiana Duță**, elevă, cl. X, Liceul Teoretic „L. Rebreanu” („Cartea ne aduce un mesaj profund; de asemenea, cel mai mult mi-a plăcut *Povestea unui biciclist nostim*; aștept cu nerăbdare continuarea istorioarelor într-o carte nouă”); **Natalia Țurcanu**, elevă, cl. X, Liceul Teoretic „Spiru Haret” („Povestirile ne fac să reflectăm asupra problemelor vieții; m-a captivat neobișnuitul din carte; nu-mi pare rău că am citit-o; sperăm că vom avea parte și de alte povestiri tot atît de interesante”); **Irina Moraru**, elevă, cl. XII, Liceul „Perspectiva” („Mi-a recomandat această carte un prieten; pot spune că am pătruns într-o lume pătimașă și frumoasă a eroilor zilelor noastre”); **Victoria Coșciug**, elevă, cl. X, Liceul Teoretic „Traian” („Nu fiecare scriitor are o așa manieră de scris; cu regret, povestioarele se termină taman în locul cel mai interesant, cînd acțiunea ar trebui să continue”).

După o discuție constructivă de circa două ore, **Anatol Moraru**, vădit emoționat, a mulțumit asistenței pentru cuvintele calde spuse la adresa dumnealui, relatînd că e foarte important ce a aflat de la îndrăgiiții cititorii ai literaturii autohtone, opinia lor contează. Mulțumiri deosebite au fost transmise administrației BM „B.P. Hasdeu”, care a acceptat ca volumul *Nu mă tentează* să fie prezent pe afișe în toate filialele ei pe parcursul unei jumătăți de an. „Proiectul BM din Chișinău a fost gîndit și realizat excelent. La Bălți un astfel de proiect, la momentul actual, e de domeniul fantasticului – nu e posibil, cît comuniștii sînt la putere. Trăim cu speranța că lucrurile nu sînt pierdute. Principalul e că am ispita scrisului, îmi place literatura ca exercițiu, ea este pentru mine poate chiar un fel de antidot. Avem o viață și un mediu anume și trebuie de scris despre ea (de ce nu și proză «a nimicului, a banalului»), cu toate că problemele cotidianului ne anihilează. În prezent lucrez la o nouă carte de nuvele. Doresc multă sănătate tuturor celor care au avut tentația să vină la Conferința de totalizare, dar și celor cu care m-am întîlnit în datele anterioare, precum și celor care urmează să vină la bibliotecă și să citească povestirile mele”, a spus A. Moraru, îndemnînd participanții să fie și în continuare tot atît de pasionați de literatura basarabeană precum i-a cunoscut el.

În semn de recunoștință, scriitorului Anatol Moraru i s-a înmînat o *Diplomă de excelență*, semnată de dr. Lidia Kulikovski, director general al BM „B.P. Hasdeu”, pe care o facem cunoscută și cititorilor revistei noastre:

„Se acordă dlui prof. dr. Anatol Moraru, în semn de prețuire și recunoștință pentru implicarea în Programul de lectură «Chișinăul citește o carte».

Volumul Dvs. Nu mă tentează, inclus în acest program, a suscitât cel mai viu interes al cititorilor din capitală, contribuind astfel la energizarea pasiunii pentru lectură a tinerilor, și nu numai.

Vă urăm, mult stimat domnule prof. Anatol Moraru, multă sănătate și noi împliniri în activitatea didactică, noi cărți, scrise la aceeași cotă a inspirației și a măiestriei artistice, volume care să trezească la tineri dorința de a se desăvîrși prin lectură, cultură, cunoaștere.”

Au primit diplome și cei mai activi cititori din filialele BM. Lista fiind destul de lungă, menționăm doar câțiva dintre ei: Sergiu Andrieș (profesor, colegiul de Transporturi din Chișinău); Victor Stegărescu (student, anul II, Colegiul Financiar-Bancar); Diana Ungureanu (studentă, USM); Ana Cojocar (studentă, USM); Ion Ciugureanu (student, anul III, Școala Profesională nr. 4); Igor Baltă (elev, Liceul Teoretic „Gaudeamus”); Alexandra Pinzaru (elevă, cl. XII, Liceul Teoretic „Miguel de Cervantes”); Sofia Copacinschi (elevă, cl. XII, Liceul Teoretic „Elena Alistar”) ș.a.

Programul de lectură *Chișinăul citește o carte*, desfășurat anual la Biblioteca Municipală „B.P. Hasdeu”, are drept scop constituirea unei comunități de cititori prin promovarea scrierilor literare de o înaltă ținută artistică și educarea gustului pentru lectură a chișinăuienilor. Astfel, culegerea de povestiri *Nu mă tentează* de A. Moraru a avut un impact benefic pentru cei care s-au inclus în competiția lecturilor. Autorul e un scriitor îndrăzneț, care nu se teme de greutate și care explorează diverse genuri și teme literare (nu în zadar un cititor a exclamat: „Domnule scriitor, sînteți un erou!”). După cum s-a observat, povestirile, scrise cu talent, vorbesc despre viața noastră cea de toate zilele, provoacă stări de încordare, trezesc emoții adânci. Impresiile expuse pe marginea volumului, probabil, îl vor ajuta pe prozatorul ce denotă un stil ales să plămuiască noi scrieri care, la rîndul lor, ne vor bucura într-un viitor apropiat sufletele dornice de a savura frumosul.

(BiblioPolis, 2012, nr. 4)

Triplă aniversare la BM „B.P. Hasdeu”

Pe 26 februarie 2013, Sala de lectură de la Sediul Central al Bibliotecii Municipale „B.P. Hasdeu” și-a deschis larg ușile pentru a primi cu bucurie, după câteva luni de renovare, primii săi oaspeți și cititori fideli, așteptați cu multă nerăbdare, întrucît fără aceștia un centru cultural, precum este biblioteca, în genere, nu poate exista. Cu toate că mai există unele incomodități (lipsa mobilierului, a rafturilor cu cărți etc.), cei prezenți la manifestare s-au simțit bine, au fost chiar înaripați de un fior patriotic, fiindcă aici a avut loc, ceea ce rar se întîmplă, o triplă aniversare hasdeuiană: 1) omagierea scriitorului și savantului Bogdan Petriceicu Hasdeu, la cei 175 de ani de la naștere; 2) marcarea unui sfert de veac de cînd s-a atribuit Bibliotecii Municipale numele lui B.P. Hasdeu și 3) 15 ani de la inaugurarea Centrului Național de Hasdeologie în cadrul bibliotecii.

Doamna conf. univ. dr. **Lidia Kulikovski**, directorul general al BM „B.P. Hasdeu”, aflîndu-se pe post de moderator, a salutat cu multă căldură pre-

zența în sală a atîtor împătîmiți de carte, de bibliotecă și de opera patronului ei spiritual – Bogdan Petriceicu Hasdeu. Printr-un efort aproape că supranatural, în condiții de criză economică, politică etc., după mai multe decenii de activitate întru informarea și educarea cetățenilor urbei, BM s-a ales cu o reparație vizibilă (doar în interior, ce-i drept), care bucură ochiul și inima beneficiarilor de cum pășesc pragul acesteia.

Chiar la intrarea în sală ne întîmpină mucalitul publicist și maestrul fotograf **Vasile Șoimaru**, dr. în economie, conferențiar universitar la ASEM. Pe standuri este prezentată expoziția dumnealui de fotografii intitulată *Pe urmele lui Hasdeu*. Imaginile luate de aparatul de fotografiat al celui care a cutreierat prin toate țările vecine ale României și în multe mai îndepărtate, pentru a descoperi vetrele și chipurile românilor din partea locului, te atrag de la prima vedere prin gama impresionantă a cromaticii și a diversității locurilor pe unde a fost să fie sau să activeze geniul culturii românești cu rădăcini din Basarabia. Iată, în cele ce urmează, unele titluri ale vederilor pe care le-a surprins V. Șoimaru, aflîndu-se cu diverse ocazii, la diferite date, în delegații tocmai pe aceleași locuri, pe unde a călcat cîndva și piciorul celui care a fost B.P. Hasdeu: *Satul Cristinești, Hotin, baștina cărturarului: strada care-i poartă numele; Biserica din sat, cimitirul familiei Hâjdău; Fostul liceu „B.P. Hasdeu” din Chișinău; Biblioteca Municipală „B.P. Hasdeu” din Chișinău; Monumentul lui Alexandru Hâjdău de pe Aleea Clasicilor din Chișinău; Monumentul lui B.P. Hasdeu de pe Aleea Clasicilor din Chișinău; Universitatea din Harkov, unde au studiat cei doi mari cărturari din neamul Hâjdău-Hasdeu, tatăl și fiul, Alexandru și Bogdan; Casa Pogor din Iași; Casa Dosoftei din Iași; Universitatea din București; Academia Română; Castelul „Iulia Hasdeu” din Câmpina, Prahova, ș.a.* În timp ce vizitatorii savurau imaginile locurilor memorabile de pe harta Basarabiei, României, Ucrainei etc., autorul lor dădea cu bunăvoință explicații, introducîndu-i pe cei interesați în iureșul evenimentelor de altădată, dar și curente.

Totodată, în fața auditoriului, pe postamente special amenajate, au stat – ca de veghe românismului din Basarabia – colecția a cinci sculpturi ale membrilor familiei de cărturari Hâjdău-Hasdeu: Tadeu Hâjdău (1769-1835); Alexandru Hâjdău (1811-1872); Boleslav Hâjdău (1812-1886); Bogdan Petriceicu Hasdeu (1838-1907); Iulia Hasdeu (1869-1888). Autor al acestor splendide și mărețe busturi, care pînă a ajunge la BM au colindat printr-un șir de orașe din Europa, este sculptorul **Valentin Vârtosu**. Originar din Slobozia-Cremene de lîngă Sorocea, V. Vârtosu este un modernist ingenios. Dotat cu o dorință arzătoare de a realiza ceva frumos și durabil în timp, autorul sculpturilor cu chipurile membrilor familiei Hâjdău-Hasdeu a redat în imaginea înaintașilor Neamului românesc starea sufletească a acestora în clipele lor de înălțare. Resortul acestor creații este dragostea de țară, de obiceiurile și tradițiile ei, în genere, de cultură, de oamenii care trăiesc sau au trăit pe aceste meleaguri.

Bogdan Petriceicu Hasdeu, născut Tadeu Hâjdău (26 februarie 1838, Cristinești, Hotin, în Basarabia, Imperiului Rus, actualmente în Ucraina – 25 august 1907, Câmpina, România), a fost, după cum ne informează situl *Wikipedia*, un scriitor și filolog român din familia Hâjdău, pionier în diferite ramuri ale filolo-

giei și istoriei românești. Academician, enciclopedist, jurist, lingvist, folclorist, publicist, istoric și om politic, B.P. Hasdeu a fost una dintre cele mai mari personalități ale culturii române din toate timpurile. A studiat la Universitatea din Harkov, slujind ca iuncher husar în armata rusă. La 1856, când sudul Basarabiei revine la Principatul Moldova, a trecut în partea dreaptă a Prutului, pentru a scăpa de împilarea și deznaționalizarea forțată. Rușii i-au cerut extrădarea, iar la refuzul autorităților române, i-au anulat dreptul de moștenire pe care-l avea asupra moșiei Cristinești. Mai târziu însă i s-a recunoscut acest drept pe cale judiciară. La 1858 a fost numit membru al Tribunalului din Cahul, dar, după șapte săptămâni, a demisionat. A revenit la Iași, unde a fost angajat profesor de liceu și bibliotecar al Universității. A donat bibliotecii universitare din vechea capitală moldovenească 4000 de volume. În acest timp B.P. Hasdeu a pus bazele mai multor publicații (reviste): *România*, *Foaie de istorie*, *Foiță de istorie și literatură*, *Din Moldova (Lumina)*, apoi au urmat *Aghiuță*, *Satyru*, *Traian*, *Columna lui Traian*, *Revista literară și științifică ș.a.*, în care a publicat poezii lirice, fabule, nuvele, articole critice etc. Între 1876 și 1900 a fost director al Arhivelor Statului din București, în această calitate contribuind la publicarea documentelor atît din arhivele românești, cît, mai ales, din cele străine (fiind primul cercetător care a început să publice copii după acte privitoare la români). În 1877 a fost ales membru al Academiei Române, ca un omagiu al întregii sale creații de pînă atunci, dar și ca recunoaștere a spiritului său enciclopedic. Din 1878 a fost profesor de filologie comparată la Universitatea din București. A tipărit o parte din lecțiile sale pline de originalitate și de cunoștințe vaste asupra literaturilor străine și a limbii române. Dintre lucrările filologice cele mai însemnate sunt *Cuvente den bătrîni* și *Etymologicum Magnum Romaniae*. Lucrările beletristice ale lui B.P. Hasdeu, între care drama *Răzvan și Vidra*, dau impresia unei originalități a gândirii, iar autorul divaghează deseori purtat de erudiția sa profundă și de imaginația-i vastă. A mai scris nuvele, piese de teatru, poezii, monografia istorică *Ion Vodă cel Cumplit*. Ca politician, partizan al curentului pașoptist, a susținut venirea la putere a lui Alexandru Ioan Cuza. Ulterior, a sprijinit dinastia străină, de Hohenzollern, și – pe aceeași linie a ideilor de factură paneuropeană – a devenit membru al Partidului Liberal, ajungînd deputat pe listele acestuia în Parlamentul României. După moartea singurei sale fiice, Iulia, în 1888, a devenit mistic și fervent practicant al spiritismului, scop în care a construit Castelul „Iulia Hasdeu” de la Cîmpina. B.P. Hasdeu a lăsat în urmă o operă vastă și perenă. În ciuda criticilor, foarte dure uneori, asupra metodelor lui de lucru, B.P. Hasdeu rămîne un mare om de cultură, un neobosit cercetător al mai multor domenii ale filologiei și istoriei României.

În anul 2013, la 175 de ani de la naștere, mai multe instituții de cultură din România și din Republica Moldova au adus omagii marelui savant. BM „B.P. Hasdeu” nu a făcut o excepție. Pe parcursul anului trecut, la Editura „Știința” din Chișinău, au apărut cîteva volume din seria *Moștenire*, care au continuat seria *Scrierilor* hasdeuene, inițiată încă în anul 1993. Iată de ce exact pe 26 februarie curent, de ziua lui Hasdeu, a avut loc lansarea acestor volume: 6 și 7 (*Scrieri istorice*); 9 (*Studii de lingvistică și filologie*); 15 și 16 (*Publicistică politică*). Cu această oca-

zie, din România au sosit faimoșii hasdeuologi (și îngrijitorii acestor volume) **Stancu Ilin**, **Ionel Opreșan**, precum și **Jenica Tabacu**, directorul Muzeului memorial „B.P. Hasdeu” (Castelul „Iulia Hasdeu”) din Câmpina, jud. Prahova.

Stancu Ilin (n. 1933, Fărcașele, jud. Olt), editor și istoric literar, după absolvirea Facultății de Filologie a Universității din București, secția limba și literatura română – limba germană (1957), a fost repartizat cercetător științific la Institutul de Istorie Literară și Folclor al Academiei Române din București, unde lucrează pînă în 1999. În atenția sa s-au aflat scriitorii Ion Heliade-Rădulescu, Vasile Alecsandri, Alexandru I. Odobescu, Ion Creangă, Ioan Slavici, George Coșbuc, Camil Petrescu, Liviu Rebreanu, Tudor Arghezi, Mihail Sadoveanu, G. Călinescu, Tudor Vianu etc. A participat la elaborarea unor importante lucrări colective: *Istoria literaturii române* (II, 1968), *Metodologia istoriei și criticii literare* (1969), *Reviste literare românești din secolul al XIX-lea* (1970), *Studii de literatură universală și comparată* (1971), *Reviste progresiste românești interbelice* (1972), *Reviste literare românești din ultimele decenii ale secolului al XIX-lea* (1974), *Reviste literare românești de la începutul secolului al XX-lea* (1976), *Atitudini și polemici în presa literară interbelică* (1984) etc. Totodată, a editat operele unor scriitori clasici, îngrijind astfel primul volum din ediția critică *Opere* de B.P. Hasdeu (1986), consacrat poeziei, și, în colaborare cu I. Opreșan, următoarele trei volume (1996-2003), consacrate prozei și dramaturgiei. În colaborare cu Rodica Florea, a alcătuit lucrarea *I.L. Caragiale în conștiința contemporanilor săi* (1990), în care au fost reunite articolele despre dramaturg apărute în presa românească între anii 1879 și 1912. O contribuție importantă a avut la realizarea unui alt proiect, *Bibliografia I.L. Caragiale* (1997), precum și la întocmirea ediției *Opere* de I.L. Caragiale, apărută sub egida Academiei Române (I-IV, 2000-2002; Premiul Academiei Române). Este fondator al editurilor „Floarea Darurilor” și „Academica”.

În alocuțiunea sa, Stancu Ilin a reiterat istoricul legăturilor științifice, al activității asupra ediției de scrieri ale lui B.P. Hasdeu. Condițiile de lucru nu erau atât de simple, cercetătorii erau permanent taxați pentru vederi „naționaliste”, că

aduceau omagiu celor care au luptat pentru românism, dar a existat o pornire a inimii către individualizarea clasicilor noștri, către integralitatea textului; în ciuda faptului că unii nu susțineau pornirile reformatoare de editare, s-a izbutit să se ajungă la o reușită a celor ce au susținut noul / nouitatea în știință. Până în prezent continuă munca de identificare, de lecturare a textelor (e greu a citi textele lui Hasdeu!), de explicare și de publicare a lor. St. Ilin a încheiat cu un îndemn către cei prezenți la manifestare: să nu ne fie străin sentimentul de patriotism, așa cum nu i-a fost nicicând lui B.P. Hasdeu, care cu mândrie își spunea român: „Eu din români îmi trag sorgintea. / C-o sfântă dragoste-i iubesc / și pentru tot ce-i românesc, / oricând, și brațele, și mintea, / și sufletul mi le jertfesc.” [*Sînt român*]

Ionel Opreșan (n. 1940, Vădeni, jud. Galați) este editor, folclorist, critic și istoric literar. Devine cercetător științific la Institutul de Istorie Literară și Folclor al Academiei Române, unde se formează sub îndrumarea lui G. Călinescu. În 1981 a obținut titlul de doctor în filologie cu teza *Natură – om – civilizație în opera lui Mihail Sadoveanu*. În 1985 a fost distins cu Premiul „Perpessicius” al Muzeului Literaturii Române pentru ediția *Scrieri* (I-VIII) de Ion Marin Sadoveanu, iar pentru lucrarea *Opera lui Mihail Sadoveanu* (1986) i s-a acordat Premiul „Bogdan Petriceicu Hasdeu” al Academiei Române. Este președinte al Fundației „B.P. Hasdeu”. O exegeză de seamă a lui I. Opreșan este lucrarea *Romanul vieții lui Bogdan Petriceicu Hasdeu* (1990), ulterior intitulată *B.P. Hasdeu sau Setea de absolut* (2001). Între 1980 și 1990 a deținut funcția de secretar științific al Institutului de Istorie și Teorie Literară „G. Călinescu”, iar între 1984 și 1990 și pe aceea de secretar științific al Secției de științe filologice, literatură și artă a Academiei Române. În perioada 1986-2000 a fost secretar al Comisiei de folclor a Academiei Române. După 1989 înființează și conduce editurile „Saeculum I.O.” și „Vestala”.

Prin firea sa de cercetător onest, Ionel Opreșan a cîntărit orice cuvînt pentru a ajunge la textul editat al scrierilor lui B.P. Hasdeu. După eforturi de două decenii, împreună cu cercetătorii de la Chișinău, își vede un vis realizat – opera de certă valoare literară și științifică a ilustrului nostru basarabean, reunită într-o formulă poligrafică unică. Ajuns la un punct major al realizărilor, pentru împlinirea acestui deziderat I. Opreșan a fost aplaudat pe bună dreptate de către asistența din Sala de lectură a BM. Dar a pus o întrebare retorică: „Aceasta e opera întregă a lui B.P. Hasdeu?” Și tot dumnealui a răspuns: „Desigur, nu!” Munca de colectare a scrierilor hasdeuene continuă permanent: în curs de apariție este *Arhiva istorică a României*, în patru tomuri, și alte lucrări. Întreaga operă a savantului și scriitorului ar cuprinde, după unele calcule, 30-35 de volume! Deci, există un amplu cîmp de muncă pentru multe generații... Hasdeu e dificil de abordat, trebuie să fii bine inițiat ca să te consacrî ceretării scrierilor lui, multe lucrări ies abia acum la suprafață, ceea ce ne face să afirmăm că perspectivele hasdeologiei sînt largi și nu se vor încheia în curînd. În prezent se aplică metode noi, specifice de cercetare, se dă mai multă atenție domeniilor ce se întrepătrund, se modifică construcția arhitectonică a edițiilor. Toate volumele de scrieri ale protagonistului nostru – puse alături – arată grandoarea și valoarea aparte a creației lui B.P. Hasdeu. Cu abilitate, I. Opreșan a dezvoltat unele planuri de editare a operelor acestui colos al științei românești, neîntrecut pînă azi.

Jenica Tabacu (n. 1968, Câmpina, Prahova) este absolventă a Universității din București, Facultatea de Jurnalism și Științe ale Comunicării. Titlul științific: doctor în filologie „Magna cum laude” (2006), acordat de Institutul de Istorie și Teorie Literară „G. Călinescu” al Academiei Române. Tema tezei de doctorat: *Viața și activitatea lui B.P. Hasdeu între anii 1888 și 1907*, conducător științific – I. Opreșan. Este câștigătoarea Premiului revistei *Citadela*, pentru alcătuirea ediției *B.P. Hasdeu. Protocoalele ședințelor de spiritism* (2000). A fost distinsă cu Medalia „Pour un réseau d’amitié en francophonie” din partea Clubului „Richelieu International” (Canada, 2003) și *Diploma de Excelență* din partea Comisiei Naționale a României pentru UNESCO, pentru promovarea valorilor spirituale românești în cadrul acțiunii culturale „Sărbătoarea celor două Iulii” (2003). La manifestarea de la BM J. Tabacu a prezentat alocuțiunea *Simboluri încifrate în arhitectura Castelului „Iulia Hasdeu” și a mausoleului familiei lui B.P. Hasdeu*. Cu mult interes, cercetătoarea a povestit despre ce însemnătate a avut orașul Cîmpina pentru acest colos al minții. Desigur, directoarea Muzeului memorial „B.P. Hasdeu” (Castelul „Iulia Hasdeu”) a făcut o invitație celor prezenți în sală, dar și tuturor basarabenilor în care bate o inimă de român, să viziteze în timpul apropiat aceste capodopere arhitecturale, lăsate drept moștenire de conaționalul nostru.

Criticul și istoricul literar **Eugen Lungu**, redactor-șef al Editurii ARC, a menționat că Editura „Știința” este una dintre cele care tipărește operele clasicii noștri (la un nivel poligrafic superior), începînd cu anul dispariției URSS-ului. Atunci editorii au pornit cu dreptul, angajînd pe cei mai prestigioși colaboratori din România și Republica Moldova. Multe cărți ale Editurii „Știința” din acea vreme au devenit unicate. Editarea scriitorilor clasici în spațiul basarabean continuă. Deci, se prelungește prestigioasa serie *Moștenire*, în care au apărut (cu regret – la voia hazardului) și *Scrierile* lui B.P. Hasdeu. Trebuie de menționat un lucru de acum confirmat, că B.P. Hasdeu-istoricul a folosit în scrisul său instrumentele lui B.P. Hasdeu-publicistul, iar B.P. Hasdeu-scriitorul – pe cele ale lui B.P. Hasdeu-savantul, iar toți împreună apelează la elementele, serviciile lingvistice. E. Lungu e de părere că la noi în republică s-a produs un lucru deosebit: au apărut atîtea (pînă în prezent 11!) volume ale unui singur scriitor român.

Scriitorul **Vladimir Beșleagă**, un vechi prieten și cititor al BM, nelipsit de la majoritatea evenimentelor culturale desfășurate aici, a citit pasaje din opera publicistică a lui B.P. Hasdeu. Astfel, articolul *Către D. I. Heliade-Rădulescu* se termină cu cuvintele: „Aceasta este situațiunea... Ni-e rușine!...” Desigur, de ceea ce se întîmplă, făcîndu-se aluzie la situația momentului. De aici conchidem că B.P. Hasdeu e foarte actual. Și la noi autoritățile abilitate nu au reușit pînă în prezent să ridice (cu toate că au promis cîndva) un monument Mariei Cebotari, o cîntăreață de operă care a dus faima Chișinăului și a Basarabiei departe în lume (cum să nu ne fie rușine?). Vl. Beșleagă ne-a amintit că unul din primii cercetători ai vieții și operei hasdeuene a fost Nicolai Romanenco; anume el l-a adus pe consîngeanul nostru în Basarabia pe cînd era ocupată de comuniști, anume el a cercetat arhivele la Moscova și București, publicînd date noi despre B.P. Hasdeu, un basarabean care a contribuit în mare măsură la formarea și edificarea statului național român.

A venit rîndul să se expună și editorul **Gheorghe Prini**. Directorul Întreprinderii Editorial-Poligrafice „Știința” a dezvăluit unele secrete din istoricul de început de tipărire a *Scrierilor* lui B.P. Hasdeu. A adus mulțumiri îngrijitorilor ediției chișinăuiene – lui Stancu Ilin și Ionel Oprișan, nu în ultimul rînd dnei Lidia Kulikovski – că a înțeles situația și achiziționează volumele pentru completarea colecțiilor din bibliotecile capitalei, un frumos exemplu de grijă pentru ridicarea procentului de carte românească în filiale. Gh. Prini a promis că, în anul curent, va definitiva editarea *Scrierilor* hasdeuiene în seria *Moștenire* și va continua cu alte lucrări propuse de cercetătorii din România și din republică.

Directorul general al BM dna **Lidia Kulikovski** și-a amintit de acea zi memorabilă a anului 1988, în plin dezgheț gorbaciovist, numit rusește „perestroika”, cînd biblioteca pe care o conduce – iată, deja mai mult de 20 de ani! – și-a ales un nume nou – cel al omului de cultură și al scriitorului român Bogdan Petriceicu Hasdeu. Era o zi friguroasă de februarie, la eveniment au asistat scriitori (printre ei, îndeosebi, și-l amintește pe Grigore Vieru), artiști, savanți, profesori și mulți tineri, cărora li se deschideau orizonturi nebănuite. Apoi, peste zece ani, în 1998, în cadrul Bibliotecii Municipale, s-a deschis Centrul Național de Hasdeologie, condus în prezent de Pavel Balmuș, care își dedică forțele întreținerii „focului din vatră” și care cu puținul pe care îl pune la dispoziție BM, face lucruri apreciate pe ambele maluri ale Prutului.

La rîndul său, **Pavel Balmuș**, cercetător literar, a spus că vîrsta Centrului Național de Hasdeologie este una de adolescență, dar în ultimii ani a susținut un examen dificil: pe lîngă edițiile de *Scieri* ale lui Hasdeu (cele anterioare și cele lansate acum), au mai apărut la diverse edituri: *Publicistică din ziarul „Traian” (1869-1870)* de B. P. Hasdeu (1998); *Pro Fide et Patria. Contribuții* (2002); *Clipe de inspirație* de Al. Hâjdău (2004); *Moștenirea literar-spirituală a dinastiei de cărturari Hâjdău-Hasdeu în bibliotecile chișinăuiene* (2007); *Iulia Hasdeu / Camille Armand. Biobibliografie* (2008). P. Balmuș nu a uitat să mulțumească tuturor editorilor, cercetătorilor, istoricilor literari care au susținut pe parcursul anilor bunul mers al lucrurilor la CNH.

Au înfrumusețat atmosfera de sărbătoare, în acea zi de Făurar, elevii de la Liceul Teoretic „B.P. Hasdeu” din Chișinău, conduși de dnele **Snejana Moraru**, director adjunct pentru educație, **Elena Casian**, **Olga Saharneau**, toate trei profesoare de limba și literatura română. La început am auzit date despre formarea și activitatea Muzeului „B.P. Hasdeu” de la liceu. Se vede că elevii îi cunosc pe de rost standurile, știu ce se află în fiecare colț al lui, căci au recitat cu pasiune scenariul pregătit din timp pentru utilizatorii bibliotecii cu același nume. Eleva cl. a III-a **Iulia Sudzilovschi** a recitat poezia *Cînt despre Moldova* de Alexandru Hâjdău, **Andrei Lițcan**, cl. a IX-a B, – poezia *Bradul*, iar **Ana Rotaru**, cl. a IX-a A, – poezia *Sînt român*, ambele de B.P. Hasdeu. Surpriza întregului recital muzical-literar a constituit-o interpretarea cîntecului *Răsai* (muzica – Ion Aldea-Teodorovici, versuri – Grigore Vieru) de către **Roman Corjov**, elev în cl. a IV-a.

Tot în Sala de lectură a Sediului Central al BM au fost desfășurate trei expoziții de carte, pregătite cu mult gust estetic și cu o bună cunoaștere a procesului literar de colaborării Centrului de Informare și Documentare „Chișinău” (șef – **Taisia**

Foiu și **Clara Balmuș** (Centrul Național de Hasdeologie). După titlurile lor ne putem imagina întreaga viață și activitate a lui B.P. Hasdeu: *Moștenirea literar-spiritu- ală a lui B.P. Hasdeu în publicațiile Bibliotecii Municipale*; *B.P. Hasdeu – vocația universală a culturii românești*; *Publicațiile Bibliotecii Municipale „B.P. Hasdeu”*.

Despre B.P. Hasdeu au scris cu diverse ocazii mulți scriitori, lingviști, isto- rici, publiciști, bibliografi etc., dar vom încheia relatarea noastră cu o apreciere magistrală, credem, a lui **Nicolae Iorga**: „*A fost un om genial – cine i-a putut tăgădui serios această însușire? – a dispus de cunoștințe neobișnuite în toate domeniile, așa încât oricând putea uimi pe cei mai mulți; a avut un spirit elastic, cum cu greu s-ar mai putea găsi altul și, pe lângă aceasta, pătrunzător, ascuțit; a fost un scriitor îndrăzneț în luptă și de o necruțătoare ironie, a fost un convorbitor care aducea în discuție puncte de vedere noi, și, când nu putea lumina, orbea prin scăpărarea scînteilor; și când nu putea convinge pe dușman, îl îndepărta prin jignirea crudă a mîndriei celei mai legitime, a sentimentelor celor mai gin- gașe și a ideilor celor mai îndelung și mai adevărat iubite. Chiar biruit în fața lumii, el își încunjura retragerea de o strălucire meșteșugită, care silea ochii să se închidă și lăsa totdeauna impresia unei superiorități omenești netăgăduite.*

A dat culegerilor noastre de izvoare Arhiva istorică, cea dintîi carte a sla- visticiei la români; a strîns în Cuvente din bătrîni probe într-ales din vechea limbă, lucru ce nu se mai făcuse de alții; a grăbit dezvoltarea studiilor istorice, aruncînd în circulație, mai ales pentru vremile mai vechi, prin Istoria critică, o uriașă mulțime de informație nouă; a cutezat să viseze o mare enciclopedie națională, încercată prin Magnum Etymologicum. În atîtea ramuri ale științii istorice și filologice, el a fost un deschizător de cale, care, ce e drept, s-a mulțu- mit adesea să arate numai drumul.”

E un fidel portret al cărturarului de la Cristinești, extras din culegerea *Oa- meni cari au fost*. Așa l-au cunoscut contemporanii lui, așa trebuie să rămîna în memoria noastră peste veacuri.

Foto: Vasile Șoimaru
(*BiblioPolis*, 2013, nr. 1)

Iurie Colesnic: „Mi-i dor să vă spun...”

Precizez din capul locului că prin enunțul din titlul de mai sus, Iurie Coles- nic, scriitor și istoric remarcabil din Basarabia, șeful Secției studii și cercetări a Bibliotecii Municipale „B.P. Hasdeu”, și-a invitat în prima zi a Mărțișorului colegii, prietenii, pe toți cei îndrăgostiți de Chișinău, la o nouă lansare de carte, dedicată capitalei noastre și intitulată simplu, pe înțelesul fiecăruia: *Chișinăul și chișinăuienii* (Chișinău, Ed. „Elena-V.I.”, 2012). Aceasta s-a desfășurat în Sala de lectură renovată a Sediului Central al BM, deschisă pentru vizitatori de cu- rînd, pentru a marca bucuria sosirii primăverii și a lansării unui volum foarte ne- cesar pentru informarea și educare beneficiarilor urbei noastre. Fiecăruia vizitator care a pășit pragul BM i s-a prins la piept cîte un mărțișor – semn că bibliotecarii țin cu sfințenie la tradiția seculară a românilor și împărtășesc sentimentul de sa- tisfacție sufletească cu toți oamenii de bună-credință.

Patroana instituției-gază, dna conf. univ. dr. **Lidia Kulikovski**, director general al BM „B.P. Hasdeu”, fiind pe post de moderator, a expus în debut istoricul apariției, sub egida bibliotecii, a unei cărți despre istoria Chișinăului, care, de altfel, nu e prima – la sfârșitul anului 2011, la Editura „Grafema Libris” din Chișinău, a apărut volumul *Chișinăul din amintire*. Noul volum este o continuare a temei preferate a colaboratorului nostru și însumează următoarele capitole: *Chișinăul aproape invizibil; Bulevarde, străzi, ulicioare; Fețele Chișinăului de altădată; Portret de grup al istoriei; Ambasadorii pe care i-am avut; Din galeria celebrităților care au vizitat Chișinăul; Personalități care au salvat personalități; Călători prin Chișinău; Primul Parlament al Basarabiei – Sfatul Țării; Guvernele Republicii Democratice Populare Moldovenești; Chișinăul ca loc de refugiu; Profiluri în oglinda vremii; Scriitori care au fost...; Femei celebre; Bibliofili, colecționari și muzeografi; Enigmele Chișinăului*.

Cine a avut ocazia să ia cunoștință de această lucrare deosebită ca temă, conținut și prezentare a materialului a observat, în primul rând, contribuția orașului Chișinău la dezvoltarea politică, economică, industrială, dar mai ales culturală, a Basarabiei pe parcursul a circa 200 de ani. Fotografii inserate confirmă informațiile expuse de autor și sînt un instrument extraordinar de ilustrare a epocilor trecute, a evenimentelor ce au avut loc și a personalităților pentru care Chișinăul a fost loc de trai sau de pelerinaj într-o anumită perioadă a vieții lor. Tabletele, povestioarele lui I. Colesnic sînt bine documentate, ceea ce adaugă valoare chșinăuienilor, pe drept cuvînt le putem numi modele de expunere și de deschidere către cititori, mai ales către tineri, cărora viața și activitatea unor personaje le pot servi drept exemplu de a-și construi planurile de viitor, de a urca în carieră pe culmile gloriei naționale.

Prin ce mai este bun, prin ce se evidențiază noul volum, dar și cel precedent, al domnului Iurie Colesnic? Desigur, prin faptul că înprospătează sau chiar descoperă memoria oamenilor care au trăit pe acest teritoriu, bătut de vîntoaiile nemiloase ale istoriei secolelor XIX și XX și care au fost dați uitării. Autorul și-a asumat rolul de contribuitor, și-a autodirecționat activitatea pe o pistă puțin cercetată de istoriografia contemporană și în aceasta vedem originalitatea volumelor sale dedicate Chișinăului de altădată, precum și „Basarabiei necunoscute”. Nu în zadar au venit să-l felicite, să-l îmbărbăteze pe protagonist în activitatea lui de mai departe atîtea notorietăți din capitală și din alte localități: prima doamnă a republicii Margareta Timofti, care e de specialitate bibliolog; dr. în pedagogie și psihologie Mihail Șleahțișchi, consilier al președintelui Republicii Moldova; dr. în istorie Petru Guran, director al Institutului Cultural Român „Mihai Eminescu” din Chișinău; Mihai Ghimpu, deputat în Parlamentul RM, președinte al Partidului Liberal; scriitorul Ion Hadârcă, deputat în Parlamentul RM, vicepreședinte al Partidului Liberal; Chiril Lucinschi, deputat în Parlamentul RM, președintele Comisiei pentru cultură, educație, cercetare, tineret, sport și mass-media; Corina Fusu, vicepreședinte al aceleiași comisii parlamentare; prof. univ. dr. hab. în științe economice Grigore Belostecinic, rector al Academiei de Studii Economice din Moldova, membru al Academiei de Științe a Moldovei; acad. Gheorghe Băciu, membru al Academiei Balcanice de Medicină Legală; acad. Valeriu Pasat,

dr. hab. în istorie și om politic; prof. univ. dr. hab. Ion Ciocanu, critic și istoric literar; Tudor Țopa, publicist; Tudor Zbârnea, pictor, director al Muzeului Național de Artă al Moldovei, Nicolae Rusu, scriitor, și alții.

Nu este întâmplătoare prezența la manifestare a directorului ICR „M. Eminescu” **Petru Guran**, căci în vizorul acestei instituții prestigioase de cultură se află și evenimentele culturale ce au loc în republică. Cunoscutul istoric român, cercetător științific la Institutul de Studii Sud-Est Europene al Academiei Române, fost membru al Centrului de Studii Elenice al Universității Princeton, SUA, conferențiar invitat în departamentul de istorie al aceleiași universități, precum și cercetător post-doctoral al Colegiului „Noua Europă”, a menționat că e onorat de invitația dlui I. Colesnic, care a scos recent la lumina tiparului o impresionantă lucrare ca dimensiuni, cu multe capitole, fotografii, documente autentice, amintiri și fragmente din manuscrise. Autorul, ce publică lucrări cu un ritm uimitor, reușește să scrie o istorie *sine ira et studio*, cu echidistanță față de personaje. Desigur, nu este primul volum dedicat Chișinăului cu atmosfera, cu grijile și problemele lui de cîndva, ce cuprinde o perioadă cam de la încorporarea Basarabiei în Imperiul Rus. Se perindă prin filele volumului evenimentele de la tăierea în două a Principatului Moldovei, de rusificare forțată a populației băștinașe basarabene în secolele XIX și XX, de formare a Republicii Democratice Moldovenești și a organului său legiuitor Sfatul Țării, de deportare a intelectualității și a celor mai buni gospodari în cele mai îndepărtate colțuri ale Siberiei și Kazahstanului după cel de-al Doilea Război Mondial, pînă la acțiunile de vandalism, de distrugere a orașului „din amintire” din perioada contemporană.

I. Colesnic nu face polemică, nu este avocatul decît al adevărului istoric, în carte nu e nimic ficțional, ba din contra, pana de scriitor, de narator îi ajută la descrierea faptelor și portretelor istorice – acesta este meritul istoric al unui neistoric. Schițele istorice se citesc ușor, personajele parcă renasc într-un timp istoric concret, autorul parcă se îndrăgostește de ele, le înțelege destinul. Fără doar și poate, i-a reușit să scrie istoria acestui oraș prin oamenii uitați de contemporanei-

tate, condamnați la nepăstrarea memoriei. Datorită strategiei istoriografice construită corect și a talentului de scriitor și cercetător prin arhivele statului, sînt scoase la iveală cazuri mai speciale din istoria românilor din teritoriul dintre Prut și Nistru. Mai ales, impresionează Chișinăul penetrat de evenimentele revoluționare, prezentarea

cu discreție a Chișinăului construit din piatră (vizavi de alte orașe europene), felul cum se predau fațadelor clădirilor un aer ce emană libertate. Cercetătorul este preocupat atât de arhitectura veche a construcțiilor, cât și de străzile planificate într-un mod deosebit față de multe urbe de aceeași talie din lume. Memoria este importantă nu numai pentru un istoric, trebuie să fii un specialist bun ca să cuprinzi orizontul de memorie din volumul dat. E bine că fiecare capitol poate fi citit la întâmplare – ca un subiect aparte. În ciuda faptului că volumul e mare, el va fi parcurs de orice cititor din scoarță în scoarță.

Poetul, dar și omul politic, **Ion Hadârcă** a venit de la o ședință a legislativului ce luase sfârșit pentru că a ținut să participe la un eveniment deosebit pentru capitala noastră. I. Colesnic, om al Cetății, a scos în văzul lumii un volum laborios, consistent, de o scripă inedită, prin aceasta demonstrând că posedă calități deosebite de cercetător, demne de menționat și de apreciat la justa lor valoare. Aflăm pagină cu pagină, că există și o altă față a Chișinăului, nu cea pe care ne-am deprins să o vedem în mod obișnuit: există un Chișinău al intelectualității de probă superioară și altul care „grăiește moldovenește” sau rusește, unul cu cartiere de elită și altul cu cocioabe și străzi lăsate de izbeliște... Chișinăul este mereu sfîșiat de cei care nu ne vreau binele, ne joacă festa și ne pun mereu la încercare toleranța noastră religioasă, etnică... Cu toate acestea, în prezentul volum, lansat spre atenția cititorilor și a specialiștilor, vedem un Chișinău al omeniei, un oraș cu locuitori de diferite etnii ce au capacitatea de a conlocui decenii în șir în bună pace (fapt remarcat chiar și de străinii care ne vizitează urbea). Asistăm la o lecție a personalităților care au lăsat urme în politică, știință, artă, care s-au lansat aici în activitatea lor zbuciumată (fiindcă au existat școli care aveau ce oferi!).

Presupunem că la colectarea materialului s-a lucrat mult. Autorul a corespondat cu multe personalități, a telefonat să afle unele particularități, s-a deplasat la fața locului ca să facă cunoștință în direct cu unii dintre ei, de aceea putem spune că asistăm și la o lecție sufletească, sentimentală, redată prin povestire revelatoare. Cercetătorul deseori pornește de la un fapt care la prima vedere e neînsemnat, dar pînă la urmă ajunge la un capăt logic. „Mi-au atras atenția pe neașteptate tabletele despre fotbalul și automobilele din Basarabia interbelică. Am fost plăcut surprins de scrisoarea lui Alexandru Văleanu către Anton Crihan, membru al Sfatului Țării, care, la 1918, a votat Unirea Basarabiei cu Patria-mamă România și care este originar din Sîngerei, baștina mea. M-a bucurat faptul că l-am întâlnit și pe Mihail Curciuc, fratele bunelului meu. Am aflat amănunte despre monumentele distruse de autoritățile comuniste venite la putere după război – cel de la periferie, de lângă Vatra, care se numea *Turnul dezrobirii*, precum și cel din centrul orașului, care avea pe soclu reprezentarea efigiilor martirilor Neamului: Simeon Murafa, Alexei Mateevici și Andrei Hodorogea. *Chișinăul și chișinăuienii* este o carte pe care o recomand tuturor celor care vor să afle cum a fost capitala noastră cu decenii sau secole în urmă”, a spus I. Hadârcă felicitîndu-l pe autor pentru o adevărată performanță în domeniul de cercetare a istoriei noastre.

Și prof. univ. dr. hab. **Grigore Belostecinic**, în preaplina agendă, a croit timp să vină cu un buchet de trandafiri pentru cel care vede Chișinăul ca cea mai verde capitală din Europa. Volumul prezentat este o enciclopedie despre

Chișinău și trecutul lui. Avem o istorie bogată, dar cum va fi municipiul nostru în viitor depinde numai de noi...

„E o tradiție frumoasă ca în ziua de 1 martie la BM să se lanseze o carte bună și necesară societății. Mă bucur că păstrăm tradițiile și obiceiurile populare, a relatat parlamentarul **Chiril Lucinschi**. Cât privește volumul dlui Iurie Colesnic, pot spune că autorul a depus o muncă impunătoare. Mi-a atras atenția fotografia clădirii în care și-a ținut ședințele primul organ legislativ al Basarabiei – Sfatul Țării. Sînt de părere că dacă Parlamentul nostru s-ar muta acolo, nu s-ar întîmpla ceea ce auzim și ce vedem astăzi la televizor.”

Veteranul publicisticii basarabene **Tudor Țopa** a relatat că din paginile volumului *Chișinăul și chișinăuienii* a aflat despre un profesor al său, despre unii scriitori, parlamentari etc. E o carte de excepție, neobișnuită, care te învăluie cu o avalanșă de materiale. Personajele ies din anonim și prin aceasta societatea noastră cîștigă plusvaloare.

Pictorul **Tudor Zbârnea**, după relatările sale, îl cunoaște pe autor de demult, îi știe atitudinile față de problemele cu care se confruntă azi oamenii politici și de cultură. În genere, sînt file istorice fără patetică, care amintesc de oameni și evenimente din Chișinăul sec. XX. Regretăm că atîtea personalități au fost tratate cu ignoranță și au avut loc atîtea evenimente pe care astăzi le contestăm. „Iurie Colesnic edifică și îndeamnă cititorul nostru ca să-și cunoască istoria. De aceea, împărtășim bucuria realizării unei cărți, care face să se cunoască mai bine Chișinăul și Basarabia”, a reiterat dumnealui.

La final, și **Iurie Colesnic** și-a spus cuvîntul: „Pentru mine e o sărbătoare, mi se zbate inima de bucurie, că am întîlnit aici, la biblioteca ce mă susține, multă lume bună, care nu este indiferentă față de cele ce s-au întîmplat în istoria noastră nu atît de îndepărtată, fapt pentru care le mulțumesc tuturor din suflet pentru aprecierile ce le-au făcut și pe care le voi lua în considerație la finisarea următorului volum, la care, printre altele, lucrez în prezent și care, de acum, are o denumire: *Chișinăul din inima mea*. De fapt, volumele mele le concep ca un fel de enciclopedii. Ultimul volum, cu 195 de articole și 452 de fotografii, nu face excepție. Păcat că tirajul lui este mic și sînt sigur că chiar în anul curent el va deveni o raritate și în biblioteci, dacă nu se vor mai tipări exemplare în plus. Chișinăul trebuie să fie cunoscut de toți locuitorii lui la orice etapă a istoriei. Orașul se schimbă permanent, trebuie să știm cum a fost el în vechime, apoi în epoca modernă și, desigur, în timpurile noastre. Mărturisesc că mai sînt oameni pe care nu-i cunoaștem, care sînt comoara noastră... Dacă am avea noroc de oameni politici care să ne ajute să valorificăm aceste scrieri ale istoriei și să le punem în circuitul valorilor, am avea cu siguranță un trai decent și o națiune prosperă... Vă îndemn să contribuiți ca municipiul Chișinăul să devină cea mai frumoasă capitală din Europa, așa cum și-o dorea Carol Schmidt, primarul de la răscrucea secolelor XIX și XX.”

Istoria începe cu părinții, de aceea cantautorul **Viorel Burlacu**, prin sunetele de chitară și voce, a adus în memoria noastră chipul ființei celei mai dragi – mama. Și, ca să fim în consens cu cele ce se întîmplă în imediata împrejurime, a interpretat un cîntec al omului care a plecat de acasă, pe care soarta l-a dus să culeagă mandarine (sau măslina) în țări îndepărtate.

Aproape toate cărțile editate de Iurie Colesnic au fost prezentate într-o expoziție cu genericul „Mi-i dor să vă spun...”. La vernisarea ei a contribuit Departamentul organizarea colecțiilor (șef **Daniela Gorincioi**). Aici e cazul să amintim unele din ele: *Arta memoriei* (versuri, 1987); *Arheologii interioare* (versuri, 1991); *Spirala lui Arhimede* (versuri, 1994); *Doina dorurilor noastre. Alexe Mateevici* (1990, 2007); *Basarabia necunoscută* (vol. I-IX, 1993-2012); *Gheorghe Bezdovici. Bibliografie* (1994); *Chișinău. Enciclopedie* (1997); *Sfatul Țării. Enciclopedie* (1998); *Femei din Moldova* (2000); *Generația Unirii* (2004); *Mi-i dor să vă spun...* (2004, 2005); *Profetul nemuririi noastre. Constantin Stere* (2005); *Apostolul Unirii. Pan. Halippa* (2006); *Enigma Petre Draganov* (2006); *Note din Arca lui Noe* (2006); *O călăuză veșnică a țărănimii – Moș Ion Codreanu* (2009); *Timp și istorie. Autori de la „Viața Basarabiei”* (2011); *Chișinăul din amintire* (2011) ș.a.

Pe parcursul luărilor de cuvânt a fost demonstrat slide-show-ul cu imagini din cartea lansată (pregătit de **Valeriu Rusnac**, colaborator al Departamentului marketing).

* * *

Notă biografică

Iurie Colesnic s-a născut pe 12 august 1955 în s. Dereneu, r-nul Călărași, într-o familie de învățători. A absolvit Universitatea Tehnică din Moldova (1978). Funcții: învățător de cultura fizică în satul Buda, Călărași; referent la Societatea „Știința” din Chișinău; profesor de tehnologie specială la ȘTP nr. 10 din Chișinău; corector și redactor tehnic, redactor-șef și director artistic la Studioul „Animafilm” (1986-1991), director al Centrului muzeografic „M. Kogălniceanu” (1991-1995), director al Editurii „Universitas” (1991-1993), director al Editurii Enciclopedice „Gh. Asachi” (1993-1995), director al Editurii „Museum” (din 1995), director al Casei Cărții „Mitropolit Petru Movilă” (1996). Membru al Uniunii Scriitorilor din Moldova (1988), membru corespondent al Academiei Internaționale de Cadre, Kiev (2000). Premii: Premiul Uniunii Scriitorilor din Moldova (1993, 2002, 2005); Premiul Salonului Național de Carte, Iași (1997); Premiul Salonului Național de Carte pentru Copii (1998); Premiul Cartea Anului, Salonul Național de Carte, Chișinău (2004); Distincții și titluri onorifice: medalia „Sfântul Daniil” (2000), medalia „Dimitrie Cantemir”; Doctor Honoris Causa al Universității Umaniste, Chișinău (2000); Maestru al Literaturii (2010).

(*BiblioPolis*, 2013, nr. 1)

Brazdă adâncă pe ogorul poeziei din Basarabia

Ionel Căpiță e un poet cum nu sînt prea mulți la noi – pe el îl doare soarta Basarabiei. În creația lui vedem cum generații la rînd se zbat să iasă de sub călcîiul ocupantului de la Răsărit, cum din tată în fiu se transmite dragostea față de Țara-Mamă – România. De așa poeți avem nevoie acum ca niciodată. Poezii ca ale lui trebuie să se recite la radio și la televiziune, unele – să fie incluse în

manualele școlare ca să creștem acea generație ce va înfăptui visul de veacuri al străbunilor noștri.

Mulți poeți au cântat țara, limba, baștina, dar Ionel Căpiță le cântă într-un fel al său, singular. De exemplu: „*Sînt român, român îmi zice, / Și străbuni-mi sînt români, / Sînt român unde m-aș duce, / Pîn' și-n țara de păgîni. // România-i Țara-Mumă – / Începutul nesfîrșit. / Numai Ea cu drag ne-adună, / Și ne iartă, de-am greșit. // România-i leagăn dulce, / Cuib de dor, iarbă de leac, / România-i Sfînta Cruce, / Dată s-o purtăm în veac. // Românie, Românie, / Scumpă mamă, suflet blînd, / Născătoare de vecie, / Colț de rai, cu nume sfînt. // Dragoste ne-trecătoare, / Românie, Țara mea, / De mă bucur, de mă doare, / Îmi sârugi Tu lacrima. // Eu la vechile-ți hotare, / Stau de veghe, că să știe / Toate hoardele barbare / Că-mi ești scumpă, Românie.*”

Am impresia că pentru Ionel Căpiță visata de mulți Unire s-a și realizat. Acest gând îți vine după ce citești mai multe poeme din noua sa carte, numită, credem, foarte inspirat – *Dangăt de dor* (Chișinău, Ed. „Prometeu”, 2012). Vreau ca acest *Dangăt de dor* să ajungă la cît mai multă lume, care mai stă în dubiu în care parte s-o apuce – la Răsărit sau la Apus. Poezia lui I. Căpiță ne dă răspunsul fără echivoc: locul nostru e acolo unde am fost – în țara unde odihnește de veci Ștefan cel Mare și Sfînt, Mihai Viteazul, Mihai Eminescu, George Coșbuc, George Enescu, Nicolae Iorga... Nu în zadar poetul, prozatorul și publicistul **Ion Proca** afirmă despre confratele său de condei: „*Poeziile lui Ionel Căpiță sînt mai mult niște tîlcuri. Și tîlcul lor nu trebuie să-l cauți pe după ceață. El spune pe de-a dreptul, fără ocolișuri și mari fașoane de modernism. Laconic și dur pe-alocuri, autorul încearcă prin scurtimea versului să ne arate lungimea gîndului.*”

Pe 22 martie 2013, zi cu o conotație aparte pentru spiritualitatea populară, cînd creștinii ortodocși sărbătoresc pe cei 40 de mucenici uciși în Sevastia, iar țărani scot plugul la arat, la Biblioteca Municipală „B.P. Hasdeu” a avut loc lansarea cărții *Dangăt de dor* de Ionel Căpiță. Jurnalistul și scriitorul **Vlad Pohilă**, fiind pe post de moderator, a menționat că avem în față deja a patra carte a lui Ionel Căpiță și a treia care se lansează la BM. Se vede că autorului îi este dragă biblioteca noastră. „Trebuie să spunem din capul locului că acest gen de poezie cultivat de protagonistul nostru este evitat sau chiar respins de unii condeieri. Cu toate acestea, tema civic-patriotică în *Dangăt de dor*, ca și în volumele precedente *Dragoste și neîmpăcare*, *Icoană ciuruită*, *Lăsați-mi dragostea*, ocupă, probabil, partea cea mai mare din spațiul plachetei. Cu toate acestea, autorul nu se rezumă numai la această linie tematică, ci scrie și poezii meditative-filozofice, și de dragoste, și pentru copii, practicînd și forme poetice mai rar abordabile ca acrostihul, haiku. În genere, creația poetică a lui I. Căpiță e în formulă de parabolă, e aidoma unei revărsări lirice din sufletul unui înțelept al secolului XXI. Astăzi, din nou lansăm o carte frumoasă și la chip – ca formă, aspect; și la suflet, adică la conținut, ca fond, ca mesaj; care mai inserează o bogată și impresionantă iconografie. Nu are prefață, dar include la sfîrșit, cu titlu de postfață, un superb poem – *S-a întîmplat ceva*, de Victor Ladaniuc, dedicat celui care este poetul Ionel Căpiță. Credem că dînsul nu se va opri aici și va mai veni la Biblioteca Municipală să-și lanseze viitoarele volume.”

A fost să fie o zi cu ploaie, oferindu-i dnei **Lidia Kulikovski**, director general al BM, temei să spună că e o binecuvântare pentru autorul nostru, care dă o culoare de strălucire instituției noastre. Contabilizînd în volumul lansat 526 de titluri, dumneai a descoperit printre poeziile propriu-zise acrostihuri, haiku-uri, poezii din două-trei-patru rînduri, punîndu-și o întrebare retorică: „Cine este Ionel Căpiță?” Răspunzînd tot ea: „Trăind într-un spațiu cu veșnice intemperii politice, economice, culturale etc., Ionel Căpiță este un poet generos (parafrazîndu-l chiar pe el, pot spune că Dumnezeu nu a fost zgîrcit la acest capitol, înzestrîndu-l cu această vocație), căci a scris peste 30 de poezii dedicate unor personalități din republică, iar în cele trei capitole un personaj distinct este Omul în general. Un subiect ce îl preocupă îndeosebi este dragostea de țară, de Patrie, pe care ne-o împărtășește cu un sentiment de satisfacție, de plăcere și de bucurie, pentru că ține foarte mult la consîngeneii lui.” În semn de recunoștință pentru devotamentul nețărnut față de românism, de limba română, de carte, pentru mesajul imperativ și select, din punct de vedere estetic, al creației sale, directorul general al BM i-a înmînat în dar lui Ionel Căpiță o clepsidră, totodată, felicitîndu-l pentru această performanță editorială.

Cum să nu-i menționăm pe unii dintre bărbații neamului românesc din Basarabia cu care se mîndrește nu numai I. Căpiță, dar și fiecare dintre noi? Lista o prezentăm în ordine alfabetică: Isaia Cîrmu, Anatol Ciobanu, Tudor Colac, Dumitru Galupa, Mihai Grati, Simion Istrati, Aurel Lozan, Alexei Mîrzac, Anatol Mocreac, Ionel Movilă, Andrei Munteanu, Adrian Păunescu, Vlad Pohilă, Alecu Reniță, Gheorghe Șalaru, Vasile Șoimaru, Victor Țuțuc, Gheorghe Vdovâi, Victor Ursu și alți oameni cu sufletul mare. Un model de afecțiune deosebită exprimată în versuri poate servi acrostihul scris pentru Nicolae Dabija: „*Nume drag și nume sfînt... / Inundă acest pămînt / Cu iubire și cu gînd – / Orișiuunde, orișicînd. / Lira ta încîntă-o lume, / Alinînd dureri nebune... / Ea-i chemarea ce nu-apune. // Dragostea și dorul tău / Ajung pîn' la Dumnezeu... / Binele ce-l faci mereu / Izvorăște din iubire... / Jertfa ta e-o mîntuire, / Adusă... prin dăruire.*”

Cînd rămînem singuri, abia atunci observăm cîte ne lipsesc din jurul nostru... **Gheorghe Șalaru**, ministru al mediului, onorat de acrostihul recitat de autor, a menționat că poetul a adunat în prezenta culegere nestemate lirice despre mamă, tată, Patrie, despre țara cu dulcele nume România, despre dragoste etc. Includem în cele ce urmează (spre deliciul cititorilor noștri) o poezie de dragoste, dedicată soției: „*Ce-ar fi să fii acasă / Cînd ușa-ncet deschid, / Și-atîta de frumoasă / La piept să te cuprînd?... // A dorului arsură / S-o potolim cu dor, / Cosînd gură de gură / Cu dulcele amor. // Și să uităm de toate / Cînd în iubire bem. / Și să uităm de moarte, / Că veșnici nu sîntem*” (*Ce-ar fi?*).

Dar, încă nu totul I. Căpiță a scris despre Patria-Mamă – România... Bucuros că asistă la lansare, acad. **Victor Țuțuc**, dr. hab., inginer, care pe deasupra mai e consătean cu I. Căpiță (ambii sînt din Șirăuții județului istoric Hotin), a reiterat patriotismul prezent în carte, îndeosebi „spațiul ecologic” – valea, rîul, pădurea, pe care autorul *Dangătului* le-a descris cu pasiune. „Poeziile (care cu greu se supun definițiilor) au tîlcuri profunde, ne amintesc de părinți, de casa părintească, de înaintașii Neamului nostru... Fără a exagera, putem spune că Ionel Căpiță e

un poet care muncește mult pentru a-i da slovei scrise strălucire. Bravo și sincere felicitări cu această ocazie – satul Șirăuți se mîndrește cu un astfel de fiu al său.”

„O enciclopedie populară a Neamului” – așa l-a prezentat I. Căpiță pe Artistul Poporului **Ion Paulencu**. Venind acasă, după ce a primit volumul de la autor, a fost frapat de versurile descoperite, iar poezia *Scrisoare tatei* a fost transformată de îndată într-o splendidă romanță, pe care cei prezenți la manifestare au ascultat-o pe viu în interpretarea maestrului.

În ciuda ocupanților e o poezie dedicată dr. în economie **Vasile Șoimaru** – cel care a înconjurat globul pămîntesc pentru a descoperi nebănuite urme de românism. De curînd s-a întors de la București, unde a lansat volumul său despre o durere a noastră a tuturor – *Cotul Donului 1942: eroism, jertfă, trădare*. Cu părere de rău, foarte puțini oameni politici și de cultură, chiar și istorici, și-au adus aminte de această mare tragedie a românilor din timpul celui de-al Doilea Război Mondial... Dumnealui a fost adînc impresionat de atenția pe care i-o acordă autorul poeziei cu dedicație, însă consideră că nu a făcut nimic deosebit, pur și simplu, fiind un om al Cetății, luptă pentru întronarea dreptății și adevărului.

Cel care o viață a mers umăr la umăr (fiindu-i coleg de facultate la USM) cu I. Căpiță a fost **Alecu Reniță**, redactor-șef al revistei *Natura*, și care confirmă că poetul este un om al zidirii, nu s-a împăcat niciodată cu situația ce s-a creat după ce am căpătat independența și, cu toată forța cuvîntului, încearcă să ne explice ce trebuie să facem ca să ajungem la un trai decent. „Născut pe malul Prutului, aproape de hotarul cu România, fiind copil, privea cu invidie peste sîrma ghimpată la priveliștile încîntătoare *de dincolo*. Dacă la noi mai stă în suflet acest zid al dezbinării, apoi – la sigur – Ionel Căpiță l-a sfărîmat încă atunci, în adolescență, cu toate că acest cuvînt era «exilat» din vocabularul basarabenilor. Dangătul la care se referă poetul este pentru ambele maluri ale Prutului – de la Cernăuți pînă la Cetatea Albă și de la Suceava pînă la Alba Iulia. În zilele noastre cuvîntul *Patrie* s-a cam demodat, dar pentru Ionel Căpiță a scrie despre ea e un titlu de noblețe. Dacă nu era această dragoste de țară – nu știu de ar fi reușit să se înfățișeze nouă cu asemenea poezii, frumoase pînă la lacrimi. Se vede că le-a scris la îndemnul inimii sale ce bate ca un clopot. Basarabia supraviețuiește anume de aceea că apar aici – pe pămîntul vechii Dacii – cărți trăite cu toate fibrele sufletului românesc. Nu încapе îndoială că numai cu așa oameni curajoși vom învinge răul abătut asupra noastră.”

Prof. dr. hab. **Aurel Dănilă**, medic la Spitalul „Sfînta Treime” din Chișinău, cu mare satisfacție a menționat că „I. Căpiță «crește» cu fiecare carte scoasă la lumină de sub tipar. În toate cele patru volume se evidențiază dragostea lui față de Patrie și poporul român. În 1918 Basarabia a avut anume așa bărbați ca protagonistul nostru...”

Tatiana Colțun – profesoară de română de la Liceul „Nicolae Sulac” din capitală, l-a prezentat pe poet ca pe un clopotar ce trage alarma de deșteptare a poporului din somnul de aproape două veacuri, cît zace sub stăpînire străină. Cu multă căldură a fost dezvoltată starea de spirit a dorului, legămîntul ce nu poate fi dezlegat cu satul de baștină Șirăuți. Discipolii dumneaei, prezenți la această lansare de carte, **Viorica Cernov**, **Anișoara Ciubotaru** și **Daniela Leca**, au

prezentat un recital poetic din cele mai frumoase poezii ale lui I. Căpiță. In-serăm, pentru a ilustra cele spuse, unele din ele, scrise pentru pici. Prima – intitulată *Mama mea*: „*Mama mea e cea mai bună, / Cea mai dulce, mai frumoasă. // Lîngă ea pe toți ne-adună / Și la toți ne pune masa. // Ne mîngîie, ne alină / Și cu drag ea ne vorbește. // La dejun, la prînz, la cină / Cel mai bine ea gătește.*” A doua – *Școala tatei*: „*De la tata învăț multe: / Să trăiesc frumos, / Cum să urc, ca el, pe munte / Și să nu cad jos.*” A treia – cu dedicație nepoțelei Maria Brăduțeanu: „*Șapte ani de-acasă, / Șapte ani frumoși, / Zestrea mea aleasă, / Zestre din strămoși. // Bogăție rară, / Dar dumnezeisc, / Voi sînteți comoară, / Eu doar vă păzesc. // Șapte ani de-acasă – / Ai vieții refren, / Cale luminoasă / Spre dulce eden. // Doamne, dă-mi putere, / Cuget înțelept... / Ani buni – cu plăcere – / Vină, că-i aștept*” (*Șapte ani de-acasă*).

Au mai luat cuvîntul conf. univ. dr. hab. **Ion Melniciuc**, de la USM; prof. univ. dr. hab. **Gheorghe Colțun**, de asemenea de la USM; **Pavel Bălan**, operator de cinema și fotograf; **Dumitru Galupa**, directorul Institutului de Cercetări și Amenajări Silvice (ICAS Chișinău), unul dintre cei care a susținut financiar tipărirea cărții; acad. **Vasile Micu**; dr. în biologie **Valeriu Caisân**, pădurar; **Alexei Mârzac**, din Mârzaci, Orhei; **Victor Ursu** – consătean, artist plastic; **Alexandru Pleșca**, nepot de la văr; fratele **Ștefan**, jurist; soția **Galina**, care s-a ales cu un braț de flori, datorită de soț drept recunoștință pentru susținerea pe care i-a acordat-o pe parcursul anilor, ș.a. A înviorat sala, cu melodiile interpretate la pian, **Ion Dascăl**, director artistic și prim-dirijor al orchestrei de muzică populară „Mugurel”, acompaniind-o pe tînăra cîntăreață **Rodica Buhnă**, care a impresionat prin intonarea cîntecelor *Pocnind din bici* și *La oglindă*, ambele pe versuri de George Coșbuc. Și totuși, dominantă evenimentului a fost recitalul poetic al autorului, care s-a străduit să găsească pentru fiecare vorbitor versuri ce îl caracterizează pe acesta din urmă și să-i mulțumească pentru susținere și cuvintele calde.

VI. Pohilă, la încheiere a menționat că, deși s-a lansat o carte variată ca mesaj, subiecte, teme, discuțiile s-au axat preponderent pe poezia civică a lui I. Căpiță, fapt ce dovedește că la noi mai este viu interesul față de ea, ceea ce ne și bucură. Din atare creații autorul și-a făcut un *modus vivendi*, devenind tot mai energic, mai perseverent, trăgînd o brazdă adîncă pe ogorul poeziei basarabene. Iar dna L. Kulikovski a relatat că autorul reflectă în altă cheie starea de azi a țării, își păstrează demnitatea de om în orice postură s-ar afla, dar principalul este că a răspuns la întrebarea „Cine sîntem?”: „Sîntem români, și punctum!”), după cum ne-a demonstrat și ne-a îndemnat să rămînem poetul nostru național Mihai Eminescu. După ce pe 20 martie a fost sărbătorită Ziua internațională a fericirii, putem spune că Ionel Căpiță este o persoană fericită, întrucît a adunat în jurul său atîta lume pasionată de frumos și de sublim.

(*BiblioPolis*, 2013, nr. 2)

Un jubileu marcat la tensiunea românismului

Zilele de naștere sînt ceva mai speciale pentru fiecare din noi, darămite o aniversare „rotundă”! Nu a fost o excepție în acest sens nici aniversarea a 60-a a colegului Vlad Pohilă, jurnalist, scriitor, lingvist și traducător, persoană cunoscută atît în arealul dintre Prut și Nistru, cît și hăt departe de acest teritoriu denumit Basarabia.

La evenimentul principal, desfășurat pentru marcarea acestei date „rotunde” din viața unui notabil om de cultură, Biblioteca Municipală „B.P. Hasdeu”, la care Vlad Pohilă este angajat în calitate de redactor-șef al revistei de biblioteconomie și științe ale comunicării *BiblioPolis*, a invitat pe 5 aprilie 2013 în Sala de lectură a Sediului Central pe toți cei care au dorit să-l revadă și să-l felicite cu această ocazie pe sărbătorit, dar și cu prilejul lansării culegerii de editoriale, apărute în revista *BiblioPolis* în anii 2003-2012, intitulată *Arta de a pasiona cititorii* (Chișinău, 2012), și a unui număr proaspăt (vol. 47, nr. 1), din anul curent, al acestei reviste. În rîndul oaspeților de onoare Vlad Pohilă a avut savanți, scriitori, jurnaliști, artiști, bibliotecari, profesori universitari, studenți, rude, prieteni și simpli cititori ai BM, dar și admiratori ai creației lui publicistice și artistice.

Primul vorbitor a fost, desigur, moderatoarea manifestării culturale dna dr. Lidia Kulikovski, director general al BM „B.P. Hasdeu”. Dumneaei a caracterizat activitatea multilaterală a protagonistului nostru prin exemple concrete din cele ce a făcut și continuă să facă Vl. Pohilă – omul de o competență, consecvență și onestitate exemplară – pentru BM, dar și pentru întreaga cultură românească din Basarabia. Cea mai mare dragoste a lui Vlad este limba română. La sfîrșitul anilor '80 – începutul deceniului al nouălea din secolul trecut, considerabilă este contribuția lui la oficializarea și revenirea ei la alfabetul latin. Tot atunci se formează un luptător statornic pentru deșteptarea și unitatea națională a românilor. De mai mulți ani deja ține permanent ștacheta ridicată pentru toți colaboratorii BM și nu numai. Au fost aduse la cunoștință contabilizări stricte privind numărul de cărți scrise, de articole publicate, de genuri publicistice și literare abordate. Volumul *Arta de a pasiona cititorii* este o dovadă că Vl. Pohilă s-a încadrat cu toată seriozitatea în munca de ajutorare, de instruire a bibliotecarilor de la orice treaptă a carierei sale, iar revista *BiblioPolis* (o demonstrează și sumarul volumului lansat) a devenit o școală de studiu biblioteconomic și de cultură, fiind o publicație bogată în conținut și captivantă – așa ne mărturisesc cititorii ei.

Urîndu-i sănătate, energie creatoare, inventivitate și tradiționalul „La mulți ani”, L. Kulikovski a ținut să dea citirii un mesaj de felicitare din partea prof. univ. dr. Zamfira Mihail din București, un mare prieten al BM „B.P. Hasdeu”, precum și al lui Vl. Pohilă. Cităm din textul omagial:

„Vlad Pohilă, cunoscător profund al limbii române, pe care o înțelege în fibra intimă ca parte constitutivă a identității românilor și face din propagarea ideilor referitoare la limba pe care o vorbim subiectul principal al alocuțiunilor și pledoariilor sale, depășește statutul de tribun pentru a deveni un mentor. Acțiunea sa este concertată cu cea a elitei academice de permanenta reconsiderare (pentru

fiecare nouă generație) și de formulare implicită, pentru înțelegere de către întreg neamul, a ceea ce înseamnă limba vorbită (și scrisă) de fiecare în parte și de toți împreună. Pledoaria sa pentru limbă include lecția de demnitate pentru cei aflați sub teroarea dominării culturale, prin ucaz, de către neamuri aflate la puterea politică, care înăbușă, astfel, demnitatea ca manifestare a trăirii spirituale proprii, prin crearea unui surogat de «bilingvism» dominat de aloglofi. [...]

De-a lungul vieții Vlad Pohilă s-a simțit intim preocupat de omagierea permanentă și tot mai cuprinzătoare a celei mai diafane realități care ne înconjoară și ne încorporează, care constituie ființa noastră ca oameni: limba pe care o vorbim. Răspunderea în fața propriului «eu» a formatorilor de formatori este înfinit mai grea decât cea pe care cei ce se consideră formatori o folosesc pentru materialul uman pe care trebuie să-l formeze. Vl. Pohilă a fost și este un formator al formatorilor, în pofida faptului că aceste trepte intermediare complică procesul de transmitere a datelor, nu numai ca complexitate, ci ca arie a informațiilor, a releelor de legătură și a formulelor în care întreaga acțiune este transmisă. [...]

Vlad Pohilă este altruist în viață și în scrisul său. Scrie despre ceea ce știe că va interesa pe cei mulți, nu despre ceea ce îl interesează pe el la un moment dat. Se împarte fără a se fragmenta, pentru că ne dă totdeauna un întreg coerent, logic ca o lecție bine organizată, eficient ca o mână de ajutor sosită la timp. Ne scoate din impasul dubiilor; ne dă firul de conduită intelectuală, ne deschide ochii asupra a ceea ce este în preajmă, și nu vedem, sau asupra a ceea ce a fost, și trece în uitare.”

Au mai luat cuvîntul, vorbind despre profesionalismul și dragostea de românism ale lui Vl. Pohilă, ca și despre cărțile editate (de curînd și mai de demult): Arcadie Suceveanu, președintele Uniunii Scriitorilor din Moldova; acad. Mihai Cimpoi, critic și istoric literar; acad. Nicolae Dabija, scriitor și publicist, redactorul săptămînalului *Literatura și arta*; actrița de la Teatrul Național „Mihai Eminescu” Ninela Caranfil, Artistă a Poporului; conf. univ. dr. în economie Vasile Șoimaru, de la ASEM; Lucia Culev, șef, Direcția cultură a Primăriei Chișinău; scriitorii Vlad Zbârciog, Liuba-Drăgostița Bujor, Teo Chiriac, Andrei Burac, Ionel Căpiță, Alexandru-Horațiu Frișcu, Claudia Slutu-Grama, istoricul și cercetătorul Iurie Colesnic; Larisa Ungureanu, critic de artă; și alții. Galina Bibică, o soră mai mare a lui Vlad, venită de la baștină, s-a cufundat în amintiri de pe cînd au copilărit în Putinești Floreștilor.

Au cules aplauzele meritate, după interpretarea unor cunoscute melodii populare, naistul Vasile Iovu, taragotistul Simion Duja și acordeonistul Ion Caranfil. Actrița Ninela Caranfil a purtat ascultătorii pe undele poeziei, recitînd *Nimic nu este altceva* de Nichita Stănescu – poetul cu care Vl. Pohilă a avut prilejul să se întîlnească, cînd acesta a vizitat Chișinăul în 1976. Maestrul fotograf Vasile Șoimaru a desfășurat o amplă expoziție de fotografii intitulată *Vlad Pohilă, sexagenarul*, evocînd 60 de momente oficiale și neoficiale din călătoriile prin românie cu Vl. Pohilă, iar bibliotecarii Departamentului organizarea colecțiilor (șef Daniela Gorincioi) au expus spre vedere – sub genericul *Universalitatea cărților lui Vlad Pohilă* – publicații apărute pe parcursul anilor, în care sărbătoritul apare ca autor, traducător, redactor, lector, stilizator, consultant, prefațator sau

postfațator etc. Reporteri radio și TV au avut ocazia să înregistreze interviuri atât cu omagiatul nostru, cât și cu unii dintre oaspeții, care au dorit să-și exprime sentimentele de admirație și de stimă cu care au venit la întâlnire.

Om de o inteligență deosebită, Vlad Pohilă, după ce a ascultat invitații, a mulțumit tuturor vorbitorilor pentru ură-

rile călduroase de sănătate, liniște sufletească și bucurie, pentru aprecierea creației sale, încredințându-i că este gata de a munci asiduu și de acum încolo întru încetățenirea definitivă a limbii române și întărirea curentului de românism în Basarabia.

Desigur, la despărțire, s-au ciocnit cupele de șampanie, s-au rostit toasturi, ca... pe 11 aprilie a.c., să se producă, într-un anumit fel, o continuare a acestui remarcabil spectacol consacrat activității unui intelectual remarcabil, dar de data aceasta în incinta Filialei „Transilvania” a BM „B.P. Hasdeu”, unde au fost expuse din nou cele două expoziții amintite mai sus, iar oaspeții au fost invitați la... Salonul de lectură „Ceaiul de la ora 16”, unde diriguitoare e dna Alexandra Tănase, profesoară de limba și literatura română, grad didactic I, de la Liceul Teoretic „Gaudeamus”. La ședința salonului, desfășurată sub genericul *Un promotor neostoit al românismului*, au fost prezenți elevii de la liceul nominalizat (Alexandra Costachi, Ștefan Dubciac, Ana Gabor, Veronica Pricochi, Ana Ojog, Diana Hămuraru, Olga Gruzin, Alina Scutaru, Sergiu Busuioc, Valeria Răileanu ș.a.), care au prezentat, în deschidere, eseul *De ce mi-e drag Vlad Pohilă*, de Grigore Vieru, poetul preferat al tuturor copiilor și adulților din Basarabia. A urmat un recital cu fragmente din scrierile publicistice și literare ale protagonistului, unele dintre ele fiind comentate (*Bibliotecarii sînt zidarii la Cetatea Cărții*; „*BiblioPolis*” este orașul cărților; *Așot, ce-ai făcut tu, Așot?*; *Nu, el nu voia să moară* ș.a.). S-au recitat și poezii dedicate sărbătoritului: *Magul*, scrisă de Ionel Căpiță, și *La Medeleni*, de Tache (Constantin N.) Costenco. Au rostit omagii și elevii de la Liceul evreiesc „Hertzl” (Alexandru Tcacenco, Egor Elieseș ș.a.), îndrumați de profesoara Valentina Curechi.

Printre cei care au rostit cuvinte de felicitare aniversarului nostru s-au aflat: Alexandra Tănase (în calitate de patroană a salonului); Adelaida Boicu, șefa Secției cultură a Preturii Ciocana; Iurie Țap, deputat în Parlamentul RM; dr. Lidia Kulikovski, director general al BM „B.P. Hasdeu”; Parascovia Onciu, șefa Filialei „Transilvania” a aceleiași bibliotecii; actrița Ninela Caranfil, Artistă a Populului; conf. univ. dr. în economie Vasile Șoimaru; dr. hab. în istorie Anatol Petrencu; dr. în istorie Gheorghe Negru, redactor-șef al revistei *Destin românesc*;

dr. în istorie Maria Daniloff; dr. în filologie Maria Cosniceanu, de la Academia de Științe a Moldovei; medicul Aurel Dănilă, profesor, dr. hab. la Universitatea de Medicină și Farmacie „Nicolae Testemițanu”; prof. univ. dr. Marian Petcu de la București; scriitorii Claudia Partole, Ionel Căpiță, Radmila Popovici-Paraschiv; jurnaliștii Constantin Tănase, Nicolae Roibu, Raia Rogac, Andrei Viziru ș.a.

Aruncînd o privire imaginară înapoi, Vl. Pohilă a povestit cum cititul cărților din colecțiile particulare și de la bibliotecă l-au făcut să ajungă la nivelul de profesionalism pe care îl are. Profesia care îi place și căreia s-a dedicat pe deplin este jurnalismul. În genere, se socotește un om împlinit pe plan profesional, ceea ce dorește să o simtă fiecare dintre noi. Soluția este una: majoritatea timpului să-l petrecem instruindu-ne mereu, citind, fiind la curent cu evenimentele și informațiile majore, de calitate, trecute prin „sita” calității...

Acum, cu certitudine, putem spune că Vlad Pohilă a avut parte de o aniversare foarte frumoasă, aproape de oamenii pe care îi prețuiește mult, de rude și prieteni dragi. Și-a dorit o ceremonie modestă, dar pînă la urmă, a fost pe măsura aptitudinilor, capacităților și (de ce nu?) a talentului său. Florile și cadourile au fost dovada respectului pentru activitatea desfășurată – mobilizatoare pentru mulți dintre consîngenii dumnealui.

Foto: Vasile Șoimaru
(BiblioPolis, 2013, nr. 2)

Să învingem autismul

Cu toate că în prezent medicina se dezvoltă cu rapiditate, autismul mai rămîne o maladie puțin studiată. Dacă pînă nu de mult societatea nu avea nici cea mai vagă idee despre ceea ce este autismul, acum lucrurile par să se amelioreze, deoarece în lume s-a format deja o viziune cît de cît clară despre cum trebuie să luptăm cu această boală gravă.

Autismul este o tulburare neurologică profundă de dezvoltare care afectează funcțiile creierului și se caracterizează prin dificultăți sau lipsă totală a abilităților de comunicare atît verbală, cît și neverbală, prin impedimente în a vorbi cu semenii săi sau cu alte persoane (50 % din persoanele cu autism nu pot vorbi în genere), prin perceperea stimulilor din exterior într-o manieră diferită, fragmentată și, de cele mai dese ori, aceștia au o comportare bizară. De obicei, copiii bolnavi de autism nu suportă schimbările din jurul lor, au un șir de probleme senzoriale și emoționale, preferă relaționarea față de obiecte în loc de oameni, necesită asistență din partea altor persoane. Deci, e o stare pe care doar cei care trăiesc în ea o pot înțelege. Iată cum este simțit autismul din interior de unul dintre copii: „În momentul în care primesc informația, simt că în mintea mea vin o mulțime de piese de puzzle și îmi ia mult timp să le aranjez, pentru că altfel rămîn în grămadă și mi se face capul pătrat.”

E de remarcat că această tulburare neurologică apare în aceeași măsură în familii aparținînd tuturor culturilor, claselor și condițiilor sociale, indiferent de nivelul de instruire al părinților. La momentul actual despre tratamentul autismului se cunoaște că: 1) nu există tratament general acceptat al autismului; 2)

nu există tratament medicamentos; 3) există diferite intervenții comportamentale care au ca țintă facilitarea dezvoltării sociale și a limbajului, precum și diminuarea problemelor comportamentale; 4) tratamentul adecvat are un impact important asupra bolii; 5) șansele pentru obținerea unor rezultate de succes sînt cu atît mai mari, cu cît intervențiile sînt începute la vîrste mai mici. Descoperit la timp, autismul poate fi ameliorat cu ajutorul terapiilor. Cu alte cuvinte, dacă se va aplica un tratament corect, copilul poate să ajungă la o via  normală în care nu va depinde de cineva, adică c t de c t fericită și activă pe plan social. Dacă statul, societatea nu vor interveni la timpul oportun cu un ajutor adecvat, copiii cu autism riscă să r m n  în izolare socială totală pe toată viața.

 n Republica Moldova, conform statisticilor oficiale, la finele anului 2009, în eviden a medicilor psihiatri se aflau 103 copii cu autism (dintre care 53 în Chișinău), raportul dintre copiii sănătoși și cei bolnavi era de 110 la 1, iar raportul dintre băieți și fete fiind de 4-5 la 1, după această dată nu există nicio statistică ce ar arăta numărul copiilor cu autism. Se știe însă că în lume numărul de copii care suferă de autism este în continuă creștere, motiv pentru care trebuie să tragem alarma. Nu putem crede că republica noastră poate fi ocolită de această alterare de natură funcțională a stării normale a organismului uman.

 n 2007, Organizația Națiunile Unite a declarat ziua de **2 aprilie – Ziua internațională de conștientizare a autismului**. Astfel, în această zi, toate statele de pe glob au ocazia să stimuleze eforturile lor interne de promovare a unei mai bune înțelegeri a necesit ii de tratament a autismului, precum și cele îndreptate asupra creșterii nivelului de conștientizare a societății privind cerințele de combatere a acestei boli de factură psihică.

Cu această ocazie, pe 2 aprilie 2013, între orele 9:00 și 10:00, Biblioteca Municipală „B.P. Hasdeu” a efectuat o campanie de sensibilizare în str. Mitropolit G. Bănulescu-Bodoni, bd. Ștefan cel Mare și Sfint și stradela Teatrală – bibliotecarele au repartizat trecătorilor simboluri ale autismului și alte materiale promoționale...  ncep nd cu ora 10:00, la Sediul Central al bibliotecii s-a desfășurat masa rotundă cu genericul *Conștientizăm autismul*. Moderatorul evenimentului – dna conf. univ. dr. **Lidia Kulikovski**, director general al BM „B.P. Hasdeu” – i-a prezentat asistenței pe invitații la discuție: Margareta Timofti, prima Doamnă a Republicii Moldova, consultant principal în Direcția generală juridică a Parlamentului RM; Alexandra Yuster, reprezentant UNICEF  n Moldova; conf. univ. dr. hab.  n pedagogie Aurelia Racu, de la Facultatea de psihologie și psihopedagogie a Universității Pedagogice de Stat „Ion Creangă”; Aliona Dumitraș, președinte al Asociației părinților copiilor cu autism din Republica Moldova „SOS Autism”; Elena Vataman, psiholog, specialist în recuperarea copiilor cu autism, director al Centrului de Intervenție și Psihoterapie Comportamentală „HIPPO”.

„ ntruc t autismul este un fenomen uman, BM «B.P. Hasdeu» răspunde pozitiv la apelul de a micșora distanța (și la propriu, și la figurat) dintre oamenii sănătoși și cei afectați de maladie. Pentru a socializa familiile în care cresc copii cu autism, biblioteca pune la dispoziție serviciile și resursele informaționale din colecțiile sale, implică bibliotecarii specialiști care se ocupă cu aceste persoane

și care au deja o oarecare experiență de a lucra cu ele. Deci, nu sîntem singuri de a fi cu acești oameni”, a spus dna L. Kulikovski.

Bucură inima și sufletul părinților copiilor bolnavi faptul că lumea tot mai mult se implică în rezolvarea problemelor stringente din viața lor și se poate spune că în viitor situația se va schimba în bine. **Aliona Dumitraș**, președintele Asociației „SOS Autism”, a menționat că trebuie să coagulăm eforturilor tuturor cetățenilor în vederea conștientizării problemelor celor care suferă de o boală foarte frecventă (cu rata cea mai mare de creștere în lume – autismul e mai frecvent decît sindromul Down, SIDA, diabetul și toate formele de cancer la copii luate împreună). Cu părere de rău, în republica noastră în prezent nu există statistici precise privind această boală, ceea ce ne face să credem că copiii cu autism sînt lăsați de guvernați în voia soartei, adică nu sînt tratați la timp. Colac peste pupăză: R. Moldova are puține centre de reabilitare pentru ei, iar populația este puțin informată despre autism. Campaniile întreprinse la scară națională se rezumă în cel mai bun caz la informare și la îndemnul de a frecventa medicul de familie, fiindcă terapia este singura șansă de recuperare. Asigurarea tratamentului medical (care este foarte costisitor) trebuie să vină de la autoritățile statale, în primul rînd, de la Ministerul Sănătății, ca și de la Ministerul Muncii și Protecției Sociale și Familiei. AO „SOS Autism” își propune să tragă un semnal de alarmă asupra acestei afecțiuni și asupra faptului că numeroși copii nu beneficiază de terapiile necesare.

Elena Vataman, psiholog la Centrul de Intervenție și Psihoterapie Comportamentală „HIPPO”, a menționat că nici măcar medicii nu cunosc toate subtilitățile de tratament al autismului (încă nu s-au demonstrat cauzele apariției acestor dereglări neuropsihice care afectează comunicarea, comportamentul, relaționarea socială ș.a.). Dumneai a explicat pe înțelesul tuturor ce putem face noi în condițiile actuale pentru acești bolnavi și ce șanse de recuperare au ei. S-au adus exemple cum să depistăm mai ușor copilul care are simptome de autism: de obicei, el nu se joacă, nu înțelege limbajul nonverbal, poate chiar nu vorbește deloc, nu înțelege sensul cuvintelor abstracte, nu poate prelucra informația primită, emite sunete fără sens, este indiferent față de cei din jur, preferă să se izoleze, privește îndelung la unele obiecte ce se rostogolesc sau sclipesc, îi lipsește contactul vizual și capacitatea de generalizare, nu înțelege excepțiile în situațiile de standard etc. O recomandare a dnei psiholog a fost ca să fim atenți cînd vorbim cu un bolnav de autism (trebuie să ne exprimăm în propoziții simple, formate din puține cuvinte), totodată, trebuie să-l ajutăm să fie independent, învățîndu-l abilități de autoservire, e bine să-l facem să recunoască și să înțeleagă emoțiile celor din jur etc. O altă recomandare a fost ca părinții acestor copii să se adreseze la medicii specialiști cît mai devreme – pierderea timpului poate conduce la situații ireparabile.

Multe ONG-uri, organizații și cetățeni sînt alături de părinții și copiii care luptă în fiecare zi cu autismul. Conf. univ. dr. hab. **Aurelia Racu**, a menționat că la Biblioteca Municipală „B.P. Hasdeu” se lucrează sîrguincios, permanent domină o atmosferă confortabilă de a primi informații de tot felul. Dna dr. Lidia Kulikovski, care conduce această instituție, este un specialist cu suflet care înțelege problema persoanelor cu dizabilități și face tot posibilul ca să le ușureze traiul de zi cu zi. De asemenea, și dna Margareta Timofti, specialist în biblioteconomie,

contribuie substanțial la rezolvarea problemelor ce stau în fața acestor persoane, organizînd campanii de susținere a lor. Recomandarea dnei A. Racu a fost să schimbăm atitudinea tuturor față de bolnavii de autism și de cei cu alte dizabilități. În acest scop, au fost transmise directorului general al BM, ca dar, un set de cărți care vor ajuta familiile în care cresc copii cu autism. Diversele asociații, ONG-urile au fost îndemnate să colaboreze mai energic privind chestiunea dată, instituțiile de stat să elaboreze și să implementeze programele necesare de reabilitate, ca să nu ne pomenim în situația că repetăm greșelile comise în alte state.

Margareta Timofti, prima Doamnă a RM, a fost cea care a propus să aibă loc întrunirea la o astfel de masă rotundă, în acest mod să se transmită informația tuturor chișinăuienilor, vecinilor, prietenilor, cunoscuților etc. Dumneaei, pătrunsă de alarma din statistici, a salutat prezența Asociației „SOS Autism”, care nu este indiferentă față de autiști, față de cei care merită atenția cuvenită a societății. Bibliotecile nu pot rămîne în urmă, de aceea și dna Lidia Kulikovski a sprijinit fără a sta în dubii ideea acestei mese rotunde. Primind îndemnul de la ONU, problema numărul unu la noi acum este depistarea precoce a bolii și încadrarea copiilor bolnavi în centre speciale de tratament.

UNICEF a venit în Moldova în 1995, ca răspuns la nevoile emergente ale copiilor, tinerilor și familiilor acestora. **Alexandra Yuster**, de la UNICEF, a salutat evenimentul produs, reiterînd că identificarea autiștilor este crucială. Dacă dorim să-i ajutăm, trebuie să formăm grupe de suport ce sprijină promovarea drepturilor complementare, să sporim eficacitatea serviciilor prestate în acest scop, în așa fel ca ei să nu fie discriminați.

În concluzie, s-a menționat că Republica Moldova a ratificat Convenția ONU privind drepturile persoanelor cu dizabilități, care încurajează inovațiile statelor părți, creativitatea și flexibilitatea persoanelor cu dizabilități, promovînd o atitudine de permanentă învățare, reflectare și dezvoltare – atît pentru aceste persoane, cît și pentru părinți, asistenți personali etc. Întrucît în ea nu este prevăzut niciun articol aparte ce ar viza drepturile persoanelor autiste, avem sarcina de a realiza campanii naționale prin care părinții, dar și medicii de familie, să fie informați despre simptomele autismului, astfel încît copiii cu autism să primească la timp un diagnostic corect. Ministererele abilitate trebuie să recunoască și să aprobe protocoalele internaționale privind diagnosticul de autism și să înceapă finanțarea terapiilor prin care acești copii pot fi recuperați (pentru ei terapiile nu sunt un mof, ci singura lor șansă la o viață normală!). Alături de dificultățile în obținerea îngrijirilor acestor copii este necesară și abordarea problemelor grave de stigmatizare și discriminare.

Un om informat este un om puternic, de aceea dna L. Kulikovski a îndemnat părinții și specialiștii să vină la bibliotecă pentru a consulta cărțile expuse la expoziție în scopul de a depăși barierele informaționale și a pune în aplicare practici și metode de lucru noi în recuperarea copiilor cu autism. Dintre lucrările de specialitate expuse pe stand putem numi: *Asistența socială a persoanelor cu dizabilități* de Aurelia Racu și Doru Vlad Popovici, *Defectologie și logopedie* de Monica Delicia Avramescu, *Copilul cu cerințe educative speciale* de Domnica Gînu, *Accesul persoanelor dezavantajate la potențialul bibliotecilor* de Lidia Kulikovski, *Cum să ne purtăm cu personalitățile dificile* de François Lelord,

Psihopedagogie specială de Cristina Neamțu, Rețineri în dezvoltarea psihică de Valentina Olărescu, Intervenția recuperativ-terapeutică pentru copiii cu dizabilități mintale de Aurelia Racu și alte cărți, inclusiv beletristică: Străinul de Albert Camus, Mândrie și prejudecată de Jane Austin, La răsărit de Eden de John Steinbeck, Omul în cutie de Anton

Cehov, Apostol de Cezar Petrescu, Portretul lui M. de Matei Călinescu etc.

La masa rotundă cu genericul *Conștientizăm autismul* au participat reprezentanți de la: UNICEF Moldova, Universitatea de Stat din Moldova, Universitatea Pedagogică de Stat „Ion Creangă”, Direcția generală educație tineret și sport, Direcția generală de asistență socială, Direcția municipală pentru protecția drepturilor copilului (toate trei ale Primăriei municipiului Chișinău), precum și reprezentanți ai organizațiilor nonguvernamentale, coordonatorii centrelor specializate de recuperare a copiilor, părinți, bibliotecari, studenți, rezidenți chișinăuieni. Numai împreună putem să învingem autismul!

(BiblioPolis, 2013, nr. 2)

O bibliografie critică de pionierat

Biblioteca Municipală „B.P. Hasdeu” pășește într-o etapă nouă, a modernității. Pe 3 iunie a.c. Sala de lectură de la Sediul Central al acestui important centru cultural al capitalei noastre își deschidea larg ușile (după o reparație ce a durat câteva luni bune) pentru toate categoriile de cititori. La bibliotecă cititorii / utilizatorii trebuie, în primul rând, să se simtă comod. Pentru unii dintre ei frecventarea Sălii de lectură este o adevărată terapie. De aceea, toți vizitatorii din acea zi au fost cuprinși de o atmosferă specială, una pe măsura unei sărbători. „Sala a devenit mai spațioasă, te simți mai liber în acțiuni. Mobilierul multifuncțional are menirea să îmbie chișinăuienii de a vizita biblioteca mai des. De acum înainte manifestările culturale, conferințele, concursurile etc., desfășurate aici, vor avea loc într-un mediu relaxant și plăcut”, a menționat dna **Lidia Kulikovski**, director general al BM, sub a cărei direcție au fost executate lucrările de reparație și de amenajare a încăperilor. „Sîntem aceiași, dar, totodată, în condiții noi. Am avut avantajul că am dat peste ingineri și constructori care sînt buni specialiști”, a spus dna **Lucia Culev**, șefa Departamentului cultură al Primăriei Chișinău, făcînd un bilanț al realizărilor. „Am îmbogățit într-un cîtva mediul material, care a devenit mai frumos, mai atrăgător. Chișinăuienii vor avea posibilitate să se îmbogățească spiritual într-un climat apropiat de standardele euro-

pene”, a încheiat dna L. Culev, nu înainte de a ura colectivului BM perseverență și tenacitate în activitatea zilnică prin tradiționalul *La mai mult și la mai mare!*

BM îi ține permanent pe beneficiarii săi la curent cu preocupările comunității chișinăuene și prin aceasta devine atractivă și utilă. Principalele sale funcții rămânându-i aceleași – de informare, socializare, culturalizare și, bineînțeles, cea educațională și de instruire –, ea întreține comunicarea și cu partenerii, cu personalități marcante de peste hotare. Un prieten deosebit de drag pentru BM s-a dovedit a fi scriitorul, istoricul și criticul literar Theodor Codreanu, care trăiește și activează iată de acum aproape patru decenii în Hușii din dreapta Prutului, deci la o distanță nu prea mare de noi (poate și de aceea îi este atât de dragă Basarabia, ce și-a găsit un loc aparte în inima-i de patriot). Anume dumnealui i-a căzut norocul să facă „pocinogul”: să desfășoare prima lansare de carte în spațiul renovat al Sălii de lectură a BM, loc vizitat de un șir de celebrități care au avut ocazia să treacă prin Chișinăul vremurilor nu atât de îndepărtate.

Volumul la care ne referim se intitulează *Theodor Codreanu. Bibliografie critică* (Chișinău, 2012), lucrare realizată de Lina Codreanu, soția protagonistului, și îngrijită de conf. univ. dr. Lidia Kulikovski, redactor bibliografic fiind Ludmila Pînzaru. Pe pagina a patra a copertei cărții, academicianul Mihai Cimpoi ne prezintă o scurtă caracteristică a generosului om de cultură:

„Theodor Codreanu este o prezență vie, dinamizatoare în contextul culturii române de azi; foarte deschis la noile idei, receptîndu-le și asimilîndu-le în orizontul de așteptare cu demnitate și cu un nealterat sentiment al identității culturale românești.

Este un critic de frontieră, căci își situează demersul la răscrucea filosofiei, ontologiei și literaturii, unde surprinde pulsul ideii și elementele formatoare de valori. Scrie, de fapt, proză de idei, demonstrînd o sensibilitate rară în freamătul poetic al gândului. Model deontologic superior îi este, firește, Eminescu, pentru care are o înțelegere a sa, proprie și în spiritul noilor paradigme filosofice / culturale. [...] Spiritul polemic se aprinde cu o forță nimicitoare cînd e vorba de apărarea adevărului și punerea poetului în lumina adevărată a documentului și a interpretării etice și valorice juste.

Înzestrat cu asemenea facultăți intelectuale, Theodor Codreanu este un critic al întreg spațiului românesc, preocupîndu-se atât de valorile ce se creează în Țară, cît și în Basarabia și în exil.”

Dna dr. **Lidia Kulikovski**, care a moderat evenimentul, a prezentat în amănunte structura bibliografiei, menționînd că în lucrare au fost incluse mai mult de 1800 de surse bibliografice care acoperă preocupările lui Theodor Codreanu. „Cea care a muncit cel mai mult la prezenta bibliografie – a celui mai bun scriitor care a scris despre noi – este Lina Codreanu. Ea a înregistrat totul ce a apărut de-a lungul anilor și a aranjat materialul într-o formă de invidiat. Ne-am simțit onorați să lucrăm alături de Lina Codreanu, care se vede că s-a ghidat de principiile profesorului Ion Stoica, bibliolog de la București, care, la rîndul său, menționa că într-o bibliotecă fără bibliografie există numai haos”, acestea sînt concluziile doamnei moderatoare.

Biblioteca Municipală „B.P. Hasdeu” a fost întotdeauna frumoasă și atrăgătoare pentru cititori. Mai mult decît atât: „BM este una dintre cele mai prestigioase

bibliotecii din capitală – pentru motivul că directorul general, Lidia Kulikovski, și colectivul ei, care cunoaște foarte bine sarcinile sale profesionale, au transformat-o într-o Cetate a culturii noastre românești”, a spus academicianul **Mihai Cimpoi**, un vechi prieten al bibliotecarilor și „cel mai bun partener și donator” (este în posesia trofeului și certificatului corespunzător) al BM. Privitor la

Theodor Codreanu, savantul nostru a menționat că acesta „este un mare cărturar deschis către întreg spațiul românesc. Bibliografia (critico-analitică), apărută sub egida BM, impresionează prin însuși volumul său – circa 600 de pagini. Fără doar și poate, este o creație reprezentativă și aici trebuie să subliniem meritul dnei Lina Codreanu, care îl ajută în totul ce face pe soț, devotatul prieten al nostru, care este și unul dintre eminescologii români de orientare postmodernistă”. M. Cimpoi nu a venit cu mâna goală nici de data aceasta – i-a dăruit lui Th. Codreanu, în semn de recunoștință pentru activitatea-i impunătoare, „eminescologului eminescologilor” (după cum a scris în dedicație) noua sa apariție editorială: volumul *Mihai Eminescu. Dicționar enciclopedic* – o lucrare la fel de voluminoasă (și valoroasă!), care este o noutate absolută în istoria literaturii române.

Și poetul **Ion Hadârcă** se simte confortabil în sălile BM. Dumnealui e de părere că Theodor Codreanu este un ambasador al literaturii române din Basarabia, este cel mai avizat comentator al vieții literare de la noi. Îndemnul a fost să continue în același ritm să scrie, să se dăruie cu pasiune studierii vieții și creației lui Eminescu, dar să și împărtășească ideile basarabenștilor, să se afle permanent într-un proces de sincronizare cu evenimentele culturale de la noi din republică. Scriitorul și omul politic I. Hadârcă a dăruit BM ultimele sale apariții editoriale. Drept mulțumire, dna L. Kulikovski i-a dorit să se simtă și în ședințele Parlamentului „tot atât de bine ca în sălile de bibliotecă”.

La intrarea în sala de lectură maestrul fotograf **Vasile Șoimaru** a desfășurat o expoziție ce purta titlul *Theodor Codreanu – un împătimit de Basarabia*. Luînd cuvîntul, dr. în economie V. Șoimaru a atras atenția asupra faptului cît de dragă îi este lui Th. Codreanu această palmă de pămînt românesc – Basarabia: „Nu cunosc contemporani din partea dreaptă a Prutului, dar nici din cea stîngă a lui, mai devotați cauzei basarabene ca dumnealui. În titlul expoziției am spus totul. Succese în continuare onoratei familii Codreanu!”

Cu o deosebită însuflețire a vorbit poetul, prozatorul și publicistul **Nicolae Dabija**, numindu-l pe distinsul istoric și critic literar „academicianul de la Huși”

(loc de unde se văd codrii și dealurile de la Bălănești, Nisporeni). Mulțumindu-i acestuia pentru că a scris studii elocvente despre Eminescu, că îi citește cu atenție pe scriitorii basarabeni, N. Dabija a menționat-o și pe Lina Codreanu, care este un model de bibliograf pentru cei ce vor scrie pe viitor astfel de bibliografii.

Bibliografia critică a lui Th. Codreanu, în opinia scriitorului și jurnalistului **Vlad Pohilă**, este o lucrare monumentală, copleșitoare, care a încununat munca de aproape cinci decenii a ilustrului cărturar de la Huși, pe care Academia Română tot uită să-l promoveze în rîndurile sale. „Theodor Codreanu deocamdată rămâne la Huși, în Academia sa... Și editează cărți, una din ele este lansată azi. Cred că titlul acoperă conținutul. Lucrarea a meritat să fie editată. Faptul că protagonistul acordă atenție prioritară procesului literar (dar și cultural) de la Chișinău ne sugerează ideea că tot mai vizibilă ne apare apropierea celor două maluri de Prut (desigur, într-un timp cînd mai există frontiere)”, a enunțat Vl. Pohilă, invitîndu-l pe Th. Codreanu să mai vină și cu alte ocazii în Chișinăul devenit pentru dumnealui un oraș extrem de familiar.

Au mai luat cuvîntul **Andrei Petruș**, poet din județul Bîrlad, de asemenea împătimit de-a binelea de Basarabia, care a venit să susțină familia de cărturari Codreanu și să ne spună că opera științifică, dar și scrierile artistice ale ilustrului om de litere Th. Codreanu, stîrnesc admirația, dar și invidia multor conaționali aflați departe de interesele majore ale națiunii; prozatorul și publicistul **Ion Iachim**, recunoscător că Th. Codreanu i-a citit și i-a recenzat profesional unele romane (*Cu jăratul pe buze, Kratki kurs..., Decameron basarabean, Cireșe pentru Mareșal*); scriitorul **Nicolae Rusu**, care a relatat că despre creația lui Th. Codreanu cel mai bine vorbesc înseși cărțile dumisale, scrise pe parcursul a mai multor decenii, iar la *Bibliografia critică* s-a depus o muncă cît a 10 oameni; **Ludmila Pânzaru**, director adjunct al BM, care a menționat că o astfel de bibliografie (critică) este prima în practica Bibliotecii Municipale. Noua lucrare pune în evidență un spirit enciclopedic, activitatea unui rafinat critic și istoric ce mai e și un patriot fervent – fapt ce se observă din fragmentele ce însoțesc majoritatea titlurilor. Cartea va fi de folos nu numai pentru istoricii și criticii literari, dar și pentru profesori, studenți de la facultățile de litere și științe ale comunicării.

Administrația BM „B.P. Hasdeu”, precum și cei care au contribuit la realizarea ideii de a edita o bibliografie critică au primit mulțumiri din partea alcătuitoarei – **Lina Codreanu**. Ceea ce a determinat-o să porceadă la elaborarea bibliografiei critice a fost necesitatea de a ordona articolele și cărțile soțului său (de fapt, o datorie de bună familistă, fiindcă nimeni altul nu ar fi avut la îndemîină aceste materiale colectate de mai multă vreme). Ideea de a alcătui referințele bibliografice din trei elemente (descrierea bibliografică, prezentarea cărții, plus – fragmente din cărți, articole etc.) îi aparține. Anume această „arhitectonică” îi acordă lucrării un caracter unic (nu e întîmplător faptul că dna L. Kulikovski a recunoscut că nu a mai văzut așa mod de repartizare a materialului bibliografic). Foarte mult a meditat la alegerea fragmentelor din ziare, reviste, cărți, deoarece a dorit să fie obiectivă cu toți autorii, alegîndu-i pe cei mai potriviți (care au lăudat, dar și care au criticat!). Astfel, omul de cultură Theodor Codreanu s-a ales cu un profil văzut din mai multe puncte de vedere, în care se văd pînă și emoțiile, stări-

le sufletești ale dumnealui, provocate, desigur, de diferiți factori externi. Trebuie să spunem că prezenta *Bibliografie*, care este o lucrare pentru a informa, nu este perfectă, ci perfectabilă. Lina Codreanu adună materiale în continuare. Deci, visează la a doua ediție, revăzută și adăugită.

Și **Theodor Codreanu**, la rîndul său, a mulțumit din toată inima persoanelor implicate în elaborarea și editarea unui volum atît de necesar și de importat pentru știința literară românească. Dumnealui a menționat că munca cea mai grea a căzut pe spatele „furnicii” (așa a numit-o pe soție-sa), care a dat o imagine extraordinară materialelor ce s-au păstrat în arhiva personală sau în biblioteci. E un caz unic în istoria literaturii ca soția „să se aventureze” într-un proiect atît de dificil. Dar principalul e faptul că a fost obiectivă, a pus lucrările într-o ierarhie firească. Scriitorul și savantul a mai menționat că a avut avantajul de a întîlni în viață oameni de caracter, prieteni adevărați, de care este legat pînă în prezent. Din păcate, între români există o discordie, de care vorbește și Eminescu. Dar se simte atașat de Basarabia pentru totdeauna, deoarece, după părerea sa, Basarabia este cea mai urgentă regiune românească. Cu atît mai mult cu cît primul premiu i-a venit anume din Basarabia. Pentru BM „B.P. Hasdeu” Th. Codreanu a adus în dar o nouă carte despre Eminescu (cel care a înțeles ca nimeni altul geniul Basarabiei), intitulată *Basarabia eminesciană* (Ed. „Junimea”, Iași).

Dna L. Kulikovski a concluzionat că *Bibliografia critică* a inimosului patriot Theodor Codreanu ne va servi drept un instrument-oglină pe care îl poate folosi însuși protagonistul, dar și toți cei care sînt interesați de evoluția procesului literar românesc de pe ambele maluri ale Prutului.

Cu speranța că acest portret se va îmbunătăți și se va completa pe viitor, BM „B.P. Hasdeu” o va primi în această sală pe familia Codreanu cu brațele deschise la noile lansări de carte. Dorim ca ea să se simtă aici ca acasă!

Foto: Vasile Șoimaru
(*BiblioPolis*, 2013, nr. 2)

„Transmiterea ștafetei” la BM „B.P. Hasdeu”

Evenimentul care a avut loc la Biblioteca Municipală „B.P. Hasdeu”, pe 11 iunie 2013, i-a uimit pe mulți utilizatori și prieteni ai ei... Așa ceva nu s-a mai văzut la... o bibliotecă.

Într-un cadru festiv, a fost „transmisă ștafeta” la nivelul conducerii BM „B.P. Hasdeu”. Dna director general al BM conf. univ. dr. Lidia Kulikovski, cu echipa, care a „dirijat” activitatea acestei instituții mai bine de 23 de ani a înmînat cheile acesteia (la propriu și la figurat!) unei noi echipe de entuziaști profesioniști în frunte cu Mariana Harjevschi, care pînă la acea oră a ocupat postul de director al Bibliotecii Publice de Drept, filială a BM „B.P. Hasdeu”. Faptul, remarcabil în viața unei instituții ca a noastră, a atras atenția la multă lume bună din municipiu. Astfel, au răspuns invitației protagonistei noastre de a participa la acest spectacol în deplinul înțeles al cuvîntului: Lucia Culev, șefa Direcției cultură a Primăriei

Chișinău; Ianoș Țurcanu, șef adjunct al aceleiași direcții; dr. Natalia Goian, șefa Catedrei biblioteconomie și asistență informațională, USM; dr. Nelly Țurcan, membră a aceleiași catedre; Iulia Tătărescu, de la Biblioteca Republicană Științifică Agricolă; Iulian Filip, poet și publicist; Ionel Căpiță, poet și publicist; șefi de departamente și de filiale ale BM, bibliotecari ai BM ș.a.

În discursul emoționant al doamnei L. Kulikovski asistența a avut prilejul să afle toate etapele (cu urcușuri și coborâșuri) pe care le-a parcurs distinsa conducătoare a unei instituții de prestigiu din capitală. Trebuie să remarcăm faptul că dr. L. Kulikovski, nume sonor în peisajul bibliologic și sociocultural din capitală, dar și din republică, a participat activ la integrarea rapidă a BM „B.P. Hasdeu” în sfera valorilor culturii românești. Dumneaei a educat și a îndrumat o pleiadă de bibliotecari care ocupă diverse funcții în bibliotecă, cu astfel de „urmași” dumneaei se poate mândri acum și în viitor, de aceea, cu multă încredere în generația tânără, se retrage în funcția de șef al Departamentului studii și cercetări.

Fire ingenioasă, dna L. Kulikovski a ținut să provoace o mare admirație printr-un mesaj (testament) alcătuit în numele echipei „vechi” de administrație (Larisa Câșlaru, Eva Roșcovanu, Elena Grăjdianu, Tatiana Fiodoruc ș.a.), cu care a venit la conducerea BM în 1990. Actorii de pantomimă Eduard Cernat, Dmitrie Șceadco, Maria Colonina și Ecaterina Litvinova de la „Caramel Studio” i-au ajutat să transmită noului director general al BM o coală de hîrtie pe care era scris cu litere mari următorul mesaj:

**„Doamnă Director general
al Bibliotecii Municipale «B.P. Hasdeu»
Mariana Harjevschi,**

Istoria se repetă și creează coincidențe. Amintesc cîteva în acest cadru emoționant, generat de retragerea mea de la directoria BM «B.P. Hasdeu», la istoria, dezvoltarea, reputația și imaginea căreia am avut cea mai directă implicare în ultimii 23 de ani.

Coincidențele au început cu mai bine de 135 de ani în urmă, cînd, în 1877, Daria pre nume Harjevschi, ca al Dvs., a fost numită primul director al Bibliotecii Orașenești Chișinău. Sub conducerea ei Biblioteca orașului Chișinău a cunoscut succesul, a fost laborator de inovații pentru acele timpuri, a fost prezentă în spațiul public al domeniului, a fost participant activ la activitățile profesionale, făcea schimb de publicații cu mari biblioteci din imperiul rus, făcea fundraising, își publica anual rapoartele și cataloagele...

În anul 1990, anul alegerii mele – în onorabila, dar și dificila funcție de conducător al Bibliotecii Municipale – aveam aproape vîrsta Dvs. și o experiență profesională de 17 ani, ca și Dvs. Chiar de la început m-am ghidat de aceleași principii și sentimente ca și Daria Harjevschi: dragostea pentru această instituție, dorința de a face ca Biblioteca Municipală să devină instituția vizibilă și necesară chișinăuienilor, instituția promotor, instituția inițiator al noului în domeniul biblioteconomic. Am făcut multe lucruri care au situat-o acolo unde este astăzi... Mă mîndresc în mod deosebit că din primul an de directorat am reluat tipărirea rapoartelor BM; am inițiat o cercetare a istoriei BM, materializată mai tîrziu în prima monografie consacrată BM; am acordat multă atenție dezvoltării

BM: structură, colecții, dotări, condiții pentru cititori și bibliotecari; am construit relații durabile cu comunitățile chișinăuiană și cu cea profesională, am investit în cercetare (în 23 de ani peste 200 de lucrări) pentru a-i conferi o dimensiune științifică, astăzi recunoscută în țară și peste hotarele ei. Contribuțiile mele, luate la un loc, au adus Bibliotecii Municipale «B.P. Hasdeu» o imagine publică și o identitate culturală și profesională distinctă.

Doamnă director, aveți marea șansă de a fi venit la conducerea Bibliotecii Municipale în vremuri minunate de dezvoltare a tehnologiilor informaționale. Utilizați-le pentru a deschide noi căi de modernizare și inovare a Bibliotecii Municipale, rămânând, astfel, mereu în frunte.

Ca predecesor, vă transmit astăzi puterea și controlul, iar împreună cu acestea, vă deleg responsabilitatea pentru starea bună a Bibliotecii Municipale. De astăzi preocuparea primară este: să mențineți BM «B.P. Hasdeu» în fruntea vieții culturale, în fruntea domeniului biblioteconomic, să păstrați locul de cinste, ocupat cu mult efort profesional, de bibliotecă inovantă a Chișinăului, să aveți grijă de oamenii ei, doar cu ei veți reuși... Acum există înfinit mai multe opțiuni și oportunități decât pe vremurile când am dirigit eu... Nu am nicio îndoielă că datorită elanului tineresc, inteligenței și profesionismului Dvs., dragostei pentru Chișinău și pentru Biblioteca Municipală, doamnă director general, veți face multe fapte ce vor trezi admirația echipei «Hasdeu», admirația domeniului biblioteconomic, a chișinăuienilor și a urmașilor noștri.

Să conduceți tot atât cât a condus Daria Harjevschi (25 de ani!) sau măcar cât mine (peste 23 de ani!). Așa să Vă ajute Dumnezeu – acum și în toți anii cât Vă veți afla în fruntea Bibliotecii Municipale «B.P. Hasdeu»!

**Dr. Lidia Kulikovski,
director general al BM «B.P. Hasdeu» în anii 1990-2013”**

Mesajul de răspuns nu s-a așteptat să apară. Doamna Mariana Harjevschi, care a preluat funcția de director general al BM, în compania acelorași mimi, a rostit mesajul de răspuns (angajamentul) din partea echipei „noi” de administrare, în care se află Elena Butucel, prim-director adjunct, Tatiana Coșeriu și Ludmila Pânzaru, directori adjuncți. Totodată, în semn de prețuire a muncii dnei L. Kulikovski depuse pe parcurs de mai mult de 23 de ani la conducerea BM, dna M. Harjevschi i-a înmînat un mic panou, frumos ornamentat, pe care au fost caligrafiate următoarele cuvinte:

**„Mesaj de prețuire și gratitudine
Doamnei conf. univ. dr. Lidia KULIKOVSKI**

Vă rugăm să primiți și pe această cale expresia recunoștinței și aprecierii noastre, cei care am beneficiat de profesionalismul și implicarea Dvs., de curajul, perseverența, promptitudinea, înțelegerea și generozitatea Dvs., pe care le-ați demonstrat de-a lungul anilor, asigurînd instituției noastre standarde superioare de calitate și formarea unor specialiști de excelență.

La ora schimbărilor firești, Vă considerăm și în continuare Directorul nostru de Onoare.

Cu drag,

**Echipea Bibliotecii Municipale «B.P. Hasdeu»
11 iunie 2013”**

În acest moment important din viață, cu multe emoții în suflet, a vorbit despre L. Kulikovski și performanțele BM „B.P. Hasdeu” din ultimii ani Lucia Culev, șefa Direcției cultură a Primăriei Chișinău, care a menționat că specialiști de marca administratorului nostru avem foarte puțini, de aceea ei trebuie prețuiți la justa valoare. Doamna șefă de la Primărie i-a înmînat celei care face parte din cei „ce pot fi numărați pe degete” un buchet de flori, un tablou și o carte – *Ștengaria*, o ultimă apariție editorială a scriitorului Spiridon Vangheli – pe care preferatul autor al copiilor din republica noastră (și nu numai) a notat următoarea dedicație:

*„Pentru Doamna **Lidia Kulikovski**,*

în fața căreia rămînem cu toții datori – sînt atît de puțini oameni deschizători de drumuri în Țara frumosului și a înțelepciunii, în Țara cărților.

Vă mulțumim. Domnul să Vă dea sănătate și ani mulți de viață.

Cu drag și recunoștință,

Spiridon Vangheli

11.06.2013”

Au mai luat cuvîntul: Elena Butucel, prim-director adjunct al BM; Larisa Cășlaru, fost prim-director adjunct al BM; Vitalie Răileanu, directorul Filialei „Onisifor Ghibu”; Alexandru-Horațiu Frișcu, director de filială; Parascovia Onciu, directorul Filialei „Transilvania”, care a făcut publică și o telegramă-felicitare, primită tocmai din inima Ardealului:

*„**Mult stimată, distinsă și dragă colegă Lidia,***

Ne pare extrem de rău că nu putem fi alături de tine în această zi.

Dar avem o mulțime de motive ca să ne pară și bine pentru ziua de astăzi.

Ne pare **bine** că ne-am cunoscut, iată! de peste două decenii bibliotecile noastre s-au înfrățit, iar în acești ani am lucrat atât de spornic și de cald împreună.

Ne pare **bine** că rămân în urmă atâtea amintiri despre lucruri și momente frumoase, unice și emoționante legate de tine și de bibliotecile din Basarabia.

Ne pare **bine** că îți va fi atât de greu, la ora bilanțului, să numeri toate lucrurile bune pe care ai reușit să le faci pentru lumea cărții, a bibliotecilor și pentru oamenii lor.

Ne pare **bine** că în urma prieteniei noastre constructive rămâne o bibliotecă de excepție – «Transilvania», pe care o ctitorim împreună de 23 de ani.

Ne pare **bine** pentru bucuria lui Traian Brad, care, cu siguranță, apreciază din altă lume efortul pe care l-ai făcut pentru ca «Transilvania» să fie cea mai frumoasă bibliotecă românească din Basarabia.

Ne pare **bine** să-ți mulțumim în numele clujenilor, pentru cât de acasă ne-am simțit de fiecare dată la Chișinău.

Ne pare **bine** că ești plină de energie, tinerețe și elan.

Ne pare **bine** că nu e vorba deloc astăzi despre un sfârșit, ci de un nou început, că ai o mulțime de planuri și proiecte de împlinit în stilul tău impetuos și molipsitor.

Îți dorim din tot sufletul sănătate și împliniri!

Cu admirație și prețuire,

colegii de la Biblioteca Județeană „Octavian Goga” Cluj,
director **Sorina Stanca**”

Nu a putut să lipsească la eveniment (firește, aflându-se la București, dar, dacă sîntem în secolul tehnologiilor avansate...) nici prof. univ. dr. Ion Stoica, bibliolog, care a fost, în 2003, conducătorul tezei de doctorat al dnei L. Kulikovski. Prezentăm în continuare o adevărată perlă de corespondență susținută între un „dascăl” și al său „discipol”:

„Dragă Doamnă Lidia Kulikovski,

Am lipsit o săptămână din București. La întoarcere am găsit mesajul.

Intrasem la idei. Nu înțelegeam tăcerea. Tăcerea este fenomenul cel mai greu de înțeles.

Eram gata să reclam la poștă proasta funcționare a serviciului, adică neprimirea de către «adrisant» a cărților pe care le-am trimis. La telefon, aci, nu-mi răspundea nimeni. Poate am greșit numărul...

Să încep cu sfârșitul. Ce vorbă e cu pensionarea? Pentru mine Biblioteca «B.P. Hasdeu» e legată de Lidia Kulikovski. Nu pot gândi altfel. A venit termenul legal sau a cerut Lidia o pensionare înainte de vreme? Timpul trebuie tras la răspundere. De ce trece la fel atât pentru cei care nu fac nimic ca și pentru cei care lasă urme trainice? Dacă totuși pensionarea se întâmplă, cine vine acolo, cine merită să stea pe scaunul Lidiei? Nu e o întrebare degeaba. Cei care fac alegerea trebuie să deschidă ochii mari. Mi-ar părea rău să vină cineva care să taie frunză la cîini, cu care să nu pot colabora. Pentru mine Basarabia este o țară de suflet.

Gîndul meu bun!

Prof. Ion Stoica”

Alături de dna Lidia Kulikovski s-au aflat (cum a putut să fie altfel?) toate directoarele bibliotecilor universitare, colege de domeniu cu care dumneaei a colaborat fructuos și în beneficiul BM și al biblioteconomiei, precum și reprezentanți ai bibliotecilor științifice, școlare, comunale.

Cu o deosebită plăcere menționăm că în Sala de lectură a Sediului Central al BM „B.P. Hasdeu”, pe 11 iunie 2013, au fost desfășurate două expoziții: prima de fotografii, cu genericul *24 de trepte spre culmile cărții* – autor maestrul Vasile Șoimaru; iar a doua de cărți, cu titlul *Modul de dăinuire a Lidiei Kulikovski*, realizată de Departamentul „Memoria Chișinăului” (șef Taisia Foiu). Vizitatorii acestor expoziții au avut ocazia să vadă momente imortalizate de aparatul de fotografiat (unele pentru prima dată) din viața și activitatea fostei directoare generale a BM, precum și circa 150 de documente (cărți, broșuri, articole din reviste etc.) elaborate de sau cu ajutorul dumneaei.

Evenimentul s-a consumat și am observat că îndată toți bibliotecarii au mers la locurile lor de muncă... Fiindcă munca este brățară de aur. Iar alt proverb zice că prin muncă și stăruință vei ajunge la dorință. De aceea, nu trebuie să sperăm că lucrurile (adică planurile) se vor aranja (adică se vor înfăptui) de la sine. Sarcinile noastre sînt mari, dar realizabile. Dacă fiecare membru al colectivului va conștientiza aceasta, avem certitudinea că BM „B.P. Hasdeu” se va clasa și în continuare printre primele poziții la orice indicator.

(BiblioPolis, 2013, nr. 2)

CONSEMĂRI

La mulți ani, revista mea de vis!

Ideea ca Biblioteca Municipală „B.P. Hasdeu” să aibă o revistă de biblioteconomie și științe ale informării i-a venit, în 2002, directorului general al acesteia dr. Lidia Kulikovski (care vede bine biblioteca și din afară, și din interior), iar realizarea de facto a nobilei intenții (ca o necesitate stringentă) a căzut pe umerii redactorului-șef Vlad Pohilă, cunoscut publicist, scriitor, lingvist.

Chiar de la „naștere” revista a devenit pe placul tuturor, iar acum aș spune că e o răsfățată a noastră. E îmbucurător faptul că la această revistă au reacționat prompt și bibliotecari din România.

Revista *BiblioPolis* este o apariție unică pe piața basarabeană atât cât privește conceptul editorial, cât și calitatea conținutului. Iată de acum 10 ani ea luminează calea deloc ușoară a bibliotecarilor prin diverse hățșuri – crize și locale, și de scară mondială. Dacă primele numere ale ei aveau 50-60 de pagini, în prezent numărul lor s-a triplat. Până în prezent au apărut 41 de numere avînd rubricile consacrate *Editorial*, *Studii și cercetări*, *Teorie și practică*, *Viața filialelor*, *Evenimente / Manifestări culturale*. Trezesc interes și rubricile speciale *Patronul nostru spiritual*, *De Ziua bibliotecarului*, *Eminesciana*, *De Ziua limbii române*, *Omagieri*, *De Hramul orașului*, *Chișinău – 575*, *Anul creativității și inovației*, *Anul imaginii*, *Biblioteca și societatea cunoașterii*, *Bilanțuri* ș.a. *BiblioPolis* continuă să fie un promotor al cărții și lecturii. Astfel, noile apariții editoriale au fost prezentate spre atenția bibliotecilor și utilizatorilor la rubricile *Cartea de specialitate*, *Recenzii și consemnări*, *Impresii de lectură*, *Cartea pe glob* ș.a. Tematica socioculturală este susținută de rubricile *Eseu*, *Istoria noastră adevărată*, *Maluri de Prut*, *Oameni și cărți*, *Remember* ș.a. Cei mai fideli autori pe parcursul celor 10 ani ai ființării *BiblioPolis*-ului s-au dovedit a fi: L. Kulikovski, Vl. Pohilă, de care am amintit mai sus, precum și C. Bobeică, L.-D. Bujor, L. Bulat, E. Butucel, N. Caranfil, I. Căpiță, N. Cheradi, M. Cimpoi, L. Corghenci, L. Costin, T. Costiuc, T. Coșeriu, T. Cotoman, E. Dabija, N. Dabija, Gh. Duca, L. Dumbrăveanu, C. Eretescu, T. Foiu, N. Goian, S. Golopenția, T. Gorincioi, I. Iachim, T. Ischimji, C. Mamaiscaia, V. Matvei, I. Mărgărit, R. Moțoc, Z. Mihail, E. Nedzelschi, P. Onciu, V. Osoianu, C. Partole, L. Pânzaru, Gh. Pârlea, V. Petrescu, D. Poptâmaș, A. Preda, P. Racu, V. Răileanu, R. Rogac, N. Rusu, E. Roșca, G. Scobioală, I. Stoica, C. Șatravca, V. Șoimaru, I. Șpac, E. Tamazlăcaru, N. Țurcan, D. Ursu, S. Vizitiu și mulți-mulți alții pe care, credem, nu îi desconsiderăm dacă nu i-am numit în această listă.

În 2008 m-am simțit onorat cînd mi s-a propus să îndeplinesc funcția de secretar. Sînt foarte atașat de *BiblioPolis* – nu este unica revistă de profil, dar cea mai cunoscută în lumea biblioteconomică. Mă ambiționez, mă documentez, învăț pe parcurs, iar cele ce scriu sper că bucură inima cititorilor. Îi doresc revistei *BiblioPolis* – mai frumoasă ca niciodată – un spațiu cît mai larg de difuzare și un timp cît mai lung de formator de opinie, de trambulină pentru lansarea ipotezelor și a multiplilor

puncte de vedere. Să fie la fel de incitantă, cu același caracter profund practic, o sursă de idei ce ajută bibliotecarii, ce ridică nivelul de autoritate și prestigiul lor în societate. Să dea Domnul sănătate și celor de la Direcția cultură a Primăriei Chișinău să aibă grijă de ea în continuare. Revista *BiblioPolis* este un act de cultură. Dorim să-și dezvolte profesionalismul și să aibă stabilitate pentru mulți ani înainte.

(*Univers pedagogic pro*, 5 apr. 2012)

Verticalitate și responsabilitate profesională

E jurnalist (publicist, eseist), scriitor (prozator, traducător), lingvist, redactor de carte – astfel e categorisit colegul nostru Vlad Pohilă, care în acest an își sărbătorește a 60-a primăvară. A spune despre Vlad Pohilă două-trei cuvinte e puțin. E omul care crede în magia și forța cuvântului, prin care poate lua atitudine, poate rezolva o problemă etc. E o persoană publică bine cunoscută în republică, căci îi stau în putere toate cele înșirate mai sus, dar, bănuim, chiar și mai multe (dacă luăm în calcul domeniile conexe: cultură, istorie, drept, sociologie, economie ș.a.)... Prin calitățile sale native, dar și educate, este un bun comunicator, are simțul informației și este aplecător totdeauna către dreptate și adevăr.

Dar, la început să prezentăm o scurtă notă biografică (în special, pentru tinerii cititori care abia acum vor afla aceste date): s-a născut pe 6 aprilie 1953, în comuna Putinești, r-nul Florești. În familie au crescut nouă copii, Vlad fiind al șaptelea. În 1975 ia licența în ziaristică la Universitatea de Stat din Moldova. Între 1984 și 1987 face studii de doctorat în lingvistică (specialitatea – istoria limbii prin prisma scrisului / ortografiei) la Institutul de limbă și literatură al Academiei de Științe a Moldovei. Debutează cu articole în ziarul raional *Drapelul roșu* (Florești), apoi numele lui apare în ziarele *Tinerimea Moldovei*, *Viața satului*, *Literatura și arta*, *Noutăți editoriale* și revistele *Limba și literatura moldovenească* (ulterior: *Revistă de lingvistică și știință literară*), *Moldova*, *Femeia Moldovei*. La începutul anului 1989, participă la tipărirea primelor numere, în condiții clandestine (la Riga, Letonia, și Vilnius, Lituania), a ziarului *Glasul* (ulterior *Glasul Națiunii*) – prima publicație cu grafie latină pe teritoriul dintre Prut și Nistru în perioada postbelică. Din 1995 este redactor, apoi între 1998 și 2001 – redactor-șef al săptămânalului *Mesagerul*. Între 2001 și 2002 este redactor la revista *Viața Basarabiei*, între 2002 și 2003 – redactor-șef adjunct la revista *Limba Română*, iar din 2003 – redactor-șef al revistei de biblioteconomie și științe ale informării *BiblioPolis*. Totodată, este, din 1997, redactor stilizator și coautor la *Calendarul bibliotecarului* (din 2000: *Calendar Național*), redactor și membru al colegiului de redacție al revistei de istorie *Tyragetia*. Colaborează la numeroase publicații periodice, posturi de radio și TV de la Chișinău și București. În 1988 apare studiul *Nume proprii din alte limbi în context moldovenesc*, în 1989 – *Să citim, să scriem cu litere latine*, în 1990 – *Grafia latină pentru toți*, iar în 1998 – *Mic dicționar de nume proprii străine*. Este unul din autorii *Dicționarului greșelilor de limbă*, tipărit în 1998 la Editura ARC. În 2008 editează o culegere de eseuri – *Și totuși, limba română*, iar în 2012, cartea cu editoriale de la *BiblioPolis* – cu titlul *Arta de a pasiona cititorii*. Pasiunea de traducător și-a manifestat-o prin tălmăcirii de poezii, proză scurtă, romane din mai multe

limbi. A redactat peste 150 de manuscrise de viitoare cărți de literatură artistică și științifică, de autori din Chișinău, Cernăuți, București și din alte orașe din România.

VI. Pohilă este membru al Uniunii Scriitorilor din Moldova (din 1990), membru al Consiliului USM (din 2007); membru al Comisiei Naționale pentru onomastică de pe lângă Ministerul Educației al R. Moldova; membru al Consiliului științific al BM „B.P. Hasdeu”, membru în colegiile de redacție ale mai multor reviste de limbă română. Prezent în topurile *Cei mai buni ziariști din R. Moldova* (2000, 2003); are un fișier biobibliografic în *Repertoriul (catalogul) Internațional „Who’s who” în traducere și terminologie*, editat de Uniunea Latină (2002). Laureat al săptămânalului *Literatura și arta* – pentru publicistică și pentru știință (2003, 2007, 2010, 2011) și al ziarului *Timpul* (2008). Deține *Diplome de Excelență* acordate de BM „B.P. Hasdeu” și de Direcția cultură a Primăriei mun. Chișinău; *Diploma „Ordinul Ziariștilor”* (clasa I, Aur), acordată de Uniunea Ziariștilor Profesioniști din România; *Diploma Asociației Culturale a românilor din Voivodina* (Serbia, 2012). Este Cetățean de Onoare al s. Șoimărești, com. Drăgănești, jud. Neamț. Decorat cu Ordinul Republicii (31 August 2010).

Vlad Pohilă a muncit cu râvnă și mare dragoste de profesia aleasă aproape 40 de ani. Încadrat în aria publicistică, literară și editorială, a scris preponderent pe teme de cultură (despre literatură, arte plastice, muzică, învățămînt...). A elaborat eseuri și tablete despre impresionante personalități din trecut, elogiind, pe merit, și pe contemporani – „fenomen” mai rar întâlnit la noi, unde se preferă critica distructivă, denigrarea, etalarea propriei persoane chiar și atunci cînd, aparent, unii autori se referă la altcineva... După cum a observat istoricul literar dna Veronica Bâtcă, VI. Pohilă-ziaristul și-a făcut din românism și din Limba Română „o vibrantă venerație”, promovîndu-le sincer, discret, dar și intransigent. Scrie și vorbește (la radio, TV, în prelegeri) despre cultivarea limbii, relevă nuanțe mai greu perceptibile, dificile de cunoaștere a gramaticii și ortografiei limbii române. Scrierile lui publicistice sînt interesante și captivante, ne poartă pe diferite căi și labirinturi, dar autorul nu își impune ideile, ci îl lasă pe cititor să cugete de sine stătător. Totdeauna are ceva de spus și o spune altfel încît nici nu observi cum devii captiv al materialelor sale informative și nu lași lectura pînă la ultimul rînd. S-ar părea că unele din ele nu au semnificație, dar totuși ne trezesc interesul față de lumea din jur, o lume

în continuă schimbare. Am certitudinea că multe sînt nu numai citite, dar și recitite. Mai ales, la un refugiu de relaxare ca, în același timp, să se afle și ceva interesant, ce ar îmbogăți cunoștințele de cultură generală. Desigur, fiecare din noi va reflecta din punctul său de vedere, poate sub un unghi diferit decît al protagonistului nostru, căci în ultimă instanță oricine își cunoaște rolul său existențial.

E bine că își revizuieste din cînd în cînd gîndurile, își cizelează meticolos scrierile anterioare și curente. Cum a spus cineva, destul de precis, că „scrie ca pentru sine”.

Vlad Pohilă este exponentul unei generații de jurnaliști care și-a legat destinul de BM „B.P. Hasdeu”. De peste un deceniu numele lui este nelipsit pe foaia de titlu a *BiblioPolis*-ului, și în paginile revistei ce apare sub auspiciile acestei biblioteci. Eforturile constante, talentul jurnalistic și literar ale redactorului-șef au făcut ca ea să devină o făclie în sfera culturală a republicii noastre. Despre truditorul ei de excepție, despre activitatea lui profesională vorbesc, mai ales, editorialele, scrise la o temperatură înaltă a spiritului său creator. O deosebită și sistematică oglindire are tema biblioteconomică. Nu numai membrii colegiului de redacție, dar și fiecare bibliotecar se adresează la el ca la o veritabilă „enciclopedie vie”. Deseori „depistează” și cîte o greșeală neobservată de cei aflați la începuturile meseriei scrisului.

Dorința de cunoaștere a lumii l-a purtat pe Vl. Pohilă pe mai multe meleaguri, dar de fiecare dată s-a întors în Basarabia lui dragă și iubită. Aici își are casa și masa. Aici își au somnul de veci părinții. Aici îi sînt prietenii, surorile și frații, colegii. Am observat că prețuiește foarte mult omenia, are o poziție bine clădită în societate și a reușit să rămînă în poziție verticală în toate situațiile dificile pe care i le-a oferit viața ca să le înfrunte cu destoinicie. Grigore Vieru, clasicul literaturii române contemporane, scria în *Literatura și arta* că Vl. Pohilă se deosebește prin discreția, modestia sa. Și într-adevăr: este bun și mărinimos cu toată lumea, nu este arogant, discută de la egal la egal cu colegii de breaslă, cu prietenii și anume acest fapt, credem, îi ajută să creeze ceva frumos, durabil, care reflectă însușiri demne de admirat. În genere, optează pentru lucruri de valoare și nu se dă cu părerea în materie pe care nu o cunoaște în deplină măsură. De obicei, se sincronizează cu activitățile momentului, cu oportunitățile societății.

În fine, cartea este marele mister care îl îmbogățește spiritual și îl întărește moral. E omul care găsește în cărți (deci, și în bibliotecă!) cel mai bun prieten, la fel – consolare, alinare deplină... Scoate din ele în fiecare zi toate avantajele pentru a-și ridica la un nivel vădit superior aptitudinile și deprinderile acumulate.

Oricum ar sta lucrurile, în această lume grăbită și supertehnologizată, este cert: la 60 de ani stabilitatea și echilibrul își spun cuvîntul, iar meditațiile sînt mature, „alimentate” de experiența zilnică în slujba societății.

La ceas aniversar, îi urăm colegului nostru sănătate și activitate publicistică, literară și științifică prodigioasă. Dorim să aibă cît mai multe momente de bucurie, de împlinire, de liniște sufletească, iar cititorii lui să poată găsi fără mare greutate „cireașa de pe tort” în fiecare scriere ieșită de sub pana-i învrednicită.

(*BiblioPolis*, 2013, nr. 1)

Îngerii au luat în ceruri un patriot înflăcărat al Basarabiei

Ne-a răvășit pe noi, colaboratori ai Bibliotecii Municipale „B.P. Hasdeu”, dar și multă lume bună din Basarabia noastră chinuită s-a întristat la vestea că ne-a părăsit, pentru totdeauna, unul dintre cei mai destoinici patrioți ai neamului nostru – profesorul de școală și scriitorul Constantin Bobeică. A fost un om excepțional, de o inteligență deosebită, cu un comportament discret, plin de tact, un patriot ardent și sincer în scrisul său și în luările sale de cuvânt, pe care le-am admirat de fiecare dată când vorbea la lansările de carte de la BM „B.P. Hasdeu”. Ne impresiona, mai ales, glasul lui blînd, pătrunzător pînă în adîncul sufletului. Era conștient că trebuie să povestească viața sa, destinul său (care erau, de fapt, și a / al multor conaționali basarabeni) la cît mai multă lume. Prin cîte suferințe fizice și morale a trecut te miri cum de l-a ținut Domnul pînă la aproape 89 de ani într-o stare viguroasă și cu o minte lucidă.

Constantin Bobeică s-a născut, în 1924, la Cobîlca (azi, Codreanca de lîngă Strășeni). A făcut școală „la români”, la faimosul Liceu „B.P. Hasdeu” din Chișinău. După război învață la fără frecvență la Facultatea de Filologie a Institutului Pedagogic „Ion Creangă” din Chișinău, concomitent începînd cariera de profesor în școli sătești din zona codrilor basarabeni. Numai pentru că făcuse „la români” solide studii liceale, numai pentru că nu putea fi altfel decît atașat de valorile naționale, românești, autoritățile sovietice de ocupație îl arestează, apoi îl deportează împreună cu tînăra sa familie și cu mama Eugenia. Astfel timp de șapte ani (între 1949 și 1956) se află departe de casă, în Siberia – la început în regiunea Tiumen, apoi în regiunea Kurgan, pentru că nu a dorit să colaboreze cu NKVD-ul stalinist și la școală învăța copiii să-și iubească limba maternă, plaiul natal, să cinstească înaintașii Neamului – Burebista, Decebal, Ștefan cel Mare și Sfînt, Mihai Viteazul, Mihai Eminescu, B.P. Hasdeu, Alexe Mateevici, N. Iorga ș.a. Acolo, în ghețurile Siberiei, cu puțin timp înainte de eliberare, i-a murit mama, în pămînt străin fiind înmormîntată – o durere ce i-a mocnit în suflet toată viața; o durere ce răzbate din majoritatea scrierilor sale pe tema „siberiană”...

În 1958 a absolvit Facultatea de Filologie a Institutului Pedagogic (azi – Universitatea) „Ion Creangă” din Chișinău și a lucrat la școlile din satele Țibiri-

ca, Onișcani, Frumoasa, Cornova, Cobîlca (aici o perioadă mai îndelungată), ca profesor de limba și literatura română.

Avînd o vastă cultură și o bogată experiență pedagogică, acum cîteva decenii, C. Bobeică a început să publice la *Cultura* (ulterior, *Literatura și arta*), *Învățămîntul public (Făclia)*, *Nistru (Basarabia)*, *Moldova*, *Glasul*, apoi și la *Timpul*, *Jurnal de Chișinău*, *Ziarul de gardă*, *Univers pedagogic pro ș.a.* diverse materiale instructiv-didactice și cognitive, memorialistice și de atitudine. A luat cuvîntul, și nu o singură dată, la Radioul Național, Radio *Antena C*, apoi la *Vocea Basarabiei*, postul de radio preferat de el, dar și de mulți alți basarabeni. C. Bobeică deține premii ale diferitor periodice, precum și Premiul Uniunii Jurnaliștilor din Moldova (1984) – o recunoaștere binemeritată a creației lui publicistice. În anul 2009 a fost primit în Uniunea Scriitorilor din Moldova, astfel organizația literaților basarabeni îmbogățindu-și rîndurile cu un intelectual de marcă, posesor al unui impresionant har al mlădierii frazelor, iar C. Bobeică bucurîndu-se de încă o recunoaștere a valorii, a rostului împlinit ale eforturilor făcute pe tărîmul culturalizării, prin cuvîntul scris, a conaționalilor.

În ultimii ani de viață tipărește materiale despre deportați, despre satul său de baștină și oamenii lui, despre problemele învățămîntului și ale deșteptării naționale a basarabenilor, despre perioada interbelică a Basarabiei, despre prima „eliberare” făcută cu tancurile muscalilor, despre anii de război și de foamete organizată de autoritățile sovietice, locale și centrale, despre genocidul săvîrșit de către ocupanții ruși după a doua „eliberare”... Scrierile lui C. Bobeică în volume sînt căutate de cititorii însetați de adevăr. Iată cîteva dintre ele: *O cronologie pentru istoria satului Cobîlca* (1999); *Între stele și țărîne* – (schițe, eseuri, publicistică, memorii; 2005); *Oratio recta* (versuri, cugetări, folclor local; 2006); *Moment crepuscular* (studii, eseuri, creionări; 2007); *Dor de muntele Bobeica* (studii, publicistică, memorii, tangențe; 2009); *Sinteze (trăite, văzute, cugetate, durute)* (2010); *Lumini și umbre (miscelaneu)* (2011). Și în anul curent avea o carte nouă la editură – *Introspecție* – gata-gata să iasă la lumină, dar... nu i-au ajuns zile să o vadă lansată. Azi, fiecare filă scrisă de mîna lui se prezintă ca o retrospectivă asupra anilor grei de gulag siberian ce nu au putut să-i înfrîngă voința de om intelectual și patriot basarabean, asupra anilor nefericiți cînd la noi a început procesul de colectivizare, iar mai tîrziu de deznaționalizare a populației. Totodată, scrisul lui C. Bobeică este și ca o privire asupra faptelor și fenomenelor sociale nedemne pentru secolul XXI (genocidul prin diverse mijloace a populației băștinașe, delapidarea averii naționale, corupția etc.), ce le-am trăit relativ recent – pe vremea neocomuniștilor și, cu părere de rău, care sunt perpetuate pînă în prezent.

Scrisul, dar, poate, și mai mult editarea articolelor și poeziilor sale în volum, cu certitudine, i-au lungit viața lui C. Bobeică. Oricum i-au luminat existența în acest ultim deceniu al său, cînd a scos de sub tipar un număr record: șapte cărți în opt ani de zile! (De altfel, toate au apărut sub auspiciile Editurii „Prometeu” din Chișinău, director – dna Raisa Sochircă.)

Cu fiecă an, cu fiecă carte nouă, C. Bobeică devenea tot mai descătuiat, tot mai „bătăios” în expunerea amintirilor, tot mai ferm și mai intransigent în abordarea realităților trecute și prezente...

Autorul menționa, profund recunoscător, că debutul editorial – *Cronologia...* (din 1999) – a fost posibil numai grație sprijinului (moral și financiar) acordat de bunul său (și al nostru!) prieten, dr. Vasile Șoimaru. Mai amintea C. Bobeică, cu delicatețea și bunul-simț ce-l defineau, că și celelalte volume au văzut lumina tiparului prin implicarea dezinteresată a lui V. Șoimaru, care asigură și iconografia cărților, îndemnându-și prietenii (A. Vartic, N. Rusu, Ion Iachim, Vl. Pohilă) să le prefăteze sau să le postfăteze. Această frumoasă conlucrare înregistrează și un emoționant final – ultima carte a lui C. Bobeică, *Introspecție*, apărută la 40 de zile de la stingerea autorului, este prefătată și ilustrată de V. Șoimaru.

Nu l-au interesat nicicând funcțiile, posturile, „gradele” de tot felul, și poate cea mai înaltă prețuire i-a fost că între prieteni C. Bobeică era supranumit „academicianul de la Codreanca”. Și ei aveau perfectă dreptate, căci protagonistul nostru nu putea fi numit altfel când îl vedeai abordând probleme stringente și complicate ale vieții politice, sociale și culturale a poporului său, propunându-ne, concomitent, și soluții rezonabile, echilibrate, întru rezolvarea lor. Fiind veteran de război în cadrul Armatei Române și martor ocular al unor evenimente majore din viața basarabenilor, C. Bobeică a scris și a vorbit în permanență despre un șir de figuri proeminente ale acestui pământ românesc, a fost pe parcursul întregii vieți un luptător înfocat împotriva falsificatorilor și denigratorilor istoriei poporului român. Drept dovadă ne pot servi versurile civice din poezia lui *Basarabie română*, scrisă pe 25 martie 2011: „*Maică blîndă și stăpîină, / Chiar sub sabie păgîină / Ai rămas mereu creștină, / Basarabie română! // Și în funduri de Siberii, / Ocne, pușcării, imperii / N-ai plecat fruntea-n țărîină, / Basarabie română! // Ți-ai plătit din plin tainul / De suplicii, chin hainul, / Nu ți-a frînt nimeni tulpina, / Basarabie română! // Azi, în ziua Reunirii, / În zadar încearcă zbirii / Să-ți întunece lumina, / Basarabie română!*”

A fost, C. Bobeică, unul dintre intelectualii „de modă veche”, care s-a stins, iată, cu dorința, cu speranța de a revedea Basarabia parte a spațiului firesc, natural – românesc... Oare cîți conaționali de-ai noștri, mai tineri, au învățat „lecția lui C. Bobeică”, oare cîți și-au putut însuși sensibilitatea, simțirea lui atît de sincer românească?...

Ținem să menționăm că Biblioteca Municipală „B.P. Hasdeu” a servit pentru volumele bunului patriot basarabeian drept un punct sigur de plecare în lumea largă, către inimile conaționaliilor săi. Aici el și-a putut descătușa sufletul, să dea libertate gîndului și cuvîntului rostit. Cititorii lui îi țin minte chipul uscățiv, dar luminos și intrat în memorie, prin luările de cuvînt nestereotipe, convingătoare. Și revista noastră *BiblioPolis* i-a găzduit relativ multe scrieri publicistice și literare, ne plăcea stilul lui de a se exprima în cuvinte puține, dar care „băteau” departe... Aborda cele mai diverse teme, punînd accentul pe valorile naționale, pe necesitatea de a ne întări demnitatea de neam; sublinia, adeseori, importanța cărții, a lecturii, a cunoașterii, el însuși fiind un exemplu de spirit enciclopedic extrem de frumos realizabil. Ținea mult la revista noastră, la colaboratorii ei și, în genere, la angajații BM. Pentru contribuții deosebite la elaborarea conținutului revistei *BiblioPolis*, în 2012, la aniversarea a 10-a a acesteia, i s-a acordat Trofeul *Mărul contribuției*. Chiar și în numărul curent, la rubrica *File de istorie*, apare un articol combativ (de altfel, ca și cele anterioare!) semnat de Constantin Bobeică, dar... numele autorului e în chenar... în semn de doliu.

C. Bobeică a avut o viață grea, cu multe încercări, necazuri și suferințe, dar peste care a trecut biruitor. În ultimul timp era bolnav, a cam îndesit pe la Spitalul „Sfânta Treime” din sectorul Rîșcani al Chișinăului. Tot acolo s-a stins, în zi de Florar, ca o lumânare plâpîndă, ce a luminat continuu, în ciuda tuturor vîntoaielor, arătîndu-ne calea spre adevăr. A ales să plece cînd putea să ne spună încă despre multe lucruri utile, puțin cunoscute nouă, edificatoare... Viitorul trebuie să-i fie recunoscător...

Transmitem un gînd de compasiune, alinare, mîngîiere ficelor, care în perioadele grele i-au fost alături; rudelor și prietenilor apropiați, care au avut un tovarăș de drum cu care se pot mîndri.

Să-i fie țărîna ușoară...

Coautor: Vlad Pohilă
(*BiblioPolis*, 2013, nr. 2)

Un învățător din județul Iași – autor de frunte al revistei *BiblioPolis*

Acum cîțiva ani, activînd în secretariatul revistei *BiblioPolis*, care se editează sub egida Bibliotecii Municipale „B.P. Hasdeu”, am descoperit un pasionat autor, un învățător din comuna Mirosllovești, județul Iași – sat cu oameni harnici și onești de pe Valea rîului Moldova. Dar mai înainte l-a decoperit compatriotul nostru, profesorul universitar de la ASEM, dr. în economie Vasile Șoimaru, cînd colecta prin acele părți materiale referitoare la rădăcinile neamului său – al Șoimăreștilor – atît de strălucit evocat de clasicul literaturii române Mihail Sadoveanu. Vreau să spun că *BiblioPolis*-ul cu bunăvoință îi acceptă (și îi tipărește!) scrierile publicistice, dar și cele literare, deoarece ele sînt scrise cu suflet, în cunoștință de cauză și emană o deosebită dragoste față de Basarabia, de ținutul în care și-a făcut o mulțime de prieteni – consecință a faptului că însuși el este un fidel prieten al românilor din Basarabia. Numele lui este Gheorghe Pârlea, un simplu învățător (acum pensionar), dar cu înclinații certe de publicist și poet, căruia nu îi este rușine (precum unor contemporani de-ai noștri) să abordeze și temele civice, patriotice, social-militante...

Dovezile stau la suprafață. Iată unele titluri ale articolelor publicate în revista noastră: *Cărțile sale vor dăinui pînă la istovirea timpurilor...* (comunicare la Conferința *Mihail Sadoveanu – 125*, din 5 noiem. 2005, Fălticeni); *Un destin, via Dachau și Erfurt* (recenzie la cartea *De la Dachau la Erfurt. Director de corecție și ofițer de miliție*, amintiri și reflecții de Grigore Dominte); *Nicolae Dabija, într-o „vizită poetică” la Mirosllovești; Mihail Sadoveanu – „ful țărăncii” din Verșenii Miroslloveștilor; Notițe la „Tema pentru acasă” (sau, de la cititor; omagiu)* (recenzie la romanul omonim de Nicolae Dabija); *Cel de-al treilea Cetățean de Onoare al Cornovei – după acad. Dimitrie Gusti și prof. univ. dr. Zamfira Mihail* (despre dr. Vasile Șoimaru); *„Cel rătăcit”, de Aurelian Silvestru, mai mult decît o fascinantă fabulație literară; În constelația Lirei* (poezie în memoria lui Grigore Vieru); *Mulțumesc întîmplării, „Meșterul cel tainic și*

iscusit al lui Dumnezeu” (dedicație Ninelei Caranfil, Artistă a Poporului); „*Cireșe pentru Mareșal*” de Ion Iachim – romanul unui destin sacrificat pentru binele Neamului (recenzie); *Trei ani de la plecarea la ceruri a unui român ales – basarabeanul Andrei Vartic*; *Un gest civic, opus indiferenței oficiale: volumul comemorativ „Cotul Donului 1942: eroism, jertfă, trădare”* (recenzie)... Iar dacă am adăuga titluri de articole, eseuri, tablete, poezii din alte publicații periodice sau din volume colective, acestea ar depăși cu mult spațiul tipografic rezervat nouă.

E remarcabil faptul că un învățător de școală sătească s-a implicat în cercetarea meleagului natal. De aceea, îl găsim printre autorii unui studiu istorico-etnologic – *Monografia comunei Miroslovești: despre oameni și locuri*. Lucrarea a fost elaborată de Ioan Pârlea (coordonator), Gelu Hogaș, Ioan Leleu, Alexandrina Leleu, Viorica Apostol și – după cum am menționat deja – de Gheorghe Pârlea. Acest studiu, amplu și complex prin structura sa, e unul de referință, care a avut două ediții la Editura „Emia” din Deva – prima în 2004, și a doua în 2009. Universul comunei Miroslovești este locul natal al multor vrednici gospodari și intelectuali (acum aici locuiesc circa 7000 de oameni), care au grijă de dezvoltarea lui, de bunul mers al lucrurilor, iar printre ei se numără, desigur, și protagonistul nostru. În procesul de studiere și elaborare autorii *Monografiei comunei Miroslovești* s-au ghidat de criteriile metodice bine întocmite (avînd la bază Școala Sociologică de la București, fondată de savantul în domeniu Dimitrie Gusti). Cu lux de amănunte este reflectată evoluția comunei Miroslovești pe parcurs de aproape 580 de ani. Un capitol aparte este dedicat descendenților din aceste locuri care, printr-o corectă educație, prin muncă și studii asidue, au reușit să se afirme la nivel național sau chiar internațional. Un compartiment integral este consacrat lui Mihail Sadoveanu, fiindcă aici este baștina mamei lui, care au avut o influență covârșitoare asupra evoluției de creator a „Ceahlăului literaturii românești”. Anume la acest capitol, consacrîndu-se pe deplin, Gheorghe Pârlea și-a adus contribuția de cercetător istorico-literar. Pentru participarea la o sarcină comună deosebită privind promovarea și conservarea valorilor formate pe parcursul veacurilor, autorii sus-menționați merită tot respectul consătenilor și nu numai.

Gh. Pârlea este coautor (împreună cu Iosif Niculescu, Vasile Șoimaru și Roxana Iorgulescu-Bandrăbur) al culegerii de articole publicistice, interviuri și scrieri literare, intitulată *Cotul Donului 1942: eroism, jertfă, trădare* (Editura „Balacron”, Chișinău, 2012). Este o lucrare despre o mare tragedie românească, neglijată sau chiar uitată de actualii conducători de la București: înfrîngerea Armatei Române, precum și trădarea aliaților germani, pe Frontul de Est, în timpul celui de-al Doilea Război Mondial. Consecința: pierderea în cîteva luni a circa 250 de mii de soldați

români (inclusiv cei încorporați în armata maghiară). Dintre aceștia, cei mai mulți „greșiseră” doar prin faptul că au răspuns la apelul Mareșalului de a lupta pentru reîntregirea Patriei și stoparea primejdiei bolșevice care amenința Europa.

A mai inserat eseuri și versuri în volumele *Un om al faptelor – Vasile Șoimaru. Biobibliografie și Viața printre cărți: Lidia Kulikovski. Biobibliografie* (ambele Chișinău, 2011).

Mai ales după 1989 Gheorghe Pârlea se dedică scrierii articolelor didactice, pamfletelor, poeziilor (inclusiv epigrame), prozei scurte (povestiri romantice cu personaje ale locului) afit în presa scrisă (*Tribuna învățămîntului, Nomen Artis*, ambele București; *Monitorul, Iași; Impactul cultural, Tîrgoviște; Ziarul nostru, Petrița; Glasul satului, Miroslavești, jud. Iași*, la care este și redactor coordonator; *Literatura și arta, BiblioPolis, Natura, Timpul*, toate din Chișinău; *Român în lume*, Madrid), cît și în cea din rețeaua internetului (*Orizontul; Basarabia literară; Visul; Ecoul; O carte pe zi; Armonii culturale; Universul românesc; Confluențe românești; Confluențe literare; Agero; Art-Emis* ș.a.).

Pentru a demonstra măiestria artistică a mirosloveșteanului nostru am ales poezia *Bobul meu de jar (în loc de crez poetic)*: „Din jarul unui astru neștiut / Se-ntîmplă să coboare o scînteie / În boțul cel rotund de lut / Ce prinde viață-n pîntec de femeie. // Mocnind în spuza de cenușă, / Tîrziu simții și eu un bob de jar / Ce îmi gravă în inimă o ușă / Prin care să-mi devină felinar. // De-atunci aleg grăbit cuvinte, / Doar scoici din ochiul meu de mare; / Eu nu rîvnesc la cerbi cu stea în frunte, / Ci doar adăst să mîngîi căprioare.” Credem că în acest context este binevenită și o epigramă – *Cîrcotașilor mei*: „Celor ce vor să mă sece / Eu atîta doar le spun: / Apa vine, apa trece, / Epigramele-mi... rămîn.”

Cu satisfacție menționăm că Gh. Pârlea este laureat pentru publicistică al săptămînalului *Literatura și arta* – publicație a scriitorilor din R. Moldova – în anii 2010, 2011 și 2012. Iar la cea de-a 10-a aniversare a revistei de biblioteconomie și științe ale informării *BiblioPolis* – marcată în aprilie 2012 – i s-a oferit Trofeul *Mărul contribuției*, cu certificatul de rigoare nr. 21.

În prezent Gheorghe Pârlea e la curent cu tot ce se petrece în viața politică, dar, mai ales, în cea culturală a fostului ținut dintre Prut și Nistru al străvechii Moldove. Mai mult decît atît: în biblioteca personală a adunat un număr considerabil de tipărituri – cărți, albume, ziare, reviste etc. – cu referire la acest meleag drag inimii lui. Aceasta, pe lîngă „Secția basarabeană” a Bibliotecii comunale din Miroslavești, inițiată și ctitorită împreună cu V. Șoimaru, profesorul universitar de la Chișinău fiind principalul furnizor de carte de autori din spațiul pruto-nistrean.

Intrucît în acest an, în luna lui Brumar, harnicul nostru autor ajunge la frumoasa vîrstă de 65 de ani, venim în casa dumnealui cu cele mai luminoase gînduri, dorindu-i sănătate, bucurii, împliniri și multe vise realizate. Viața noastră nu e întotdeauna așa cum ne-o dorim; din păcate, unii ne mai supără sau ne plictisesc. Tocmai de aceea îi urăm domnului învățător și scriitor Gheorghe Pârlea să-și păstreze mereu tonusul ridicat, să scrie mereu astfel încît să provoace buna dispoziție și să se bucure alături de noi, cititorii și prietenii lui din apropiata-i Basarabie, care îi transmit tradiționala urare LA MULȚI ANI!

(*BiblioPolis*, 2013, nr. 3)

RECENZII

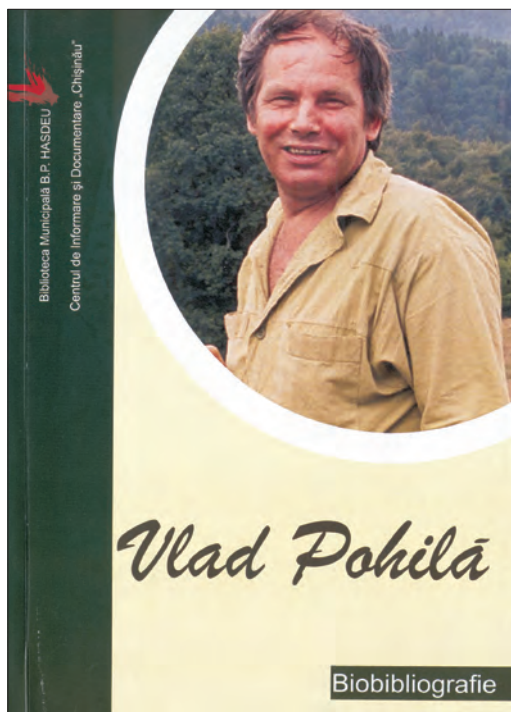
Exemplu de atitudine civică pentru generații (Ce ne spune o biobibliografie?)

Dintre biobibliografiile apărute anul curent cu marca Bibliotecii Municipale „B.P. Hasdeu” e scoasă în evidență – mai ales de specialiștii în domeniu – cea despre viața și activitatea lui Vlad Pohilă, redactor-șef al revistei de biblioteconomie și științe ale informării *BiblioPolis*, editată sub auspiciile instituției numite mai sus, care, la figurat vorbind, este „un leac pentru suflet” – tămadă nu numai pentru spiritul chișinăuienilor, ci și al tuturor îndrăgostiților de carte din republică.

Vlad Pohilă. Biobibliografie*, ediția îngrijită de dr. Lidia Kulikovski, alcătuită de Claudia Tricolici, bibliograf al Centrului de informare și documentare „Chișinău”, lecturată de Genoveva Scobioală, șef al Departamentului marketing, și tipărită la Editura „Grafema Libris”, se prezintă ca o **realizare biobibliografică notorie**.

Sînt sigur că oamenii de litere, dar și cei care se dedică altor științe sau arte, precum și majoritatea publicului cititor, îl cunosc pe Vlad Pohilă ca pe un intelectual de formație polivalentă – publicist de excepție, scriitor, traducător, lingvist și pe deasupra om de omenie, prieten foarte bun cu toți cei ce își iubesc Țara și Neamul, căruia îi zice românesc nu din neștiință sau orgoliu, ci din mîndrie, demnitate și, desigur, în cunoștință de cauză. Iar *Biobibliografia*, despre care am început să vorbim, această afirmație ne-o ilustrează din plin și ne ajută să intrăm în laboratorul de creație al omului ce trăiește în numele artei, științei și idealurilor Neamului său.

Capitolul de bază al lucrării – *Opera* – cuprinde tot ce a creat Vl. Pohilă începînd cu 1968 și pînă la 2009. Astfel, întrucît creația dumnealui, după cum am afirmat mai sus, este destul de variată, alcătuitoarea a repartizat materialele în subcapitole: *Ediții aparte; Publicistică; Proză scurtă; Selecții, adaptări*,

* *Vlad Pohilă. Biobibliografie.* / Bibl. Municipală „B.P. Hasdeu”, Centrul de Inform. și Doc. „Chișinău”; ed. îngr. de Lidia Kulikovski, alcăt.: Claudia Tricolici. Ch.: Grafema Libris SRL, 2010. 288 p.

consemnări și pagini îngrijite de Vlad Pohilă; În colaborare (coautor); Redactor, lector, stilizator, consultant; Prefațator, postfațator; Traducător; Recenzii de Vlad Pohilă; Interviuri realizate de Vlad Pohilă.

Pe toate scrierile lui Vl. Pohilă le unește un stil de expunere sinceră, caracterizat prin atitudine de înaltă stimă pentru principiile moralei sociale, prin analiză minuțioasă a fenomenelor, a proceselor sau evenimentelor ce se derulează. O altă caracteristică a lor este apariția anume la momentul oportun. Să ne amintim, de exemplu, cât de binevenite și de mare ajutor pentru conaționali au fost *Grafia latină pentru toți* și *Să citim, să scriem cu litere latine* la începutul anilor '90 ai secolului trecut, iar *Micul dicționar de nume proprii străine*, sînt sigur, stă pînă în prezent pe masa redactorilor, profesorilor, studenților, liceenilor etc. Dar cât face, pentru a susține dreaptă coloana vertebrală a românismului în părțile noastre, apariția volumului *Și totuși, limba română*, devenit de acum o raritate bibliografică!...

Avînd o carieră îndelungată, Vlad Pohilă s-a impus cu numeroase articole și eseuri demne de a fi antologate și prezentate ca mostre de mînuire dibace a condeiului de ziarist. Răsfoindu-i biobibliografia, mi-au atras atenția următoarele titluri, incitante prin însași denumirea lor: *Vor supraviețui la Chișinău Remus și Romulus?*; *Măreția și drama Unirilor noastre: 1600, 1859, 1878, 1918, 1941*; *Și ne ferește, Doamne, de cei zăpăciți...*; *De la oameni înveți omenia...*; *Vreți un milion de dolari americani?*; *Mica Estonie sfidează apucăturile imperiale ale Rusiei*; *Unde comunism nu e... cam totul e*; *Statuia Libertății de la New York nu e un simbol întîmplător al țării*; *De ce nu mergem și noi ca balticii?*; *Limba română din Republica Moldova, între primejdii și speranțe*; *Unirea noastră ca o necesitate absolută*; *Sîntem o parte a Galaxiei Gutenberg*; *Cum să devii un intelectual sadea în secolul XXI* și multe altele, pe care cineva a avut norocul să le lectureze în anul apariției lor, iar altcineva – prin îndemnul prezentei biobibliografii, căci acesta este unul din rolurile ei – se va strădui să le găsească în biblioteci și să le consulte. Și lucrul acesta se va întîmpla cu siguranță, căci mărturisesc: din punctul de vedere al profesionalismului, scrierile lui Vl. Pohilă, împrăștiate prin diverse publicații periodice, sînt adevărate bijuterii literare sau publicistice, sînt captivante și provoacă un viu interes și în rîndul savanților, și în cel al studenților sau chiar al elevilor. Născute prin muncă asiduă (mai ales, în timpul nopților nedormite, căci atunci, pare-se, îi vine în vizită muza aparent inexistentă și pegașii ce îi aduc inspirația), scrierile lui merită să fie popularizate, căci mai cuprind și un spectru foarte larg al temelor – despre limbă, literatură, artă, știință, cultură și despre o mulțime de personalități ale popoarelor mai puțin sau mai mult depărtate de republica noastră: bulgari, sîrbi, francezi, cehi, polonezi, lituanieni, letoni, estoni, finlandezi, armeni, georgieni, ruși etc. Desigur, nu le putem scăpa din vedere pe cele scrise cu privire la limba română și cultura românilor, aducînd drept exemplu – folosindu-ne de indexul de nume de la sfîrșitul *Biobibliografiei* – doar numele personalităților despre care autorul a scris cu cea mai mare pasiune: Raoul Șorban, Eugen Coșeriu, Mioara Avram, Nicolae Corlăteanu, Valentin Mândăcanu, Maria Cosniceanu, Nicolae Iorga, Paul Bran, Maria Tănase, Gheorghe Zamfir, Sofia Rotaru, Eugen Doga, Grigore Vieru, Spiridon Vangheli, Aureliu Busuioc, Mihai Cimpoi, Andrei Vartic, Vasile Șoimaru, Constantin Bobeică, Ninela Caranfil, Glebus Sainciuc, Te-

odor Buzu, Constantin Tănase, Nicolae Dabija și încă mulți alții. Lista nu e deloc exhaustivă, dar exprimă un adevăr incontestabil: interesele protagonistului nostru vizează în mare parte floarea intelectualității românești, dar aici aș mai adăuga că o petală din acea floare imaginară a seminției lui Burebista și Decebal este, fără doar și poate, însuși Vlad Pohlă.

Și creațiile literare ale lui Vl. Pohlă atrag atenția celor împătimiți de cuvântul scris. O dovadă în acest sens o constituie nuvelele *Pe bulevardul fără oameni*; *Doctor Fabius*; *Nu, el nu vroia să moară*; *Așot, ce-ai făcut, tu, Așot?*, povestirea *Un cumnat, doi cumnați*, precum și un șir de traduceri: romanele *Torentul negru* de Leopold Buczkowski, *Cine răspîndește anecdote* de Lilli Promet, povestirile *O zi de milioane* de V. Țonev, *Socot de datorie să vă scriu...* de L. Kaido, *O călătorie extrem de reușită* de S. Traikov, *Poșeta* de J. Jenicek, eseurile *George Topîrceanu* de Konstantin Paustovski, *De ce iubim noi România* de Lilli Promet și Ralf Parve, versurile din Wl. Broniewski, Gheorghii Barbarov, Lumir Slabý, Adrian Briedis-Macovei ș.a.

Ca să-l cunoaștem mai bine pe Vl. Pohlă, *Biobibliografia* ne pune la dispoziție un *Curriculum vitae* și *Aprecieri*, din care desprind doar opinia marelui regretat Grigore Vieru: „*Un remarcabil lingvist, dar și strălucit publicist este Vlad Pohlă, care s-a ascuns în adîncul unei modestii rar întîlnite la noi.*” Capitolul *Viața și activitatea* ne oferă repere critice și interviuri acordate de Vlad Pohlă. Dintre scriitori, publiciști ce cunoscîndu-l au scris despre Vl. Pohlă pot fi numiți: Vlad Ciubuciu, Ion Proca, Nicolae Rusu, Elena Grosu, Luminița Dumbrăveanu, Anatol Ciocanu, Nicolae Roibu, Ion Mărgineanu ș.a. La *Referințe* au fost incluse remarci și constatări de Lidia Kulikovski (*Vlad Pohlă poartă o povară ceva mai mare decît el – grija limbii române*), Grigore Vieru (*De ce mi-e drag Vlad Pohlă*), Ninela Caranfil (*Un învățător al cetății*), Efim Josanu (*Vlad Pohlă – omul din altarul cărții*) ș.a. Nu sînt lipsite de interes nici versurile unor poeți dedicate aceluiași Vl. Pohlă, de aceea reproducem mai jos poezia *Magul* de Ionel Căpiță, scriere ce reflectă cu o precizie de invidiat ceea ce face eroul ei:

„*El merge și seamănă
semințe de Lumină,
El nu caută-n spate
cui luminează,
El merge și seamănă...
Pentru cei ce-o să vină.*”

Anume aceasta am vrut să evidențiez expres în titlul prezentelor impresii de lectură: Vlad Pohlă este un exemplu de atitudine civică pentru multe generații de compatrioți ce vor veni. Aceasta ne-o spune și *Biobibliografia* elaborată de colaboratorii BM „B.P. Hasdeu”, care chiar în primele zile de la apariția ei s-a întîmplat să nimerească pe standurile Salonului Internațional de carte, ediția a 19-a, ce s-a desfășurat, de pe 31 august pînă pe 3 septembrie 2010, la Chișinău, la Biblioteca Națională a RM, și... a fost menționată cu *Diploma* pentru realizări bibliografice de excepție.

Nu pot să nu vorbesc de *Iconografia* bogată a cărții: iată-l pe Vl. Pohlă cu mama Ileana și tata Ion Pohlă în satul de baștină Putinești, de prin preajma Flo-

reștilor; iată-l cu surorile și frații lui (au fost nouă copii în familie); cu minunatul colectiv de entuziaști care au editat *Glasul* – prima publicație din Basarabia apărută cu grafie latină încă pe când la putere era regimul sovieto-comunist; cu Raoul Șorban, Mioara Avram, Gheorghe Zamfir; iată-l la bustul lui Mihai Eminescu, în Noua Suliță de lângă Cernăuți... Tot aici îl vedem cum ne privește îngândurat de pe portretul executat în pânză și ulei de Teodor Buzu, iar pe coperta din spate în ipostaze inedite surprins de Glebus Sainciuc, Leonte Năstase ș.a. Pe coperta din față este plasată o fotografie a lui Vasile Șoimaru, care l-a eternizat pe bunul său prieten pe fundalul munților Carpați.

Știut lucru că pe masa de scris a lui Vl. Pohilă se mai află încă multe schițe și planuri care își așteaptă ora realizării. Să-i dorim multă sănătate, clipe luminoase de creație și să ne delecteze în continuare cu alte lucrări scrise tot atât de inspirat și incluse apoi într-o probabilă ediție biobibliografică, revăzută și completată.

Dacă prin această prezentare am trezit curiozitatea cuiva să se apropie mai mult de litere, de arta de a întrema sufletele oamenilor cu ajutorul cuvîntului scris, dar în mod deosebit să se intereseze de opera literară și publicistică a lui Vlad Pohilă, mă bucur. Și îndoit se vor bucura cei care au contribuit nemijlocit la apariția unei *Biobibliografii* de folos societății, printre ei numărîndu-se și Vl. Pohilă, vrednicul, neobositul nostru coleg.

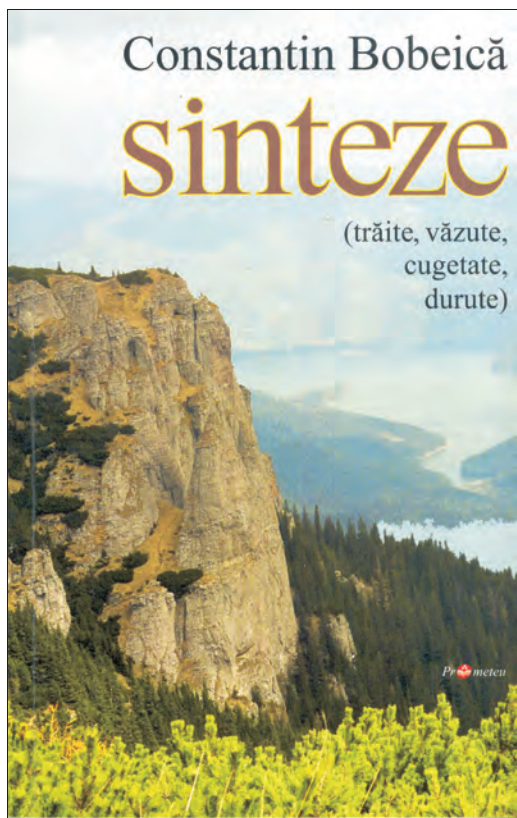
(*BiblioPolis*, 2010, nr. 3)

Dăruire totală idealului național

Numele lui Constantin Bobeică, profesor de școală generală și publicist, om de o inteligență deosebită, cu o comportare reținută și plină de tact, patriot pe cît de ardent, pe atât de sincer, este bine cunoscut în republica noastră. Născut în 1924, la Cobîlca (azi, Codreanca de lângă Strășeni), de pe la sfîrșitul deceniului șase al secolului trecut a activat în calitate de profesor de limba și literatura română (cu studii făcute „la români”) într-un șir de sate din zona codrilor orheieni. A publicat la *Cultura* (ulterior, *Literatura și arta*), *Învățămîntul public (Făclia)*, *Nistru (Basarabia)*, *Moldova*, *Glasul*, *Timpul*, *Jurnal de Chișinău*, *Ziarul de gardă*, *Univers pedagogic* ș.a. diverse materiale instructiv-didactice și cognitive, memorialistice și de atitudine. A luat cuvîntul, și nu o singură dată, la Radioul Național, *Antena C*, apoi la *Vocea Basarabiei*, postul de radio preferat al dumealui, dar și al multor ascultători iubitori de adevăr și corectitudine.

Cînd în această toamnă – cu zile calde pînă pe la mijlocul lui noiembrie – am aflat că își lansează o nouă carte la Sediul Central al Bibliotecii Municipale „B.P. Hasdeu”, am făcut tot posibilul să îi ascult glasul – încă tineresc și mobilizator la cei 86 de ani ai Domniei Sale. Lansarea volumului de publicistică – e vorba de *Sinteze (trăite, văzute, cugetate, durute)** – a avut un succes extraordinar. De aceea, prin cele ce urmează voi îndemna și alți împătimiți de „zăbava cetitului” să caute în biblioteci aceste eseuri, tablete și schițe scrise de C. Bobeică la vîrsta senectuții și apărute la Editura „Prometeu”, cu sprijinul unei liste impunătoare a ru-

* BOBEICĂ, Constantin. *Sinteze (trăite, văzute, cugetate, durute)*. Ch.: Prometeu, 2010. 288 p.

delor și prietenilor ce au făcut să avem la îndemână o sinteză a unei vieți dăruite total instruirii, educării și călăuzirii conștienților săi.

Constantin Bobeică a absolvit în 1958 Facultatea de Filologie la Institutul Pedagogic „Ion Creangă” (azi – Universitate) din Chișinău. Timp de șapte ani (între 1949 și 1956) a fost deportat de regimul sovieto-comunist în Siberia – la început în regiunea Tiumen, apoi în regiunea Kurgan din Rusia –, pentru că nu a dorit să colaboreze cu NKVD-ul stalinist și la școală învăța copiii să-și iubească limba maternă, plaiul natal, să cinstească înaintașii Neamului pentru faptele lor. Ca profesor de limba și literatura română a avut o activitate prodigioasă la școlile din Țibirica, Onișcani, Frumoasa, Cornova, Cobîlca (aici o perioadă mai îndelungată). Publică materiale despre deportați, despre satul său de baștină și oamenii lui, despre problemele învățământului și ale deșteptării

naționale a basarabenilor... De la un timp începe să-și adune scrierile în volume: *O cronologie pentru istoria satului Cobîlca* (1999); *Între stele și țărîne – schițe, eseuri, publicistică, memorii* (2005); *Oratio recta – versuri, cugetări, folclor local* (2006); *Moment crepuscular – studii eseuri, creionări* (2007); *Dor de muntele Bobeica – studii, publicistică, memorii, tangențe* (2009); *Sinteze (trăite, văzute, cugetate, durute)* (2010). Acesta din urmă este o privire retrospectivă asupra anilor grei de gulag siberian ce nu au putut să-i înfrîngă voința de om intelectual și patriot basarabean, asupra anilor nefericiți cînd la noi a început procesul de colectivizare, iar mai tîrziu de deznaționalizare a populației, dar și o privire asupra faptelor și fenomenelor sociale nedemne pentru secolul XXI, ce le-am trăit relativ recent – pe vremea neocomuniștilor lui Voronin.

Publicistul și literatul Vlad Pohilă în prefața cărții îl supranumește pe C. Bobeică – „academicianul nostru din Codreanca”. Și are perfectă dreptate, căci protagonistul nostru nu poate fi numit altfel „cu afecțiune și în semn de recunoaștere a vastității cunoștințelor sale, a spiritului filozofic, analitic ce-l caracterizează în abordarea problemelor de viață, a celor din domeniul limbii și literaturii române, a istoriei naționale și universale, a esteticii, eticii ș.a.” [p. 5]. Iar mai departe găsim alte precizări scrise în aceeași cheie: „Un specific al activității instructiv-didactice a lui C. Bobeică l-a constituit ceea ce am numi, întru cîțva metaforic, *căutarea largului*... Catedra, mulțimea de ore cîte le avea nu-i erau îndeajuns pentru a spune totul discipolilor, or, numărul acestora nu se limita la listele din

catalog...” [p. 7]. Acesta e unul dintre motivele – dincolo de harul nativ – ce l-a făcut pe prof. C. Bobeică să se apuce mai zelos, asiduu, ritmic de publicistică.

Sintezele sale C. Bobeică le încadrează în capitole după teme: *Arheologie spirituală rurală, Zbateri, Tangențe, efigii, recenzii, Pedagogie practică și socială, Dureri tănuite, siberiene, Varia, Addenda, Documente*. Are prea multe de spus ex-profesorul de la țară: despre perioada interbelică a Basarabiei, despre prima „eliberare” făcută cu tancurile muscalilor, despre anii de război și de foamete organizată de autoritățile sovietice, locale și centrale, despre genocidul săvârșit de către ocupanții ruși după a doua „eliberare” – toate ca o dovadă împotriva falsificatorilor și denigratorilor istoriei acestui pământ necăjit.

Cea mai durută temă a lui Constantin Bobeică pare a fi starea satului basarabean la ora actuală, a satului cu toate grijile și nevoile ce s-au abătut asupra lui. Desigur, autorul își amintește cum era același sat basarabean în perioada interbelică, câte tradiții și obiceiuri frumoase au existat, cum erau educați copiii în familie și la școală să prindă dragostea de pământ pentru o viață întregă, și face – vrei, nu vrei – comparații cu zilele de azi, punându-și la început o întrebare retorică: „Unde ai dispărut, scumpule, neuitatule? Cu larma ta în diminețile de vară, cu zumzetul ciocanelor pe tăișul sabelor, coaselor, cu scârțitul carelor, pornite spre țarini și văi, cu mugetul vițeilor, îndepărtați de la uger... Dar iată: revărsarea de care, trăsuri, cete de prășitori s-a subțiat, s-a mistuit... Au rămas stingheri copiii nevîrstnici, se mai aude lătrat plictisit de câini, zgomotul unui cicîrîc de fîntînă... Satul, cu ulițele prăfuite, pirotește...” [p. 13].

În *Altarul veșniciei – pămîntul* autorul repune în discuție relația veche de cînd e lumea: om – pămînt, pămînt – om. Pe cînd era copil – ne spune în cunoștință de cauză C. Bobeică – țăranul nu-și concepea viața fără munca în acareturi, în grădină, pe ogor sau la vie. Legătura cu pămîntul se făcea prin „antene nevăzute, sufletești, ancorate în adîncul gliei dătătoare de belșug, de viață” [p. 16]. Dar iată că a venit peste capul harnicului și truditului țăran ruperea „de puternicul, vînjosul, părintescul pămînt, odată cu colectivizarea, cînd el, devenind «un bun obștesc», rămase, de fapt, al nimănu. Atîtea și atîtea dureroase, sîngerînde răni, pricinuite de atitudinea necreștinească, neomenească a noilor stăpîni” [p. 17]. Concluzia vine de la sine: pămîntul rămîne indisolubil legat de sufletul celor care îl îngrijesc. Iar în *Patriarhii satelor noastre*, vorbind despre bătrînii, buneii și străbuneii satelor noastre, vine cu propunerea de a forma pe lîngă Guvernul republicii un Parlament al bătrînilor merituoși (învădit cu drepturi de inițiative legislative, dar și decizionale): „Mă întreb și vă întreb: le-ar sta rău în acest Parlament unor personalități ca Vladimir Beșleagă, Aureliu Busuioc, Vasile Anestiade, fraților Moscalencu, lui Ion Ungureanu, Alexandru Moșanu, Ion Costăș, Petru Buburuz, Eugen Doga etc., etc.?... Își poate imagina cineva sfetnici mai înțelepți și mai competenți pe lîngă Putere?” [p. 20].

Cele mai tulburătoare, dulci amintiri din copilărie sînt despre mama cu vorba ei caldă și mîngîioasă, cu privirea blîndă, pe care, din păcate, a pierdut-o în ajunul eliberării din lagărul de concentrare. Iată un episod țintuit în memorie și descris cu mare măiestrie: „Inexplicabil era chinul necopilăresc, legat de accesele astmatice care îmi prefăceau în coșmar zilele și, mai ales, nopțile cînd ele se strecurau perfi-

de, ucigașe, ca veritabili tâlhari de noapte, năzuind a mă sugruma. De nu era mama alături, înger păzitor, m-ar fi răpus neîndoielnic. Se ridica din pat sărmana, oftînd, mai că plîngînd, repede-repede îmi pregătea compresa, ridicam cămeșuica și mi-o aplica pe piept, încingîndu-mă cu un fular călduros de garus. La atingerea rece a compresei inspiram adînc involuntar și, conștient, sigur că mi-a venit salvarea, adormeam momentan” [p. 44-45]. Dar nu putea să nu aducă vorba și de jocurile de pe cînd era un pici (țura, „în bunghi”, „bîza” ș.a.), de tăierea porcului la Ignat, de „întrevederile” cu Moș Crăciun, de sfințele sărbători de Paști, de hramul satului.

Are ce are C. Bobeică cu vechii și noii comuniști (*Comuniștii de ieri, de azi, de totdeauna*) că ne spune despre batjocorirea sufletului poporului nostru prin declanșarea campaniilor anti-limbă românească, anti-istorie națională (*Toamna neliniștilor noastre*), despre aparatul birocratico-administrativ al guvernanților din această tagmă (*Schlisselburgul din Dealul Schinoasei*), despre precaritatea relațiilor ruso-române (*Cît de mult ne iubește Rusia?*), despre consecințele odio-sului Pact Molotov-Ribbentrop (*Acel nefast, funest, apocaliptic 23 august*).

Martor ocular al unor evenimente majore, C. Bobeică scrie pe paginile presei de la noi, de-a lungul anilor, despre figuri proeminente ale Basarabiei: Gheorghe V. Madan, Polihronie Sîrcu, Mihail Curicheru, Alexandru Cosmescu, Aureliu Busu-ioc ș.a. Șirul „tangențelor” și „efigiilor” continuă cu Alexandra Russo (descenden-tă a vechii vițe de boieri, supranumită „cucoana”), Anastasia Dombrovschi (pro-fesoară la școala medie din Codreanca), Adrian Pațica (participant la luptele de la Țiganca din 1941), Anton Bunduchi (cu ani de mucenicie în gulagul siberian), Ana Guțu (ridicată și dusă în regiunea Tiumen ca să fie muncitoare la explorările forestiere), Gheorghe Ghimpu (marele patriot-martir, luptător consecvent al Mișcării de Eliberare Națională pe teritoriul dintre Prut și Nistru) și mulți alții.

În capitolul dedicat activității de profesor în școli rurale, găsim un excelent eseu – *Imn cărții*. Povestind despre unele aventuri, aflăm și despre preferințele de lectură ale liceanului, apoi ale tînărului profesor C. Bobeică. Citim cu emoție și despre faptul cum l-a salvat cartea de la pieire cînd se afla în gulag: „...ajuns pe culmile disperării, în pustietatea morală a Siberiei, Ea, Mărita, Lecuitoarea de suflet, Cartea, nu m-a părăsit, nu m-a lăsat pradă calvarului, ci, ca pe un ră-nit în lupta vieții, mi-a sprijinit umărul, mi-a îndreptat umbletul pe acele cărări prăpăstioase, mi-a turnat balsam peste inima rănită, sîngerîndă, mi-a redat cre-dința în viață, în dreptate, în veșnicele adevăruri” [p. 110]. Atrag atenția pagini-le despre ideile pedagogice ale filozofului Nae Ionescu, divergențele de viziuni cu autoritățile asupra practicilor din învățămînt ale fraților Adrian și Gheorghe Bunescu, viața trăită cu devotament profesiei îndrăgite a Învățătoarei Emerite Nina Chiriță, care era o „a doua mamă a sutelor, miilor de copii, ce i-a iubit, i-a învățat, i-a îndrumat” [p. 125].

Compartimentele *Varia* și *Addenda* includ miniportrete ale lui Nicolae Corlăteanu, lingvist, academician; Alexei Simașchevici, fizician, academician; Andrei Vartic, talentatul fiu al Basarabiei – publicist, regizor de teatru și film, cercetător al vechilor culturi carpato-dunărene; Eugen Maloman, chirurg; Va-sile Șoimaru, dr. în economie, fotograf, autorul albumului *României din jurul României în imagini*; sînt date reflecțiile asupra cronicii bucovinene *Risipirea*

de Corneliu Florea și asupra cărții despre exodul basarabean de după așa-numita „eliberare” a sovieticilor *Suferință în tăcere* de jurnalista Ana Eremescu-Barbăneagră, dar și unele nedumeriri strigătoare la cer față de activitatea celor de la conducerea țării precum aceasta: „Citesc, recitesc Hotărîrea Biroului Executiv al Consiliului Republican al Sindicatului cuprinzînd revendicările acestuia, caut o aluzie, un cuvînt prin care am fi vizați și noi, dascălii-veterani, cu cîte 40-50 de ani de activitate pedagogică. Nimic! Sindicat fără bătrîni!” [p. 162].

Documentele incluse la sfîrșitul cărții (refuzul Secției Regionale a Învățămîntului la cererea de reîncadrare în funcția de pedagog, Tiumen, 1949; certificatul ce confirmă angajarea ca lemnar, Armizon, reg. Tiumen, 1964; certificatul privind Hotărîrea Judecătoriei Supreme a RSSM de reabilitare a familiei Bobeică, Chișinău, 1956; actul de deces al mamei în ghețăriile regiunii Kurgan, 1956; răspunsul Comitetului „Împlinitor al Sovietului Raional al Deputaților Truditorilor” din Strășeni despre imposibilitatea restituirii averii confiscate din cauza necontabilizării ei, 1957) constituie tot atîtea dovezi grăitoare prin cîte încercări l-a purtat soarta pe acest patriot devotat idealului național, care a avut de îndurat atît că nu mai este loc pentru mai mult. Și slavă Celui de Sus că l-a învrednicit să scape de urgie, să nu se lase bătut și, ajungînd la „vîrsta înțelepciunii biblice”, să publice documentele vremii, dar nu ca să se apere, ci să acuze regimul sovieto-comunist. Dar se putea să fie altfel? Desigur că nu!

Trecut prin lipsuri și grele, incredibile încercări, Constantin Bobeică are ce ne spune din „secretele longevității”: parcurgînd pagină după pagină *Sintezele*, oricine poate să ia ceva spre călăuzire în propria viață. Astfel, cine își va da interesul va putea cu ușurință selecta cuvinte pentru un glosar de cuvinte care încă nu demult circulau, adică treceau, la țară, din gură în gură. Iată, de exemplu, nume de meșteșugari: *lemnari, dogari, dulgheri, fierari, rotari, cizmari, tăbăcari, morari, zidari, sobari...* Sau iată diverse obiecte din gospodăria țărănească: *țol, păretar, desagă, ștergar, zolnic, căuș, chersin, covată, albie, solniță, piuă, treucă, cosor, vătrai, bîrdiță, schițelnic* ș.a. [p. 25-26]. De parcă am fi în lumea personajelor lui Creangă. Iată și ziceri, expresii din partea locului: *a fi hapsîn* – a nu ști măsura, a fi zgîrcit; *a rupe cuiul* – a o sfecli; *a rămîne cu fundul pe gheață* – a eșua într-o întreprindere, afacere; *a avea dinte pe cineva* – a nu-l iubi, a urî pe cineva; *cînd mi-a crește păr în palmă și cînd mi-oi vedea ceața fără oglindă* – niciodată; *a-i cădea bucuria în scîrbă* – a fi victima unei deziluzii; *nu dau turcii* – n-ai motiv să te grăbești; *vorbă de clacă* – vorbă în zadar, fără rost; *a sta cu dinții la stele* – a trage foame, a flămînzii; *calul cu patru picioare și-ncă se poticnește* – tot omul e supus greșelii; *a da cu oiștea-n gard* – a comite o gafă; *a da chișca cuiva* – a-l întrece, a-l depăși pe cineva ș.a. [p. 22-25]. Aș mai vrea să menționez ceva: majoritatea dintre aceste ziceri au circulat, deci le-am auzit pentru prima oară, în satul copilăriei mele – Butuceni, din raionul Rîbnița. E o mărturie în plus că ele sînt vechi de cînd lumea, că în Basarabia și în Transnistria populația băștinașă vorbește aceeași limbă – româna, ca și în celelalte provincii istorice ale României.

Intelectualul și patriotul basarabean C. Bobeică, cel care a făcut carte în anii interbelici la faimosul Liceu „B.P. Hasdeu” din Chișinău, e un condeier încercat, experimentat. Cum altfel se explică faptul că volumul în cauză e presărat cu afo-

risme, meditații filozofice de felul: „Din ea, suferința etern umană, răsar florile nemuririi, lumina solară, celestă a Terrei și a noastră, locatarii ei” [p. 51]? Aceiași lucru îl afirmă și jurnalistul Liviu Belâi în postfața cărții, intitulată *Pîinea și sarea acestui pământ*: „Orice lucrare, mai voluminoasă sau mai puțin voluminoasă, a acestui mare patriot al limbii române și al neamului românesc e plină de înțelepciune, învățăminte, dar și povețe – lucruri «frământate» de-a lungul anilor prin chiar inima și cugetul său...” [p. 282]. Iar mai la vale aflăm că „unul dintre cei mai buni elevi ai săi din Cobîlca, devenit peste ani Eminent al învățămîntului public și scriitor, Ion Iachim, l-a supranumit pe iubitul său dascăl drept un «eta-lon al cinstei și modestiei»” [p. 283]. În încheiere, cred că voi spune un adevăr de necontestat: învățător de vocație, publicist cunoscut, om de o impresionantă noblețe sufletească, Constantin Bobeică este, prin ceea ce face, Bărbatul ce se dăruie total idealului național, românismului și năzuinței, dorinței de revenire la normalitate a vieții oamenilor din preajma sa. Îndreptățind aspirațiile dumnealui de libertate, de demnitate umană și națională, nu ne rămîne decît să-i urmăm cuminte și cu minte îndemnurile...

(*BiblioPolis*, 2011, nr. 1)

Dimitrie Iov, remarcabil om de cultură și politician de pe ambele maluri ale Prutului

În anul curent se împlinesc cincizeci și doi de ani de la plecarea în Ceruri a unui reprezentant neordinar al literaturii române interbelice, totodată și un important, prin calitățile sale, deputat și senator al României Mari, care pe nedrept este dat uitării de către contemporani. Dar această nedreptate pare că se repară încetul cu încetul. Dovadă sînt diversele simpozioane, lansări de carte care iau în dezbateră viața și activitatea fascinantă și generoasă a acestei personalități și anume – Dimitrie Iov.

Scrierile lui Dimitrie Iov sînt printre cele mai interesante apariții editoriale ale perioadei sus-menționate, iar valoarea operei sale este dincolo de orice îndoială. Despre o carte ce aduce în prim-plan această figură deosebită a culturii și politiciii române va fi vorba în continuare. E redactată de publicistul Gabi Gomboș și are denumirea *Fericiri pe margini de prăpastie. In memoriam Dimitrie Iov**. În *Cuvînt de autor* găsim următoarea confesiune: „Atunci cînd m-am stabilit în zona Flămînzii, la 1 noiembrie 2006, nu știam nimic despre distinsul om de cultură Dimitrie (Dumitru / D.) Iov. L-am descoperit întîmplător, îngropat în amintirile localnicilor, cu clocotitoarea sa prezentă încapsulată în viața culturală locală, dar mai ales cu aura sa impresionantă de om modest și scriitor martir. M-a fascinat din start drama prolificului literat – poet, prozator, editorialist, dramaturg, ziarist – cîstit director de teatru și optimist politician, descris de cei care l-au cunoscut ca fiind de o vitalitate contagioasă și de o voioșie extraordinară” [p. 9]. Urmează mărturisirea cum au fost colectate materialele despre această personalitate ful-

* GOMBOȘ, Gabi. *Fericiri pe margini de prăpastie. In memoriam Dimitrie Iov*. Botoșani: Axa, 2010. 250 p.

minantă, pasionată, implicată activ în viața social-culturală, apoi în activitatea de luptă împotriva regimului comunist din România, instaurat cu ajutorul colosului imperial de la răsărit – URSS. Dar cine a fost și de unde vine Dimitrie Iov?

S-a născut la 9 martie 1888, în s. Uriceni (azi Nicolae Bălcescu), com. Flămânzi, jud. Botoșani, și a decedat pe 20 august 1959, în cel mai reductibil loc de chinuri din perioada postbelică a României comuniste – închisoarea Gherla din jud. Cluj. Este fiul cel mai mic din cei șapte copii ai Ecaterinei și ai lui Toader Iov, mici negustori rurali. Absolvește școala primară din comuna natală, apoi Școala Comercială Superioară din Iași (1907). Lucrează o vreme funcționar bancar în București, dar în curând se implică în viața culturală și politică a țării devenind colaborator la *Adevărul*, *Dimineața* (1912), *Fulgerul* (Iași, 1912-1916), *Ramuri* (1914-1916), *Lumina* (Craiova, 1915-1916), *Drum drept* (1916), *Mișcarea* (Iași, 1919), *Dacia* (București, 1919-1924), *Curentul* (1924-1942). În 1915 la Editura „Ramuri” din Craiova îi apare o broșură, de numai 24 pagini, *Moartea Regelui Carol: scrisori către un nepot*.

După Primul Război Mondial, la care a participat ca sublocotenent, D. Iov sosește la Chișinău, unde se dedică acțiunii de revigorare a conștiinței românești în Basarabia. Astfel, după votul istoric de la 27 martie 1918 și Marea Unire de la 1 decembrie al aceluiași an, evenimente primite cu bucurie de întreaga Țară, îl vedem ca redactor la *Sfatul Țării* (1918), ca fondator al revistelor *Renașterea Moldovei* (1922), *Biblioteca copiilor și a tinerimii* (1921), a fost membru în conducerea ziarelor *Cuvîntul nostru* (1920), *Basarabia de Sus* (1921-1922), *Izbînda* (1931-1932). A organizat o serie de spectacole care aveau loc succesiv în mai multe localități din Basarabia, abia venită la trupul Patriei-Mamă.

În 1920 a devenit inspector general al artelor din regiune, iar în 1921 și 1926 (în două rînduri!) este ales prefect de Soroca, deputat (în 1926) și senator (în 1931). În acest răstimp scrie și la alte publicații locale (*Viața Basarabiei*, *Glasul Bucovinei*, *Răsăritul*, *Gazeta Basarabiei*, *Pagini basarabene*) sau din Vechiul Regat (*România literară*, *Convorbiri literare*, *Universul*, *Gorjanul*, *Țara noastră*, *Dacia* ș.a.). În 1940 este nevoit să revină la București, unde, ca redactor-șef al *Gazetei refugiaților*, apoi ca director al revistei *Îndrumătorul nostru* (1941-1943), dar mai ales ca sîrguincios colaborator la *Curentul*, *Evenimentul zilei*, *Santinela* și *Soldatul*, militează pentru evidențierea caracterului românesc al populației dintre Prut și Nistru, argument esențial al luptei pentru redobîndirea acestei

provincii. Între 1942 și 1944 a fost și director al Teatrului Național din Iași. După război a trăit în condiții conspirative în București, ducînd o viață grea, dar în 1956 a fost arestat, sfîrșindu-și zilele ca deținut politic în închisoarea Gherla.

Cartea lui G. Gomboș *Fericiri pe margini de prăpastie. În memoriam Dimitrie Iov*, care poartă un motto din Ana Blandiana („Atunci cînd justiția nu reușește să fie o formă de memorie, memoria singură poate să fie o formă de justiție”), este structurată în cinci părți: *Moldova, Scriitura, Calvarul, Gherla și Reconstituiri*, iar fiecare parte cuprinde cîteva subcapitole, ce descriu viața de la naștere pînă la moarte, precum și memoria purtată pînă în zilele noastre a celui care a fost deopotrivă de venerat pe ambele maluri ale Prutului. Ca să fie mai lesne înțeles cursul vieții scriitorului și omului politic din Uriceni, autorul face cîteva incursiuni în istoria Moldovei și, îndeosebi, a Basarabiei, căci cu aceste zone s-a identificat pe parcursul întregii sale vieți, trecută în zbucium, personajul nostru principal: „Puțini scriitori au descris Moldova de la Nistru atît de plastic și de pătimaș ca scriitorul din Flămînzii. Puțini oameni de litere din Patria-Mamă s-au atașat așa de profund de acest străvechi teritoriu românesc, dedicîndu-i, timp de decenii, cea mai consistentă parte a creației lor. E greu de precizat astăzi cine a făcut mai mult: Dimitrie Iov pentru Moldova sau Moldova pentru Dimitrie Iov. Dar dacă, indirect, cărturarul și-a dat viața pentru Basarabia, Moldova l-a răsplătit, identificîndu-se în perioada României Mari, în maxima sa etapă de măreție și înflorire, cu însăși maturitatea sa scriitoricească. Dimitrie Iov nu a trăit pur și simplu în Moldova dintre Nistru și Prut. A muncit acolo și a iubit, a descifrat enigmatul trecutului și a rescris istoria locală ca prefect și apoi ca senator. Și-a făcut fini în Moldova basarabeană și prieteni de-o viață, alături de care a degustat vinul arămiu și celelalte minunății bahice ale regiunii. S-a identificat cu locuitorii, i-a ajutat, social și politic, așa cum s-a priceput, apoi și-a încropit în Soroca o gospodărie cochetă, cu un birou de lucru somptuos, în care a așezat cu evlavie icoane, tablouri și portrete de familie, bustul lui Delavrancea și peste 10 000 de cărți din literatura nemuritoare a lumii” [p. 17-18].

În prima parte a cărții sînt evocate momente din anul 1907, prima arestare a tînarului specialist cînd acesta a vrut să vină la baștină ca să afle informații din însuși epicentrul răscoalei țărănești, amintiri despre rudele scriitorului (de exemplu, despre Maricica Popovici, fina de botez, tocmai persoana căreia scriitorul i-a expediat cu regularitate, începînd cu a doua jumătate a anilor '40 și pînă la arestarea sa, numeroase scrisori, care în prezent se păstrează la Institutul de Filologie Română „A. Philippide” din Iași), participarea la cîteva bătălii ale Primului Război Mondial, în 1916-1918, activitatea în calitate de inspector general al artelor, alegerea ca prefect de Soroca, apoi ca deputat și senator. În această etapă D. Iov se dovedește a fi și „un gazetar de temut” [p. 40]. Titlurile articolelor sînt grăitoare de la sine: *Petliuriștii și Unirea Basarabiei, Comunicația cu Ucraina, Arestarea socialiștilor greci din Tiraspol, Exproprierea în Basarabia, Comerțul și industria în Basarabia* ș.a. – restul articolelor conțin informații privitoare la economia regională, critica activității funcționarilor de stat, portrete ale unor conducători locali, energici și devotați idealurilor sfinte ale Neamului. Majoritatea informațiilor culese de G. Gomboș sînt de la persoane de la fața locului: profesoara Elisabeta Bîrsan, de 96 de ani,

din Iași; Liviu Ivăniță, de 70 de ani, din Flămânzi; învățătoarea Haretina Hăisan, de 72 de ani, din Flămânzi; Natalia Căldăruș, de 92 de ani, din Prisăcani, suburbie a or. Flămânzi; Nicolae Bulat, directorul Muzeului de Istorie și Etnografie din Soroca; și alții. Autorul a folosit și materialele publicate în diverși ani de I.D. Apostu, Remus Zăstroiu, Cicerone Ionițoiu, Petru Munteanu și Ștefan Nicolau, care s-au referit la personalitatea polivalentă a lui Dimitrie Iov. Vizitînd orașul Soroca în vederea documentării sale, G. Gomboș, din păcate, nu a găsit casa în care a locuit inimosul patriot al Țării sale, fiindcă inundațiile din 1960 au deteriorat-o în așa chip că peste puțin timp a fost demolată. În schimb, a avut ocazia să se plimbe pe străduța nepietruită ce poartă, din anul 2000, numele protagonistului nostru (pînă atunci aceasta era Nikolai Bauman, revoluționar rus).

Capitolul *Scritura* ne introduce în laboratorul de creație al distinsului om de cultură D. Iov. După transmiterea în eter a primei emisiuni radio din România (1 noiembrie 1928), numeroși scriitori, savanți, actori, cărturari ai vremii sînt invitați în fața microfonului în cadrul ciclului de conferințe *Universitățile radio* – inițiativă a sociologului Dimitrie Gusti. Printre personalitățile prezente în această populară emisiune se află și D. Iov, care, începînd cu 1930, „își face auzit glasul pe undele hertziene” [p. 57]. În Arhiva Radio București se păstrează un șir de articole din acea perioadă, semnate de D. Iov, care au stat la baza emisiunilor transmise în cadrul ciclului sus-numit. Se aduc drept exemplu: *Basarabia pitorească, Poezia populară a basarabenilor, Obiceiuri basarabene de Crăciun, Bugeacul Basarabiei, Orașul Bălți, Mănăstiri basarabene, Vraja Nistrului, Muzeul Național de Istorie Naturală din Chișinău, Obiceiuri de Paști în Basarabia, Lipnicul și alte localități din nordul Basarabiei, Trei martiri ai Basarabiei* ș.a. Periodic, D. Iov participă și la realizarea altor emisiuni, drept dovadă ne stau următoarele materiale: *Un oraș istoric – Soroca, Boieri moldoveni de peste Prut, Orașul lui Ion Vodă – Cahul, Cetatea Albă, Stejarul din Soroca, Livezi și podgorii basarabene, Sate moldovenești pe Nistru* ș.a. Este edificatoare colaborarea scriitorului la emisiunea *Ora ostașului*, mai ales în perioada de după 1941: *Ziua eroilor, Scrisoare către ostași, Să zdrobim comunismul: dialog între ostași, Sîntem ostașii țării, Alexandru Vodă cel Bun poruncește, Jurnal de front. Viteazul de la Jabca: schiță de război* ș.a. Fără doar și poate, radiodifuziunea română pătrunde temeinic în anii despre care e vorba în viața cotidiană a basarabenilor, devenind astfel un mijloc de informare rapidă și un act de cultură.

G. Gomboș mărturisește în continuare că D. Iov „a cochetat” [p. 71], în paralel, și cu arta plastică, în rol de prezentator și critic al vernisajelor de pictură, grafică și sculptură. Astfel, în *Luceafărul* sau *Familia* apar articole despre renumiții artiști plastici Nicolae Grigorescu, Octav Băncilă, Ștefan Luchian, Nicolae Dărăscu, D. Florian etc. Tot aici aflăm despre buna colaborare între Pan Halippa, unul dintre cei mai importanți militanți pentru afirmarea spiritului românesc în Basarabia, și Dimitrie Iov, la revista *Viața Basarabiei*. În paginile acesteia apar lucrări în versuri (ciclul *Cărți poștale, poezia Înserare*) și proză (*Un oraș de graniță – Soroca, Pe drumuri basarabene* etc.). După colaborarea gazetărească și radiofonică apar și primele volume de proză artistică – *În lunca Troțușului* (1923), *Amintiri și lacrimi* și *Duduia Adela* (ambele 1932). Sînt importante mențiunile lui I.D. Apostu

cu referire la aceste scrieri care ne spun că „în general, Dimitrie Iov a scris foarte mult, în volume adunînd foarte puțin” și că „proza creată de Dimitrie Iov se alătură semănătorismului promovat de Nicolae Iorga, în revistele de sub influența sa”, iar „poezia, eminentamente lirică, nu ține seama de niciun curent” [p. 73].

În anul de doliu 1940, cînd a început perioada de calvar pentru națiune, Dimitrie Iov este nevoit să se refugieze la București, unde este primit cu brațele deschise, ca o autentică persoană marcantă a vremii. Ducînd dorul Basarabiei, în zilele pline de freamăt pentru destinul ei, D. Iov compune poezia *Covor basarabean*, un imn mîinilor muncitoare de la locul nu demult abandonat de el, o odă unui covor prea bine cunoscut după felul țesăturii, pe care îl zărise într-o curte bucureșteană scos din casă să se zvînte: „Ce mîini trudite de țărancă / Ți-au înflorit urzeala trandafirii / Și te-au țesut, ca să te calce mirii? / Cum o strigau? Marie? Anca? [...] Eu parcă văd o frunte cum asudă / Și-obrajii aburiți, ca niște pîini! / Aș vrea ca să sărut acele mîini / Ce te-au ’nflorit cu dragoste și trudă. [...] În clitul, sub icoane, ce-adun anii / Din truda degetelor de mărgean? / Căci zestere-ai fost și te-au furat dușmanii, / Frumosule covor basarabean.” Peste puțin timp după publicare, prietenul său I. Al. Brătescu-Voinești avea să scrie despre această capodoperă a literaturii române: „Citiți, vă rog, și recitiți această minunată poezie: *Covor basarabean*. Ah! Ce dumnezeiesc de nobil rol a dat Dumnezeu poeților, ca din durerea lor, din sfișierile lor sufletești să poată face cîntece pentru alții. Refugiat din Basarabia [Dimitrie Iov] cu sufletul încărcat de obidă, răătăcește acum pe ulițele Bucureștilor. Și iată că preface chinuitoarea lui sfișiere în cîntec pentru alții, în poezie pe care nu o poți citi cu voce tare, pentru că te-neacă plînsul, poezie care merită să figureze în toate antologiile noastre viitoare și pe care o vor învăța de aici în acolo pe din afară toți copiii Neamului nostru” [p. 81-82]. Mă întreb au fost luate în seamă aceste cuvinte ale fruntașului scriitor de către posteritate? Dacă nu, urmează ca aceasta să se corijeze fără pregetare în viitor... Trebuie de menționat că, în 1943, pe cînd deținea funcția de director al Teatrului Național ieșean, această poezie va da titlul celui mai important și mai frumos volum din cariera autorului, din care spicuim titluri de alte creații versificate demne de reținut și de luat aminte: *La Putna plînge Ștefan Voievod, Voroava, Mori de vînt basarabene, Hoinar prin Basarabia, Letopiseș, Măr domnesc, Pizanie, Răvaș către rege, Iarna basarabeană, Cetatea Albă, Țăran basarabean* etc. Tot în această perioadă apar și volumele de proză *Priveliști basarabene* (1941), *Moldova de la Nistru, Gospodarul din Orhei* (ambele 1942), *Biruatorii de la Țiganca* (1943), care confirmă legătura sufletească stînsă a scriitorului flămînzean cu ținutul românesc dintre Prut și Nistru.

În capitolul *Calvarul* G. Gomboș ne plasează în perioada României sub jugul bolșevic. Datorită situației politice și instaurării comunismului dezmațat întreaga activitate culturală a lui Dimitrie Iov este totalmente compromisă. La vîrsta de 56 de ani se pensionează și se stabilește împreună cu soția Aglaia la București, pe strada Eminescu, nr. 35, raionul Stalin (sic!). Cicerone Ionițoiu în lucrarea *Genocidul din România: repere în procesul comunismului* relatează: „Încep zile grele pentru el [Dimitrie Iov]. Locuiește într-o singură cameră, care servea drept cameră de primire, bucătărie, birou și dormitor. Cărțile lui sînt scoa-

se din circulație. Nu mai are voie să scrie, iar dacă scrie nu are voie de tipar. Pe 1 aprilie 1949, este dat afară din Societatea Scriitorilor Români, unde era membru de 28 de ani, și tare îl neliniștea zvonul că va fi izgonit din București. Iar primul gând, că va fi nevoit să părăsească capitala, îl duce să se întoarcă în Flămânzi” [p. 105-106], iar confratele de condei bîrlădeanul C. Costandache, după ce își vizitase prietenul, confirmă aceeași stare deplorantă a familiei de intelectuali: „Nici nu știu din ce trăiau: poetului îi fuseseră suprimate atît pînă de la Societatea Scriitorilor Români, cît și cea cuvenită de la Teatrul Național din Iași” [p. 106]. O susținere cu alimente trimise periodic în pachete pe cale poștală din Flămânzi o avea de la finii săi, dar aceasta nu salva situația. Drept confirmare sînt rîndurile din răspunsurile de mulțumire ale scriitorului la baștină de la mijlocul anilor '50: „Mă tem că n-o să vă mai văd. Am să fac toate chipurile să vin la vară la Flămânzi. Vor fi poate ultimele clipe cînd să stau în mijlocul vostru, în satul meu drag. Cred că va veni o zi cînd veți citi ce scriu eu azi. Toată ziua scriu...” Sau: „Sînt anemiât din cauza muncii intelectuale. Am scris în luna trecută cîte 12-13 ore pe zi, ceea ce m-a dat gata. [...] N-am dureri, dar simt că mă sting ca un opaiț în care se isprăvește grăsimea” [p. 120].

După înăbușirea de către sovietici a revoltei maghiarilor din octombrie 1956, securiștii din România devin superiori partidului, care nu mai poate conduce masele populare prin mijloacele politico-ideologice anterioare. Se instalează o cenzură foarte aspră, sînt introduse măsuri drastice pentru așa-zisa „înalta trădare”. Pe 10 noiembrie 1956, D. Iov împreună cu alți camarazi, care participau la o ședință ordinară a „cafenelei literare” conspirative din locuința doamnei doctor Virginia Munteanu, sînt arestați. Un participant la aceste ședințe, scriitorul C.D. Zeletin, care în acea zi tragică a lipsit fiindcă avea febră și a scăpat de urgie, își aduce aminte – după mulți ani – cu înfrigurare de acele clipe: „Un denunțator, un sicofant, o iudă a dirijat în toiul nopții securitatea spre sălașul artiștilor de pe strada Eminescu, nu departe de căsuța marelui eminescolog Perpessicius, ce avea să treacă și el, nu peste multă vreme, printr-o tragedie similară. Cuibul visător era supravegheat. Într-o teroare de nedescris au fost arestați Dimitrie Iov, Doamna Doctor [Virginia Munteanu], Iosif Dumitrescu Pietrarie și studentii Dumitru Stanciu, Ion Vîrlan, Constantin Chiriac și Ovidiu Pamfil Ionescu. N-a scăpat nici Virgil Carianopol: a fost ridicat, concomitent de acasă. Au scos pînă și scîndura dușumelelor, au înjunghiat pernele. Cărțile de poezie închinat Basarabiei au devenit pe dată delict, după cum delict a devenit și manuscrisul, ascuns în beci într-un bidon, al lui Ovidiu [Pamfil Ionescu], avînd eroină o pisică autohtonă tînjind după Occidentul liber...” [p. 153].

Mai multe detalii cu privire la acele zile negre din istoria românilor cititorul poate afla în capitolul *Gherla* al cărții lui G. Gomboș. În aprilie 1957, scriitorul incomod, învinuit pentru delictul de agitație politică, primește trei ani de închisoare corecțională, iar după recursul Procuraturii i se adaugă încă trei ani. Fiind aproape septuagenar, Dimitrie Iov este închis în lagărul de exterminare *Gherla*, vestit în lumea întreagă prin distrugerea cu cruzime a conștiinței și personalității umane. Ca să fie mai evidentă senzația de teroare, după zile de chinuri neomeneste, deținuții sînt purtați prin camerele de tortură ale închisorii pentru ca,

văzînd ororile, să nu mai spere la o careva indulgență. Dumitru Bordeianu, trecut și el prin grozăviile închisorilor de atunci, în *Mărturisiri din mlaștina disperării* se destăinuiește: „Cei torturați erau întinși pe dușumea. Păreau niște morți puși unul lîngă altul, cu capetele umflate și fețe vinete și desfigurare. Nu știam însă ce putea fi pe trupurile lor, căci stăteau nemișcați și înveliți. Efectul acestei navețe își atinsese scopul, pentru că, după cîteva zile, reținuți în această cameră de teroare, alături de cei întinși pe dușumea ca morți, nu mai aveam nicio îndoială despre ce ne aștepta” [p. 160]. Trupul și sufletul lui D. Iov nu au rezistat acestor suferințe morale și fizice. În dimineața zilei de 20 august 1959, ilustrul scriitor, ziarist și cărturar, trece în lumea celor dreți. Gheorghe Penciu, ținut în înfermeria închisorii pe același pat cu D. Iov, dar care a supraviețuit teroarea comunistă, confirmă: „A murit lîngă mine, departe de ai săi, nespovedit, neîmpărtășit, cu urma aceea de amărăciune pe buze pe care o au numai aceia care fuseseră înșelați în convingerile lor. Făcuse o viroză respiratorie pe fondul unei tuberculoze mai vechi și inima n-a mai putut face uriașul efort” [p. 176-177]. Soția Aglaia a fost înștiințată oficial despre moartea soțului abia în ianuarie 1962.

Din cele menționate mai sus reconstituirea memoriei scriitorului, omului de cultură și politicianului Dimitrie Iov nici nu poate fi pusă la îndoială. Un pas spre acest deziderat a făcut și Gabi Gomboș, evocînd figura înaintașului nostru în *Fericiri pe margini de prăpastie. In memoriam Dimitrie Iov*. După mărturiile literatului basarabean Leca Morariu, D. Iov pînă la arestare avea scrise nu mai puțin de 32 de volume, care, nefiind tipărite, se peird în negura vremii. Astăzi cercetătorii literari sînt în căutarea acestora, cu toate că multe din ele au fost arse, distruse, pierdute pentru totdeauna... Ne bucură faptul că numele lui Dimitrie Iov apare tot mai des în diverse dicționare, articole, studii (spre exemplu, la noi – în seria *Basarabia necunoscută* a lui Iurie Colesnic). În 2009, strada principală care străbate orașul Flămînzei, pe o distanță de cinci kilometri, capătă denumirea celui care a dus faima urbei în lume. Tot în acest an, Consiliul orașenesc din Flămînzei îi acordă post-mortem lui D. Iov titlul de Cetățean de Onoare. În 2010, în cadrul ediției a doua a Zilelor orașului Flămînzei a fost organizat simpozionul *Dimitrie Iov – jertfă pe altarul unității naționale*. De asemenea, în holul Primăriei Flămînzei, a fost dezvelit bustul scriitorului, realizat de sculptorul botoșănean Marcel Mănăstireanu. Alte inițiative care ar înveșnici numele flămînzeanului sînt pe cale de realizare.

Credem că și prezentele impresii de lectură vor contribui într-o cîtva la aducerea în prim-plan a numelui de rezonanță Dimitrie Iov. Mulțumim pe această cale doctorului în economie Vasile Șoimaru pentru că ne-a pus la dispoziție volumul lui Gabi Gomboș, din care am aflat mult mai multe lucruri decît le știam pînă nu demult despre acest om cu adevărat deosebit pentru Basarabia. Sîngele apă nu se face! Basarabenii urmează să-i cinstească memoria cu demnitate, căci Dimitrie Iov i-a iubit cu toată sinceritatea, drept dovadă ne servește întreaga lui operă literară și publicistică.

(*BiblioPolis*, 2011, nr. 3)

De veghe în Templul Cunoașterii și Înțelepciunii

Încă din Antichitate Templul Cunoașterii și Înțelepciunii este supranumele bibliotecii – acea instituție complexă (în toate timpurile!), menită să satisfacă nevoile de lectură și informare a utilizatorilor. La bibliotecă poți găsi oricând „hrană pentru suflet”. Acest edificiu cultural este un spațiu excelent pentru omul liber. În calitatea sa de centru informativ, educativ și de recreere, Biblioteca Municipală „B.P. Hasdeu” este locul unde oricine se poate simți agreat, tratat cu bunăvoință, relaxat și confortabil. De aceea, din capul locului, țin să menționez că cineva stă de veghe la bunul mers al lucrurilor în această instituție de prestigiu din capitală, fiindcă fără oameni (angajați sau cititori) o bibliotecă nu își are sensul. Numele acestui străjer de valori spirituale (și materiale!) este arhicunoscut de toată lumea – din urbe și de dincolo de ea. Nu recurgem la nerăbdarea cititorului de a-l afla. E vorba de **conf. univ. dr. Lidia Kulikovski**, directorul general (de două decenii și ceva) al bibliotecii sus-numite – personalitate notorie în sfera biblioteconomică și nu numai, care relativ nu de mult a sărbătorit o frumoasă aniversare și s-a ales (chiar în ziua ei de naștere!) cu un frumos cadou din partea colaboratorilor Centrului de Informare și Documentare „Chișinău” și a altor departamente structurale, care au elaborat o lucrare de excepție – ***Viața printre cărți. Lidia Kulikovski: Biobibliografie****. Anume la conținutul și importanța acestui volum de cercetare laborioasă pentru știința biblioteconomică din republică ne vom opri în cele ce urmează.

Înfrățită cu Măria Sa Cartea, dr. Lidia Kulikovski a manifestat dintotdeauna dragoste față de profesia de bibliotecar și instituția pe care o conduce. De aceea, socotim că munca la sus-numita scriere bibliografică a constituit într-un fel și o datorie de conștiință a celor care o apreciază la justa ei valoare pe dna L. Kulikovski și îi împărtășesc crezul și aspirațiile, îi urmează îndemnurile. Biobibliografia, editată la „Magna-Princeps” SRL, cuprinde 232 de pagini și îi are drept coautori pe: Taisia Foiu și Claudia Tricolici (elaborare), Ludmila Pânzaru, Carolina Gâscă, Maria Gonța, Nadejda Cepoi, Tatiana Baltag și Eugenia Filip (contribuții), Vlad

Înfrățită cu Măria Sa Cartea, dr. Lidia Kulikovski a manifestat dintotdeauna dragoste față de profesia de bibliotecar și instituția pe care o conduce. De aceea, socotim că munca la sus-numita scriere bibliografică a constituit într-un fel și o datorie de conștiință a celor care o apreciază la justa ei valoare pe dna L. Kulikovski și îi împărtășesc crezul și aspirațiile, îi urmează îndemnurile. Biobibliografia, editată la „Magna-Princeps” SRL, cuprinde 232 de pagini și îi are drept coautori pe: Taisia Foiu și Claudia Tricolici (elaborare), Ludmila Pânzaru, Carolina Gâscă, Maria Gonța, Nadejda Cepoi, Tatiana Baltag și Eugenia Filip (contribuții), Vlad

* *Viața printre cărți. Lidia Kulikovski: biobibliogr. / BM „B.P. Hasdeu”; Centrul de Informare și Doc. „Chișinău”; concepție și realizare: CID Chișinău; au elaborat: Taisia Foiu, Claudia Tricolici, Ludmila Pânzaru at al. Ch., Magna-Princeps SRL, 2011. 232 p.*

Pohilă și Genoveva Scobioală (lectori), Valeriu Herța (designul copertei). În *Argument* cititorul va găsi descrierea amănunțită a structurii acestui volum, precum și unele date cu referire la istoria apariției acestuia, din care aflăm că lucrarea în discuție e, de fapt, a doua ediție a unei asemenea tipărituri din anul 2006.

Muncă perseverentă, dăruirea care impune respect, implicarea în comunitate – sînt doar o parte din calitățile bine știute de lumea cu care distinsa directoare ține un contact permanent: scriitori, savanți, actori, artiști plastici, profesori, studenți, chiar și elevi, liceeni etc. Este destul de semnificativ faptul că mesajul de prețuire pentru dr. Lidia Kulikovski, plasat în deschiderea *Biobibliografiei*, este semnat de prof. univ. dr. Ion Stoica de la Universitatea din București, profesorul pe care, după mărturisirile dumneai, l-a cunoscut la diverse conferințe și simpozioane internaționale. Apoi, dînsul i-a fost recenzent la teza de doctor *Servicii de bibliotecă pentru persoanele dezavantajate. Istoric. Prezent. Tendințe* (2004) – prima disertație cu acest subiect la specialitatea de biblioteconomie. Din mesajul renumitului bibliolog, reproducem cuvintele de prețuire pentru protagonista noastră, care este cea ce „s-a îndrîjit cu vrednicie și cu dăruire să facă din profesia pe care o slujește și din biblioteca pe care o conduce repere memorabile în istoria culturală a Republicii Moldova!” și cea ce „a adunat în cuvînt și în slovă știința și judecățile sale înțelepte despre un domeniu așezat, acum și peste timp, la temelii cunoașterii și ale creșterii nobile și folositoare a omului!” [p. 8].

Biblioteca Municipală „B.P. Hasdeu”, prin activitatea sa de-a lungul timpului a contribuit la transmiterea culturii și educației în rîndul chișinăuienilor, la aceasta aducîndu-și contribuția și dr. Lidia Kulikovski, personalitate echilibrată în acțiuni, care emană multă căldură, energie pozitivă și dăruiește oamenilor din jur cunoștințele și priceperile sale. Cum să nu-l credem pe acad. Mihai Cimpoi, o somitate în critica și istoria literară de la noi, care pune în scrierile sale pe prim-plan valorile spirituale, cînd zice că „Lidia Kulikovski a impus, în cadrul basarabean, *marca deontologică* a bibliotecarului / bibliotecarei (trecem și la feminin, dat fiind «matriarhatul» în sferă), bazată pe dragostea față de profesie, pe profesionalism, pe conjugarea teoriei cu praxisul și pe pricepere managerială deosebită, cerută de spiritul timpului. Ea este, în acest sens, directoarea directorilor / directoarelor, profesoara viitorilor specialiști în biblioteconomie și sfetnica cea mai doctă a cititorilor / utilizatorilor” [p. 11]? E spus purul adevăr. Mă cuprinde o invidie sănătoasă cînd o văd pe L. Kulikovski cum îi tratează cu grijă maternă pe studenții de la Facultatea de Jurnalism și Științe ale Comunicării de la USM, cum explică pe înțelesul tuturor temele alese spre cercetare de către masteranzi, cum ascultă cu atenție orice doleanțe ale angajaților bibliotecii, chiar dacă soluționarea unor probleme de serviciu sau de viață personală se amîină pe cînd vor fi vremuri mai favorabile pentru breasla noastră.

Filialele de carte românească ale Bibliotecii Municipale sînt o adevărată mîndrie pentru locuitorii Chișinăului, dar și pentru partenerii noștri din dreapta Prutului – diriguitori de diferite instituții administrative de stat și culturale, precum și simpli cetățeni, care au contribuit, prin efort comun, la înființarea bibliotecilor „Onisifor Ghibu”, „Transilvania”, „Alba Iulia”, „Tîrgu-Mureș”, „Ovidius”, „Tîrgoviște” ș.a., la care se adaugă, fără doar și poate, iscusința de

manager a dnei L. Kulikovski de a așeza lucrurile pe o temelie trainică și viabilă, așa cum, de obicei, procedează un gospodar onest. Doar dr. Florin Rotaru, directorul Bibliotecii Metropolitane din București, persoană foarte versată în domeniul modernizării bibliotecilor românești, cunoaște cel mai bine cum s-au desfășurat evenimentele din acea perioadă, căci s-a aflat în epicentrul lor: „Toate aceste transferuri de competențe și de experiențe promovate de Lidia Kulikovski, unice în acea perioadă, au influențat major românizarea bibliotecilor din Moldova, a legislației și a regulamentelor în domeniu. Pentru biblioteca românească din Basarabia, Lidia Kulikovski a făcut într-un răstimp de numai câțiva ani, ceea ce nu s-a făcut în toată perioada anilor 1918-1940” [p. 15].

Articolul *Lidia Kulikovski: un impresionant bilanț prealabil* [p. 16-20], semnat de Vlad Pohilă, redactorul-șef al revistei de biblioteconomie și științe ale informării *BiblioPolis*, care se editează de la apariția ei sub directoratul L. Kulikovski, încheie capitolul de note introductive, ținând locul unui tabel cronologic sau al unui curriculum vitae, din care aflăm drumul în ascensiune al vieții și activității persoanei bibliografiate. Pentru cei care, din varii motive, încă nu au avut ocazia să-i cunoască urcușul în carieră, spicuum următoarele date biografice.

Lidia Kulikovski s-a născut pe 10 martie 1951 în s. Nicoreni, r-nul Drochia, în familia țăranilor gospodari Leonid și Nina Ataman. Absolvește cu mențiune școala medie de cultură generală din satul natal, iar în 1973 – la fel cu mențiune – Facultatea de Filologie, specialitatea biblioteconomie și bibliografie, de la USM. La început lucrează în diverse servicii de bibliotecă, ca în 1990 să fie aleasă director general al BM „B.P. Hasdeu”. Cumpănind toate eventualitățile, promovează o politică de achiziție în filiale, care a contribuit la creșterea substanțială a ponderii cărților în limba română (de la câteva procente, în 1990, la peste 50 la sută, în 2010). În 2002, fondează revista – amintită deja – *BiblioPolis*, care susține procesul de cercetare al colaboratorilor bibliotecii. Între timp îi apar în diverse periodice din republică și din străinătate peste 300 de studii, articole de generalizare, eseuri, interviuri etc., inclusiv șase volume de autor. A îngrijit și a coordonat numeroase bibliografii și biobibliografii. În ultimii ani desfășoară o activitate didactică la USM. Participă ca organizator sau moderator la diverse manifestări științifice (congrese, simpozioane, colocvii) și culturale (conferințe, lansări de carte, întâlniri cu oameni de creație, savanți etc.). Prodigioasa activitate a L. Kulikovski este apreciată după merit: i se acordă titlul onorific de Lucrător Emerit al Culturii (1987), medalia „Meritul Civic” (1996), ordinul „Gloria Muncii” (2010), Premiul „Managerul secolului XXI” (2001), Premiul „Petre Andrei” (Universitatea „Petre Andrei”, Iași), Premiul „Sergiu Grossu” (Editura „Museum”, Chișinău), Premiul Mare (în repetate rânduri, Asociația Bibliotecarilor din RM), Premiul Mare (2010; Salonul Internațional de carte pentru copii, Chișinău), premii și diplome (Salonul Internațional de carte, Chișinău). Este laureată a cotidianului *Timpu* (2008) și a săptămânalului *Literatura și arta* (2010).

„Miezul” lucrării îl constituie *Bibliografia* propriu-zisă [p. 21-100]. Aici alcătuitoarii au hotărât să plaseze materialele în ordine cronologică, indiferent de tipurile lucrărilor. Astfel, an după an sînt înșirate volume de autor sau îngrijite, articole, recenzii, prefețe, postfețe, interviuri etc. Ca în oglindă ne apare întreaga

operă a unei harnice cercetătoare a domeniului bibliologic, a unei profesoare universitare cunoscută în lumea savantă și, de ce nu, a unei doamne generoase ce are totdeauna a spune în conversații ceva cu tâlc și de luat aminte. Pare incredibil numărul impunător de 600 de surse înregistrate, în doar două decenii – începând cu anul 1991 pînă în prezent. La ora actuală, puțini bibliologi se pot mîndri cu o așa bogăție de scrieri. Este impresionant și spectrul larg de probleme abordate, multitudinea de aspecte biblioteconomice comparate sau aplicate în practică, interesul pentru starea filialelor BM și a bibliotecilor în genere, precum și atenția manifestată față de angajații colectivului său și colegii de la alte biblioteci sau instituții culturale. Dar, ca să nu lungim vorba, voi aduce spre exemplificare cele mai reprezentative lucrări ale autoarei noastre:

– *Biblioteconomie: studii, cercetări, recenzii, prefețe, eseuri, interviuri* (autor, 2008);

– *Cartea, modul nostru de a dăinui: contribuții la dezvoltarea domeniului biblioteconomic* (autor, 2006);

– *Servicii de bibliotecă pentru persoanele dezavantajate. Istoric. Prezent. Tendințe* (autor, 2004);

– *Accesul persoanelor dezavantajate la potențialul bibliotecilor: manual pentru bibliotecari* (autor, 2006);

– *Clasificarea zecimală universală* (coautor, 1995);

– *Legile biblioteconomice ale lui Ranganathan actualizate de era internetului* (articol, 2008);

– *Biblioteca Municipală – bibliotecă inovantă* (coautor, 2010);

– *Colecția Bibliotecii Municipale „B.P. Hasdeu” – actul unui efort colectiv* (articol introductiv, 2007);

– *Ancorată în realitate, orientată spre viitor – Biblioteca Publică „Petre Ștefănuță” din Ialoveni* (prefață, 2009);

– *Brandul, brandingul în structurile infodocumentare: emergențe și experiențe* (articol, 2010);

– *Argument pentru o carte, consacrată ex-librisului autohton* (prefață, 2011);

– *Un instrument managerial al instituțiilor de succes – umorul* (articol, 2008);

– *Hasdeu în timpul și spațiul Republicii Moldova* (articol introductiv, 2007);

– *Idealul lucrului făcut bine – Dimitrie Poptămaș* (articol, 2006);

– *Biblioteca „Transilvania” – 10 ani de existență* (articol, 2001);

– *Biblioteca „Ovidius” – un reper cultural, social, informațional în sectorul Centru al capitalei* (articol, 2009);

– *Cu ocazia rotunjirii frumoasei vârste...* (articol la aniversarea Silviei Ghinculov, 2009);

– *Sfetnic, formator și prieten devotat al bibliotecarilor* (articol despre Vera Osoianu, 2005);

– *Gînduri aniversare pentru Elena Roșca* (articol, 2006).

Aș mai continua lista de lucrări ce îi fac cinste unui om de știință, dar sînt convins că după lectura *Biobibliografiei* în cauză studenții, profesorii, cercetătorii științifici și toți cei interesați de dezvoltarea procesului bibliologic în republică vor descoperi de sine stătător, fără mare greutate, materialele necesare pentru

informare personală, întrucît înseși titlurile redau cu fidelitate temele puse în discuție, L. Kulikovski fiind la acest capitol o meșterită iscusită. Tot aici adăugăm că nu îi va lăsa indiferenți pe cititori nici stilul lucrărilor lecturate: acestea înclină uneori spre o frumoasă manieră publicistică, fiind „presărate” pe ici, pe colo ba cu expresii neoașe, ba cu fraze și cuvinte neologice, mai rar folosite sau cu iscusință adaptate la gramatica limbii române. Prietenii mai vechi ai autoarei o vor descoperi cu siguranță dintr-un unghi nou de vedere, admirîndu-i a cîta oară devotamentul, dăruirea și sacrificiul, în a reda evenimente, fenomene, stări și personalități din universul cărții, informației, cunoașterii, frumosului.

Bibliografii, în lucrările lor de specialitate, vorbesc insistent despre importanța indexurilor la un studiu precum e cel de față. Pot spune fără a ezita că alcătuitoarii *Biobibliografiei* Lidiei Kulikovski merită cele mai frumoase cuvinte de prețuire. Că lucrurile stau tocmai așa voi enumera cele 10 indexuri, care îi vor ajuta pe cititorii noștri să „navigheze” cu încredere în mulțimea de cărți și ediții periodice căutîndu-și textele jinduite și tematicile preferate: *Index de nume*; *Index de titluri de autor, alcătuitor, traducător*; *Index de titluri (ediții îngrijite, coordonate, membru al colegiului de redacție)*; *Index de recenzii, prefețe, postfețe*; *Index de titluri de articole*; *Index de titluri de interviuri*; *Index de subiecte*; *Index geografic*; *Index de titluri de culegeri, anuare, almanahuri, calendare*; *Index de ediții periodice* [p. 101-143].

Parcurgînd indexul de nume, gîndul ne duce la legăturile deosebite ale dnei L. Kulikovski cu personalități notorii, care s-au format de-a lungul timpului sub influența mediului, dar și a unei percepți adînci a experiențelor trăite. Pe lîngă cele menționate mai sus, în prezenta recenzie, nu din întîmplare, adăugăm și următoarele: Ion Madan, Ion Șpac, Traian Brad, Gheorghe Buluță, Zamfira Mihail, Gheorghe Duca, Mihai Cimpoi, Nicolae Dabija, Ion Hadârcă, Dumitru Păsat, Dionisie Tanasoglu, Vasile Șoimaru, Claudia Slutu-Grama, Iulian Filip, Iurie Colesnic, Alexe Rău, Iulia Tătărescu, Ludmila Corghenci ș.a. Concepțiile, convingerile oamenilor duc la sentimente, acestea din urmă – la acțiuni, iar acțiunile la efecte. Fiecare persoană pare că are un ansamblu de elemente (deseori nu sîntem conștienți de existența lui), care „setează” felul nostru de a fi. Deci, rezultatele animatoarei de la BM „B.P.Hasdeu” a procesului cultural din Basarabia sînt o consecință directă, logică a modului de gîndire și de desfășurare a acțiunilor dimpreună.

Spiritul de libertate venit din interior, alimentat de pasiunea pentru lectură, pentru carte, a făcut-o pe directoarea cu firea-i neastîmpărată să lanseze inițiative sau să avanseze soluții bine motivate, focalizînd misiunea bibliotecii pe nevoile reale ale bibliotecarilor, dar și ale cetățenilor, care, la rîndul lor, sprijină și ei prin diverse acțiuni biblioteca. Astfel, trecînd printr-un lanț de frămîntări, sub conducerea L. Kulikovski ia naștere revista trimestrială de biblioteconomie și științe ale informării *BiblioPolis*, care a devenit cu timpul o tribună de exprimare a gîndurilor, ideilor pentru toți specialiștii din domeniu, de diseminare a serviciilor de bibliotecă în rîndurile adoratorilor ei. Meritul L. Kulikovski constă în faptul că revista tot mai mult se implică în rezolvarea problemelor stringente ale bibliotecarilor, dar și ale societății dornice de a cunoaște, pentru că astfel o cer exigențele secolului XXI, secol al tehnologiilor avansate, al oamenilor cu abilități ce le

stăpînesc. Răsfoind volumul bibliografic, observăm că o bună parte din ceea ce a scris L. Kulikovski a apărut pe paginile acestei reviste de prestigiu profesional.

Putem să vorbim la infinit despre rolul și însemnătatea în știința din Basarabia a unei serii de numeroase bibliografii și biobibliografii elaborate de către specialiștii Bibliotecii Municipale și coordonate sau îngrijite de directorul general al acesteia. Sumarele de tipărituri, dacă le-am numi astfel, sînt de o neapărată trebuință pe masa oricărui cercetător de orice rang, aflîndu-se în căutare permanentă pentru a fi la curent cu noutățile din diferite sfere ale activității omenești. Printre producțiile de același fel ale altor biblioteci se evidențiază cele ale BM cu: *Bibliografia Municipiului Chișinău* (1996, 2009), *Publicațiile Bibliotecii Municipale „B.P. Hasdeu”* (2007), *Catalogul cărților cu autografe din colecțiile Bibliotecii Municipale* (2002), *Cărți cu dedicații: (în colecțiile Bibliotecii Municipale „B.P. Hasdeu”)* (2007), *Presa basarabeană de la începuturi pînă în 1957: catalog* (2002), *Aureliu Busuioc* (2010), *Grigore Vieru* (1995), *Mihai Cimpoi* (2002), *Alexandru Gromov* (2005), *Ion Ciocanu* (2005), *Ion Vatamanu* (1997), *Eugen Doga* (1993), *Glebus Sainciuc* (1996), *Ninela Caranfil* (2007), *Vocația cuvîntului scris și rostit: Eliza Botezatu – criticul literar și pedagogul* (2006), *Un distins folclorist: Nicolae Băieșu* (2004), *Serafim Saka* (2005), *Petru Cărare* (2005), *Alexandru Donos: o viață în zbcium* (2010), *Andrei Burac* (2008), *Aurel Scobioală* (2006), *Ion Cuzuioc* (2007), *Galina Furdul* (2008), *Ion Proca* (2008), *Victor Dumbrăveanu* (2006), *Ianoș Țurcanu* (2006), *Vlad Pohilă* (2010), *Alecu Russo: „acel ostaș al propășirii”* (2006), *Moștenirea literar-spirituală a dinastiei de cărturari Hîjdău-Hasdeu în bibliotecile chișinăuene* (2007), *Iulia Hasdeu / Camille Armand (1869-1888)* (2008), *Nicolae Iorga și permanențele istoriei* (2006), *Nicolae Titulescu – figură emblematică a diplomației internaționale* (2007), *A.S. Pușkin și Basarabia* (1999), *Ucrainenii în cultura Moldovei* (2008), *Holocaust – tragedia evreilor Europei sec. XX* (2008) și multe altele. Orice bibliotecă nu poate decît să se mîndrească cu aceste volume dacă le are pe rafturile ei – ele cuprind între copertele lor chintesența muncii autorilor sau a instituțiilor respective.

Recenziile L. Kulikovski oferă, fără patos și exagerări, informații esențiale despre cărți. Documentîndu-se despre autor și pătrunzînd în caracteristicile genului căruia îi aparține opera, autoarea face descrierile critice din punctul de vedere al standardelor acceptate și își susține tezele cu exemple din texte. Dovezi în care putem afla părerile și cunoștințele recenzorului nostru *Biobibliografia* ne oferă una după alta: *Considerente asupra edificării societății informaționale în Moldova* (la cartea cu același titlu de S. Cojocaru și C. Gaidric, 2004); *Bibliologie românească* (la *Bibliologie românească. Idei. Portrete. Controverse* de Gh. Buluță și V. Petrescu, 2008); *Reflecții pe marginea unei cărți cu multe, foarte multe întrebări...* (la *Bibliologie și literatură* de Nicolae Busuioc, 2009); *Un manual așteptat* (la *Organizarea informației: analiza documentară* de Natalia Goian, 2006), *Toamna lui Vlad Pohilă* (la biobibliografia *Vlad Pohilă*, 2010) ș.a. De multe ori, evaluînd cartea respectivă și indicînd punctele puternice și cele vulnerabile, autoarea încearcă să noteze și starea de spirit pe care o simte la finalul lecturii. Dar această stare de spirit trăită zi de zi este fixată cel mai bine în interviurile acordate unor jurnaliști cunoscuți din partea locului și din străinătate.

Anume interviurile ne reliefează portretele adevărate ale protagonistei, anume aici aflăm opiniile, atitudinile, gândurile cele mai sincere și mai atractive în varii perioade ale vieții. Aceeași *Biobibliografie* face numeroase trimiteri în indexul respectiv, la întrevederi de dialog cu „oșteni” ai mass-mediei: Nicolae Roibu (*Biblioteca este imaginea unei epoci*, 2007); Vlad Pohilă (*Biblioteca Municipală „B.P. Hasdeu” a marcat 130 de ani. Evenimentul s-a consumat. Ce a rămas?*, 2007); Și primăvara se numără bobocii... bobocii de flori, evident!..., 2011); Mihai Morăraș (*Proiecte performante pentru bibliotecile din municipiu*, 2001); Nadina Gheorghiuță (*Secolul XXI prin prisma „oamenilor cărții”*, 2000; *Profesia de bibliotecar a pierdut din romantism, în schimb a chiștigat în utilitate*, 2003); echipa „Accent” (*Sînt în opoziție și cu guvernarea, și cu opoziția*, 2006); Maria Vieru-Ișaeu (*Un director deschis pentru tot ce înseamnă „național”, „modern”, „democrat”, „creativ”, „pasionat”*, 2006); Raia Rogac (*Cartea este obiectul muncii mele*, 2006) ș.a. Dialogurile la care ne-am referit sînt create într-un climat de încredere și zugrăvesc cu precizie realitatea evenimentelor, faptelor ce se întîmplă în jurul protagonistei și al nostru, totodată. Ele răspund pe deplin curiozităților de a cunoaște îndeaproape persoana interogată.

Înainte de a cere ceva, trebuie să oferi – o axiomă evidentă. Prin scrierile sale L. Kulikovski ne oferă o multitudine de teme în legătură cu specialitatea îmbrățișată și cu altele conexe. Dacă e să crezi indexului de subiecte (management de bibliotecă, marketing, relații interbibliotecare, servicii de bibliotecă, viitorul bibliotecilor, inovații, acces la informații, cultura informației, activitate editorială, activitate științifică, cercetare bibliografică, instruire profesională, utilizatori etc.), acestea redau întreaga gamă de zbucium și preocupări ale unui om ca activitatea bibliotecarului să devină mult mai eficientă și mai valoroasă pentru comunitate. Avînd mandat de delegație, călătorind și vizitînd un șir de biblioteci din țări ca SUA, China, Israel, Franța, Marea Britanie, Finlanda, Germania, Danemarca, Rusia, Polonia, Ucraina, România (a se vedea indexul geografic), L. Kulikovski se străduiește să vadă construită biblioteca „viitorului” aici, la Chișinău. Activitatea didactică desfășurată la Facultatea de Jurnalism și Științe ale comunicării, Catedra de biblioteconomie și asistență informațională, USM, îi dă încredere că o astfel de bibliotecă va fi edificată, iar întreaga sarcină de acum înainte stă pe umerii tineretului – ctitorul tuturor intențiilor bune de mîine. Aceste aspirații, preocupări ale dumneaei trebuie căutate în diverse culegeri, anuare, almanahuri, calendare (*Imaginea Republicii Moldova în străinătate*, 2005; *Biblioteca 2.0 – o nouă generație de biblioteci*, 2010; *Biblioteconomie. Asistență informațională. Arhivistică: teorie și practică*, 2008; *Camera Națională a Cărții: 45 de ani*, 2002; *O fereastră spre lume: Biblioteca Națională pentru Copii „Ion Creangă” – 60*, 2004; *Symposia professorum. Seria „Biblioteconomie. Informare. Documentare”*, 2002, 2003, 2004; *Calendar național*, 2000, 2010 ș.a.) sau în ziare, reviste (*BiblioPolis*, *Buletinul ABRM*, *Gazeta bibliotecarului*, *Magazin bibliologic*, *BiblioScientia*, *Biblioteca*, *Curier*; *Literatura și arta*, *Timput*, *Jurnal de Chișinău*, *Capitala* ș.a.).

Am citat cît mai multe exemple din volumul elaborat de colaboratorii BM pentru a demonstra o trăire pentru alții și o dăruire totală idealului ce se vede realizat prin forța întregii națiuni. Așa o văd și autorii felicitărilor și microeseurilor

din capitolele *Lidia Kulikovski văzută de...* (personalități ale literaturii, culturii, științei, colegi de breaslă, alți admiratori, simpatizanți) [p. 157-196] și *Mereu va-labilă, prețuirea...* (referințe scrise cu... ani în urmă) [p. 197-229]. Dintre aceste aprecieri cităm din cea a acad. Gheorghe Duca: „...dna Lidia Kulikovski are cu cititorii săi o altfel de comunicare, una electrizantă, bazată nu doar pe rațiune și profesionalism, ci, mai ales, pe căldura și mărinimia unei ființe inteligente și generoase” [p. 161]. Au mai scris despre L. Kulikovski sincer, drept și frumos scoțînd în evidență pentru publicul larg ceea ce trage la cîntar în activitatea dumneaei: Zamfira Mihail, Nicolae Dabija, Nicolae Băciuț, Valentin Marica, Dimitrie Poptămaș, Vasile Șoimaru, Ninela Caranfil, Mihail Gh. Cibotaru, Nicolae Rusu, Claudia Partole, Miroslava Metleaeva, Ludmila Bulat, Ionel Căpiță, Gheorghe Pârlea, Sorina Stanca, Tatiana Costiuc, Victoria Bernic ș.a.

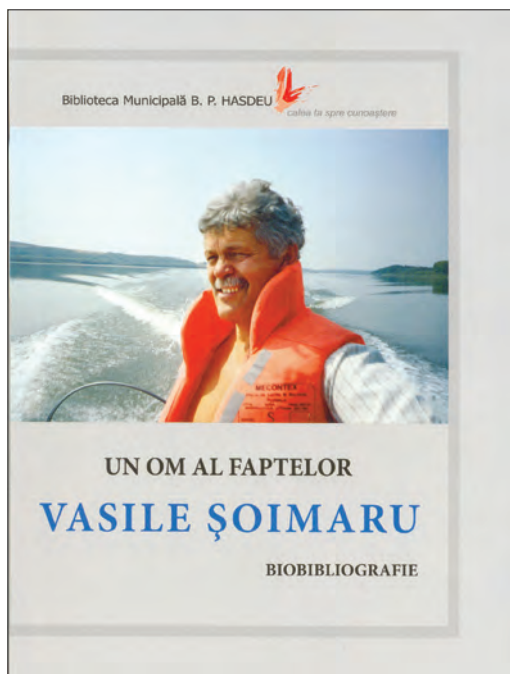
De o execuție poligrafică impecabilă (de bun-gust și simț artistic!), *Viața printre cărți. Lidia Kulikovski: Biobibliografie* inserează și o bogată iconografie în culori și alb-negru la capitolul *Clipe în imagini* [p. 145-156]. De parcă intri într-o sală de cinema și vezi secvențe dintr-un film al vieții: împreună cu familia, cu personalități, colegi, discipoli... E aceeași tînără, sufletistă, mereu cu zîmbetul pe față, de altfel, așa cum o țin minte încă de pe timpul studenției noastre. E cea care arde ca o făclie cu intensitate maximă pentru a ne arăta calea spre un alt mod de trai, spre succesul adevărat al profesiei, biblioteca fiindu-i „Casa Mare a Cărții” (din nou din specificarea lui Gh. Duca). În bibliotecă, e interesant să lucrezi, să cauți și să găsești. Acolo, unde miroase a vopsea tipografică, a file vechi, unde se pășește cu atenție și se vorbește în șoaptă, este paradisul ei pe care îl modelează de cîteva decenii după cum crede de cuviință, luînd la braț cumsecădenia și optimismul. Îi sînt străine apucăturile funcționarilor birocrăți, unele reguli ciudate și stranii, nepăsarea și indiferența inșilor needucați etc. Îi dorim pe viitor să aibă cît mai puțină atingere cu aceștia, conducîndu-se pe cărarea vieții de dictonul latin: „Per aspera ad astra.” Ținem mult să aibă doar cititori exemplari (inclusiv ai *Biobibliografie* pe care am prezentat-o cum ne-a sugerat perceperea, primele impresii de lectură), evident mulțumiți de serviciile și condițiile oferite de o instituție culturală precum este Biblioteca Municipală „B.P. Hasdeu”.

(*BiblioPolis*, 2011, nr. 2)

Cheia succesului unui român total

De multe ori cînd auzim despre succesele pe care le are o persoană sau alta, ne gîndim în mod automat că omului acesta i-a surîs norocul. Însă, în realitate, de cele mai multe ori norocul nu are nicio legătură cu ceea ce a realizat persoana respectivă, iar la baza succesului acesteia au stat alți factori, precum încrederea în propriile puteri, voința mare de a realiza ceva cu totul excepțional, perseverența de a rămîne ferm și constant la o idee, gîndirea pozitivă despre ceea ce se întîmplă în jur și – de ce nu? – disciplina exemplară de muncă. În cele ce urmează vom aduce în prim-plan un model clasic de persoană de succes care a reușit să realizeze (pînă la ora actuală) tot ceea ce și-a propus, datorită voinței sale de fier și grație faptului că nu a

cedat niciodată în fața vicisitudinilor pe care le-a întâlnit în viață. E vorba de românul total (căci anume așa îl caracterizează prietenii și toți cei ce îl cunosc pe dumnealui), doctorul în economie, conferențiarul universitar, editorul și maestrul în ale fotografiei Vasile Șoimaru. Și, spre norocul nostru, în dificila sarcină de a ne descurca în problema dată ne va ajuta o carte binevenită în acest scop – ***Un om al faptelor: Vasile Șoimaru. Biobibliografie***^{*}, apărută anul curent sub auspiciile Bibliotecii Municipale „B.P. Hasdeu”. E un volum de specialitate ce ne spune aproape totul despre acest Om (cu literă mare), pe care l-a dat melea-gul basarabean și avem bucuria de a-i fi companioni în timp și în spațiu. Ediția a fost îngrijită de conf. univ. dr. Lidia Kulikovski, aportul la apariția biobibliografiei sus-numite se atribuie Centrului de Informare și Documentare „Chișinău” și Filialei „Transilvania”: alcătuitor – Ludmila Capița; redactor bibliograf – Taisia Foiu; contribuții – Parascovia Onciu, Tatiana Donțu, Maria Staver; lectori – Vlad Pohilă, Genoveva Scobioală; concepție grafică – Svetlana Munteanu.

Ca orice lucrare de acest fel, *Biobibliografia* se adresează unui spectru larg al publicului cititor: savanți, scriitori, publiciști, profesori, studenți și altor categorii. Volumul se deschide cu explicații sumare privind folosirea și alcătuirea lui. Astfel, după un cuvânt către cititor urmează: *Tabel cronologic; Studii introductive; Ediții aparte (Vasile Șoimaru – coordonator, autor de proiecte, traducător, editor); Articole științifice și de popularizare a științei; Publicistică (atitudini economice, politice, sociale); Articole și referiri la viața și activitatea lui Vasile Șoimaru; Dialoguri, interviuri cu Vasile Șoimaru; Fotografii de Vasile Șoimaru (în ediții aparte, pe coperte, în ediții periodice); Confesiuni. Referințe. Aprecieri, impresii. Dedicatii. Scriitori*. În anexe au fost incluse capitolele: *Vasile Șoimaru – organizator și participant la diferite activități: congrese, simpozioane, conferințe științifice, colocvii, mese rotunde etc.; Lansări și prezentări de carte; Vernisaje foto; Cărți cu dedicații (din colecțiile BM „B.P. Hasdeu”); Diplome, mențiuni, premii, distincții; Afișe, avize*.

În mod telegrafic expunem curriculumul vitae al protagonistului nostru folosind *Tabelul cronologic* din biobibliografie. **Vasile Șoimaru** s-a născut pe 30 aprilie 1949 în s. Cornova, r-nul Ungheni. Învață la școala de opt ani (azi, Gimnaziul „Paul Mihail”) din satul natal și la Tehnicumul electromecanic (azi, Colegiul Politehnic) din Chișinău, pe care îl absolvește cu mențiune. Urmează studiile la Facultatea de Economie a Institutului Politehnic (azi, Universitatea Tehnică din

În mod telegrafic expunem curriculumul vitae al protagonistului nostru folosind *Tabelul cronologic* din biobibliografie. **Vasile Șoimaru** s-a născut pe 30 aprilie 1949 în s. Cornova, r-nul Ungheni. Învață la școala de opt ani (azi, Gimnaziul „Paul Mihail”) din satul natal și la Tehnicumul electromecanic (azi, Colegiul Politehnic) din Chișinău, pe care îl absolvește cu mențiune. Urmează studiile la Facultatea de Economie a Institutului Politehnic (azi, Universitatea Tehnică din

^{*} *Un om al faptelor: Vasile Șoimaru. Biobibliografie* / Bibl. Municipală „B.P. Hasdeu”; Centrul de Informare și Documentare „Chișinău”. Ch.: 2011. 328 p.

Moldova), pe care o absolvă – de asemenea cu mențiune – la specialitatea economia muncii. În 1978 ia doctoratul la Catedra economia și organizarea muncii a Institutului (azi Universitatea) de Economie și Finanțe din Sankt Petersburg, susținând teza pe tema *Prognozarea productivității muncii în industria RSSM*. Lucrează ca asistent, lector superior, conferențiar universitar, prodecan al Facultății de Economie a Universității de Stat din Chișinău. Din 1990 până în 1994 este deputat în Parlamentul Republicii Moldova, fiind și vicepreședinte al Comisiei pentru economie și buget. Concomitent deține funcția de vicedirector al nou-formatei Academii de Studii Economice din Moldova. În 1995-1998 este consultant superior în Parlamentul RM. În 1998-2001 devine președinte al Asociației Economiștilor din R. Moldova. În aceeași perioadă este ales a doua oară deputat în Parlamentul RM, încredințându-i-se și funcția de vicepreședinte al Comisiei pentru economie, industrie și privatizare. Din 2002 până în prezent este conferențiar universitar la Catedra management social a ASEM. Este căsătorit, are doi copii și doi nepoți.

Munca bibliografică nu este presărată cu flori. Putem spune cu siguranță că fascinația ei se simte abia la sfârșit, când toate sursele (cărți, articole, materiale ilustrative etc.) sînt legate la un loc și emană atracția irezistibilă a unei vieți concrete. Directorul general al BM, conf. univ. dr. Lidia Kulikovski, a remarcat în studiul introductiv *Vasile Șoimaru: dorință, dor și căutare*: „În volumul biobibliografic, fiecare detaliu, fiecare dată înregistrată este capătul unui fir ce te poate conduce în orice punct al vieții protagonistului. Biobibliografia îl transformă pe profesorul Vasile Șoimaru în profil statistic (vorbind în vocabular economic). Cele 885 înregistrări sînt prezente în mass-media tipărită de 1430 de ori. Această cifră ne spune că 541 de articole (de și despre), recenzii, interviuri, imagini fotografice au fost publicate în mai mult de o sursă. Unele, și de cîteva ori preluate de diverse publicații din străinătate, fapt ce denotă interesul, calitatea și necesitatea lor. Rămînînd în dimensiunea economico-statistică, putem spune că acesta este factorul de impact al scrierilor sale.”

Finalitatea lucrării de față constituie pentru colectivul de elaborare și pentru editori obținerea bucuriei, împlinirii, satisfacției, reușitei și – nu în ultimul rînd – a fericirii autorului. Scriitorul și jurnalistul Vlad Pohilă, un prieten din aceeași plămădă a românismului, a observat la eroul scrierilor sale „maximum de fapte concrete – acestea din urmă constituind adevărata esență a modului de viață, a rațiunii însăși de a fi a lui Vasile Șoimaru”. Și are multă dreptate, căci, de îndată ce și-a identificat scopul suprem în viață, „Șoimaru” nostru a făcut tot posibilul pentru a-și atinge obiectivul rîvnit, ajungînd, conștient, la o victorie pe merit. A făcut cel mai bun lucru pe care-l putea face într-un anumit moment. A acționat cum poate mai bine, luînd în considerație perceperea realităților subtile ale vieții.

V. Șoimaru chiar din tinerețe și-a manifestat interesul prin a cunoaște din ce în ce mai mult pentru a avea cît mai multe posibilități de alegere. Primele lucrări editoriale aparte sînt strict științifice: despre prognoza de dezvoltare social-economică a regiunii, despre sporirea productivității muncii ca sarcină economică principală a colectivelor de muncă din industria RSSM, despre managementul afacerilor mici și mijlocii etc. Dar adevărata performanță de condeier vine începînd cu anul 1999, când apare *Căderea premierilor*, o carte pe teme și econo-

mice, dar și vizînd alte sfere de interes al autorului. De aceea, ea este bine cunoscută unui cerc larg de cititori, care așteaptă cu nerăbdare materiale scrise într-o manieră nestandardizată. Odată cu aceasta, se observă o creștere a vizibilității pe plan național a autorului. Cartea cuprinde opinii înregistrate pe parcursul a unui deceniu despre hrăpăreața caracatiță aflată la guvernare care a ținut dezvoltarea ținutului basarabean în poziție de șah. Poporul nu a văzut nici bunăstarea, dar nici stabilitatea promisă electoratului. Toate jocurile murdare din politică sînt date pe față. Apoi, în 2000, a urmat volumul *Cornova* – o adevărată enciclopedie a satului de baștină. Andrei Vartic, prietenul de idei, scria: „Pe Vasile Șoimaru îl cunosc de mult: am fost colegi de Parlament, camarazi de aceeași formațiune politică, îmi părea că știu totul despre el, dar a fost suficient să-mi doneze cartea *Cornova*, și apoi o alta: *Neamul Șoimăreștilor*, și încă una: *Românii din jurul României în imagini*, ca să-mi dau seama că nu-l cunosc deloc.” Cronica neamului Șoimăreștilor începe acum 500 de ani. Astfel, Vasile Șoimaru, împreună cu Alexandru Furtună, consultînd documentele de arhivă, au refăcut arborele genealogic al acestei familii legendare. În 2004 apar *Poeme în imagini* – un album cu fotografii de V. Șoimaru. Arta fotografică l-a pasionat într-atîta că în 2008 scoate la lumină albumul-monografie *Românii din jurul României în imagini* – o capodoperă a genului, care cuprinde 272 pagini cu 850 de imagini. În opinia publicistei Ludmila Bulat aceasta este „cartea vieții lui Vasile Șoimaru”, în cea a poetului, prozatorului și publicistului Nicolae Dabija – „o carte de zile mari”, iar în cea a lui Andrei Vartic – „o carte de aplaudat pînă la lacrimi”. Albumul e un fel de reportaj al călătoriilor, întreprinse cu autoturismul pe cheltuiala proprie, prin locurile unde locuiesc comunități de români... în afara granițelor României: Basarabia, Nordul Bucovinei, Serbia, Bulgaria, Grecia, Croația, Macedonia, Albania, Cehia, Slovacia, Caucazul de Nord ș.a. Sînt imagini care au eternizat nu numai chipul consîngenilor noștri din acele locuri, dar și căldura sufletească, bunătatea inimii lor. E un cadou extraordinar pentru toți românii care, trăind relativ departe sau chiar cu totul departe de patrie, se zbat să întrețină, după spusele marelui patriot și scriitor Dumitru Matcovschi, „focul din vatră”. E o carte unică în întreg arealul românesc. Prin ea V. Șoimaru a ilustrat o realitate afirmată cîndva de istoricul român Nicolae Iorga, care se rezumă la aceea că România e o țară incomparabilă cu alta de pe glob, fiindcă este înconjurată din toate părțile de români. Astfel, avem panorama întregului Neam românesc surprins de inimosul fotograf și cercetător științific la răscruce de milenii: case de locuit, porți, fîntîni, biserici, mănăstiri, instituții de învățămînt, peisaje, chipuri de români și românce în haine de sărbătoare și în viața lor de toate zilele. E un volum impunător, o confirmă și cele 27 de recenzii semnalate în bibliografie sub denumirea acestuia.

În 2010, ca o urmare logică a „căderilor” precedente, dar și ca o anticipare, vede lumina tiparului o altă carte de publicistică angajată, vehementă – *Căderea comuniștilor*. E o urmărire pe parcurs de aproape un deceniu a guvernării (de fapt – neobrăzniciei!) neokominterniste pe teritoriul dintre Prut și Nistru – de la triumful ei trîmbițat pe tot continentul pînă la prăbușirea rușinoasă și, să sperăm, pentru totdeauna în groapa de gunoi a istoriei. Volumul bine documentat a fost primit ca un leac salvator de întreaga suflare românească – o eliberare de cama-

mila nesățioasă a clanurilor mafiotice care au adus Republica Moldova în pragul falimentului, căci datele financiare și cele statistice prezentate de autorități s-au dovedit a fi escamotate, falsificate.

Fiind un atent observator al fenomenului economic și politic de pe ambele maluri ale Prutului și așteptând dărîmarea regimului odios, Vasile Șoimaru nu a stat cu mîinile în sîn: îl vedem încadrat plener în opera de redeșteptare și de aducere la matcă, la izvoare, la rădăcini a conaționalilor basarabeni. Dacă întoarcem filă cu filă *Biobibliografia* sus-amintită, observăm că mărinimosul patriot și unionistul consecvent V. Șoimaru de un șir de ani apare în ipostaza de coordonator și autor de proiecte (*Strămoșii* de V. Ciubucciu și C. Robu; *Litanii pentru trei stări* de M. Vulcănescu; *Cugetări* de N. Iorga; *Născut în Cornova: omagiu lui Paul Mihail*; *Satul Șoimărești: cinci veacuri de existență demnă* de V. și A. Preutu; *Și totuși, limba română* de Vl. Pohilă; *155 de cărți într-o carte* de Z. Mihail; *Atitudini în ani de restriște* de V. Muravschi; *Departa – aproape: 100 de poezii românești din Kazahstan* de S. Plămădeală; *Hagi Curda / Camișovca – un sat românesc din Basarabia istorică* de T. Iordăchescu; *Cornova. 1931*), face parte din colegiul de redacție al unor reviste (*Inițiativa privată*, revistă de promovare a sectorului întreprinderilor mici și mijlocii și a clasei de mijloc; *BiblioPolis*, revistă de biblioteconomie și științe ale comunicării; *Dacoromania*, Fundația „Alba Iulia 1918, pentru unitatea și integritatea României”); scrie articole științifice și de popularizare a științei (*Progresul tehnico-științific – pîrghia principală a accelerării*; *Proiectul programului de privatizare – denaturare extraordinară a legii*; *Dezindustrializarea Republicii Moldova – principala „performanță” a agro-intersociaștilor*; *Dinamizarea reformelor – ca factor de redresare economică ș.a.*).

Cele 168 de articolele publicistice – înșirate după ani de la nr. 139 pînă la nr. 306 – dezvăluie atitudinile economice, politice și sociale ale autorului. Chiar și denumirile lor vorbesc de la sine despre intransigența, adică neacceptarea unor concilieri sau compromisuri pe direcția aleasă în viață: *Cine calamitează mai mult: natura sau agrarienii?*; *Terminatorii Academiei de Studii Economice*; *Cine subminează Președinția?*; *E capabil oare actualul Parlament să întoarcă statului cele 2 500 000 000 lei sustrași de fosta guvernare?*; *Ca o redută, biblioteca...*; *Transnistria deja a fost furată*; *Înălțimea românească a unei actrițe basarabene*; *Datoria externă de pe obrazul comuniștilor*; „*Hora Unirii*” *la moldovenii din Caucaz*; *Nu în saci se află marea fraudă electorală*; *Votul emigranților și frica guvernanților*; *Aromânul, frate cu românul*; *Balticii noștri*; *Turnul dezrobirii Basarabiei: renaștere necesară ca și revenirea Basarabiei la Patria-Mamă* etc. Majoritatea publiciștilor de la noi suferă de orbire ideologică, încît ne prezintă o imagine schimonosită a realității. Publicistica lui V. Șoimaru însă are o probă de maturitate, care reușește să surprindă pozitiv pe cei care îi caută cuvîntul scris prin cărți, reviste, ziare. Totodată, V. Șoimaru este un român autentic (cu toate că dumnealui personal se socotește român numai aici, la Chișinău, dar la București își zice doar moldovean basarabean), care promovează în publicistica sa spiritul național. În toate scrierile lui primează națiunea, ce reprezintă, indubitabil, și chintesența existenței sale pe pămînt. Nu în zadar, ori de cîte ori are ocazia, el critică cu duritate politicianismul și guvernarea iresponsabilă, care a

adus majoritatea păturilor sociale la o stare dezastruoasă. V. Șoimaru dă dovadă că are conștiința marilor înaintași ai Neamului românesc. Trebuie să spunem că acest deziderat îl confirmă și cei care au scris cu referire la viața și activitatea „Șoimului”: L. Ardelean, L. Bacalu, V. Bahnaru, G. Belostecinic, C. Bobeică, P. Bran, Gh. Budeanu, L. Bulat, Th. Codreanu, N. Dabija, I. Dragotă, M. Gafton, T. Gorincioi, A. Grosu, I. Hăntulescu, E. Hrișcev, I. Iachim, Z. Mihail, A. Mitru, I. Moraru, I. Nechiț, A. Păunescu, Gh. Pârlea, G. Petcu, Vl. Pohilă, Cr. Pohrib, I. Popescu, I. Proca, Gh. Reabțov, R. Rogac, N. Roibu, N. Rusu, A. Sârbu, V. Știr, M. Toacă, M. Tonu, A. Vartic și mulți, mulți alții (a se vedea capitolul respectiv din *Biobibliografie*, nr. 307-613), precum și cei care au întreținut dialoguri ori au realizat interviuri cu protagonistul: L. Bacalu, Vl. Beșleagă, O. Diaconu, L. Druguș, I. Erhan, T. Gorincioi, N. Hadârcă, I. Login Popescu, C. Lupu, D.-D. Maxim, D. Mihu, V. Pavlicenco, Vl. Pohilă, A. Reniță, N. Roibu, V. Trofăilă, A. Țurcanu ș.a. (a se vedea nr. 624-677).

În completare menționăm că V. Șoimaru își face datoria de cetățean cu onestitate deplină. Dumnealui încearcă să spună adevărul crud și prin intermediul aparatului de fotografiat. Fotografii, apărute în diverse surse mass-media și înregistrate între nr. 678 și 885, au și ele un rol eminent mobilizator – parcă te trezesc dintr-o amorțeală, dintr-o așteptare pasivă și lipsită de vigoare. Când le privim parcă nu ne vine a crede că așa frumusețe există pe Terra. Enumerăm mai jos câteva titluri din acest capitol – mai știi, poate cineva dintre entuziaști, asemeni eroului narațiunii noastre, se va hotărî să pornească și să vadă aceste locuri cu ochii proprii: *Biserica „Sfântul Gheorghe” din Cornova; Cetatea Hotinului; Cetatea Tighina; Podul peste limanul Nistrului la Bugaz – extremitatea estică a României interbelice; Stejarul lui Ștefan cel Mare și Sfânt din Codrii Cosminului – Dumbra-va Roșie; Casa memorială „Gheorghe Asachi” din Herța; Mănăstirea Sihăstria; Cimitirul românilor din Tabăra, Orhei; Centrul Boianului de azi; Puntea peste Ceremuș, care lega România și Polonia interbelică, la Zahariceni, azi – Pidzharici; Ruinele Curții domnești de la Baia, ridicată de Alexandru cel Bun; Ruinele castelului din Ocna Bucovinei; Ceremușul la Iablonița; Un însemn pe locul Bătăliei de la Valea Albă; Statuia lui Mihai Eminescu de la Cernăuți; Orașul Panciova, de pe Dunăre etc. Sînt edificatoare și chipurile oamenilor, caracterele și stările lor descoperite prin surprindere: *Piticul cu tricolor; Două frumoase bucovinence din Mahala, suburbie a Cernăuților; Românașii din Maramureșul Mic, Transcarpatia, Ucraina; Soții Nina și Victor Bobeico din Martonoșa, de lângă Novomirgorod, Kirovograd; Andrei Crivoi, tobarul satului Moldovanskoe, Krîmsk, Krasnodar; Vasile Bizovi, autorul monografiei Boianului; Părinții poetului Ion Vatamanu; Vasile Iovu cîntă pentru familia Preutu din Șoimărești; Grigore Vieru și Mihai Cimpoi la aniversarea poetului bucovinean Vasile Tărițeanu și se mai poate continua...**

Întregesc prezentarea reușitelor și izbînzilor acestui om animat ca argintul viu unele confesiuni, referințe, aprecieri, impresii, dedicații, scrisori etc. din capitolul respectiv de la pagina 147. Aici vom găsi mărturisiri ale unor fapte, ale unor gînduri sau sentimente intime (de exemplu, cînd a fost întrebat ce culori preferă, V. Șoimaru a răspuns: „ROȘUL de Purcari, GALBENUL de Odobești și ALBASTRUL de Voroneț”; iar întrebat ce țară încă nu a văzut, dar ar dori să o vadă, a răs-

puns la fel de abil: „România Mare”); informații despre raporturile, relațiile sale cu savanți, scriitori, jurnaliști, deputați, profesori etc.; note de prețuire (de exemplu, Gr. Vieru pe foaia de titlu a cărții *Taina care mă apără* a scris: „Fratelui Vasile Șoimaru, pentru că-și merită numele de familie și pentru că în preajma lui mă simt mai tare și mai apărat...”); versuri dedicate (Vasile Bota și Eleonora Bizovi din Boianul bucovinean: „Din Bucovina mare, / Am strâns floare lângă floare / Să vă facem o urare / Cu prilejul jubileu: / Viață lungă și frumoasă, / Mult belșug și tihnă-n casă, / S-aveți parte de ani mulți / Cîte pietre sînt în munți, / Cîte pietre în Carpați / S-aveți prieteni și frați!”); scrisori de recunoștință, telegrame de felicitare.

Biobibliografia, pe ansamblu, e remarcabilă prin faptul că ne permite să-l privim pe Vasile Șoimaru mai de aproape. Un bogat aparat ajutător înlesnește folosirea datelor biobibliografice: *Anexe*, *Index de nume*, *Index de titluri* (articole științifice și de popularizare a științei, publicistică), *Index de subiecte*, *Index de fotografii*, *Index geografic*, *Index de ediții periodice*. Încheie lucrarea compartimentul *File de album*, care include fotografii vechi și mai noi din arhiva personală a familiei. Foiletînd ai senzația că, pe de o parte, îl descoperi pe omul căutat, iar pe de altă parte, te impresionează puternic caracterul neînduplecat al acestuia.

Fără doar și poate, o biobibliografie reprezintă procesul de acumulare a unei bogate experiențe, a multor cunoștințe de către o personalitate. Prin prelucrarea datelor biografice răzlețe, ni se face mai ușor înțeleasă cariera devenirii a unui om concret, este scoasă în evidență unicitatea, deosebirea principală a lui într-o lume atît de pestriță, cum e cea de la începutul mileniului al treilea. Comentariile la adresa prezentei biobibliografii se prea poate că vor fi diferite, dar sînt convins că tot ce a creat V. Șoimaru cîștigă inimile românilor de pretutindeni. Exemplul personal, verticalitatea și demnitatea – iată cheia succesului acestui om îndrăgostit pînă peste poate de plaiul natal. Convingînd prin fapte (anume prin faptele realizate, după cum am menționat mai sus!), a cîștigat simpatia și încrederea tuturor. Îl fascinează realmente orice subiect ce îi înalță Țara. Privește la lume prin ochii calzi ai iubirii, pe care o răspîndește fiecăruia care îi iese în cale. Își alege pe potrivă prietenii, acționează în baza cunoașterii vieții sociale, ceea ce îl face să se mențină în linie cu scopurile și dorințele sale. Lecturînd biobibliografia *Un om al faptelor: Vasile Șoimaru*, le putem deduce cu ușurință pentru a le aplica în cursul propriei vieți, dacă dorim să o trăim cu succes: să facem planuri de viitor, să acționăm în interesul nostru și al comunității, să facem lucruri bune și foarte bune, să fim cinstiți cu noi înșine și cu cei din jurul nostru, să spunem întotdeauna adevărul, să respectăm cuvîntul dat, să fim punctuali, să fim darnici, mărinimoși etc. Și, ca să avem pace în suflet, să nu uităm să ascultăm glasul intuiției noastre și să credem în Dumnezeu!

P.S. Cînd revista noastră era predată la editură, am aflat cu bucurie că dr. V. Șoimaru a devenit membru al Uniunii Scriitorilor din Moldova. Iată încă o treaptă urcată în calea succesului de care am vorbit mai sus. Sincere felicitări din partea noastră! La mai mult și la mai mare!

(*BiblioPolis*, 2011, nr. 4)

Europa: ieri, azi, mâine

La 1849, marele scriitor francez Victor Hugo scria: „Va veni o zi cînd toate națiunile continentului, fără a pierde calitățile lor distincte sau glorioasele lor individualități, vor fuziona într-o unitate superioară formînd astfel fraternitatea europeană. Va veni o zi cînd nu vor mai exista alte cîmpuri de bătălie decît cele ale piețelor deschise ideilor. Va veni o zi cînd gloanțele și bombele vor fi înlocuite de voturi.” Aproape peste un secol, în 1946, omul politic britanic, primul ministru al Regatului Unit în timpul celui de-al Doilea Război Mondial, Winston Churchill, nota în aceeași cheie: „Trebuie să construim un fel de State Unite ale Europei. Este unicul mijloc de a permite sutelor de milioane de muncitori de a regăsi bucuriile simple și speranțele care fac ca viața să merite a fi trăită...

De ce n-ar exista un grup european capabil să dea un sentiment de patriotism extins și de cetățenie comună popoarelor înspăimîntate ale acestui continent turbulent și puternic?” În urma unor frămîntări de veacuri de a trăi în pace, de a evita orice fel de conflicte pe bătrînul continent în prezent avem constituită de facto Uniunea Europeană – o comunitate din 27 de țări cu o populație de peste 500 milioane de oameni (a treia în lume) și un teritoriu de peste 4324 mii de km² (al șaptelea în lume). Calea spre o astfel de conviețuire a fost lungă și plină de dificultăți. În viitor, Uniunea Europeană va continua să se extindă, ceea ce va face să apară noi impedimente și provocări. Aceasta dictează oamenilor și analiștilor politici, cercetătorilor din diverse domenii să analizeze faptele și să propună soluții pentru a acționa în vederea lichidării oricăror disensiuni. Un cercetător fervent al fenomenelor de pe continentul european este și gen. de brig. (r) Gheorghe Dragomir, absolvent al Facultății de Drept a Universității din București (1971) și al cursurilor postuniversitare de relații internaționale și de comerț exterior (1989), membru fondator și președinte executiv al Asociației Culturale „România în lume” (din 2001 pînă în prezent). Fiind un expert politico-militar și autor al numeroase studii și articole de politică externă, strategie geopolitică și geoeconomică privind zona Mării Negre, Asiei Centrale, Mării Caspice și Orientului Mijlociu, în volumul *Europa cu capul în stele și trupul însîngerat** încearcă să găsească răspunsuri cît mai concludente și

* DRAGOMIR, Gheorghe. *Europa cu capul în stele și trupul însîngerat*. București: Ed. „România în Lume”, 2011. 332 p.

ferite de prejudecăți la un șir de întrebări care obsedează și îngrijorează numeroși savanți, diferite organizații sau grupări elitiste și anume: Criza economică actuală este semnalul declinului moral al Occidentului? Europa este amenințată de islamizare în următoarele decenii? Agonia creștinismului va da naștere unei noi religii, alta cu totul deosebită? Civilizația perioadei ce urmează să vină va fi spiritualizată sau războinică? etc.

Cartea pusă în discuție, lucrare în care prevalează stilul publicistic, a implicat autorul într-o amplă documentare și consultare a inimoșilor Liviu Pandelescu, președintele Fundației „Dacia” din Brașov; George Apostoiu, distins diplomat și scriitor; părintele-doctorand Ioan-Mircea Ghița din Oradea; tînărul masterand Radu Chirculescu, care a prefătat cartea; fiica Loredana-Ștefania Caradimu, un exigent critic literar; nora Mihaela Dragomir, președinta SC „Orca Warehouse”; Maria Dohotaru, director general al Editurii „Magic Print” din Onești, care a sprijinit financiar proiectul; Dan Gherman, care a creat designul copertei ș.a. Mai menționăm că această carte este dedicată martirilor care veacuri de-a rîndul au pătimit și s-au stins întru Iisus Hristos, încercînd prin străduința depusă să trezească în sufletele semenilor lor puterea credinței în Dumnezeu. De asemenea, Gh. Dragomir încearcă să transmită un avertisment locuitorilor unei Europe tot mai laicizate și, în același timp, un mesaj de unitate bisericilor creștine pentru a rezista unui islam agresiv.

Ideea scrierii acestei cărți a apărut în urma lecturii studiului *L'Europe frigde* al distinsului diplomat, istoric și om de litere Élie Barnavi, care menționează că „Europa este cu capul în stele și picioarele în sînge”, făcînd aluzie la contribuția bătrînului continent la formarea și dezvoltarea patrimoniului cultural și științific al umanității, dar și la războaiele, cruciadele, inchiziția, persecuțiile, revoluțiile, care pe parcursul a două milenii au făcut să curgă rîuri de sînge. Autorul a început cu descrierea timpurilor demult apuse, cînd omul era într-o armonie perfectă cu natura și Mîntuitorul cel de Sus. Parcurgînd filă cu filă o perioadă sumbră de existență a popoarelor în creștinism, ajungem la crizele de tot felul din contemporaneitatea hipertehnologizată și amețită de dominația, la toate nivelele sociale, a banului („ochiul dracului”). Iar aici se întrevăd germeii apariției noii civilizații...

Pentru a cunoaște mai bine ce trebuie de făcut în prezent, trebuie să pătrundem în esența problemelor și să intuim ce „surprize” ne poate oferi viitorul. Vor avea de cîștigat doar acei care vor fi familiarizați bine cu istoria universală, care, după cum știm cu toții, a fost de multe ori nedesăvîrșită și nemiloasă. Gh. Dragomir conchide că ruperea, renunțarea la tradițiile și datinile strămoșești ale popoarelor va conduce omenirea spre impas. Conservarea și respectarea identității fiecărui popor – iată soluția pentru construirea unei noi civilizații bazată pe plenitudinea spirituală, și nu pe obținerea profitului material cu orice preț. E incredibil, dar secolul XXI are deja la activul său un șir de evenimente sîngeroase, an de an pe Terra au loc tot mai multe și mai devastatoare calamități naturale (din cauza intervenției brutale și nechibzuite a omului în tainele naturii), nu ne ocolesc nici epidemiile pustiitoare... Ținînd cont de aceste „semne divine” (consemnate în Biblie) omenirea trebuie să ajungă la o nouă abordare de conviețuire,

nefiind încă prea târziu să fie elaborată o concepție asupra coabitării viitoare a popoarelor de diverse confesiuni religioase. Cunoașterea istoriei umanității, cu începere din perioada apariției creștinismului și pînă în zilele noastre, e acea cheie care va dezvălui misterul interacțiunii dintre religie și putere de-a lungul a sute de ani, precum și implicațiile tot mai accentuate ale fenomenelor politice, culturale, economice etc. în viața socială.

Europa cu capul în stele și trupul însîngerat poate servi drept mesaj și îndemn către tînăra generație de azi de a studia cu pasiune și înțelegere istoria multimilenară a poporului român, pentru a avea ca stea călăuzitoare în viață pe martirii ce au apărut ortodoxia în primele veacuri ale apariției acesteia pe teritoriul străvechii Dacii. Autorul este ferm încrezut că poporul român va mobiliza toate energiile creatoare în scopul de a păstra cu orice preț moștenirea culturală și științifică lăsată de strămoșii noștri pentru dănuire în timp și spațiu. Tinerii studioși, fără îndoială, vor scruta cu încredere viitorul, ținînd seama de greșelile comise în trecut, în așa fel ca acestea să nu se repete.

Conținutul volumului este divizat în cinci capitole: I – *Criza economică, simptom al declinului moral al Occidentului?*; II – *Spre un nou raport între religie și putere în Europa?*; III – *Agonia creștinismului: provocare sau o nouă șansă pentru o Europă laicizată?*; IV – *UE în pragul destrămării și a unui nou început?*; V – *Către o civilizație spiritualizată ori spre o civilizație războinică?* În capitolul I, Gh. Dragomir pune în discuție criza economică actuală extinsă pe întreg mapamondul care se presupune că ar fi rezultatul unui declin al Occidentului. Următorul capitol tratează binomul religie-putere. Ulterior (în capitolul III), în mod desfășurat, este analizată starea (de fapt, în perceperea autorului – agonia) creștinismului, relațiile lui cu bisericile orientale, ajunse la o treaptă conflictuală. Ultimele două capitole examinează ideea Statelor Unite ale Europei în evoluție, autoflagelarea popoarelor conlocuitoare pe continent, reactivarea naționalismului extremist (quo vadis, Europa?), viitorul religiilor, diverse terapii de șoc pentru o nouă ordine mondială etc. – pînă să ajungă la concluzia salvatoare de instaurare a monahismului creștin ortodox.

Pe bună dreptate ne întrebăm fiecare dintre noi: în ce direcție se îndreaptă acum Europa și dacă este necesară o reformă în cadrul actualei organizări a Uniunii Europene? Autorul, care are experiența unui om de știință și a unui politician versat, încearcă să formuleze răspunsuri la aceste și alte probleme ce țin de subiectul anunțat. Unele soluții pot fi acceptate chiar momentan, altele pot fi amîinate, dar nu desconsiderate, nu ignorate întru totul. Cert este faptul că în prezent Biserica Catolică, desfășurînd servicii religioase după mai multe rituri și emițînd ordine ce urzesc deseori comploturi, a intrat într-un ușor declin. De aici s-a ajuns la repercusiunea, dedusă dintr-o serie de argumente și raționamente care în final ne îndreaptă la valorile religiei creștine primare cînd omul îl căuta pe Dumnezeu și își aștepta reîntoarcerea Mîntuitorului său.

Gheorghe Dragomir, observator foarte sensibil al evoluției politice și al climatului moral-psihologic de pe vechiul continent, vede în Uniunea Europeană „o voce pe mai multe tonalități”. Ca toate instituțiile europene, de la Oceanul Atlantic și pînă la Marea Baltică și Marea Neagră, să funcționeze fără întrerupe-

re a ritmului mișcării înainte e nevoie să se facă reforme mai puțin sau mai mult radicale care ar impulsiunea progresul general al omenirii. Dintre acestea putem numi: transparența în folosirea finanțelor publice, reducerea numărului structurilor statale, renunțarea la principii, reguli, valori ce cauzează disfuncția organizațiilor și întreprinderilor legate într-un sistem unic. Putem adăuga neimplicarea bisericii în treburile statului și concentrarea activității ei mai mult în sfera vieții sociale. Ca un dangăt de clopot este chemarea Bisericii Ortodoxe Române de a se implica cu mai multă eficacitate în educația religioasă a creștinilor, bazată pe valorile autohtone ale istoriei, culturii și civilizației naționale. Amintim că educația religioasă este temelia educației morale a cetățenilor, ea este concepută numai alături de educația intelectuală, educația fizică, educația estetică, educația civică etc. Educația religioasă mai înseamnă instruirea omului în comunitate, prin comunitate și pentru comunitate. Reperetele axiologice ale educației religioase sunt: iubirea, încrederea și libertatea. Educația religioasă este importantă întrucât în lumea modernă există tendința de a considera viața morală independentă de exigențele religiei.

Europa se extinde, dar apare efectul bumerangului. Evenimentele de ultimă oră (printre care și cele două atentate, recente, din Norvegia, soldate cu peste 90 de morți) indică islamizarea majorității statelor europene. Toate acestea au loc datorită ignoranței conducătorilor acestora. Autorul e de părere că trebuie să analizăm minuțios trecutul, cu toate plusurile și minusurile lui, și să construim viitoarea societate bazată pe credință în Dumnezeu. Mai avem o șansă de a trăi într-o lume fundamentată pe smerenie, dragoste, pocăință și pace. Statul și instituțiile sale nu-și pot îndeplini în întregime sarcinile prescrise fără susținere din partea Bisericii. Fără conștiința religioasă statul inevitabil se transformă în dictatură.

În prezent e la vedere atitudinea autodistrugătoare a țărilor cu standardul de viață ridicat. Să ne amintim de cele opt „păcate ale omenirii civilizate” (după Konrad Lorenz, laureat al Premiului Nobel pentru medicină și fiziologie în anul 1973): suprapopularea, distrugerea mediului natural, competiția umană acerbă, atrofierea simțurilor, degradarea genetică, ruptura de tradiție, receptivitatea la îndocinare și cursa înarmărilor. Concluzia vine de la sine: să nu pierdem firescul instinct de conservare. Trebuie să gândim nu în categorii efemere și locale, ci mult mai larg. Și totodată, religia trebuie să influențeze comportamentul uman în bine.

Problema patriotismului și naționalismului în interiorul Uniunii Europene trebuie pusă în prim-plan. Nu mai încapă îndoială că trebuie să fim cu ochii în patru, atenți la reactivarea curențelor de tot soiul: xenofobe, islamofobe, antisemite etc. Autorul cărții crede într-o reconciliere dintre Occident și Orient. Este nevoie ca cei care conduc destinele Uniunii Europene să renunțe la atitudinea arogantă și chiar de dispreț față de Orient, impunând modelul de viață occidental subțiat de moravuri decadente unor țări cu tradiții seculare. De aceea, este necesar un comportament cu prudență în astfel de probleme subtile ale conviețuirii popoarelor creștine și islamice, dat fiind faptul că anume Occidentul și-a schimbat orientarea, pe când Orientul rămâne așa cum a fost în Antichitate.

Ordinea mondială actuală pune în pericol ideea statelor naționale și a religiilor existente, inclusiv cea creștină. Cauza: proasta guvernare la toate nivelele – instituțional, național, regional, continental, mondial – care se reduce la incoerență în acțiuni, lipsă de transparență în operațiile financiare, deficit de răspundere individuală pentru derapaje și necunoaștere a subtilităților din sistem. România are un binemeritat loc în cadrul civilizației mondiale. Ea nu trebuie să-și pună în pericol viitorul statului național, unitar, suveran, independent și indivizibil. De aceea, trebuie clarificate toate acțiunile strategice, dacă nu dorim să fim șterși din istoria contemporană. Mihai Eminescu scria: „*Artă omului de stat constă în atitudinea de a alege, într-o stare de lucruri dată, sistemul cel mai suportabil din toate, care să asigure un progres de-o jumătate de secol sau un secol.*” Nu se poate trece cu vederea peste această sugestie a clasicului nostru. Hai să învățăm singuri să ne protejăm, să supraviețuim, să ne afirmăm...

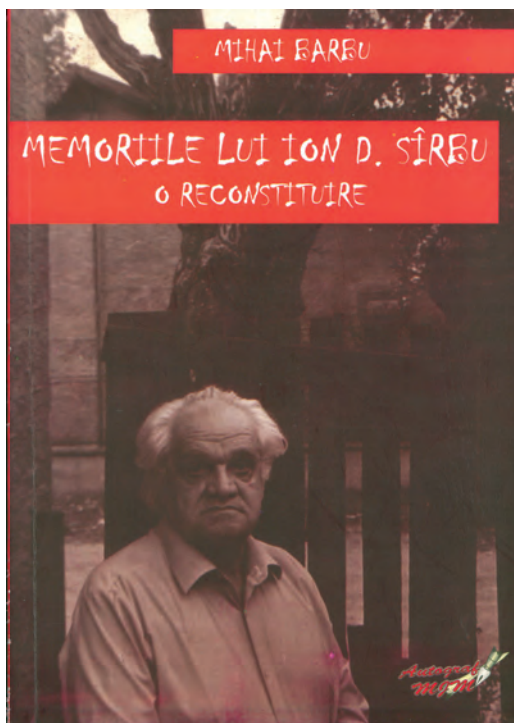
După o analiză detaliată a situației reale a proiectului de construcție a unei Europe unite, cartea lui Gheorghe Dragomir *Europa cu capul în stele și trupul însingerat* trezește interesul tuturor celor care doresc o schimbare a stării de lucruri în țară și pe continent. La sigur, se vor isca dezbateri în organizațiile politice, în instituțiile de învățământ superior, în parohii ș.a.m.d., căci comunitatea europeană trebuie să aleagă între moartea spirituală și perfecțiunea morală, care este alternativa noastră și urmează cât mai urgent să luăm această direcție de perspectivă ce unifică toate forțele de coeziune. Iar rădăcinile creștine ale Europei vor deveni liantul ei, conchide autorul. Citind această carte nu poți să nu înțelegi că religia creștină a fost trecutul, este prezentul și va fi, cu siguranță, viitorul nostru salvator. Deci, trebuie să fim încrezători în viitorul creștinismului, să purificăm sufletul nostru plin de păcate, să-l modelăm după cum voiește Dumnezeu, să ne preocupăm de modul în care ne vom mântui și să avem întotdeauna smerenie, iubire și iertare.

(*BiblioPolis*, 2011, nr. 4)

O reconstituire a vieții și activității lui Ion D. Sîrbu

Basarabia e departe de Valea Jiului – o regiune preponderent minieră din sudul județului Hunedoara, zonă în care băștinașii sînt cunoscuți și sub denumirea de momîrlani (o populație de circa 20 mii de oameni, despre care se spune că ar fi urmașii direcți ai dacilor). Dar anumite similitudini între basarabeni și hunedoreni le găsim fără mare greutate dacă ne adîncim în istoria involburată a acestora, mai ales dacă potrivim biografiile unor personalități, care și aici, și acolo au avut (și mai au!) de luptat cu... „morile de vînt”, aidoma lui Don Quijote – *Cavalerul Tristei Figuri* din celebrul roman al lui Miguel de Cervantes. Pînă cînd în părțile noastre dreptatea va ține de domeniul miracolului, vom avea și oameni care își vor jertfi viața întru a o aduce la locul ce i se cuvine să o ocupe într-o societate bazată pe democrație.

În cele ce urmează ne propunem să urmărim cursul anilor unui scriitor „subteran” din Valea Jiului – Ion D. Sîrbu –, descris cu lux de amănunte de un eminent profesor de română Mihai Barbu. Prin volumul *Memoriile lui Ion D. Sîrbu. O reconstituire** M. Barbu valorifică aproape exhaustiv opera postumă a unui faimos conațional de-al său. Această izbîndă a cercetătorului hunedorean se datorează și faptului că pe parcursul a circa 30 de ani el s-a aflat în preajma persoanei lui I.D. Sîrbu. Lucrarea (sub forma unui studiu de caz), cu siguranță, este un omagiu adus scriitorului mucenic (pe nedrept subapreciat, dacă nu chiar marginalizat, în timpul vieții), precum și întregului proces literar-cultural de la mijlocul secolului XX desfășurat în toate localitățile de pe Valea Jiului.

Ion D. Sîrbu (prenumele adevărat: *Desideriu*, zis de prieteni *Gary*, la Securitate avînd cîteva nume de cod: „*Sîrbulescu*”, „*Șerbănescu*”, „*Ursu*”, „*Suru*”) a fost un prozator, dramaturg, filozof, eseist, memorialist, epistolier care a scris mai mult pentru „sertar”. S-a născut pe 28 iunie 1919, la Petrița, jud. Hunedoara, în familia unui miner. Urmează școala primară în orașul natal, iar cursurile gimnaziale și liceale la Petroșani. În 1939 se înscrie la cursurile Facultății de litere și filozofie a Universității din Cluj, mutată la Sibiu în toamna anului 1940, după ce Ardealul de Nord fusese cedat Ungariei, în urma Dictatului de la Viena. Marele filozof și scriitor Lucian Blaga i-a fost profesor și mentor. A activat în Cercul literar de la Sibiu, alături de Ion Negoïtescu, Radu Stanca, Ștefan Augustin Doinaș, Cornel Regman, Eugen Todoran, Ovidiu Cotruș etc. Povestirile și piesele sale satirice erau nepublicabile, de aceea circulau în manuscris printre „cerchiști”. În cel de-al Doilea Război Mondial participă la lupte (ca sergent la artilerie), ajungînd pînă la Stalingrad, unde cade prizonier și, din fericire, evadează. În 1945, la Universitatea din Cluj, își ia licența cu teza *De la arhetipurile lui C.G. Jung la categoriile abisale ale lui Lucian Blaga*, coordonată de Lucian Blaga, iar în 1946 ocupă prin concurs postul de asistent la Catedra de estetică și critică literară. În 1947, susține teza de doctorat cu tema *Funcția epistemologică a metaforei și devine conferențiar la Conservatorul „Ion Andreescu” din Cluj. Însă, în curînd, noul regim comunist prinse a găsi în scrierile lui filozofice și literare „idei reacționare”. În decembrie 1949 este exclus din învățămîntul universitar, odată cu somități ca Lucian Blaga, Liviu Rusu, D.D. Roșca, acuzați de*

* BARBU, Mihai. *Memoriile lui Ion D. Sîrbu. O reconstituire*. Craiova: Autograf MJM, 2011. 566 p.

„orientare idealistă”, și își va câștiga existența lucrînd ca profesor suplinitor la diverse instituții preuniversitare din Transilvania.

Debutază editorial cu nuvela *Concert* (1956). Dar urmează perioada de dețenție politică: în urma unui articol critic referitor la o piesă ce glorifica „construcții comunismului” și din cauza unei presupuse colaborări cu maghiarii, în zilele revoluției anticomuniste din Budapesta, scriitorul a fost arestat și condamnat la opt ani de muncă silnică și confiscarea averii. După eliberare, lucrează un timp în mină, după care, din 1964, i se stabilește domiciliul obligatoriu la Craiova, unde se angajează ca secretar literar la Teatrul Național din localitate. Rămîne sub supravegherea Securității din partea locului și de la București. Publică, după o lungă perioadă de interdicție, lucrări dramatice: *La o piatră de hotar* (1968, Premiul „V. Alecsandri”), *Catrafusele* (1974), *Teatru* (1976), *Hațeg 77. Rapsodie transilvană* (1977), *Arca bunei speranțe* (1982, Premiul Uniunii Scriitorilor; Premiul „I.L. Caragiale” al Academiei Române), *Bieții comedianți* (1985, Premiul Asociației Scriitorilor din Craiova), și proză: *De ce plînge mama?* (roman pentru copii, 1973), *Povestiri petrolene* (1973), *Șoarecele B și alte povestiri* (1983, Premiul Uniunii Scriitorilor), *Dansul ursului* (roman „pentru copii și bunici”, 1988). Începînd cu 1992, îi apar scrierile „de sertar”, care i-au dus faima în toată țara și chiar dincolo de hotarele ei: *Jurnalul unui jurnalist fără jurnal* (două volume, 1991-1993), *Traversarea cortinei* (corespondență, 1994), *Printr-un tunel* (corespondență, 1996), *Între Scylla și Carybda* (publicistică, 1996), *Scrisori către bunul Dumnezeu* (1996), *Rîs-cu-plînsul nostru valah* (publicistică, 1999), *Ce mai taci, Gary?* (corespondență, 2002), *Între timp murisem* (publicistică, 2005), *Un deget pe o rană* (publicistică, 2005), romanele *Adio, Europa!* (două volume, 1992-1993), *Lupul și Catedrala* (1995), *Iarna bolnavă de cancer* (1998) și alte scrieri de publicistică, memorialistică, corespondență etc. (E de menționat că postumele depășesc cu mult antumele – și ca volum, și ca mesaj!) A decedat pe 17 septembrie 1989, la Craiova, doborît de cancer. Post-mortem, în 1993, i s-a acordat Premiul Uniunii Scriitorilor „Destine excepționale ale culturii românești”. La Petrița funcționează o școală care îi poartă numele, iar la Petroșani un teatru.

Intellectualul de obîrșie minerească Ion D. Sîrbu era adeptul unei literaturi în care experiența personală trebuia să devină principala sursă de inspirație. Dar, ca un dramaturg original și rafinat, acesta s-a manifestat doar în piesele *Pragul albastru* și *Arca bunei speranțe*, celelalte drame și comedii plătesc tribut genului de literatură al „realismului socialist”. Scriitorul excelează însă în scrisori, în jurnal, în prozele din volumul *Șoarecele B și alte povestiri* și, mai ales, în romanul *Adio, Europa!* Aici e cazul să amintim că însuși Ion D. Sîrbu a servit drept model de comportament al unor personaje din diverse scrieri literare ale literaturii române contemporane. Spre exemplu, după mărturisirea scriitorului Cezar Ivănescu, personajul principal al romanului lui Marin Preda *Cel mai iubit dintre pămînteni*, Victor Petrini, adună la un loc „date biografice și experiențe-limită ale unor personalități reale cunoscute de Marin Preda – I.D. Sîrbu, Ion Caraion, Romulus Dianu –, cum și ale autorului însuși” (după aceste spuse, ne pune pe gînduri coincidența aproape fidelă a numelui profesorului universitar din capodopera sus-numită și a orașului de baștină al protagonistului nostru!).

Așa au fost timpurile și la început I.D. Sîrbu a îmbrățișat utopia marxistă, dar cu timpul va deveni un critic neînduplecat al ei. În ultimii ani de viață, scriitorul și deținutul politic I.D. Sîrbu s-a manifestat ca un rival înverșunat al „epocii de aur”, precum și al cultului delirant al „celui mai de seamă Erou printre eroii neamului”: „Trăim într-o epocă de uriașă, fantastică explozie, expansiune și înstăpînire a prostiei, ca valoare. Prostia inteligentă, științifică, descercăreață, șmecheră; prostia sublimă, cezarică, divină: prostia ca fundament, ca acoperiș, ca stil și ca Weltanschauung [termen utilizat ca sinonim pentru «păreră despre lume și viață», «convingere metafizică» sau «concepție metafizică» – *n.n.*].” Este pe deplin justificat motto-ul lucrării lui M. Barbu (tot un citat din I.D. Sîrbu): „Din ce în ce mai des îmi vine să citez pe nu-știu-cum-îl-cheamă care spunea: «Tot ce am scris nu e decît o simplă Prefață; prefață la marea operă de artă, care a fost biata mea viață.»”

Cîtă putere de caracter și voință de fier trebuie să ai ca să rezizi dictaturii negre și roșii! Iată ce își amintește Toma Velici, unul dintre discipolii săi, despre cît de mult a avut de suferit remarcabilul scriitor patriot de pe urma regimului comunist: „Îmi revine mereu în minte ziua de 19 septembrie 1989, în care l-am condus pe Ion Desideriu Sîrbu pe ultimul drum. Eram împreună cu Constantin Zărnescu și cu Dan Lupescu, mergeam după catafalca și mă gîndeam că, în sfîrșit, securiții care l-au hăituit toată viața l-au lăsat în pace. Ulterior am citit ultimul raport al securistului pus să-l supravegheze, care s-a aflat printre noi la înmormîntare, de parcă ar fi vrut să se asigure că I.D. Sîrbu a murit cu adevărat și va fi acoperit de pămînt pentru totdeauna.”

Volumul *Memoriile lui Ion D. Sîrbu. O reconstituire* de M. Barbu constituie, de fapt, o parte din teza de doctorat a dumnealui, intitulată *Scriitorul subteran. Studiu de caz: Ion D. Sîrbu* și coordonată de prof. univ. dr. Ion Vartic de la Catedra de literatură comparată a Universității „Babeș-Bolyai” din Cluj-Napoca. *Memoriile...* ne oferă o reconstituire autentică a vieții și activității scriitorului, publicistului, filozofului și patriotului înflăcărat Ion D. Sîrbu, în baza documentelor din arhiva CNSAS, a datelor din scrierile lui publicistice, din scrisori și istorisirile martorilor oculari ai evenimentelor nu de mult trecute. În primul capitol (*Sagrada familie*) autorul ne face cunoscuți cu strămoșii, părinții (Ion Sîrbu – tatăl, Ecaterina Glaser – mama, de naționalitate cehă), fratele vitreg (Leopold Sterhlick), sora (Irina Sîrbu), rudele (Dorin Crăciun – nepotul, Monica Crăciun Ionescu – nepoata ș.a.), precum și cu cele două soții: Maria („Gigi”) Ardelean și Elisabeta („Lizica”) Afrim. Capitolul *Valea și Colonia petrileană* ne introduce în atmosfera Văii Jiului (a orașelor Petroșani, Petrila, Vulcan, Aninoasa, Lupeni, Uricani ș.a.). După Unirea din 1918, Valea a început să fie populată de muncitori, veniți din toate țările vecine și chiar de mai departe, care formau colonii. Viața și ocupațiile oamenilor din aceste locuri, dar mai ales din Petrila – „Patria în miniatură” a scriitorului – sînt redată cu lux de amănunte. Tot în acest capitol sînt prezentate centrele culturale din zonă și activitatea lor în prima jumătate a secolului XX. Apoi vine descrierea geografică și istorică a Petrilei (capitolul *Matricea natală*). Aici aflăm despre tradițiile și obiceiurile oamenilor din partea locului, precum și despre proletari (*venetici* sau *baraba*, cei care în mare parte lucrau la minele carbonifere) versus țărani (momîrlanii băștinași).

Capitolul IV (*Casa natală*) este povestea casei petrilene de pe actuala stradă Ion D. Sîrbu (fostă Zorilor, fostă Malinovski, fostă Ferdinand), nr. 6, care după decembrie 1989 va deveni Casa memorială „Ion D. Sîrbu”, iar scriitorului „de vocație universală”, post-mortem, i se va acorda titlul de Cetățean de Onoare al orașului Petrila. În 2009 aici a avut loc comemorarea a două decenii de la moartea scriitorului, la care a vorbit cu multă căldură și în cunoștință de cauză ex-președintele României dl Emil Constantinescu, din alocuțiunea căruia cităm: „Acum douăzeci de ani, pe 17 septembrie 1989, Ion Desideriu Sîrbu trecea în lumea celor buni și drepti. Odată cu aceasta părăsea acest pământ, acest popor și această țară pe care le-a iubit atât una din marile minți ale națiunii române, cât și una din marile conștiințe ale națiunii române. Cu fiecare zi care trece tot mai mulți, tineri în special, descoperă această mare personalitate. O descoperă prin cărțile sale care, într-adevăr, au arătat că a existat și la noi o literatură de sertar. [...] A fost un mare filozof, a fost un mare scriitor, dar, așa cum am mai spus, a fost o mare conștiință. Atunci când, fiind cadru didactic și avînd în față o carieră universitară strălucită pentru care se formase, el – fiind unul dintre cei mai apropiați elevi ai marelui Lucian Blaga – a fost presat de Securitate să dea note asupra maestrului său, dar a preferat să fie dat afară din facultate. Apoi, pentru ceea ce a scris a ajuns să fie dat afară din societate și închis pentru un an și, ulterior, pentru alți șapte. A preferat să-și piardă libertatea fizică, dar a fost, poate, mult mai liber decît cei ce au rămas afară. [...] El a avut o profundă credință în Dumnezeu. Și aceasta l-a ajutat și în timpul vieții, dar, mai ales, în ultimele momente ale acesteia. După cum știți, a fost răpus de o boală nemiloasă. [...] Ion D. Sîrbu a fost un fiu al Petrilei. Viața și mai ales opera sa ne arată că pe locurile în care nu există nicio speranță se pot naște genii care pot da strălucire acestor locuri.”

Urmează capitolul V *Școala / anii de formare ai lui Sîrbu Desideriu* din care aflăm că viitorul scriitor în familie vorbea mai multe limbi, dar niciuna bine, căci „pe atunci, la Petrila, erau muncitori veniți din toate regiunile sărace ale fostei împărății Austro-Ungare: români (moți de la minele de aur, oșeni de la minele de aramă), unguri, italieni, nemți de tot felul, cehi, polonezi, slovaci, ucraineni”. Casa părintească se transforma uneori într-un adevărat Turn Babel, iar tatăl lui (care era român curat) zicea în glumă: „Iar s-a întîlnit toată Internaționala!” În toamna anului 1926, când începe școala, directorul acesteia, „un bătrîn dascăl de modă veche”, îi va lămuri dilema plurilingvismului său și îl va îndemna: „Decum, limba ta maternă va fi limba tatălui tău: româna.” În 1939 Sîrbu Desideriu a absolvit Liceul de băieți din Petroșani și se înscrie la Facultatea de litere și filozofie a Universității din Cluj. Dar a început războiul (capitolul VI *Frontul*) și abia în primăvara lui 1945 devine licențiat „magna cum laude”.

Apariția ideilor comuniste la începutul secolului XX în Valea Jiului este prezentată în capitolul VII *Zarurile roșii*. Într-un interviu acordat în ultimul an al vieții, I.D. Sîrbu spune: „În 1947, cu dosarul meu, cu stagiul eroic de patru ani în ilegalitatea de partid aș fi putut să fac carieră politică, ajungînd, să zicem, șef de catedră sau să fiu numit undeva în diplomație. [...] Dar s-a întîmplat să fiu din Valea Jiului, fiul tatălui meu, să nu pot face pasul înapoi din morală în politică, din morală muncitorească a minei Petrila, în politica acelor ani (de care se leapădă

acum și cei mai conservatori consilieri din Kremlin).” Capitolele VIII-XIII sînt consacrate activității la Cercul literar de la Sibiu, la școala medie de la Baia de Arieș, proceselor și condamnărilor lui I.D. Sîrbu, închisorilor prin care a trecut (Jilava, Gherla), lagărelor de muncă (de la Periprava, Grindu și Salcia), întoarcerii în mina strămoșilor, precum și dosarelor de urmărire informativă individuală („invenție bestială a luminatului secol XX”) deschise de către Direcția Generală a Securității Poporului.

În capitolul XIV (*Călătoriile scriitorului*) aflăm despre unica ieșire din Țară efectuată în Vest (trei luni, în 1982). Visul său de a călători în Occident, amînat de nenumărate ori, în sfîrșit, a fost realizat. Scriitorul a vizitat Elveția, Franța, RFG, Olanda, Belgia, Danemarca și Suedia, unde a constatat că „frica de ruși e freatică, vine ca ceața, ca igrasia”, iar populația e împotriva înarmării excesive a americanilor, dar nu și a rușilor. A fost dezamăgit întru cîtva, însă Apusul îl interesa tot mai mult. Paul Goma, care a avut ocazia să converseze cu fostul deținut politic, scria într-o *Scrisoare deschisă către Alexandru Paleologu* că I.D. Sîrbu a fost „singurul carpato-dunărean care, într-adevăr, avea o treabă acasă”, nu în zadar „sertarul lui a fost găsit plin după ’89”. A vizitat și Estul, călătorind în diferiți ani în Bulgaria, Cehoslovacia, Polonia. Capitolul XV (1977. *Un an în vizorul securității*) trece în revistă, lună de lună, viața intelectualului I.D. Sîrbu, care era bănuț de Securitate de legături subversive cu minerii care au declanșat marea grevă de la Lupeni, iar cel cu numărul XVI (*Epistolar*) ne destăinuiește cum era cenzurată corespondența disidentului (era cercetată fiecare scrisoare ca să se găsească ceva ca „să iasă din obișnuit”, cenzorul putea cere deschiderea dosarului de supraveghere, după ce prezenta superiorilor săi originalul scrisorii respective și referatul cu propuneri). I.D. Sîrbu nu avea de unde să știe toate aceste lucruri, care au ieșit la iveală abia după revolta anticomunistă din 1989, dar le intuia. Astfel, din scrisori aflăm că nu primește plicurile și pachetele, că este „supus unor mizerii locale”, că trăiește „ca un marginal”, că nu e un „atlet al lucidității, ci un ratat al ei”.

Sîrbu – numărătoarea inversă este următorul capitol (XVII), în esență despre ultimii ani de viață ai eminentului petrilean. Boala îl macină, după operația chirurgicală la gît nu mai poate comunica prin viu grai, corespondența cu prietenii și cunoscuții e stopată („mă simt asediat de un fel de întuneric grotesc și birocratic”), dar nici în astfel de situații-limită nu regretă că nu s-a „rinocerizat” asemenea personajelor lui Eugen Ionescu: „Puteam fi măcar un rinocer cuminte, dar n-am vrut. Am preferat să fiu măgar.” A preferat să fie permanent suspectat, blamat într-o „Craiovă literară unde toată lumea umblă în patru picioare, lătrînd și gudurîndu-se”. A fost lăsat să-și găsească sfîrșitul în chinuri inimaginabile, dar, conștient de realitate, a avut o minte clară: „Consider că am datoria să lupt pînă la urmă pentru fiecare zi normală pe care o pot trăi.” De acum după moartea scriitorului „subteran” poetul Mircea Dinescu afirma: „Mie mi se pare că chestia asta cu talentul în literatura română e o chestie obosită. Toți scriitorii români au talent. Ion D. Sîrbu a avut o inteligență artistică copleșitoare și asta îi dă calitatea de mare scriitor. [...] La el există o îmbinare formidabilă între aceste două chestiuni: talent și inteligență artistică. [...] La Ion D. Sîrbu există întotdeauna

o lumină deasupra frazelor sale. Avea și ironie, avea și tragism. Era un scriitor complet. În literatura română fiecare a lucrat la mica lui găselniță și de aici ni se trage manierismul care nu depășește granițele României. [...] Ion D. Sîrbu era un om exuberant. Deși a făcut pușcărie, deși a fost trădat de prieteni, de iubire, de toți. Era fascinant. Era un om liber și niciodată nu s-a schimbat după cum bate vîntul.”

Despre talent a vorbit și protagonistul nostru într-un interviu de la începutul anului 1989: „Talentul este un har, un dar, o chemare și un destin, cu condiția ca el să fie completat neapărat de trei factori sociali și anume: cultură, caracter și curaj.” El însuși nu se considera un om talentat, nici colegii apropiați nu-l apreciau astfel. Dar în viața sa neliniștită s-a ghidat de două principii de sorginte blagiană: 1) „de mine, nimănui, niciodată, nu i-a fost frică” și 2) „tot ce am scris pot arăta și publica oricînd, oriunde, de nimic nu mi-e rușine și nu mă leapăd”. El credea cu fermitate că patriotismul scriitorului (precum și al oricărui om de creație) trebuie pus în slujba veșniciei, „a general valabilului, universal valabilului, veșnic valabilului”, în caz contrar „tot ce creăm și publicăm, poate să devină pleavă și vînt”. Autorul cărții în discuție, în capitolul *Opera* (XVIII), demonstrează cum concepțiile lui I.D. Sîrbu au fost traduse în practică concluzionînd: „El vrea, astfel, să își poată privi sfîrșitul cu seninătate. Sîrbu vrea să moară frumos și înainte de a pleca *Dincolo* vrea să ierte pe toată lumea.” I.D. Sîrbu s-a străduit să fie simplu, deslușit și explicit pentru toată lumea: „Faptul că am încercat mai multe forme de expresie literară poate fi simptomul unei incertitudini interioare. Sau cel al unei căutări necristalizate, sau al unui inconștient calcul. Nu știu... Dar după prima mea piesă, mi s-a spus: «Se simte că ai scris proză.» După primul succes (*Bivolitele*) toată lumea a fost de acord că e scrisă de un dramaturg. Despre *Arca bunei speranțe* prietenii apropiați zic: «E un eseu filozofic realizat cu alte mijloace!»”

Cititorul curios va afla și cum a fost receptat scriitorul în istoriile de literatură română ale lui Marian Popa, Alex. Ștefănescu sau Nicolae Manolescu. Acesta din urmă e de părerea că „I.D. Sîrbu a publicat prea puțin înainte de 1989 și prea mult după aceea. Astăzi plătește, se pare, pentru exagerarea valorii unei opere onorabile, dar nu mai mult. Omul a fost incontestabil superior operei, prin caracter, dar și printr-o biografie ieșită din comun, care ar fi putut oferi material atît pentru ficțiune, cît și pentru memorialistică.” O altă concluzie însă a tras Ioan Lascu, un exeget al operei scriitorului petrilean, în articolul *Un aisberg deasupra mării*: „Dacă înainte de 1990 Ion D. Sîrbu părea – și chiar așa era – un scriitor cuminte și relativ convențional, după dispariția sa, prin publicarea literaturii de sertar, ne-a fost cu puțință să zărim în întregime aisbergul căruia înainte, fără a fi știut ce vedem, îi zărisem doar vîrfurile. Întrucît opera postumă a lui Sîrbu a constituit un șoc și o revoluție, dimensiunile și semnificațiile ei adînci fiind aproape imposibil de ghicit, mi-am permis ca prin metafora din titlu – un aisberg deasupra mării – să sugerez tocmai această situație complet nouă și neașteptată.” Și academicianul Eugen Simion într-o cronică literară, din 1995, scrie următoarele: „Ca eseu romanesc, *Adio, Europa!* este, probabil, cel mai bun din cîte au apărut la noi. O suită, în fapt, de eseuri, ingenioase despre disperarea noastră cosmică

și tristețea noastră istorică.” Romanul a fost apreciat la superlativ și de alți critici literari, căci într-adevăr este o lucrare remarcabilă, solidă în toată puterea cuvântului, despre anii dictaturii și despre regimul totalitar comunist din România și în care personajul principal – profesorul de filozofie Desideriu Candid – corespunde biografic autorului, iar acesta vede o Românie lăsată la cheremul celor din Kremlinul moscovit, abandonată în mod disperat de către Europa (consecință a înțelegerii secrete a celor trei șefi de stat la Conferința de la Ialta, din februarie 1945).

Ultimul capitol (XIX), *Addenda sentimentală*, se referă la o întâlnire providențială a lui Mihai Barbu cu I.D. Sîrbu și reproduce două scrisori ale „minerului filozof”, adresate profesorului de limbă maternă din localitatea natală și autorului prezentului volum. Studiul se încheie cu o prezentare cronologică a antumelor și postumelor lui Ion D. Sîrbu, urmată de o bibliografie generală și referințe critice în volume și în periodice.

Ion D. Sîrbu a lăsat posterității o operă originală, unică în contextul literaturii naționale, care are afinități cu cea a lui Mihail Bulgakov, Boris Pasternak, Aleksandr Soljenițin, Milan Kundera, Paul Goma și alți scriitori neîmpăcați cu regimurile în care au trăit. Acest fapt ne confirmă însuși scriitorul „subteran”: „Nu pot să privesc Istoria decît așa cum am privit-o pe vremea cînd eram după gratii. Continui să cred că – în această nenorocită parte a lumii, cel puțin – cuvîntul trebuie folosit ca un mijloc de rostire a Adevărului și a adevărilor și nu ca un scop în sine de jocuri și de speculații epice sau prozodice. Rămîn un soldat credincios al ideilor generale, ce chinuie și obsedează poporul meu, fără ca acesta să le poată spune sau urla – și doar un tovarăș de drum al idioților utili ai literaturii inodore, incolore, inofensive.” Despre viața scriitorului nonconformist și opera lui în ultimele două decenii au mai scris: Ioan Lascu (eseul sus-amintit), Lelia Nicolescu (*Ion D. Sîrbu despre sine și lume*), Elvira Sorohan (*Ion D. Sîrbu sau despre suferința spiritului captiv*), Nicolae Oprea (*Ion D. Sîrbu și timpul romanului*), Antonio Patras (*Ion D. Sîrbu – de veghe în noaptea totalitară*), Dumitru Velea (*Scrieri despre Gary*) ș.a. La aceste scrieri se adaugă și volumul lui Mihai Barbu *Memoriile lui Ion D. Sîrbu. O reconstituire*, care este, fără îndoială, o reușită a genului, consacrată uneia dintre figurile de seamă ale literaturii române, o adevărată conștiință de luptător pentru apărarea și prosperitatea Patriei sale, trăind (mai bine zis: ducîndu-și existența) într-o Românie în care nu a ales spre satisfacție o înțelegere convenabilă cu tiranii regimului totalitar comunist. Lecturînd această carte cred că fiecare își va da seama că în istorie vor fi înscrise anume acele nume care au creat adevărate valori spirituale, și nu oamenii fără caracter, fără demnitate profesională, anume creatorii adevărați aleși de Dumnezeu, dar marginalizați fără milă, a căror libertate de gîndire și expresie artistică intra în contradicție cu toate tipurile de stăpînire abuzivă a lumii.

(*BiblioPolis*, 2012, nr. 1)

Luminile și umbrele Basarabiei

Palmaresul editorial al inimosului patriot Constantin Bobeică de curînd a fost completat cu o carte de atitudini (un concept în continuă dezvoltare) ce conturează aduceri-aminte de peste decenii: *Lumini și umbre (Miscelaneu)* (editor: Raisa Sochircă, redactor: Vlad Pohilă, coperta: Vladimir Sinițki, fotografii de Vasile Șoimaru; Chișinău, Ed. „Prometeu”, 2011)*. Volumul este o înșiruire de povestiri cu o vădită componentă biografică. Aici apare chipul înjumătățit, între lumini și umbre, al Basarabiei noastre ce stă dîrză în bătaia vînturilor neprielnice de acum cîteva veacuri bune. Autorul, la prima impresie destul de calm și stăpînit, istorisește neliniștile sale însumate an de an în memoria sa trează de veșnic luptătorul pentru cauza dreaptă a Neamului. Se simte foarte bine neputința de a nu reacționa la cele ce se întîmplă în jur, în scumpa lui Codreancă și întreaga Basarabie, a căror imagine este racordată la tensiunile interioare ale sufletului său.

Istorisirile par a fi extrase din adîncurile întunericului și supuse unei iluminări prin prisma conștiinței „de academician rustic”, după cum este numit de prietenii lui apropiați. Cu tentă moralizatoare și educativă, ele reprezintă o stare de spirit clocotitor, atitudini interogative, ale căror răspunsuri le intuiește însuși cititorul.

Constantin Bobeică își deapănă amintirile din îndepărtata lui copilărie, precum și din vremuri nu de mult trecute (unele generînd evoluție, altele involuție). Dumnezeu are grijă să nu uităm istoria parcursă de poporul nostru, să nu uităm tradițiile, obiceiurile strămoșești, căci... Din păcate, acestea se uită... Se uită chiar și ceea ce s-a întîmplat, ce s-a înfăptuit acum 10-20 de ani. Deci, să nu fim datornici în fața istoriei!

Lectura prezentului volum este puternic emoțională, toate capitolele ilustrează verticalitatea unui om care a trecut prin multe chinuri (și fizice, și sufletești), dar a rămas ferm și neclintit pe pozițiile civice cultivate în copilărie și adolescență prin intermediul familiei, școlii și societății. Și-a lăsat „ampretele” pe întreaga lui viață și „academia” teribilă a Siberiei... Atmosfera generală este determinată de profunzimea sufletească a celui care povestește, care poartă la cei 87 de ani ai săi germenii forței creative. Intenția dezinvoltă din titlul volumului se regăsește în cuvinte și expresii contemplative risipite pe fiecare pagină de la o scoarță la alta.

* BOBEICĂ, Constantin. *Lumini și umbre. Miscelaneu*. Ch.: Prometeu, 2011. 232 p.

„Construcția” volumului din șase capitole este durabilă, cu trăiri intense, temperamentale. În primul capitol, intitulat *Ofrandă pentru muza Clio*, autorul își concentrează atenția asupra unor momente atît din istoria universală, cît și din cea a românilor, ambele dominate de amărăciunea răsturnărilor bruște de situație. Avem prilejul să urmărim duelul multiseclar dintre Europa și Rusia, să răsfoim *Cartea Memoriei Neamului*, să aflăm despre traiul țaranului basarabean de după „eliberare”, care în scurt timp s-a convins că „noua putere [sovietică] n-are saț”, că este, de fapt, „Flămînzilă din poveste”; despre „haiduci cu legende și fără” etc.

Cele mai trainice și mai viabile valori culturale ale poporului nostru s-au păstrat pe parcursul veacurilor la țară. Capitolul II al cărții – *Icoane estomplate ale satului de odinioară* – ne plasează în Cobîlca – sat vechi de răzeși și de mazi – din anii de pînă la război și imediat următori. În sat se torcea (astăzi nu mai găsim la oameni stative, vîrtelnițe, urzitoare etc.), materia primă era cînepa, care se transforma în șiac, pînză, ștergare, păretare, țoale, covoare și multe alte lucruri trebuincioase în gospodărie. Aflăm despre codul moral al sătenilor, a cărui temelie era pusă în familie. Acesta era bazat pe exemplul părinților, al fraților, surorilor mai mari... Procesul educației continua la școală, unde pe atunci „lecția era lecție”. Satul întreg veghea ca toți membrii lui să-și știe locul și datoria. Avem ce lua din relațiile domnișoare-cavaleri. Obiceiul bătrînilor, după o mică petrecere sau la ieșirea din biserică, era să rostească: „Mă rog de mă iartă!” În vremea sovietică așa ceva s-a cam uitat. Ce făceau, cum dregeau, dar în perioada interbelică oamenii nu se ocupau cu furțișagul, iar încălcările săvîrșite erau desoperite și sancționate. Ce avem însă azi?

Sătenii din interbelic erau însetați de frumusețe: ea răzbătea în înfloriturile porților, streșinilor, în ornamentul covoarelor, al broderiilor, în cîntecele, recităriile, piesele de teatru de la diverse serbări, în colinde, conăcării etc. Cobîlca avea și un moș Moiță, care cu vioara lui aduna tineretul la serate... În toamna anului 1944 flăcării, bărbații au fost mînați pe front. Femeile cu copii și bătrîni au rămas la vatră să țină piept „postăucilor”. Tot aici aflăm și despre „Școala de dansuri” din Cobîlca, despre clopotele mănăstirii Tabăra, carele cu două proțapuri ș.a.

În capitolul III – *Învolburări* – cititorul va descoperi titlurile unor narațiuni foarte atrăgătoare prin însăși denumirea lor: *Spencer – cîini – oameni*, *Unii – cu ciocanul, alții – cu condeiul*, *Unde ni-s preoții cărții? Mai presus de toate – civismul*, *Suprema lege – domnia fă-ră-de-le-gii?*, *Învingerea imposibilului* etc. Autorul vorbește în cunoștință de cauză despre „uitarea de sine” – de la cea a lui Ștefan cel Mare și Sfînt, domnul nostru viteaz, Mihai Viteazul, întregitorul Neamului românesc, Tudor Vladimirescu, conducătorul pandurilor, pînă la cea a gospodinelor și gospodarilor din zilele de azi care lucrează cu jertfire de sine pămîntul lăsat lor din moși-strămoși; despre demnitate – adică despre verticalitatea și vrednicia omului – de la Socrate (filozoful grec), Lavoisier (marele chimist francez), Ney (mareșalul francez) pînă la Filimon Bodiu, luptător temerar împotriva puterii sovietice; despre modestia marelui patriot și om politic francez Charles de Gaulle, a mareșalului Jean de Lattre de Tassigny (cel care a semnat în numele Franței Actul de capitulare a Germaniei naziste); despre faptul că presei

trebuie să-i revină rolul de agoră, de forum; despre tupeul unor politicieni ne-simțîți de a se dezice de limba română, de istoria și identitatea națională, în fine, de Neam; despre oamenii simpli care, nedeosebind binele de rău, aleg (în ziua votării), din păcate, răul și despre un șir de cazuri strigătoare la cer surprinse la guvernarea nechibzuită a „democraților” actuali (de fapt: de mimare a guvernării). De aici și concluziile răspiccate ale unui om trecut prin ciur și dîrmon: „Dreptatea, adevărul în imperiul sovietic, ca și în Rusia țaristă, erau urmărite, sancționate drept crime de stat, antisociale, ba chiar antiumane” sau: „Neîmpăcat cu teroarea minciunii, falsului, neputîndu-le suporta organic, neconcepînd dominația lor, am continuat a umbla cu capul spart, plin de cucuie, în lupta inegală cu morile de vînt ale unei societăți clădite pe temelia putredă a minciunii, carierismului, terorii”, sau: „O întregă serie de instituții – de stat? de drept? – ca niște inexpugnabile Bastilii stau la straja intereselor vînzătorilor de neam, monopoliștilor ce ne-au acaparat patrimoniul național, ba chiar și multe-multe suflete” și încă altele în cheie de aforisme ori maxime.

Alte probleme care îi frămîntă inima și sufletul codreanului nostru, fostului profesor, dar și lemnar la Armizonul din regiunea Tiumen (Siberia): normele biblice de răsplătire a binelui și răului; implicarea mai energică a cetățenilor în viața socială, națională; corupția organelor de drept, care își mai păstrează intacte vechile structuri; dosarele privind revolta tinerilor, din 7 aprilie 2009; sursele finanțării administrației locale; ogoarele, viile, livezile părăginite (pe de altă parte – importul legumelor, fructelor, vinurilor de peste mări și țări); recompensele pentru cei supuși represiunilor (victimele sîngerosului regim); fraudă cu bonurile patrimoniale; politica de mankurtizare, de spălare a creierilor; chiar și expresia de rămas bun a basarabenilor: „Ei, hai!”

C. Bobeică este un cititor pasionat de pe cînd era elev al Liceului „B.P. Hasdeu” – fapt confirmat de dumnealui cu diferite ocazii. Nu e nimic surprinzător că în prezentul volum își împărtășește viziunea cum percepe lucrurile cu toți cei ce îl respectă și îi urmează îndemnul. Capitolul IV *Recenzii, efigii* se deschide cu o analiză a volumului *Căderea comuniștilor* de publicistul, dr. în economie Vasile Șoimaru. C. Bobeică ne spune că autorul acestei cărți (despre cei opt ani de sumbră dominație comunistă) recurge la argumentul cifrelor, al statisticii; are o „viziune clară, logică și legică”; faptele sînt expuse nepărtinitor; regimul dictatorial în Basarabia a căzut, dar nu a ajuns încă „acest nou-vechi comunism” la locul predestinat – „groapa de gunoi a istoriei”.

Urmează o recenzie la placheta de versuri *Depart-aproape* de Simion Plămădeală, septuagenar, basarabean care trăiește departe de patrie (50 de ani în Kazahstan, iar de un an și ceva – la baștina soției, în Belarus), dar este aproape cu sufletul de ea. Are o bibliotecă personală de circa 3000 de cărți în limba maternă și la loc de cinste în casa dumnealui e limba română. Tematica versurilor e general-umană: mama, prietenia, baștina, Neamul. Scrie versuri calde închinat scriitorilor: Grigore Vieru, Dumitru Matcovschi, Leonida Lari, Liviu Damian, Petru Dudnic și altor înaintași ai poporului din care își trage rădăcinile.

„Mulți, rodnici, fericiți ani!” – sînt cuvintele de felicitare adresate cu ocazia jubileului lui Ioan Caliniuc, unul dintre cei care i-au sponsorizat „academia-

nului de la Codreanca” ultimele patru cărți, i-au întins o mână de ajutor ca acesta să-și vadă visul realizat. Cu dragoste, cu pietate C. Bobeică și-a amintit de Agapie Ojog, fostul profesor și director de școli, om frumos la suflet, cel care îl invitase să lucreze ca șef de studii, acum câțeva decenii, la școala din Țibirica; de Alexei Cocieru, profesor de matematici, „om de omenie prin naștere, educație, chemare”, cu care a fost coleg de catedră la școala medie din Cobîlca; de Glebus Sainciuc, Doctor Honoris Causa al AȘM, care are un ascuțit spirit de observație, este un „argint-viu, perpetuum-mobile cu creionul și planșeta nelipsite”, autor de măști, ce redau întocmai specificul psihologic și emoțional al personajului (în cazul dat, i-a apărut o dorință: ca celebrele măști să fie jucate pe scena Teatrului Național din Chișinău, bineînțeles, cu condiția ca ele să fie achiziționate de acesta). Cu o deosebită căldură C. Bobeică vorbește și despre „omul-liant” dr. Lidia Kulikovski, care – prin rolul de călăuzitor, povățuitor – promovează veritabile valori de cultură, spiritualitate și concentrează toate eforturile creatoare din jurul său: „Aidoma dirijorului unei orchestre simfonice, dumneaei nu se mărginește a dirija, a îndruma activitatea Rețelei municipale de biblioteci «B.P. Hasdeu», ci se include activ, dirijoral, în toate manifestările editoriale (lansări, prezentări, recenzări de noi cărți), conferințe științifice și practice, forumuri, conferințe ale cititorilor, fără a neglija, desigur, munca asiduă de cercetare în domeniul specialității de bază și cea de conferențiar universitar, îndrumător al tinerei generații.”

În capitolul V *Cugetări, dedicații, versuri, miniaturi*, ne-a atras atenția meditația: „Privește-te mai des în oglinda sufletului. Mai rar, în cea de pe perete” și epitaful (în care se strecoară o undă ușor nostalgică): „În lupta vieții nici învins, / Dar nici deplin învingător, / Tot focul inimii nestins / L-am îndrumat spre viitor.” Avînd o putere de sugestionare, cu subtile accente șagalnice, în funcție de situație, surprind prin stilul său și miniaturile: *Plînsul, Veverițele, Tainele sanctificării* ș.a. La *Addenda* (capitolul VI) cititorul va savura cursivitatea demersului descriptiv în *O amintire cu Dimitrie Iov, Untileștii la Cobîlca, Rîșnițele foamei, Ograda casei părintești* ș.a.

Avînd un caracter de miscelaneu, volumul *Lumini și umbre* cuprinde doar narațiuni în tangență cu viața lui Constantin Bobeică. Parcurgerea filă cu filă a culegerii de scrieri literar-publicistice învederează, în primul rînd, persoana și perioadele de activitate ale protagonistul nostru. Solicitarea cunoștințelor incomensurabile ale autorului este vădită. Experiența crudă prin care a trecut – doare. Bucățile literare care-l vizează exclusiv pe C. Bobeică sînt excelente, ele dau impresia unei călătorii în timp, lectura lor prilejuiește rodnice reflecții. Nu în zadar, la Salonul Internațional de Carte din Chișinău (ediția a XX-a, din 2011), volumul *Lumini și umbre* a luat Premiul pentru eseu. E o recunoaștere binemeritată a creației unui condeier veritabil. Vin cu îndemnul către cititorii revistei noastre, către ceilalți cititori ai BM „B.P. Hasdeu” să caute în librării și biblioteci aceste perle publicistice ale dlui prof. C. Bobeică ce radiază lumină sub formă de iubire, speranță și credință.

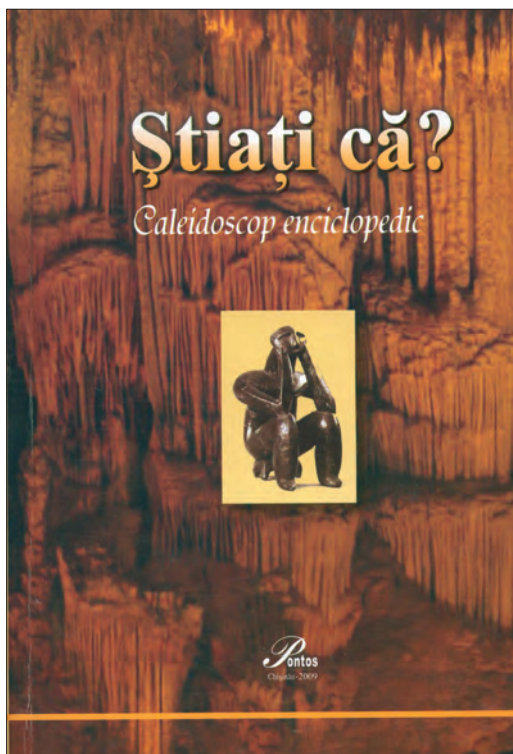
(*BiblioPolis*, 2012, nr. 1)

Toate curiozitățile lumii într-o singură carte

În calitatea sa de centru informativ, educativ și recreativ, Biblioteca Municipală „B.P. Hasdeu”, datorită atât fondurilor sale, cât și „factorului uman”, de colaboratori, joacă un rol important în viața chișinăuienilor. Acesta este un fapt bine cunoscut. Ea se impune – iată de acum 135 de ani – prin prestarea în mod satisfăcător a tuturor serviciilor clasice, dar și prin implementarea unui șir de inovații în deservirea utilizatorilor. Preocupările zilnice ale bibliotecii sînt văzute de cetățeni și de intelectualitatea locului drept valoroase și pozitive, deoarece BM este deschisă oricînd pentru public. De cum pășești pragul ei pătrunzi în lumea fantastică a cărților ca să sorbi înțelepciunea veacurilor, iar aici Măria Sa Cartea este acel fir al Ariadnei care te conduce prin toate labirinturile vieții. Nu în zadar proverbul „Ai carte, ai parte” înseamnă, în linii mari, că o persoană bine educată, instruită este avantajată în viață față de alta care a neglijat lecturile. Același mesaj ne transmit și versurile lui Vasile Romanciuc: „Cît citești, atîta crești, cît citești, atîta ești.”

Lumea din jur devine tot mai tehnologizată, internetul în era cunoașterii și informării întrece toate imaginațiile omului. Dar, menționăm cu satisfacție, cartea – chiar și în aceste condiții vitrege pentru existența ei – nu cedează pozițiile ca sursă de documentare. De aceea, astăzi BM nu este doar un loc de păstrare și lecturare a cărților, ci și de propagare, de diseminare și chiar de susținere a tipăririi acestora. Ea și-a însușit această particularitate – ce o deosebește de celelalte instituții culturale de același profil – de ani buni. Nu voi enumera cărțile „tutelate”, scoase la lumina tiparului sub auspiciile BM, căci ar fi o listă destul de impunătoare, dar mă voi opri la prezentarea uneia dintre ele care dovedește încă o dată cît de importantă este această funcție – deloc neglijabilă! – a Templului culturii din urbea noastră. E vorba de volumul *Știați că? Caleidoscop enciclopedic** – concepție, selecție și realizare de **Eugenia Manea-Cernei** și **Alexandru Horațiu Frișcu**.

Acest volum cuprinde între copertile sale un șir lung de informații cu adevărat prețioase, pe care nu prea ai de unde le afla din altă parte, culese pe parcursul anilor – în urma lecturilor parcurse – și prezentate într-o ipostază nouă. Astfel, materialul selectat este structurat în 12 capitole: *Cosmologie și fizică, Istorie a Terrei*

* *Știați că? Caleidoscop enciclopedic*. Concepție, sel. și realizare: Eugenia Manea-Cernei, Alexandru Horațiu Frișcu. Ch.: Pontos, 2009. 532 p.

și geografie, Istorie a civilizațiilor, Biologie generală, Antropologie, Biochimie și biomedicină, Istorie a literaturii, Arte, Filozofie, Mitologie, Religie, Invenții, curiozități. În ajutorul cititorilor a fost alcătuit aparatul auxiliar al cărții ce are trei compartimente: *Bibliografie selectivă*, *Indice de nume* și *Indice tematic*.

Această lucrare, ce are imprimată pe copertă chipul sculptural al *Gînditorului de la Hamangia*, aduce plusvaloare BM prin faptul că este implicat sistemul ei de cercetare. Conf. univ. dr. Lidia Kulikovski în prefața intitulată *Premise de a ne cunoaște pe noi înșine* menționează: „Biblioteca Municipală «B.P. Hasdeu», responsabilă pentru organizarea și calitatea lecturii în municipiul Chișinău, nu este doar o deținătoare de valori culturale și intelectuale, ci și o instituție de cercetare științifică ce urmărește să satisfacă necesitățile, aspirațiile și curiozitățile fiecărui utilizator, oferindu-i publicații actuale, utile, informații precise, oportune și eficiente. Această activitate notează multiple aspecte și se materializează prin numeroase apariții editoriale, de bibliografii la studii monografice și documentare și la publicații de caracter enciclopedic. BM, considerîndu-se a fi drept un «element strategic» în configurarea unei societăți a cunoașterii, susține apariția unui volum pentru curioși, volum ce cuprinde un număr important de materiale cognitive din cele mai variate și posibile domenii ale spiritului uman.” Personal, ca un pasionat de tot ce e curios și tainic, sînt animat, electrizat de lecturile ce îmi furnizează cunoștințe noi, pe care nu le-am cunoscut mai înainte. Tocmai prin multitudinea domeniilor de cunoaștere (istorie, societate, religie, mitologie, literatură, artă, geografie, biologie, cosmologie, filozofie, medicină, inventică ș.a.) și prin noutatea informației volumul menționat m-a cucerit.

Cu certitudine, pentru elaborarea acestei lucrări autorii au folosit mai multe surse documentare precum enciclopedii, dicționare, tratate, manuale, reviste, ziare, almanahuri etc. Aceasta o confirmă ei înșiși în cuvîntul introductiv: „Ceea ce vă propunem aici este, în fond, tot o bibliotecă, doar că una comprimată într-o singură carte. Profesorul Theofil Simenschy avea obișnuința de a le spune studenților: «Nu citiți niciodată cărți bune: căci, chiar dacă ați avea trei existențe, tot nu ați avea timp să le citiți pe toate cele foarte bune.» Inițial, nu ne-am pus drept scop alcătuirea unei cărți. Pur și simplu, am avut șansa (!) de a citi cărți «foarte bune» și a reține astfel momentele cele impresionante. Aceste spicuri ni s-au părut, la un moment dat, interesante, fapt ce ne-a condus la ideea de a le propune public într-o culegere. Am fi foarte bucuroși dacă și cititorul nostru ar împărtăși impresiile și considerațiile noastre. Cu atît mai mult cu cît aceste nestemate culese din tezaurul civilizației umane milenare pot fi de folos oricui, indiferent de vîrstă, confesiune, cultură, profesiune, orientare politică... Marile personalități, care au dat consistență culturii și progresului, au explorat neantul întunecat al coexistenței materiei și a spiritului uman, pentru a face lumină în interiorul nostru.”

Pentru autori, care alcătuiesc un frumos cuplu familial, putem spune că acest volum constituie punctul cel mai înalt la care au aspirat în creația lor comună. Eugenia Manea-Cernei, originară din Căinari Vechi, jud. Soroca, absolventă a Universității de Stat din Tiraspol, și-a susținut teza de doctor în științe biologice la Institutul de Botanică „V.L. Komarov” din Sankt Petersburg. A activat ca profesoară în jud. Cahul, apoi ca cercetătoare la Grădina Botanică a AȘM. A adus o

deosebită contribuție la ameliorarea plantelor decorative, în special a stînjeneilor. Semnează cărțile: *Curcubeu de flori* (1980), *Țveti i fantazia* (în lb. rusă, despre arta aranjamentului floral, 1987), *Clepsidra cu flori* (eseuri, 2001), *Cad ploile-amintiri* (versuri, 2005), *Lîngă rugurile toamnei* (cîntece, 2005), *Valori eterne sau Cîntec de-ntors cocorii* (2006), *Sub poleiuri de lună* (cîntece, versuri, cugetări, 2008), *Întîiul gînd ți se cuvine Ție, Doamne* (cîntece, 2009). Alexandru Horațiu Frișcu, născut în s. Cotiujeni, jud. Hotin, este licențiat al Facultății de bibliologie a Universității de Stat din Moldova. De la absolvire pînă în prezent deține funcția de director de bibliotecă – filială a BM „B.P. Hasdeu”. Este membru al Uniunii Jurnaliștilor și al Uniunii Scriitorilor din Moldova. Semnează cărțile: *Descîntecul Gorgonei* (parodii și epigrame, 1999), *Demitizarea nimicului* (versuri satirice, 2001), *Laboratorul lui Paracelsus* (parodii și epigrame, 2006), *Greua ieșire din simulacru* (publicistică, 2007), *File negre de istorie roșie* (publicistică, 2009), *Mic dicționar de mari prostii* (2011), „...Numele vechiu și mai dreptu iaste rumân...” (2012).

Volumul *Știați că? Caleidoscop enciclopedic* demonstrează o preocupare constantă a autorilor pentru a acumula noi informații științifice, a le disocia și, apoi, a le pune în circulație. De fapt, este o enciclopedie a informării și se impune ca un instrument al ridicării nivelului cunoștințelor de cultură generală la un grad mai mare. Cînd deschizi cartea și citești despre un fapt sau un lucru necunoscut pînă la acel moment, deîndată o forță nevăzută te face să continui lectura și să găsești o altă curiozitate și mai neverosimilă și tot așa pînă la ultima pagină. Am extras la întîmplare cîteva exemple:

– ...Universul cunoscut este alcătuit din miliarde de galaxii, diametrul său fiind de 50 000 de ori mai mare decît cel al galaxiei noastre (Calea Lactee), el alcătuieste circa 100 000 de trilioane de kilometri și, ca să-l străbată, luminii i-ar trebui circa 10 miliarde de ani;

– ...vidul cosmic constituie „chintesența” Universului. Specialiștii afirmă că vidul cosmic este „sediul” unor nebănuite energii;

– ...picăturile din nori pot rămîne lichide chiar și la temperaturi mult sub 0 grade Celsius – chiar pînă la minus 15 grade Celsius;

– ...ghețurile Antarcticii și ale Groenlandei reprezintă aproximativ 77 la sută din rezervele de apă dulce ale planetei. Topirea lor ar determina ridicarea nivelului oceanelor cu aproape 70 de metri;

– ...unele bacterii termofile se pot dezvolta și la temperatura de + 93° C;

– ...caracatița comună (*Octopus vulgaris*) este singurul animal marin care-și construiește vizuină;

– ...cămila poate să supraviețuiască unei pierderi de apă ce depășește cu 40 % greutatea corpului său;

– ...la finele lui februarie 2001, Comisia de supraveghere a schimbărilor climatice (afiliată ONU) a prognozat că, la sfîrșitul secolului XXI, temperatura globală medie va fi cu 6 grade Celsius mai mare, planeta riscînd o catastrofă ecologică generalizată;

– ...pe Pămînt, dacă luăm ca moment de referință apariția lui Homo sapiens (acum circa 600 000 de ani, după estimările unor cercetători), pînă acum au existat cam 81 de miliarde, dintre care 75 de miliarde au murit;

– ...în farmacia ajung doar unu la sută din cele 10 000 de medicamente naturale;

– ...primul oraș din Europa, care a avut străzi iluminate electric, a fost Timișoara. Era anul 1884!

Desigur, autorii nu și-au propus să realizeze o enciclopedie exhaustivă în deplinul înțeles al cuvîntului, dar volumul suscită interesul prin varietatea de informații din diverse domenii ale științei și artei universale. Am spine mai mult: e o carte ce îți poate schimba într-un fel sau altul modul în care vezi sau înțelegi lumea înconjurătoare, e o carte ce poate fi transmisă din tată în fiu, adică de la generație la generație, fără a-și pierde rostul.

„Ceea ce face succesul unei cărți, este să o citești din curiozitate. Ceea ce îi face glorie, este să o recitești pentru a-ți hrăni sufletul”, afirma poetul și dramaturgul francez Alfred de Vigny. Credem că succesul cărții *Știați că?*... este asigurat: ea va fi citită și recită deoarece este o lucrare de referință pentru cei care vor să cunoască istoria omenirii, dar și a universului, în multe detalii, neobservate cu ochiul liber de omul simplu. Mai mult decît atît, ea poate fi completată periodic cu date noi ca să apară peste un timp într-o viziune nouă.

Elaborarea unei lucrări de acest fel nu este un lucru ușor: se cere multă muncă, tenacitate și răbdare. În etapa de cercetare, de colectare a materialului științific autorii au folosit diverse metode de completare, actualizare și analiză a datelor. Desigur, ei au fost responsabili și de respectarea adevărului științific, și de utilizarea unui stil adaptat la cerințele beneficiarilor potențiali. Ca rezultat noi avem ocazia de a savura roadele acestei activități, vorbind la modul figurat – să ne îndulcim cu mierea adunată de harnicele albinuțe prin procedeul lecturii. Oricine poate lua cîte o linguriță din acea miere pentru a-și cultiva inteligența.

Sper că am trezit interesul cititorilor de a căuta și a face cunoștință cu volumul *Știați că? Caleidoscop enciclopedic*. Dacă urmați îndemnul, vă veți convinge a cîta oară că o carte într-adevăr poate fi un izvor nesecat de înțelepciune, o călăuză spre cunoștințele atît de necesare pentru formarea unui intelect modern.

(*BiblioPolis*, 2012, nr. 2)

Quo vadis, România?

Să zici azi că ești patriot nu e destul – trebuie să și faci ceva concret în numele prosperării Patriei tale. Să realizezi ceva care, la prima vedere, nu e mult, dar îndreptățește acest scop măreț. De exemplu, trebuie să-ți faci cinstit îndatoririle de serviciu – în așa fel ca țara ta să urce an de an, treaptă cu treaptă calea spre o civilizație demnă de epoca contemporană. În acest sens, renumitul cărturar și om politic Nicolae Iorga menționa că „un patriot se recunoaște prin faptul că iubește, respectă și caută să adune și să îmbunătățească tărîmurile și oamenii, pe cînd un șovinist urăște tot ce nu-i seamănă și dezbină oamenii”. În viziunea filozofului Vasile Conta, a fi patriot înseamnă „a fi cinstit, a avea conștiința curată și o inteligență vie, a avea un arbitraj filozofic pentru compatrioții tăi; în fine, un criteriu, din care să reiasă principiul că viața ta aparține tuturor și că tu nu ești decît un luptător

într-un război care tinde spre fericirea și gloria țării tale”. Iar spusele scriitorului clasic Mihail Sadoveanu completează aceeași idee: „Patriotismul nu înseamnă ură împotriva altor neamuri, ci datorie către neamul nostru; nu înseamnă pretenția că suntem cel mai vrednic popor din lume, ci îndemnul să devenim un popor vrednic.”

Deci, patriotismul este un exercițiu de dăruire oamenilor, societății – pe parcursul vieții întregi. Dincolo de respectarea tradițiilor, patriotismul în zilele noastre, și aici în Basarabia, și dincolo de Prut, în România, devine un subiect pus în discuție – de oamenii politici, de cultură și știință – tot mai frecvent. Astfel, la editura ieșeană „Junimea”, în 2011, a apărut volumul *Quo vadis, România? (un punct de vedere)**, constituit din articole și documente oficiale la temele abordate în ele, care

îi are drept autori pe Ion M. Anghel, Ioan V. Maxim, Ion Diaconu și Aurel Preda – apreciați profesori de drept, foști ambasadori. Autorii abordează chestiuni incitante și controversate din contemporaneitatea României: dubla cetățenie, autonomia pe criterii etnice, deficiențele juridice ale Tratatului dintre România și Republica Ungară ș.a.

Cei patru autori, sînt de formație juridică, toți au predat în învățămîntul universitar, avînd în palmares cărți publicate în dreptul internațional și al Uniunii Europene, au urmărit în permanență, în diferite perioade din viața lor – direct sau tangențial –, problematica abordată și în volumul de față. În cadrul serviciului diplomatic român au participat la uniuni internaționale în care au fost dezbătute astfel de chestiuni, au elaborat documente în legătură cu această tematică și au prezentat poziția României pe plan global.

România în etapa actuală se află într-o situație dificilă: un număr mare de români au plecat în afara țării să-și caute surse de existență, populația care a rămas în țară e îmbătrînită și sărăcită, mulți copii sînt abandonați de părinți și apucă să meargă pe căi greșite în viață. Ai impresia că România se cufundă într-un hău din care va fi greu să iasă la liman. Cum s-a ajuns la această situație? Cine și unde a greșit cînd s-au luat decizii importante de acțiune? Ce e de făcut în continuare? Iată problemele ce îi frămîntă pe foștii diplomați și profesori. Cartea de față ne ajută să înțelegem întru cîtva cum au decurs lucrurile și ne prezintă un șir de neglijențe în serviciu ale conducătorilor sus-puși care nu au putut apăra și promova

* *Quo vadis, România? (un punct de vedere)*. Coord.: Ion M. Anghel. Iași: Junimea, 2011. 188 p. (Col. „Liber amicorum”)

interesele României la momentul oportun. Întrucît problemele țin de interesul național, autorii, într-un fel fiind chiar obligați în virtutea funcțiilor deținute, ne propun alte puncte de vedere în soluționarea lor bazându-se pe argumente judicioase și luînd în considerație că e pusă în joc soarta Patriei – România.

Urmînd îndemnul din mottoul „Chiar dacă s-a ajuns ca expresia de «patriotism» să dispară din limbajul curent din societatea românească – oamenii zilei ducîndu-l în derizoriu și făcîndu-l desuet, iar uneori, chiar creîndu-ne complexe – noi toți vom fi, la urma urmelor, judecați după acest continuu și etern criteriu al societății – atașamentul față de neam și țară, deoarece: «Pro rege saepe, pro patria semper!» [Pentru rege adesea, pentru patrie totdeauna!]” (Jean-Baptiste Colbert), autorii au adus în discuție puncte de vedere diferite care nu sînt de neglijat, deoarece „nimeni să nu se creadă în afara timpului, iar pentru situația la care s-a ajuns, ca și pentru ceea ce s-ar putea produce în continuare, există în mod neîndoielnic, vinovați și [...] să nu-și facă iluzii că nu vor răspunde așa cum se cuvine să se facă”.

Primul studiu, intitulat *Implicațiile generate de situațiile de dublă cetățenie în cazul României*, al dlui prof. univ. dr. Ion M. Anghel, pune în dezbatere problema dublei cetățenii – cauzele și dificultățile pe care le generează. Problema dată devine una complicată, atunci cînd intervin anumite scopuri politice ale statelor respective, iar relațiile dintre ele devin tensionate, neprietenești. Acordarea dublei cetățenii, ca și cea a cetățeniei multiple, se face, de cele mai multe ori, cu abateri de la legile diferitor state în acest domeniu. Acestea își creează politica lor proprie în materie de acordare a cetățeniei, luînd în considerație mai mulți factori de ordin intern și extern.

Cetățenii Uniunii Europene se bucură de drepturi și au obligații stabilite prin tratate. Cetățenia UE nu o înlocuiește pe cea națională, ci se adaugă la aceasta. Cetățenia UE este complementară, dar nu întocmai cu cea națională. România, de regulă, aplică privind cetățenia dublă reglementările existente în practica internațională, luînd în considerare evoluțiile ce se produc în domeniu. Dar cazurile de dublă cetățenie produc situații spinoase în relațiile dintre statele al căror cetățean este persoana respectivă, fiindcă apar suprapuneri de jurisdicții, obligațiile de loialitate ale cetățeanului față de ambele state coincid, intervine concurența și excluderea reciprocă, iar cînd avem a face cu un fenomen de masă pot lua naștere conflicte în comunitatea internațională.

Un stat nu poate acorda cetățenie dublă nelimitat și în mod abuziv – există în privința aceasta norme consfințite în dreptul internațional (lipsite de exagerări!). Se aduce drept exemplu acțiunile de acordare a cetățeniei la cerere de către Ungaria care a pornit o campanie agresivă de strîngere „sub cupola Budapestei” a tuturor ungarilor de pe mapamond. Autorul articolului este îngrijorat de faptul că statele vecine (inclusiv România) tac. Strategia Ungariei este clară: promovarea la nivel internațional a drepturilor pentru minorități, discriminînd în felul acesta populația majoritară prin aplicarea presiunilor din interior și exterior. Situația în care „Ungaria poartă răspunderea pentru soarta ungarilor” este foarte delicată și ridică problema suveranității statelor. Nu în zadar Comisia de la Veneția „găsește nefericită formularea, în acest context, a termenului de responsabilitate”. Și o re-

zoluție a Parlamentului European a respins această obsesie iredentistă ce durează de acum aproape un secol. Specialiștii în materie de drept internațional sînt de părere că Ungaria împiedică România de a-și exercita jurisdicția pe teritoriul său (sub pretextul că îi protejează pe cetățenii români de etnie ungară).

Deci, România se confruntă cu o situație de risc. Sînt multiple posibilități de a o gestiona și a o depăși, dar trebuie să existe în acest caz multă voință politică. Lucrurile stau cu totul altfel: predomină indiferența – guvernării nu întreprind nimic în acest sens, de parcă nici nu știu că e vorba de consecințe greu de suportat în viitor, mai concret, de ruperea teritoriilor pe care au trăit din vremuri străbune românii băștinași. Odată cu formarea unei autonomii pe criterii etnice, situația poate ieși de sub control. De aceea, dr. în drept Ion M. Anghel avertizează: „Acțiunile la nivelul minorității ungare de a ieși de sub autoritatea statului român, conjugate cu cele iredentiste – afișate în mod nevinovat, dar cinic – ale Ungariei, vor aduce lucrurile în situația în care se va considera că, în interesul păcii și al unității în UE, NATO ș.a., nu există altă cale decît sacrificarea României prin ciuntirea teritoriului său. În zilele noastre, nu este nevoie să se tragă niciun glonț, atunci cînd interesele generale de menținere a păcii au prioritate, iar România, care pare să fi lăsat ca lucrurile să meargă, ce-i drept, încet, dar continuu și fatal spre deteriorare, ar putea fi cea sacrificată. **Quo vadis, România?** [sublinierea autorului – *n.n.*].”

Concluzionăm și noi că abordarea problemei date trebuie să fie rațională, făcută cu răspundere și clarviziune. Făurind viitorul, să nu uităm de experiența din trecut a înaintașilor noștri care sînt un exemplu concludent de slujire Patriei și Neamului în care a fost vrerea lui Dumnezeu să ne naștem.

Cel de-al doilea studiu, *Dreptul internațional și autonomia teritorială*, semnat de dr. Ioan V. Maxim, are un motto ce ne plasează în miezul problemei: „Nu există recunoscut în dreptul internațional un drept de autonomie teritorială pentru minorități.” În cercetările sale autorul a urmărit conținutul reglementărilor universale și europene privind acordarea autonomiei, consultînd lucrările unor cunoscuți experți în domeniu, precum: Ajsbörn Eide (Norvegia), Fernand de Varennes (Canada), Giorgio Malinverni (Elveția), Ferdinando Albanese, Sergio Bartole (ambii – Italia), Hurst Hannum (SUA) ș.a.

În prezent, în România sînt înregistrate 18 minorități etnice, fiecare dintre acestea fiind reprezentată în organul legislativ al țării; fiecare se bucură de toate drepturile și libertățile necesare pentru protejarea identității și culturii lor. Reprezentanții etniilor din România pot fi văzuți la toate nivelurile vieții social-politice și cultural-religioase. Nu există probleme între populația majoritară (români) și cea a minoritarilor (unguri, rromi, germani, ucraineni, lipoveni, turci, tătari, sîrbi etc.). Dificultățile generate de criza globală afectează în egală măsură nivelul de trai al tuturor locuitorilor fără deosebire de naționalitate. Însă, în ultimul timp, minoritatea maghiară (care alcătuiește 6,6 % din populația țării), prin organizația „culturală” ce îi reprezintă – Uniunea Democratică a Maghiarilor din România (UDMR) –, se arată mereu nemulțumită cum este protejată minoritatea maghiară, cerînd înființarea unor autorități paralele (maghiare!) cu cele ale statului – niște consilii naționale cu funcții administrative autonome. Acest proiect

nepotrivit se îndepărtează în mod simțitor de la prevederile *Convenției-cadru europene privind protecția minorităților naționale*.

Totodată, aproape toți ungurii, recurgînd la diferite tertipuri, vorbesc permanent despre necesitatea unificării națiunii ungare din bazinul munților Carpați, cu scopul de a obține autonomie culturală sau chiar teritorială în România, precum și în alte state vecine cu Ungaria, în care trăiesc maghiari: Slovacia, Serbia, Ucraina. Aici menționăm faptul că niciuna dintre celelalte minorități conlocuitoare nu revendică astfel de condiții, adică statut special.

Proiectul de autonomie al UDMR, ignorînd Constituția statului român, stipulează că autonomia este rezultatul voinței și deciziei minorității maghiare și acesta nu poate fi schimbat de altcineva. E un caz de precedentă periculoasă în România. Să nu cunoască liderii maghiari că dreptul internațional contemporan nu prevede existența unui drept general la autonomie și nici a unei obligații pentru state de a o acorda? Puțin probabil...

Principiul de bază al garantării stabilității în țară, după cum menționează dr. Ioan V. Maxim, este „**egalitatea în drepturi și nediscriminarea**” [sublinierea autorului – *n.n.*]. Existența unei minorități etnice într-un stat nu constituie temei suficient pentru a i se acorda statut de autonomie, iar hipernaționalismul și separatismul sînt totdeauna condamnabile. Trebuie să precizăm că în prezent în lume nu există modele viabile / durabile de autonomie. Fiecare stat decide de sine stătător dacă trebuie sau nu să o acorde. Principalul e ca toți cetățenii lui să trăiască în pace și bună înțelegere – fără ca cineva să fie limitat în drepturi (în comparație cu alții).

Organizarea statelor și dreptul internațional este tema studiului ce urmează – a ambasadorului (p.), conf. univ. dr. Ion Diaconu. În motto dumnealui întrebă retoric: „Constituie agitația din jurul reorganizării țării și a ștergerii județelor, ca forme tradiționale de organizare teritorială, un prilej de a formula pretenții, de a șantaja și impune soluții dăunătoare României?”

Prezentînd diferite forme de organizare internă a statelor lumii, autorul specifică faptul că normele de drept în problema dată se stipulează în constituțiile acestora. România este un stat unitar, avînd un sistem unic de organe centrale, unele competențe de guvernare fiind conferite prin lege organelor teritoriale locale. Cînd se purcede la reorganizări teritoriale, trebuie să se ia în considerație normele de drept internațional. Astfel, ideile de a împărți România în opt regiuni și de a acorda autonomie pe criterii etnice nu sînt în concordanță cu legislația internațională în vigoare. Pentru a evita încalcări ale drepturilor omului, e necesar ca orice schimbare în plan administrativ să fie precedată de un studiu de influență a acesteia asupra vieții cotidiene a cetățenilor. Concluzia vine de la sine: în mod obligatoriu, organizarea teritorială trebuie să respecte atît normele constituționale ale statului, cît și pe cele ale dreptului internațional.

Unul dintre mottourile studiului *Nici Basarabia și nici Transilvania* al prof. univ. dr. Aurel Preda – studiu care încheie volumul – scoate în relief o axiomă greu de combătut: „Adevărul istoric este mai presus de toate!” Autorul relatează cazuri de indiferență crasă a unor politicieni din istoria recentă a României față de tot ceea ce este interes național. Cu părere de rău, clasa politică („prezumțios intitulă-

tă” așa), sacrificînd interesele populației, are o singură grijă – „garnisirea propriilor buzunare cu bani”. Iată cum explică autorul: „Justificarea, cel puțin la început, a unor astfel de isprăvi – să le spunem pe față, de nu pur și simplu, acte lipsite de moralitate și de cinism, ci acțiuni care frizează trădarea națională – pe motive pueril scornite (naționalism, comunism, românism, populism etc.), s-a făcut sub orchestrarea atentă (culmea!) a «emanațiilor», o categorie, desigur, de departe, cică mai «cultă», cu multă experiență, dar – haide s-o spunem – și mult «atașament» față de interese obscure, fără legătură cu instinctul și interesul național, pe care le-au ignorat **ab initio** [sublinierea autorului – *n.n.*], din lipsă de motivație.”

Dr. Aurel Preda aduce exemple de slugărnicie față de străinătate – un fenomen cu rădăcini adînci la români – în timp ce Moscova, Kievul și Budapesta nu au renunțat nici pînă azi să pună mîna pe teritorii românești cîndva incluse în diferite imperii. Edificatoare în acest sens sînt și citatele din cartea *Ferește-mă, Doamne, de prieteni. Războiul clandestin al blocului sovietic cu România* de Larry L. Watts.

A fi patriot înseamnă să îți ajuți prin toate posibilitățile conaționalii. Fiecare român, dacă pretinde la numele de patriot, prin acțiunile sale nu trebuie să renege Patria, Neamul, căci prin aceasta face rău și pentru semenii din preajmă, și pentru sine. A fi patriot înseamnă să lupți pentru demnitatea națională a Țării tale și, în felul acesta, să-i înmulțești valorile ei. Anume acestea sînt deducțiile după lectura volumului scris de cei patru autori (și să spunem direct: de patru mari patrioți!). Fără echivoc, ei și-au făcut meseria cinstit și se prezintă cu conștiința curată în fața concetățenilor. Numai prin discuții, prin analiza diverselor păreri se poate ajunge la un consens. Patriotismul înseamnă o viață trăită cu dăruire. În epoca modernă el nu trebuie să devină sinonim cu naționalismul exagerat. Afecțiunile noastre trebuie să le dovedim nu prin lozinci deșarte, nu prin fanfaronade, ci prin fapte concrete. Deci, să cunoaștem istoria noastră cu bune și cu rele, să făurim prezentul cum ni-l dorim și să privim cu încredere în viitor! Cu alte cuvinte, în ciuda exemplelor nedemne din volumul *Quo vadis, România?*, să iubim tot ce au creat românii bun pe această palmă de pămînt, lăsată lor de Dumnezeu pentru vecie.

(*BiblioPolis*, 2012, nr. 2)

Universul unei comune din județul Iași

În ultimul timp, atît la noi, în Basarabia, cît și în România au apărut un șir de monografii ale localităților. Prin natura lor, ele au o valoare considerabilă pentru știința și cultura românească, însă deosebit de valoroase sînt acestea pentru localnici, pentru cei vizați la modul direct în atare studii. Numai cunoscînd asemenea „biografii” / „CV-uri” ale așezărilor omenești împrăștiate pe întregul meleag dăruit nouă de Bunul Dumnezeu ne putem cunoaște cu adevărat istoria ce își ia începutul din străfundul veacurilor. De aceea, cînd descopăr o lucrare din acest domeniu, mă cufund imediat în lectură ca să aflu informațiile ce mă interesează. Vreau să mă destăinuiesc că orice scriere de felul acesta (fie a unei localități, organizații sau instituții, fie a unei personalități) mă atrage mai mult

prin caracterul ei sincer de prezentare decât „operele” de beletristică postmoderniste și post-postmoderniste. Astfel s-a întâmplat și cu *Monografia comunei Miroslăvești: despre oameni și locuri*^{*}, elaborată de Ioan Pârlea (coordonator), Gheorghe Pârlea, Gelu Hogaș, Ioan Leleu, Alexandrina Leleu și Viorica Apostol, pe care am lecturat-o dintr-o răsuflare. Volumul a fost scos la lumină de Editura „Emia” din Deva, în 2009. În realitate, e a doua ediție, revăzută și adăugită, apariție ce se datorează și fraților ec. Vasile Toma și ing. Mihai Toma, fii ai satului Miroslăvești, care, prin sponsorizarea obținută de la trustul la care lucrează, au făcut posibilă retipărirea lucrării în format nou.

Conform datelor statistice, de partea stîngă a Prutului sînt 1679 de localități (65 municipii și orașe, 1614 comune și sate), iar de partea dreaptă – 16 610 de localități (265 municipii și orașe, 16 345 comune și sate). Comuna Miroslăvești (oficial: Miroslavești) – din județul Iași – este una dintre acestea. Ea este situată în sud-estul podișului Fălticeni, pe stînga rîului Moldova, și este alcătuită din patru sate: Miroslăvești (anul primei atestări documentare – 1429), Verșeni (1453), Mițești (1483), Soci (1772). Pînă pe 1 ianuarie 2005, în componența ei era inclus și satul Ciohorăni (1599), care însă s-a desprins, devenind comună aparte. Poziția geografică a comunei Miroslăvești a reprezentat dintotdeauna un loc propice pentru conviețuirea oamenilor. Universul locurilor natale – de pe Valea Moldovei – este

^{*} PÂRLEA, Ioan ș.a. *Monografia comunei Miroslăvești: despre oameni și locuri* / Ioan Pârlea (coordonator), Gheorghe Pârlea, Gelu Hogaș, Ioan Leleu, Alexandrina Leleu și Viorica Apostol. Ed. a 2-a, rev. și adăug. Deva: Emia, 2009. 424 p. + 40 planșe color.

un model de referință pentru o întreagă pleiadă de fii ai satului, care au o grijă deosebită – după cum vom vedea mai jos – pentru locurile de unde au plecat.

Dacă primele monografii ale localităților erau alcătuite fără o structură anumită, apoi în sec. XX se elaborează în acest scop criterii metodice bine întocmite. Renumitul sociolog Dimitrie Gusti spunea că studiile consacrate satelor trebuie să aibă un domeniu social bine determinat, care să permită ca prin metoda observației directe să clarifice necunoscutele lui. Iar Traian Herseni, personalitate marcantă a sociologiei, antropologiei și etnologiei românești, membru al școlii lui D. Gusti, definește metoda monografică drept studiu pe teren, multilateral și intensiv, al unei unități sociale sau al unui fenomen social – avînd, ca trăsătură principală, un caracter interdisciplinar și multimetodologic. Astfel, monografia trebuie să cuprindă cercetarea tuturor cadrelor: cadrul cosmologic (aspecte geografice); cadrul istoric (trecutul satului); cadrul biologic (componenta populației, alimentația, igiena etc.); cadrul psihic (conformismul, conflictele etc.). Aceste cadre și manifestări se studiază urmărind: unitățile sociale (familia, neamul, șezătoarea, cîrciuma etc.); relațiile sociale (relații între vecini, între sexe etc.); procesele sociale (de modernizare sau de orășenizare); tendințele de evoluție (socială, culturală etc.); manifestările economice (producție, cîștiguri, comerț etc.); manifestările spirituale (religioase, artistice, morale, ideologice); manifestările juridice (obiceiuri juridice locale, forme de reglementare a conflictelor); manifestările politice (forme de organizare și administrare) ș.a.

Autorii *Monografieii comunei Miroslăvești*, fără doar și poate, au ținut seama de recomandările de mai sus și au alcătuit – cu o admirabilă tenacitate – un studiu pe potriva exigențelor contemporane. Volumul însumează opt capitole urmate de un *Glosar* și rezumatele în limbile română, franceză și engleză. La sfîrșit sînt anexate planșele color, ilustrînd secvențe din viața cotidiană a sătenilor, peisaje pitorești din partea locului etc. Fiecare capitol are cîteva subcapitole. Textele autorilor sînt legate în deplină coerență și dau satisfacție tuturor celor cointeresați de istoria Neamului nostru, adică nu dezamăgesc pe nimeni.

În comuna Miroslăvești locuiesc circa 7000 de oameni. Monografia constituie un reportaj amplu despre locul și viața acestora pe parcurs de aproape 580 de ani. În capitolul I al lucrării, intitulat *Aspecte geografice*, aflăm date despre geologia, structura reliefului, clima, hidrografia, solurile, flora și fauna ținutului. Urmează informații despre evoluția demografică a satelor comunei și structura ei etnică. Cîte un subcapitol este dedicat economiei din perioada anilor 1945-2008 și problemelor ecologice – poluarea și protecția mediului. Din capitolele II și III (*Mărturie istorice* și *Din memoria colectivă a istoriei recente*) aflăm că săpăturile arheologice dovedesc prezența pe aceste locuri a așezărilor umane încă din epoca pietrei, că aici au „descălecat” Dragoș și Bogdan, tot pe aici a trecut Ștefan cel Mare cînd pleca să se înfrunte cu turcii la Războieni, precum și alte date istorice de interes deosebit. Numele satului provine, se pare, de la un boier – Miroslav, pomenit în „uricurile” din 1429, 1497 și 1598. Autorii au inclus și un șir de documente găsite în arhive privitoare la satele componente ale comunei (unele în traducere din slavonă, anexîndu-se fotocopia originalului). Cu lux de amănunte este reflectată evoluția comunei Miroslăvești. Se amintesc și satele dispărute: unele din ele au fost în-

globate în cele existente de azi, altele au fost desființate în tumultul anilor, e vorba de Năvrăpești (sat în care românul basarabean dr. în economie Vasile Șoimaru și-a găsit rădăcinile familiei sale!), Dobrulești, Tălpălăiești, Mihăiești, Tomești ș.a. Un subcapitol special este dedicat reformelor agrare din sec. XIX – începutul sec. XX, adică trecerii de la obștile satești la satele de azi. În timpul celor două conflagrații mondiale din secolul trecut comuna Miroslăvești a fost scenă a teatrului de război. În 1994, peste 500 de ostași ai Armatei Române – căzuți în împrejurime în luptele ultimului război – au fost înhumați în cimitirul satului Soci, oficiindu-se ceremonia religioasă de preotul Nicolae Sfrijan. Memoria vitejilor neînfricați ai locului a fost înveșnicită prin faptul că prezenta lucrare înserează atât lista eroilor căzuți în Războiul pentru Independență din anii 1877-1878, cât și cea a eroilor căzuți pentru Patrie în Primul Război Mondial (1916-1918) și în cel de-al Doilea Război Mondial (1940-1944). Între 1945 și 1989 s-a instaurat sistemul de guvernare comunist de felul lui totalitar-dictatorial, cu o economie centralizată de stat, în care drepturile și libertățile oamenilor erau limitate. În comună a fost realizată colectivizarea forțată, formându-se o cooperativă agricolă de producție (CAP). Unii săteni s-au opus ideologiei de partid, fiind persecutați, condamnați la ani grei de închisoare sau erau chiar lichidați de către regim. Dintre aceștia îi vom numi pe: Ion Pantelimon, Cleopatra Pantelimon, Gavril Gheorghe, Constantin Mahu ș.a. În decembrie 1989, ecoul revoltei anticomuniste a ajuns și pe Valea Moldovei, entuziasmul i-a făcut pe mulți membri comunal să se implice direct sau indirect în iureșul evenimentelor ce se dezlănțuiau.

Cultura, tradițiile și sportul este titlul capitolului IV. În Miroslăvești se află o biserică din lemn cu hramul Sfânta Parascheva (1535) și una sfințită în 1921 (în formă de cruce cu două abside semidodecagonale în exterior și circulare în interior) cu hramul Sfânta Treime, în Verșeni există o biserică din lemn (1784) cu hramul Sfinții Voievozi și una nouă, sfințită în 2003, cu hramul Sfinții Mihail și Gavriil, în Soci biserica construită în 1892 cu hramul Sfinții Voievozi Mihail și Gavriil s-a dărâmat și pe temelia veche s-a ridicat capela cu hramul Sfinții Împărați Constantin și Elena, iar în Ciohorăni există o biserică din zid cu hramul Sfinul Ierarh Nicolae (1864). Școala din Miroslăvești începe să funcționeze în 1865 într-o cameră cu lut pe jos, închiriată de la un locuitor, în care au fost puse mese fixate pe pari bătuți în pământ și bănci improvizate. Deși condițiile materiale nu erau corespunzătoare, totuși rezultatele elevilor erau bune, școala de aici considerându-se drept „model”, fapt pentru care, în 1872, i s-a atribuit gradul I. Frecventarea era obligatorie, conform legislației școlare, învățătorii erau obligați să întocmească (pentru a fi înaintate primăriei) avize de amendare pentru elevii care absentau. Până în 1963 școala era de șapte ani, iar ulterior – de opt ani. Ciohoreni au școală din 1870, tot din aceeași perioadă e și școala din Soci, iar cea din Verșeni datează din 1893. La pregătirea pentru viață a tinerilor, de-a lungul celor aproape 140 de ani, au contribuit mai mulți dascăli – educatoare, învățători, profesori, directori de școală, inclusiv unii autori ai prezentei monografii.

Pentru toți locuitorii comunei Miroslăvești folclorul a constituit dominantă vieții lor spirituale, stabilindu-se puncte de contact în această direcție cu ținuturile învecinate ale Sucevei și Neamțului. Construcția caselor, de obicei, era însoțită de

un ceremonial, locul de construcție se alegea cu multă atenție și se sfințea, când se ajungea să se pună acoperișul, se legau flori de busuioc și prosoape. Pardoseala era din pământ uscat lipit cu lut, pereții – văruiți în alb. Meșterii erau în mare parte locali. Ocupația de bază a locuitorilor a fost dintotdeauna agricultura, adică cultivarea plantelor și creșterea animalelor în gospodărie. Gospodarii mai înstăriți aveau câte o pereche-două de boi, folosiți la diverse lucrări de transportare. Studiul ne mai prezintă date despre alimentația locuitorilor, practica medicinei populare, arta cusutului și țesutului, portul costumului tradițional (de femei și de bărbați), creațiile artistice populare, folclorul obiceiurilor familiale (nunta, înmormântarea), obiceiurile calendaristice, jocurile cu măști, teatrul popular, credințele și superstițiile transmise din vechime ș.a. Perioada postbelică a fost remarcată prin apariția căminelor culturale și a bibliotecilor. În sate se organizau hore, la care cântau fanfare formate din instrumentiști locali. În 1950 la Miroslăvești ia ființă corul din cadre didactice și tinerii din sat (în 1967 a ocupat locul I pe raionul Pașcani, iar în 1969 – locul IV pe județul Iași). La Verșeni, în 1968, formația de trișcari a ocupat locul I la un festival organizat la Bicaz. La Soci și Ciohorăni era popular fluierul. Au existat și alte formații artistice: de dansuri populare, de teatru etc. Biblioteca, înființată încă în anul 1934, a fost la început o lădiță de cărți a lui Gheorghe Ursachi din Verșeni, vărul lui Mihail Sadoveanu și fiul unchiului preferat al prozatorului, „moș Vasile”. În prezent biblioteca are aproximativ 12 mii de volume, inclusiv o colecție „basarabeană”, completată periodic de același mărinimos român Vasile Șoimaru, când are ocazia de a-și vizita locurile străbunilor săi. În 1955 la Miroslăvești a fost înființată Asociația sportivă „Avîntul”. Felurile de sport practicate în secțiile ei sînt: atletismul, trînta (luptele greco-romane), schiul, ciclismul, tenisul de masă, șahul, boxul, voleiul și, desigur, fotbalul (în multe rînduri, echipa preferată a microbiștilor a fost gratificată).

Primăria, poliția, dispensarele uman și veterinar sînt obiectul de cercetare al capitolului următor (V) – *Din activitatea altor instituții comunale*. Primăria comunei a fost înființată în 1864, atunci când domnitorul Alexandru Ioan Cuza a promulgat *Legea comunală*. A fost un singur an de întrerupere – 1929 – deoarece satele au fost repartizate în comunele Stolniceni-Prăjescu și Muncelul de Sus. După decembrie 1989 primarii se aleg pe cale democratică. Actualul primar în funcție este Ionuț Gospodaru (dintr-un neam care a dat comunei patru primari!).

Capitolul VI *Fiii satului* este dedicat descendenților din aceste locuri care printr-o corectă educație și studii au reușit să se afirme la nivel național sau chiar internațional. Dintre aceștia îi menționăm doar pe: Cleopatra Andrieș (1939) – doctor în științe medicale, a înființat primul cabinet de psihiatrie din cadrul Policlinicii Municipale Roman; Costel Avram (1969) – deputat în Parlamentul României; Petre Bogdan (1871-1944) – primul universitar, implicit, primul doctor în științe, specialitatea chimia și chimia fizică, rector al Universității din Iași; Traian M. Dascălu (1950) – militar, funcții de conducere în Statul-Major General; Petre Gâștescu (1931) – doctor docent, cercetător la Institutul de Geografie din cadrul Academiei Române; Vasile Gh. Iancu (1941) – ziarist și scriitor; Constantin Luca (1946) – licențiat în chimie, decan și profesor la Universitatea Tehnică „Gh. Asachi” din Iași; Ionel Lupu (1934) – doctor în geobotanică, autorul a zeci de proiecte de spații verzi; Rodica Mureșan (1951) – inginer la „Textila”

din Buzău, conferențiar universitar doctor la Universitatea Tehnică „Gh. Asachi” din Iași; Constantin Niță (1955) – doctor în economie, deputat în Parlamentul României și secretar al Camerei Deputaților; Ilie Gh. Niță (1933) – doctor în economie, profesor la Universitatea Tehnică „Gh. Asachi” din Iași; Constantin Plai (1949) – absolvent al Academiei Militare, colonel în funcția de șef de Stat-Major; Gheorghe Plai (1955) – comisar-șef, șeful Inspectoratului de Poliție Iași, Șeful IP Botoșani, șeful IGP București; Mihail Sadoveanu (1880-1961) – scriitor clasic român, fiul avocatului Alexandru Sadoveanu și al Profirei Ursachi, care era fiica lui Gheorghe și a Anghelinei Ursachi din Verșeni; Tiberiu Simion (1955) – general de brigadă, comandant al unor unități aparținând SRI din județele Iași, Timiș, Bacău; Toma Gh. Vasile (1951) – economist, director comercial la SC „Hidroconstrucția” SA din București; ș.a. Urmează o listă de „fruntași locali”, care din careva motive nu au fost apreciați cum se cuvine de contemporani, dar totuși și ei au un merit anumit la dezvoltarea în continuare a comunei.

Un fiu de seamă al respectivului loc se socotește a fi Mihail Sadoveanu (1880-1961), autorul romanelor *Neamul Șoimăreștilor*, *Zodia Cancerului sau Vremea Ducăi-Vodă*, *Baltagul*, *Nunta domniței Ruxandra*, *Creanga de aur*, *Frații Jderi*, precum și al povestirilor *Domnul Trandafir*, *Hanu Ancuței* ș.a. Capitolul VII este consacrat integral „Ceahlăului literaturii românești”. Verșenii, baștina mamei lui, au avut o influență covârșitoare asupra scrierii operei sale inconfundabile. Vorbind despre peisajul verșenean, ieșit de sub pana scriitorului, G. Călinescu îl califică pe autor ca pe „unul dintre cei mai grandioși contemplatori ai frumuseților universului din literatura de pretutindeni”. Legăturile puternice ale prozatorului cu spațiul și spiritualitatea acestui microunivers rural au făcut ca localnicii să-l considere drept un fiu de excepție al Verșenilor. Se știe că Mihail – copilul – a purtat numele mamei, implicit al bunicilor – Ursachi –, pînă la vîrsta de 12 ani. Prima călătorie la Verșeni o făcuse pentru a primi Sfînta Taină a Botezului în bisericuța din Mițești. Peste un timp „a sondat pentru prima oară realitățile” de prin împrejurime la petrecerile de iarnă cu „plugarii și semănătorii simbolici și cu animale fantastice”, s-a bucurat de revelația sărbătorilor de Paști, iar vara a băut cidrul preparat din fructele unui pom rotat din mijlocul ogrăzii bunicilor. Astfel, scriitorul zicea că se simțea „într-o domnie” a sa și că moștenea „toate drepturile acelor pămînteni de la apa Moldovei”. Primele expediții de vînătoare și de pescuit au fost tot la Verșeni. După moartea mamei, bunicii îi devin nepotului „mai scumpi ca orice”. Revista noastră a inserat pe paginile sale un amplu studiu de înv. Gheorghe Pârlea, intitulat *Mihail Sadoveanu – „ful țărăncii” din Verșenii Morosloveștilor*, în care veți găsi multe amănunte despre peregrinările clasicului nostru în Valea Moldovei (a se vedea *BiblioPolis*, nr. 3 și 4 din 2010).

Capitolul de încheiere (VIII) ne vorbește despre aflarea mirosloveștenilor pe meridianele globului, despre raportul lor cu lumea de peste hotarele țării. Revolta anticomunistă din decembrie 1989 a dat la o parte „cortina de fier” și ei au pornit – conform unor motivații obiective, dar și subiective – să colinde pe mapamond ducînd faima locurilor natale la sute și mii de kilometri depărtare. Unii se întorc la baștină, dar alții întemeiază acolo, în străinătate, familii și trimit rudelor prin poșta electronică doar imagini ale lor și ale odraslelor sale...

Monografia comunei Miroslăvești constituie un omagiu adus generațiilor care și-au trăit viața pe frumoasa Vale a Moldovei. E o lucrare amplă și complexă prin structura sa, care poate fi considerată una dintre cele mai reușite în domeniu. Sperăm că această lucrare să satisfacă orice persoană ce se interesează de aceste subiect, deoarece este rezultatul unor cercetări științifice îndelungate și anevoioase. Baza documentară a lucrării este una impresionantă: arhive, memorii, lucrări și studii consacrate istoriei naționale, reviste, ziare din diverse domenii, precum și informații orale foarte prețioase. Pentru contribuția deosebită la promovarea și conservarea valorilor rurale autorii sus-menționați merită tot respectul conșătenilor și nu numai. Fiecare etapă istorică a conferit localității o fațetă nouă. Astăzi orice miroslăveștean este mândru că trăiește într-un spațiu binecuvântat de Mîntuitorul nostru. Fotografii și imagini inserate vorbesc de la sine despre oamenii locului care au fost martorii oculari la toate evenimentele zbuciumate ale ținutului lor natal. Pentru a scoate în evidență încă o dată importanța și valoarea acestei monografii, recomand să fie găsită și lecturată de toți cei în care bate o inimă de român. Pentru a ne aduce aminte de unde am plecat avem nevoie anume de așa lucrări, în care materialele sînt aranjate logic, iar descrierea este făcută cu exactitate. Volumul – cu aspectele istoric, demografic, etnografic, economic, spiritual – *Monografia comunei Miroslăvești* marchează identitatea acestor locuri. Ea dovedește pentru urmași că străbunii lor și-au iubit meleagul natal, că au avut grijă să păstreze și să îmbogățească limba maternă, că au menținut și ne-au transmis intacte creațiile populare, fapt pentru care merită o închinăciune pînă la pămînt. Versurile lui Lucian Blaga din poezia *Sufletul satului* „Eu cred că veșnicia s-a născut la sat, / aici orice gînd e mai încet / și inima-ți zvîcnește mai rar, / ca și cum nu ți-ar mai bate în piept, / ci adînc în pămînt undeva” sînt scrise parcă anume în acest scop: de a vizita aceste scilipiri de mărgăritare din spațiul carpato-danubian-nistrean, de a le admira și a le ține în suflet pentru toată viața.

(*BiblioPolis*, 2012, nr. 2)

România sub sabia lui Damocles

Sperăm că niciun om treaz la minte nu poate să tresară de bucurie cînd asupra unuia dintre prieteni sau cunoscuți se abate vreo nenorocire. În viață se întîmplă diverse situații: și plăcute, și mai puțin plăcute. Pe acestea din urmă trebuie să ne străduim să le evităm pe cît sîntem în putință. Dar, întrucît ele sînt create tot de oameni, ne rămîne doar să analizăm cauzele ce le-au provocat. Meditația asupra consecințelor ne va feri pe viitor să evităm neplăcerile, iar dacă extindem problema la un plan continental sau global – chiar și unele cataclisme din societatea noastră, care a pășit în secolul al XXI-lea „cu capul în stele și trupul însîngerat”, după cum s-a exprimat gen. de brig. (r) Gheorghe Dragomir, într-o carte care a fost prezentată și cititorilor noștri într-unul din numele anterioare ale revistei *BiblioPolis* (a se vedea articolul *Europa: ieri, azi, mîine*, vol. 41, nr. 4 din 2011, p. 165-169).

Vom continua discuția noastră aproape în aceeași cheie ca și în articolul sus-numit, aducînd în prim-planul atenției publice de data aceasta o nouă

apariție editorială a distinsului expert politico-militar și ex-senator român, intitulată *România între scutul american antirachetă și katiușa rusească: timp și destin** (București, 2012). Atâta doar că la început e necesar să amintim unele date biografice ale autorului. Gheorghe Dragomir s-a născut pe 16 decembrie 1948, în com. Bolintin, jud. Giurgiu. În 1971 a absolvit Facultatea de Drept a Universității din București, iar ulterior, între 1987 și 1989, cursurile postuniversitare de relații internaționale și de comerț exterior. Între 1973 și 1992 se află în funcția de ofițer la Centrul de Informații Externe, perioadă în care a executat mai multe misiuni în țări din Asia, Africa și Europa. Când a fost adjunct al șefului SIE (1990-1992), este avansat la gradul de general de brigadă. A urmat perioada

de consiliere la Comisia de politică externă a Senatului României (1998-2005) și de președinție la Camera Bilaterală de Comerț și Industrie România-Azerbaidjan (2005-2007). În prezent Gh. Dragomir este pensionar. Mai menționăm că în 2001 dumnealui fondează Asociația Culturală „România în Lume”, devenind președintele ei executiv. Este autor a numeroase studii și articole de politică externă, strategie geopolitică și geoeconomică privind zonele Mării Negre, Asiei Centrale, Mării Caspice și Orientului Mijlociu. A editat volumele *Recviem pentru spioni* (2008) și *Europa cu capul în stele și trupul însîngerat* (2011). Cea de-a treia lucrare – *România între scutul american antirachetă și katiușa rusească...* – vine să elucideze un șir de probleme politico-economice, dar și militare, la nivel regional, european și mondial, axîndu-se pe relațiile de conviețuire multiseclară ale Țărilor Române, apoi ale României cu marele vecin de la Răsărit – Rusia. Totodată, a fost luată în considerație și Republica Moldova, inclusiv raioanele ei din stînga Nistrului, altfel nu se putea, căci iată ce scrie autorul în dedicație, în semn de omagiu și afecțiune pentru locuitorii acestor teritorii, cîndva răpite din trupul Țării de către „ursul brun siberian”: „*Dedic această carte tuturor celor care și-au jertfit viața și libertatea pentru apărarea istoriei, limbii și credinței străbune, în teritoriile românești rupte din trupul țării, prin aranjament de culise între marile puteri și Rusia.*”

Trebuie să spunem chiar din capul locului că această carte va face multă vîlvă în cercurile politice de la noi, dar și din întreaga lume. Mottoul ei ne cufundă direct în miezul problemei: „*Rămîne nealterat acest adevăr: «Armele pot fi înfrînte*

* DRAGOMIR, Gheorghe. *România între scutul american antirachetă și katiușa rusească: timp și destin*. București: Ed. „România în Lume”, 2012. 434 p.

prin arme superioare ca număr și tehnică; sufletul popoarelor nu se cucerește însă decît prin sinceritatea și tăria credințelor străbătute de arta elocinței»” (Demostene: *Despre arta elocinței*). Deci, sînt puse în discuție mai multe întrebări provocatoare, dar, totodată, găsindu-se și răspunsul pentru ele, astfel încît experiența și materialul adunat de autor de mai mulți ani, cînd se afla în funcții de răspundere, poate deveni un îndreptar de învățătură pentru contemporani și urmașii lor. Acesta a fost și scopul: să pună pe masa diplomaților și a guvernanților (față de care nu-și ascunde dezamăgirea și nemulțumirea) soluții pentru redresarea (încă nu e tîrziu!) a situației de îngheț ce s-a constituit în relațiile bilaterale dintre România și Rusia, ca urmare a hotărîrii SUA, din 2011, de a amplasa în sudul României (la Deveselu, jud. Olt) scutul antirachetă, care ar apăra Europa de atacurile teroriste venite din partea Iranului și a altor state islamice.

Volumul publicistico-documentar are o structură cronologică. După cuvîntul către cititor al autorului, urmează capitolele: *I. Poporul român, descendent al dacilor hiperboreeni; II. Evul Mediu răsăritean carpato-danubiano-pontic; III. Un destin geopolitic inevitabil în secolul XXI: România-Rusia – prejudecăți și temeri; IV. Să construim împreună o zonă de stabilite, încredere, pace și prosperitate în regiunea Mării Negre și Eurasiei; V. Scutul antirachetă. Necesitate sau provocare la adresa securității regionale?* Postfața este semnată de Radu Chirculescu (Centrul Român de Etică și Strategii „Cresfor România”), care este și dumnealui de părerea că „*pentru ca Federația Rusă să poată avea liniște, aceasta trebuie să mizeze pe dezvoltarea patriotismului înțelept din țările doreite sau necesar partenere. Cel mai bun temei, pentru fundamentarea unei colaborări caracterizate de încredere, este cultura. Ulterior, relațiile – private de tensiuni inutile și neproductive – se vor dezvolta de la sine. Aceasta este pacea productivă, nu umilă sau agresivă*”. Nu putem adăuga aici nimic (chestiunea este legată doar și de soarta Basarabiei!) decît de a avea năzuința sinceră să se găsească (punîndu-se în funcțiune capacitățile diplomatice ale ambelor părți) cît mai repede calea unei conlucrări rodnice la masa de tratative, pe baza respectului reciproc, a sincerității și loialității.

Fiind mîndru de înaintașii Neamului și avînd dorința ca România să se afirme în viitor ca o țară prosperă în regiunea Mării Negre, autorul, un autentic patriot al poporului său, ne furnizează la început date istorice concrete (mărturii ale istoricilor din Antichitate, consemnări și memorii ale oamenilor de știință și cultură din Evul Mediu, documente și scrieri ale cercetătorilor și oamenilor politici din epoca modernă și contemporană) despre etapele de vîrf ale constituirii națiunii noastre – începînd cu Burebista, Decebal, urmînd cu domnitorii Basarab I, Mircea cel Bătrîn, Ștefan cel Mare și Sfînt, Mihai Viteazul, Dimitrie Cantemir, Constantin Brâncoveanu, Alexandru Ioan Cuza, regii Carol I, Ferdinand și pînă la conducătorii de partid și de stat – pentru a ne arăta adevăratul drum al afirmării. Dar mai mult pentru a înțelege cine am fost și cine sîntem. Nu în zadar savantul și scriitorul Mircea Eliade menționa în legătură cu aceasta: „*Toată lumea e de acord că dacii se aflau pe pămîntul nostru cu cel puțin o mie de ani înainte de Hristos și, cu toate acestea, am fost singurul popor european căruia i s-a contestat dreptul de-a stăpîni țara pe care au locuit-o moșii și strămoșii noștri.*”

Evoluția relațiilor româno-ruse (economice, politice, militare și culturale) este prezentată pe parcursul câtorva secole, dar accentul este plasat pe ultimele decenii, când s-au înregistrat momente de multe ori tragice pentru destinul nostru, ca urmare a înțelegerilor secrete și cinice între puterile garante și Rusia. Acum România trebuie să promoveze o politică înțeleaptă cu toți partenerii săi și cu Rusia ca să găsească împreună răspuns la problemele arzătoare ale prezentului. Dacă nu se vor scoate la iveală intențiile „ascunse” ale statelor mari (a se citi: ale imperiilor) de a apăra drepturile, libertatea și democrația prin extinderea teritoriilor lor pe seama vecinilor mai mici, nu avem de câștigat, lucrurile nu se vor mișca din loc. Întrucât regiunea Mării Negre este în permanență amenințată de instabilitate politică, sărăcie, migrație ilegală, crimă organizată și terorism, România trebuie să ia măsuri urgente de prevenire și contracarare a eventualelor riscuri și pericole. Acțiunile românești din regiune în mod obligatoriu urmează să fie conectate la planurile NATO și ale Uniunii Europene, dar cu condiția să se ia în vedere particularitățile istorice, caracterul și spiritul populației băștinașe. Pentru aceasta este nevoie de a se elabora viziuni proprii privind conviețuirea în zonă, scopul fiind să se ajungă la o coabitare pașnică durabilă de cooperare cu toate părțile cointeresate și pe toate direcțiile de activitate: economică, culturală etc. România are șansa de a juca rolul principal în acest context, dacă va putea ține piept riscurilor de destabilizare provocate de crima organizată și terorism. Avînd ca bază transparența, pragmatismul, complementaritatea, sinergia și flexibilitatea, România va face față eforturilor de promovare a unui concept comun bine echilibrat, dacă va avea obiective tot atît de bine definite pe termen mediu și lung.

Faimosul publicist, analist politic de certă valoare, George Damian, un vizionar de necontestat, consideră că dacă se va continua „dialogul surzilor” relațiile dintre România și Rusia pot aluneca pe o pantă periculoasă a confruntărilor (chiar și militare, Doamne ferește). Rusia, văzînd că nu are spații de manevră în imediata vecinătate, poate fi imprezvizibilă în acțiuni. De aceea, trebuie să fie folosită orice ocazie de a se organiza simpozioane, conferințe regionale și internaționale care ar dezbate viitorul relațiilor Uniunea Europeană – Rusia. Va fi bine-venit și dialogul în mediile academice, culturale, ale mass-mediei și societăților civile, apoi și al parlamentarilor, serviciilor secrete și diplomatice, culminînd cu vizite la nivel înalt între prim-miniștri, dar și șefi de state.

E adevărat că, în ultimul timp, Rusia a devenit un jucător activ și incomod pe piețele financiare și la diverse burse de valori de pe mapamond, ea a știut să valorifice cu ingeniozitate slăbiciunile și neînțelegerile altor jucători de pe arena politică, impunîndu-și regulile sale de joc. Dar cînd e vorba de destinul popoarelor pe mulți ani înainte, noi trebuie să fim vigilenți și să contracarăm apucăturile ei hegemonice. Situația în care se află popoarele Europei la acest moment al istoriei e sub controlul autorităților, dar ea în orice moment poate fi destabilizată. De aceea, imperativul timpului cere să se creeze în regiunea Mării Negre, cea a Asiei Centrale și a Caucazului un pol al cooperării, păcii, stabilității și prosperității popoarelor conlocuitoare. Să sperăm că rațiunea, cumpătarea, prudența și respectul reciproc vor domina. Numai într-o asemenea atmosferă ar putea fi tratată și problema Basarabiei, Transnistriei, a Bucovinei de Nord și a

Ținutului Herța – doar ținându-se cont de aspirațiile românilor din aceste vechi teritorii românești. Dar, pînă la revenirea lor „acasă” rămîne să menținem vie flacăra românismului prin acțiunile culturale, educaționale și economice promovate de organizațiile nonguvernamentale, Biserica Ortodoxă, județele și orașele înfrățite etc.

Confruntarea directă cu Rusia trebuie exclusă din start. Motivele sînt evidente – prea mare e pericolul să rămînem păgubași. Lecțiile de istorie trebuie învățate în așa fel ca „să nu mai călcăm pe aceeași greblă”. De fapt, începutul secolului XXI este perioada de reîmpărțire a sferelor de influență pentru deceniile următoare și secolul care le va succede. Cu părere de rău, strategii americani nu prea și-au pregătit temele, acțiunile lor politico-diplomatice lasă de dorit. Sistemul antirachetă încă nu este pe deplin testat. În această situație Uniunea Europeană se prezintă lipsită de vigoare, nepregătită de acțiuni de o astfel de anvergură (o cauză ar fi și cheltuielile extravagante și luxul în care s-a trăit pînă acum, adică extinderea crizei economice). Noua ordine mondială, susținută prin intermediul globalizării, va încerca să reevalueze toate activele de pe planetă. În acest context instabil și imprevizibil, Rusia va căuta să-și promoveze tot mai agresiv interesele geopolitice și geostrategice, revenind la vechea ei politică lăsată drept testament de împăratul Petru I succesorilor săi. Cu atît mai mult cu cît în acest joc lipsit de probitate se implică și Ucraina, care capătă în Europa concretețe din ce în ce mai accentuată.

Bine ar fi dacă Rusia și-ar formula interesele așa cum face orice țară democratică din lume, dar ea mistifică adevărul istoric și creează confuzii. Moscova „nu crede în lacrimi” – își tratează problemele exclusiv în conformitate cu propriile interese. Deci, ce să aleagă România? Scutul antirachetă sau... posibila „ploaie de stele”? Răspunsurile pot fi pe cît de diverse, pe atît de șocante. De aceea, pentru resetarea relațiilor diplomatice ale României cu Rusia, mai întîi de toate, e nevoie de o regrupare a elitelor românești în jurul acestui proiect. În cazul cînd scopul geopolitic al Rusiei este de a scoate Uniunea Europeană de sub controlul SUA și NATO, actuala clasă politică a împins România într-o aventură militară care își va arăta efectele la necesitatea de activare a scutului antirachetă. Importanța chestiunii fiind majoră, România nu și-a consultat poporul prin referendum. Cine, pînă la urmă, va răspunde de implicarea țării într-un conflict militar? Doar Rusia a și amenințat de curînd că va orienta rachetele sale spre bazele ce găzduiesc buclucașul scut, urmînd să le facă praf, dacă situația o va impune (și dacă armata rusă nu va degrada definitiv... – adăugăm noi).

România de azi se află la o răscruce istorică pentru destinul său. Cu regret, ambele state – și Rusia, și SUA – sînt organizate după modelul corporatist, unde interesele economice determină politicile externe și militare. Tot ele creează conflicte regionale, generînd instabilitate, sărăcie, și nicidecum prosperitate materială. Nemaivorbind că se înarmează pînă-n dinți cu rachete, fără a ține cont de impactul asupra mediului, sănătății populației, de riscul autodeclanșării sau declanșării accidentale și multe altele. Tabloul situației de perspectivă e sinistru. De ce țările mici trebuie să suporte capriciile și ținfele celor „două precupețe” care se ceartă ca la piață? se întrebă retoric autorul volumului în discuție, care

crede că România nu va beneficia de o securitate absolută, ci, din contră, situația ei se va agrava ținând seama de vecinătatea imediată a părții atacatoare.

În prezent, atît situația întregii Europe, cît și a României, în particular, depinde de „bunavoința” și „blîndețea” Kremlinului. Mizînd pe lașitatea și duplicitatea liderilor politici europeni, Rusia e sigură că va cîștiga orice bătălie. Ce ne rămîne nouă de făcut? Doar să ne rugăm către Bunul Dumnezeu să nu sloboadă într-o bună zi sabia lui Damocles asupra „grădinii Maicii Domnului”, cum a numit România, la sfîrșitul secolul trecut, Papa Ioan Paul al II-lea.

(*BiblioPolis*, 2012, nr. 3)

Împătimit de carte și bibliotecă

Directorul general al Bibliotecii Municipale „B.P. Hasdeu” dna conf. univ. dr. Lidia Kulikovski în postfața culegerii de articole, eseuri și recenzii *Și totuși, limba română* (Chișinău, 2008) menționa despre autorul ei – Vlad Pohilă, scriitor, lingvist, jurnalist, redactor-șef al revistei de biblioteconomie și științe ale informării *BiblioPolis* (editată sub auspiciile BM) – că este „un bărbat cu totul deosebit”, că „îl știm de om onest, curajos, muncitor, sincer, înțelept, sfătos și patriot irecuzabil”, pe deasupra „poartă o povară ceva mai mare decît el – grija limbii române”. Noi, cei care îl cunoaștem de mai multă vreme, ca urmare a faptului că îi sîntem colegi de birou la redacția revistei sus-menționate, putem subsemna fără ezitare la cuvintele dnei director general deoarece e un portret veridic – făcut de parcă îl vedem pe protagonist în oglindă. Într-adevăr: îndrăgostit peste măsură de limba română încît o mînuiește cu un profesionalism de admirat, fiind omul care își iubește la nesfîrșit plaiul natal – Basarabia –, dar și întreg spațiul românesc, fiind un animator neîntrecut al vieții culturale din capitala noastră, Vlad Pohilă este și un model de slujire instituției în care activează, anume aceleia cărei la figurat i se zice că împarte „leacuri pentru suflet”, iar pe adevărat se numește Biblioteca Municipală „B.P. Hasdeu”.

Vom încerca să demonstrăm cu argumente acest lucru în cele ce urmează, adăugînd astfel încă o pagină la edificarea figurii polivalente a lui Vl. Pohilă, care cu certitudine este și un împătimit de carte și bibliotecă, imposibil de a fi corijat. Afirmăția dată este aproape că axiomatică, dar ne vom ghida în explicațiile noastre (de ce nu?) de noua apariție editorială și anume *Arta de a pasiona cititorii** (Chișinău, 2012), o excepțională colecție de editoriale, scrise de Vl. Pohilă pe parcursul celor zece ani – tocmai atîția a împlinit revista *BiblioPolis* în 2012 și tot atîția dumnealui e redactorul-șef neschimbat al ei.

Că e un om „citat”, că are cunoștințe cuprinzătoare din domeniile istoriei, culturii, artelor și științelor ale comunicării e puțin să spui despre Vl. Pohilă. Cu siguranță: încă din anii copilăriei și adolescenței a îndrăgit cartea pentru totdeauna și a făcut legămînt cu biblioteca să nu se mai despartă niciodată în viață.

* POHILĂ, Vlad. *Arta de a pasiona cititorii : editoriale din revista BiblioPolis. 2002-2012.* / Vlad Pohilă ; ed. îngrijită de Lidia Kulikovski ; Bibl. Municipală „B.P. Hasdeu”. – Ch. : [S. n.], 2012 (Tipogr. „Notograf Prim”). – 160 p. ISBN 978-9975-4395-7-2.

Numai pe ce căi nu l-a purtat soarta, dar pînă la urmă tot de carte și bibliotecă e mai aproape, lucru pe care nici nu îl regretă, ba mai curînd îl acceptă cu plăcere.

Știm cu toții ce reprezintă cartea, biblioteca, dar anume ceea ce pare a fi ușor de înțeles e cel mai greu de descris. Prezentul nostru nu ni-l putem închipui fără carte, prin care descoperim lucruri noi, prin care căpătăm cunoștințe de cultură generală și care, de fapt, este liantul ce ne leagă de lumea înconjurătoare, cu universul. O carte bună este un sprijin la săvîrșirea unor fapte bune (adesea eroice!) și ne dă puteri în momentele cele mai grele din viață să supraviețuim. Cînd se pare că nu ai nicio ieșire dintr-o situație penibilă, neplăcută, dificilă, lectura unei cărți îți poate sugera calea spre succes.

Cu atît mai mult, în zilele noastre, o societate prosperă, bine educată și civilizată, este de inimaginat fără biblioteci, fără tezaurul lor acumulat de omenire timp de decenii, secole, ba chiar milenii la rînd. Nu e întîmplător că aceste minuni ale cotidianului sînt venerate atît de plauzibil de cele mai luminate minți ale umanității: „Nu-ți voi lăsa drept bunuri, după moarte, / Decît un nume adunat pe-o carte. / În seara răzvrătită care vine / De la străbunii mei pînă la tine, / Prin rîpi și gropi adînci, / Suite de bătrînii mei pe brînci, / Și care, tînăr, să le urci te-așteaptă, / Cartea mea-i, fiule, o treaptă” (Tudor Arghezi); „Cartea îndeplinește nu numai minunea de a ne pune în contact cu semenii noștri depărtați în timp și spațiu; cartea îndeplinește fapta de mirare de a ne face să trăim în afară de minciună, nedreptate și prejudecăți. În aceste urne sacre, în care poezii și cugetătorii și-au închis inimile, găsim acea putere fără moarte care mișcă umanitatea înainte în progresul ei neconținut” (Mihail Sadoveanu); „Dacă ai o grădină și o bibliotecă, ai tot ceea ce îți trebuie” (Cicero); „Îmi imaginez Paradisul ca pe un fel de bibliotecă” (Jorge Luís Borges).

De aceea, cu greu ne putem imagina ca protagonistul nostru să treacă pe lîngă aceste produse ale muncii creatoare fără a le observa și fără a închea o relație afectivă cu ele. Mai mult: s-a aruncat în sfera lor de influență, de cuprindere ca într-un val de mare să culeagă din străfunduri mărgăritare sclipitoare pentru a le aduce în laboratorul său de creație să le cerceteze, să le șlefuiască și apoi să le propună din nou – lumii setoase de frumos – spre contemplare și admirație. Altfel, nici nu pot fi numite editorialele / eseurile recomandate cititorilor – de data aceasta celor ce nu au avut ocazia să țină vreodată în mîini revista *BiblioPolis* de care Societatea Cunoașterii din capitală și republică este atașată cu

multă pasiune în virtutea ridicării nivelului de profesionalism al colaboratorilor instituțiilor de cultură. Desigur, se întâmplă să nu-l găsească inspirația pentru scris multe zile la rînd sau să fie indispus de necazurile vieții cotidiene, dar cînd cei din jur îl lasă în apele lui, cînd totul e „gata copt” și se așază la masa de scris, dă la iveală materiale din cele la care noi (veșnicii lui ucenici!) nici nu visam. Cine va avea norocul să le citească în această culegere – e ferma noastră convingere – nu va regreta de „timpul pierdut”, ba din contra: va înscrie în blocnotesul său încă un nume al unui publicist rezonabil, al unui autor favorit la care se va referi în activitatea sa de viitor chiar la prima ocazie.

Arta de a pasiona cititorii are un tiraj nu prea mare (100 + 100 ex.), dar credem că va umbla din mîină în mîină și va ajunge la fiecare doritor de a cunoaște creația lui Vl. Pohilă. Sînt lucrări ce îți mențin atenția trează pe mult timp. Autorul își expune experiența pe hîrtie într-o gradație fină ce creează în suflet o stare încordată pînă la sfîrșitul lecturii. Permanent ești curios să afli ce va spune condeierul / cercetătorul despre un fapt sau altul ce se consumă la o înaltă tensiune în breasla bibliotecarilor. Universul cărții și al bibliotecii, asupra cărora meditează fiecare angajat (atît cel de la pupitrul de repartizare a cărților, cît și cel de la conducerea instituției) este înțeles – și aceasta e firesc – în diferite moduri. Vl. Pohilă vine cu ideile sale, scrie ceea ce crede personal și astfel se formează curente de concepții. E un publicist politicos, cu o atitudine amabilă, binevoitoare. De fiecare dată încearcă să apere baricadele pe care se află bibliotecarii, ca ei să-și cucerească (într-un sfîrșit!) demnitatea profesiei pe care au ales-o. Ei bine, putem spune că materialele dumnealui diferă de cele ale altora – de altfel, ar fi fost să fie plicticos, ceea ce îi lipsește caracterului său în genere. Muncind cu sîrguință la orice rînd din manuscris, lasă la o parte exagerările, speculațiile, teoretizările sterpe și se ocupă concret de obligația morală a intelectualului într-o lume bîntuită de fel de fel de crize – ba economice, ba ecologice, ba politice, ba ideatice, ba de conștiință și nu mai știm încă de care –, căci știe cu siguranță: cititorii doresc să afle răspunsuri cît mai concludente la multitudinea de probleme pe care le naște societatea contemporană.

Parcurgînd *Arta de a pasiona cititorii*, observăm că omul de cultură Vl. Pohilă își pune adeseori întrebări de felul: Cum văd cei din jur rolul bibliotecii în genere și al Bibliotecii Municipale „B.P. Hasdeu” în particular? Ce reprezintă bibliotecarii pentru utilizatori / beneficiari / cititori? Ce influență are asupra noastră lectura ca atare? Cum acționează asupra noastră cărțile citite? Ce gînduri ne frămîntă cînd venim la manifestările culturale? etc. Autorul întreprinde o mulțime de căutări (unele poate chiar deznădăjduite) în diverse surse de informație pentru a ne comunica adevărul, adică a ne explica în modul cel mai adecvat starea reală a lucrurilor din domeniile bibliologiei și biblioteconomiei. Scrierile sale cuprind mai multe direcții vectoriale de activitate a subdiviziunilor instituțiilor bibliotecare.

Să exemplificăm:

- în editorialul *Călătorind prin gînduri, suflete și frumusețe (BiblioPolis, 2003, nr. 3, vol. 7)* [p. 5-6] este elogiată biblioteca și lucrătorii ei, atrăgînd atenția noastră asupra faptului că noțiunile *biblioteca* și *Biblie*

au aceeași rădăcină, iar cuvântul grecesc *biblon* înseamnă pur și simplu „*carte*”: „Și totuși, credem, cea mai autentică politică a bibliotecilor și a cărții o promovează la noi înșiși bibliotecarii. Spunem acest lucru nu ca o complezență de Ziua lor; nu facem decît să relevăm o axiomă, un adevăr greu contestabil. Prestigiul cărții, al bibliotecii a putut fi menținut sau chiar salvat numai datorită ținutei umane și profesionale a lucrătorilor ei, a majorității acestora, de vreți”;

- *Cartea, o magnifică lucrare a Spiritului Divin* (BiblioPolis, 2003, nr. 4, vol. 8) [p. 7-9] este consacrat istoriei apariției atît a Bibliei și a altor tipărituri bisericești pe teritoriile locuite din vechime de români, cît și cărții în general. Astfel, autorul menționează că „apariția Cărții Cărților în limba noastră a fost o fericită conlucrare a teologilor și cărturarilor din cele trei provincii românești, ca cea mai strălucită dovadă a istoriceii, seculareii noastre unități lingvistice și spirituale. Se pare că însuși Domnul Dumnezeu a dorit să arate lumii că sîntem «uniți în limbă, cuget și simțire»! Nimeni și niciodată nu va putea zdruncina această unitate, căci ar însemna să se atenteze astfel nu numai la ființa noastră națională, ci chiar la Puterea Divină s-ar atenta!”, iar cartea, această minunată creație a geniului uman, este „o lucrare a Spiritului Divin”. Edificatoare pare a fi concluzia: „Să nu trecem pe lîngă cărți ca pe lîngă oricare alte lucruri frumoase. Să ne aplecăm mai des și mai atent privirile, mintea și simțirea asupra lor. Inclusiv asupra cărților sfinte. Acestea, e adevărat, presupun o anumită stare, un anumit efort, poate și o anumită pregătire. Și starea, dispoziția aceasta, și efortul, și pregătirea ni le facem tot noi. Luminați de lumina ce vine să ne încălzească de Sus. Să ne ferim de întuneric, dîndu-ne mai aproape de lumină!”;
- cartea tradițională versus e-bookul e tema editorialului *Biblioteca între tradiție și modernitate* (BiblioPolis, 2004, nr. 2, vol. 10) [p. 13-15]. Concluzia autorului: „Puși în situația de a munci, de un deceniu deja, nu numai cu cartea tradițională, dar și cu cea electronică, lucrătorii bibliotecilor nu trebuie să considere că se află între două focuri, între ciocan și nicovală, între Scila și Caribda. Ei se află, pur și simplu, între două șanse pe care ni le oferă progresul contemporan și trebuie să fructifice la maximum aceste priorități”;
- o pledoarie în apărarea limbii române în republica noastră este materialul *Cel mai puternic, mai sigur liant* (BiblioPolis, 2004, nr. 4, vol. 12) [p. 19-22];
- iar un îndemn la a lectura poezii, nuvele, romane, eseuri etc. găsim în *Orice anotimp este bun pentru lecturi* (BiblioPolis, 2005, nr. 3, vol. 15) [p. 28-30]: „Pentru că, în genere, orice anotimp este potrivit pentru «a sta la sfat» cu scriitorii, filozofii, economiștii, artiștii... cu toți cei care scriu cărți bune și trebuincioase. Astfel, ne întoarcem acolo de unde am pornit: calitatea și necesitatea lecturii. Pe lîngă aceste două direcții, celelalte (criza de timp, prețurile exorbitante ale cărților, concurența internetului...) pur și simplu pălesc, pierd, adeseori brusc și solid, din

semnificație. De aceea, calitatea și necesitatea cititului, respectiv a tipăriturilor primează și vor mai prima încă mult timp în societatea noastră și, probabil, în lumea întreagă. Ele vor asigura perpetuarea lecturilor, în pofida spectaculoaselor schimbări pe care le traversăm”;

- *Cel mai bun cadou oriunde și oricînd – cartea* (BiblioPolis, 2006, nr. 2, vol. 18) [p. 41-44] – e clar fără comentarii;
- *Arta de a vorbi cititorilor* (BiblioPolis, 2007, nr. 2, vol. 22) [p. 56-59] – la fel, fără comentarii;
- în „*Mii de minți și inimi trăiesc lîngă tine*”, *Biblioteca Municipală...* (BiblioPolis, 2007, nr. 3, vol. 23) [p. 60-64] sînt expuse date din istoria BM „B.P. Hasdeu” și rolul ei în comunitatea chișinăuiană. Iată argumentul: „Dacă e s-o luăm de la esență, va trebui să menționăm că BM «B.P. Hasdeu» s-a transformat, în ultimii 15-20 de ani, într-o bibliotecă realmente municipală, a întregului Chișinău. Nu e vorba numai de faptul – relevant și el – că fiecă al doilea chișinăuian beneficiază, într-un fel sau altul, de serviciile Bibliotecii Municipale. Grație activității rodnice a Centrului de informare și documentare «Chișinău», orașenii pot afla orice informație – de la cea mai gravă la cea mai bizară – din trecutul, prezentul și chiar din viitorul orașului natal. Astfel au fost puse bazele pentru ca BM să devină o necesitate – desigur, preponderent cultural-informativă, dar și de suflet – pentru majoritatea orașenilor”;
- editorialul *Arta de a scrie pentru cititori* (BiblioPolis, 2007, nr. 4, vol. 24) [p. 65-70] este consacrat relației bibliotecar – beneficiar, autorul referindu-se la „măiestria sau arta, meșteșugul de a scrie ceva pentru utilizatori, dar și pentru alte persoane interesate de carte, de lectură, de bibliotecă”;
- discuții în jurul Societății Cunoașterii care „este una specifică domeniului bibliologic” găsim în editorialul *Ce-i de făcut în Societatea Cunoașterii?* (BiblioPolis, 2008, nr. 1, vol. 25) [p. 71-76]. Putem menționa doar că „Societatea Cunoașterii are o cuprindere cu mult mai largă, vizînd diverse sfere ale vieții culturale, științifice, economice, sociale, civice ș.a.m.d. Alta e că activitatea bibliotecilor are o implicare, dar și un impact, deosebite, în ceea ce privește noțiunea abordată; de aici și impresia că bibliotecile ar fi cele mai indicate pentru a ilustra rosturile Societății Cunoașterii la noi, pentru noi, acum și, se prea poate, peste ani”;
- *Apărarea bibliotecii* (BiblioPolis, 2008, nr. 3, vol. 27) [p. 81-85] este o pledoarie pentru acest tip de instituție culturală. Se aduc exemple de atitudine a statului față de biblioteci din Letonia, Lituania, Estonia, Finlanda, Suedia, Polonia, Belarus, Ucraina, Rusia și alte țări ale lumii;
- în *Cartea, un lucru scump* (BiblioPolis, 2008, nr. 4, vol. 28) [p. 86-89] se fac referințe la costurile cărții;
- „omul ce posedă un intelect remarcabil, apreciabil” este scos în prim-planul editorialului *O școală sigură pentru formarea intelectului: biblioteca* (BiblioPolis, 2009, nr. 2, vol. 30) [p. 96-103]: „Problema e cum se formează un intelectual, cînd e timpul cel mai potrivit și locul cel mai prielnic pentru devenirea omului cult, inteligent, rafinat”;

- titlul „În goana internetului”, să nu neglijăm unele realități netrecătoare (*BiblioPolis*, 2009, nr. 3, vol. 31) [p. 103-106] pune în vileag „slăbiciunile” (greșeli, scăpări, gafe, inadvertențe, dar și mostre de neglijență) când este folosit în grabă internetul;
- problemele lecturii – în *Și totuși, și la noi se mai citește!* (*BiblioPolis*, 2009, nr. 4, vol. 32) [p. 107-112];
- aceeași problemă, doar că privitor la cititorii mici – în *Copiii și cărțile* (*BiblioPolis*, 2010, nr. 2, vol. 34) [p. 117-121];
- *Biblioteca – o instituție ideală pentru apropieri culturale* (*BiblioPolis*, 2010, nr. 3, vol. 35) [p. 122-129] ne plasează în epocile sumerienilor, frigienilor, chinezilor, ale altor popoare din Evul Mediu și de mai încoace;
- în *Pilonii de rezistență ai bibliotecii: ieri, azi, mâine* (*BiblioPolis*, 2011, nr. 1, vol. 38) [p. 133-137] deopotrivă cu localul, fondul de carte, tehnologiile informaționale (internetul), relațiile cu publicul cititor, manifestările culturale, sincronizarea activităților la exigențele contemporane, marketingul și managementul, personalul etc. sînt evidențiați șefii de biblioteci, în mod special, cu ocazia aniversării – dna conf. univ. dr. Lidia Kulikovski;
- un editorial consacrat celor 575 de ani de la prima mențiune documentară a capitalei noastre este *Chișinău, un oraș al bibliotecilor* (*BiblioPolis*, 2011, nr. 3, vol. 40) [p. 142-144] – „un calificativ pe care Chișinăul îl merită din plin, nu numai pentru că niciodată nu a fost aici o concentrare mai mare de biblioteci, respectiv, cărți și cititori, ci și pentru că biblioteca, lectura, cititorii sînt o marcă, un *brand* cu care se poate mîndri orice oraș modern, cu aspirații europene”;
- *O picătură în marea informațională...* (*BiblioPolis*, 2011, nr. 4, vol. 41) [p. 145-149] – editorial consacrat unui deceniu de la apariția revistei de biblioteconomie și științe ale informării *BiblioPolis*: „Odată cu apariția *BiblioPolis*-ului, membrii echipei «Hasdeu» au obținut o tribună de unde pot să-și expună liber, amplu sau succint, ideile, doleanțele, proiectele. Astfel au fost (și mai sînt! și vor mai fi!) antrenați în munca de scriere a unui material de specialitate zeci de angajați ai Bibliotecii Municipale, unii pornind de la consemnări ale vreunui eveniment cultural sau omagial desfășurat în filiala lor, ca să ajungă la texte cu analize nu numai ale activității proprii, dar și ale unor segmente de domeniu sau chiar ale unor fenomene, tendințe din sfera bibliotecară”;
- despre autorii revistei *BiblioPolis* – în *Zidari la Cetatea Cărții* (*BiblioPolis*, 2012, nr. 1, vol. 42) [p. 149-152];
- despre materialele cu caracter cognitiv, dar și analitic, despre activitatea culturală, editorială și cea bibliotecară din mai multe state europene, asiatice și americane vedeți în *Deschiderea spre lume a revistei „BiblioPolis”* (*BiblioPolis*, 2012, nr. 2, vol. 43) [p. 153-155].

Cărțile de genul acestei culegeri apar mai rar la noi. Fiecare care vrea să cunoască mai bine lumea cărții, a bibliotecii trebuie să o citească. Sîntem siguri că editorialele cuprinse în ea îl vor surprinde plăcut pe cititor – unele din ele vor fi parcurse ca niște nuvele sau povestioare. Provocăm pe eventualii cititori să facă

comparația cu altele de felul acesta și vor descoperi diferența. Numai dacă ai intra în pielea redactorului-șef îți vei da seama că Vl. Pohilă nu se teme de teme (scuze pentru calambur!) necunoscute, neacceptate sau greu de definit – totul este privit prin ochii unui specialist în materie, face legături între noțiuni, teze, principii și apare – de unde nu te aștepti – originalitatea.

Editorialele lui Vl. Pohilă te fac să gîndești, să judeci corect, le înțelegi mesajul transmis și te îndrăgostești de ele așa – pe neprins de veste. Lectura lor ne ajută să ne exprimăm corect, ne dezvoltă vocabularul (din păcate, cam sărăcăcios în arealul dintre Prut și Nistru) și creează abilități de alcătuire a unui text coerent. Ele stimulează creativitatea și, în genere, sînt un model pentru studenții de la facultățile de științe ale comunicării în perioada lor de practică, precum și pentru jurnaliștii tineri, angajați deja în cîmpul de muncă la diverse redacții mass-media sau edituri – mai ales acum cînd este folosit prea des internetul, care e încărcat, uneori cu vîrf și îndesat, de inexactități și imitații superficiale. Citind această carte, cu siguranță, mulți își vor pune întrebări. Am vrea să credem că în editorialele ce vor apărea în numerele viitoare ale *BiblioPolis*-ului ei vor găsi soluțiile cuvenite.

Pentru Biblioteca Municipală „B.P. Hasdeu” această culegere de eseuri bibliofilice e cu bătaie lungă. E bine că s-a editat o carte bună și interesantă. Pentru mulți beneficiari ai serviciilor ei – devotați, dar și potențiali – ea va servi ca un fel de biblioterapie, deoarece poate schimba (nu glumesc!) chiar și mentalitatea celor care, duși de valul vitezelor secolului XXI, acordă prea puțin timp lecturilor, dar, totodată, au nevoie de informații credibile și sigure. Poate pe undeva s-au strecurat și greșeli (căci nu e om pe lume să nu greșească), dar după ce se va închide ultima filă a volumului, sîntem siguri că va apărea și curiozitatea să fie căutate și alte scrieri de acest prodigios condeier al vremurilor noastre. Iată o dovadă în plus că o carte scrisă cu har poate deveni un ghid în viață, iar bibliotecile, la rîndul lor, se construiesc nu pentru a depozita cărți, ci pentru a instrui oameni, pentru a servi drept oaze de liniște și locuri de relaxare și recreere pentru cei ce achită cu regularitate impozitele de întreținere a tezaurului artistic și științific al unui popor. Pe drept cuvînt: cărțile și bibliotecile ne marchează existența, iar Vl. Pohilă este un împătimit al lor. Avem marele noroc că sîntem în tangență cu dumnealui.

(*BiblioPolis*, 2013, nr. 1)

Literatura și teatrul – predilecțiile Steliane Grama

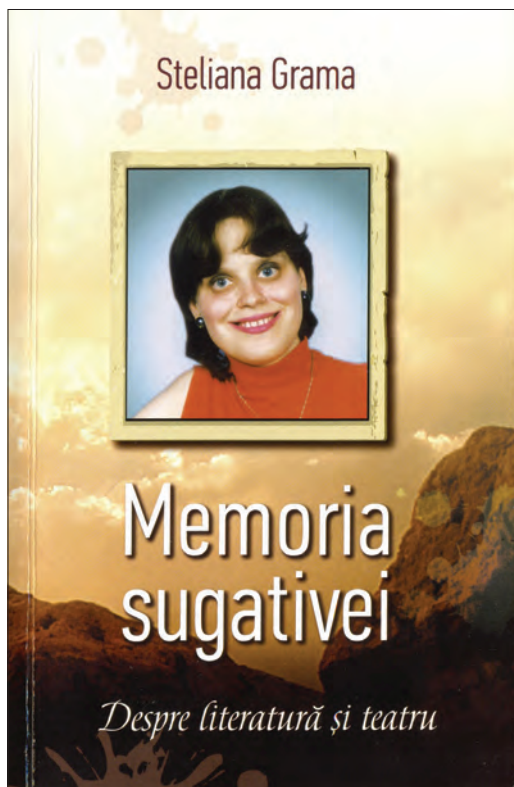
Steliana Grama s-a înscris în literatura din Basarabia de la sfîrșitul secolului XX – începutul secolului XXI ca o scriitoare de un rafinament deosebit. Abordînd un stil modern în tot ce a scris, a fost o poetă, prozatoare, dramaturg, traducătoare, critic teatral și ziaristă prea mult promițătoare. A avut o viață tumultuoasă, brusc, tragic frîntă. Însă, după plecarea prematură în nemurire ea renaște asemenea pasării Phoenix prin harul artistic inconfundabil.

S-a născut pe 4 iunie 1974, la Chișinău, într-o familie de intelectuali – părinții: Dumitru C. Grama, jurist, doctor în drept, și Claudia Slutu-Grama, biblio-

log, istoric literar, poetă, doctor în filologie. A absolvit Școala Medie nr. 23 din Chișinău în 1991. Ia licența Facultății de Jurnalism și Științe ale Comunicării a Universității de Stat din Moldova, în 1996, și a Facultății de Arte Dramatice a Universității de Stat a Artelor din Moldova, în 1999. Face doctorantura la Institutul de Istorie și Teoria Artei al Academiei de Științe a Moldovei, specialitatea Teatrologie. Membră a Asociației Internaționale a Criticilor de Teatru (1998), a Uniunii Scriitorilor din Moldova (1999), a Uniunii Jurnaliștilor din Moldova (2000) și a Uniunii Scriitorilor din România (2002). Volume editate: *Tratat de tana-tofobie* (versuri, 1996), *Rezervația de meteoriți* (versuri, 1998), *Pubela din Calea Lactee* (rondeluri, 2001), *Surogat de iluzii* (rondeluri, 2003, 2006), *Cetatea de scaun a Dragostei* (rondeluri, 2006), *Perfuzie de vise* (rondeluri, 2006), *Speranța moare ultima* (proză, 2007), *Curcubeul viselor* (versuri pentru copii, 2008), *Rană de stea* (texte pentru cîntece, 2009), *Dramaturgia autohtonă din anii 1960-1970 pe scena teatrelor din Moldova* (2010), *Telerană* (versuri, 2011), *101 poeme* (2011), *La Țepilova Sorociei, la bunici* (versuri, 2012), *La Ambasada Dragostei* (versuri, 2012), *Să ne păstrăm coloana vertebrală* (versuri, 2012). Pe 11 octombrie 2006, pleacă în lumea celor dreupți, lăsînd inimile îndurerate ale părinților, rudelor, prietenilor și ale tuturor oamenilor de bună-credință care vedeau în creația ei un licăr de stea.

Originale prin formă și conținutul ideatic, scrierile Steliane Grama sînt ca o gură de aer liber în oceanul de tipărituri din timpurile noastre. Putem vorbi de universalitatea acesteia într-un context mai larg al dezvoltării literaturii române contemporane. Atracția către metaforă este în strînsă legătură cu profunzimea sentimentelor și modernitatea procesului literar. A pledat preponderent pentru formele fixe de poezie, dăruindu-ne sugestii magice ale realității din jur și retrairi dramatice ale sufletului omenesc, prin note solemne, severe, dar și melancolice, uneori tragice sau ironico-sarcastice. Multe poezii au fost puse pe muzică, ceea ce denotă o cotă superioară de cîntare vibrantă, îndeosebi, a dragostei.

Însă, mai puțin cunoscute îi sînt scrierile despre literatură și, mai ales, despre teatru, care de asemenea se deosebesc prin ținuta lor stilistică eminentă și multitudinea de probleme abordate. Încadrîndu-se plinar atît în procesul literar, cît și în sfera teatrală din republică, S. Grama a publicat în diverse volume și ediții periodice eseuri, prefețe, recenzii și tablete de o rară exigență și rigurozitate profesională.

Prin strădania părinților, îndeosebi a dnei dr. Claudia Slutu-Grama, aceste lucrări deosebit de valoroase pentru noi sînt adunate, pe parcursul a mai multor ani, într-un volum intitulat sugestiv *Memoria sugativei** (Chișinău, Ed. „Lumina”, 2012). Sugativa fiind, de fapt, în opinia autoarei, o oglindă a procesului literar.

Noul volum al S. Grama demonstrează încă o dată calitățile ei de cercetător literar și critic teatral dăruit. Și-a investit timpul și inteligența în chestiuni, la prima vedere, complicate pentru un tînăr investigator. Punînd accentul pe suma calităților și a valorilor incontestabile ale autorilor și operelor analizate, S. Grama se prezintă ca un adevărat sfătuitor și îndrumător, cu toate că era abia la începutul ascensiunii spre culmile carierei sale de om de litere. Deși recurge la un stil simplu, inteligent, autoarea este sensibilă la alegerea cuvintelor potrivite, nuanțează sensurile de profunzime, cele majore, invită la meditații, ca, în fine, să vedem lucrurile așa cum sînt în realitate.

Perspectiva scrierilor S. Grama este interdisciplinară, acestea fiind argumentate și convingătoare, avînd la bază o laborioasă muncă de documentare. Prin intermediul unor exemple concrete ni se oferă o imagine cuprinzătoare a ceea ce e pus în discuție. Volumul oferă deschideri către actualitatea culturală contemporană din Republica Moldova. Astfel, pornind de la un accept general recunoscut, autoarea – cu supranumele Rondelia – descifrează tainele trăirii și creației umane.

Culegerea de eseuri, prefețe, recenzii și tablete despre literatură și teatru *Memoria sugativei* de Steliana Grama se deschide cu o poezie dedicată protagonistei noastre și o notă asupra ediției, ambele semnate de dr. Claudia Slutu-Grama. Urmează textele selectate din diverse publicații, care au fost structurate în două părți: I. *Despre literatură*; II. *Despre teatru*. La finele fiecărui material este indicată data cînd a fost scris și sursa unde a fost publicat.

Prima parte – dedicată literaturii – ne prezintă un tablou al fenomenului în care autoarea a reușit să analizeze critic operele unui șir de poeți și prozatori contemporani. Astfel, de la pag. 5 pînă la 51 găsim numele următorilor scriitori: Maria Hîncu, Nicoleta Esinencu, Irina Nechit, Nina Slutu-Soroceanu, Tudor Opriș, Olga Delia Mateescu, Elena Călugăru-Baciu, Nătălița Zagoreanu-Issa, Gheorghe Păun ș.a. Portretul lor literar este realizat după nenumăratele dispute (uneori în contradictoriu) din cercul scriitorilor – de comparare a stilurilor, de verificare a principalelor lor concepte etc. Un articol amplu, în acest sens, este intitulat *Tînărul literat* și ne prezintă problemele celor care caută confirmarea, experimentînd și exersînd formule inovative: „*Din păcate, astăzi tînărul literat poate fi asemuit cu un pelerin rătăcit în nisipurile Saharei, fără apă și fără merrinde. Doar cei mai ageri, mai puternici și mai stoici au anumite șanse iluzorii de a descoperi vreo oază, restul pierind de inaniție și de sete sau înnebuniți de holograma obsesivă și halucinantă a Fetei Morgana – debutul editorial...*”

În alt articol apare o panoramă a activității cenaclurilor, care au devenit, după cum spune autoarea, „un panaceu al culturii naționale”: „*Noi, generația*

* GRAMA, Steliana. *Memoria sugativei* : eseuri, prefețe, recenzii și tablete despre literatură și teatru. Concep., sel. și îngrijire: Claudia Slutu-Grama. Ch. : Lumina, 2012. 132 p. ISBN 978-9975-65-315-2.

nouăzecistă, ne-am născut prea devreme (sau prea târziu?) pentru a debuta în volum. Unicele noastre surse de mediatizare sînt presa scrisă, cea electronică și... ceneclurile. Și nu doar pentru noi! La cenecluri vin să-și citească fragmente din manuscrisele păstrate în sertar literații mai în vîrstă. Aici vin vasalii Euterpei – compozitori și interpreți de muzică populară, folk, de estradă etc. Aici și-au instalat un sertar sacerdoții Melpomenei – actori și regizori. Aici pictorii își vernisează expozițiile. Aici... e centrul Universului spiritual: opinii, polemici, schimb de experiență. Adevărate și unice (aproape) evenimente culturale, un prilej extraordinar și pentru un june literat, și pentru un tînăr jurnalist.” Rînd pe rînd aflăm despre activitatea ceneclurilor „Lumina”, de la Biblioteca Municipală „B.P. Hasdeu”; cel de la Biblioteca „Ovidius”, moderat de Ianoș Țurcanu; „Perpetuum”, de la Biblioteca „Transilvania”; „Patrimoniu”, condus de prof. univ. dr. Ion Madan; clubul „Mass-media”, moderat de prof. S. Orlov; clubul „Dacia-Zamolxis” ș.a. Interesantă ni s-a părut colaborarea elevei Steliana cu revista *Noi* (pe atunci *Scînteia leninistă*), ziarele *Florile dalbe* (fostul *Tînărul leninist*), *Făclia*, dar și cu televiziunea, radioul.

Nu există nimic mai de preț pentru noi decît graiul matern. Acest adevăr S. Grama l-a însușit pînă la 1989: „*Avem multe poeme dragi sufletului nostru – Istoria, Credința, Pămîntul... Dar ce poate fi mai mare, mai frumos, mai înălțător ca Limba? Toate sînt eterne. Limba e medalionul nostru spiritual și dacă Istoria ne este falsificată, credința furată și Pămîntul invadat de vrăjmași (inamici, dușmani), noi înșiși pribegind asemeni nomazilor sau pregătindu-ne de luptă, asemeni dacilor liberi, fără Limbă ce ne mai rămîne de făcut? Ne transformăm în mancurți, în canibali, în diavoli? Ne compromitem, ne pierdem speranța, ne resemnăm? [...] E foarte frumos să credem în horoscoape și în genetică, dar Limba, Libertatea și Continuitatea Neamului nu țin nici de zodii, și nici de cromozomi. Ea ține de fiecare dintre noi în parte, prin vorbirea și exprimarea noastră corectă, prin utilizarea ei zi de zi în toate sferile vieții noastre cotidiene. Dacă vom ști și vom respecta aceste reguli, existente în noi dintr-un simț ancestral – ciudat, strămoșii noștri nu știau carte, dar le respectau cu sfințenie –, vom deveni și noi membrii Eternității omenești, cel puțin în Eternitatea accesibilă ființei umane. Vom deveni Eterni, pentru că noi am creat cel mai mare, cel mai frumos și cel mai înălțător poem al Neamului nostru – Limba.*” Iată o adevărată patriotă, o adevărată cetățeană cu verticalitate și demnitate națională. De aceea, nu a putut să nu vorbească și despre „steaua dublă a spiritualității românești” – Doina și Ion Aldea-Teodorovici, care au fost cheia de boltă a Renașterii noastre Naționale, care au făcut să vibreze într-o singură simțire inimile românilor de pretutindeni.

Partea a doua a volumului – consacrată teatrului (pag. 52-131) – începe cu două studii de problemă intitulate *Cine are nevoie de dramaturgia basarabeană contemporană?* și *Eseu despre dramaturgia și spectacolul autohton din Moldova din anii 1970-1980*. Chestiunile de dramaturgie națională au provocat polemici aprinse la toate etapele de dezvoltare a literaturii noastre. În prezent, mai ales, se confruntă regizorii și autorii dramatice: „*Se pare că aceștia au urcat pe baricade diferite. Pe una dintre ele – regizorii – neagă vehement orice scriere autohtonă, considerînd-o, cu excepția declarațiilor pentru presă, primitivă și ru-*

dimentară. Pe cealaltă baricadă – înșiși autorii de piese – se ambiționează să-și apere opera, etichetînd regizorii drept cosmopoliți, antinaționali, refractari la tot ceea ce se produce nou în literele de aici. Ultimii susțin că e mai proxim să se monteze ceva local – chiar neracordat întotdeauna la standardele occidentale –, decît ceva alogen, recepționat de primii, a priori, drept senzațional. Reieșind din preferințe, interese și din politica repertorială, ceilalți oameni de teatru se realiază cînd la o partidă, cînd la alta. O parte dintre pușinii critici de teatru activi din Republica Moldova sînt și autori dramatici și e firesc ca aceștia să apere cu ardoare «tînăra și promițătoarea dramaturgie națională».”

Răspunsul la întrebarea *Cine are nevoie de dramaturgia basarabeană contemporană?*, care pare la prima vedere destul de simplă, dar nu este chiar așa, S. Grama îl găsește foarte repede și este următorul: „*NIMENI, cu excepția a înșiși dramaturgilor, care o creează. Păcat. Pentru că autorii de piese de la noi s-au racordat perfect la standardele occidentale. A o monta nu e o rușine, ci un act de DEMNITATE NAȚIONALĂ.*”

Autoarea noastră ne prezintă în manieră eseistică o retrospectivă a procesului teatral din ultimele decenii de „realism socialist”. În acea perioadă piesele autorilor contemporani din republica noastră erau montate, mai ales, pe scenele Teatrului Academic de Stat „A.S. Pușkin” (azi Teatrul Național „Mihai Eminescu”), Teatrul Republican „Luceafărul” și Teatrul Muzical-Dramatic „Vasile Alecsandri” din Bălți. Procesul literar și dramaturgia n-au stat pe loc, deși au fost unele perioade cînd din creația scriitorilor autohtoni nu s-a montat aproape nimic. În acești ani dramaturgia autohtonă ajunge „în perioada de vîrf”, „în zodia maturității”, printre autori avîndu-i pe Dumitru Matcovschi, Ion Podoleanu, Gheorghe Malarciuc, Aureliu Busuioc, Ion Druță, Constantin Condrea, iar printre regizori – pe Valeriu Cupcea, Veniamin Apostol, Sandri Ion Șcurea, Ion Ungureanu, Anatol Pînzaru. Cu toate acestea, S. Grama observă că „*spre deosebire de marile literaturi occidentale, cu bogate tradiții seculare, care-și permit deja de cîteva veacuri să diferențieze autorii după genuri (poezie, proză, dramaturgie etc.), literatura basarabeană nu și-a putut îngădui acest lux. Rupti forțat de literele de dincolo de Prut și de clasici, autorii dramatici basarabeni s-au format, practic, într-un colaps cultural și, prin însăși esența lor, au trebuit să umple cu ceva imensele pete albe de pe Parnasul autohton postbelic*”. În deceniile opt-nouă ale secolului XX, Teatrului Academic de Stat „A.S. Pușkin” a prezentat 57 de spectacole, dintre care numai 21 (mai puțin de 36 %) au fost realizate după piesele dramaturgilor autohtoni contemporani, Teatrul Republican „Luceafărul” a prezentat opt spectacole ale dramaturgilor autohtoni contemporani, iar la Teatrul Muzical-Dramatic „Vasile Alecsandri” din Bălți, din cele 52 de spectacole, doar șase aparțineau autorilor contemporani din Basarabia. Dintre cele mai reușite și mai apreciate spectacole au fost: *Radu Ștefan, Întîiul și Ultimul, Și sub cerul acela...* de Aureliu Busuioc; *Pe un picior de plai, Pe-o gură de rai, Ce frumoasă este viața* de Ion Podoleanu; *Tata, Președintele, Pomul vieții, Cîntec de leagăn pentru bunici* de Dumitru Matcovschi; *Păsările tinereții noastre* de Ion Druță; *Cel mai bun om* de Gheorghe Malarciuc; *Dragostea nu-i sfetnic rău* de Alexei Marinat; *Străinul* de Petru Cărare ș.a.

În concluzie autoarea eseului sus-numit spune că dramaturgia autohtonă în anii '70-'80 ai secolului trecut „a existat, a fost citită de amatorii de literatură, a fost montată pe scenele celor mai mari teatre autohtone (cu excepția pieselor lui Ion Druță din acea perioadă, care au cucerit scenele fostelor republici sovietice, au fost montate în Franța, România, Finlanda), a răsunit în teatrul radiofonic și la televiziune”. Astăzi, cu toate că parcă este scoasă din circuit, ea rămîne în file de carte, reviste, se păstrează în fonoteci, iar piesele de altădată atrag teatrofilii cu aceeași putere de convingere – „chiar și pentru a studia istoria imediată, chiar și pentru a afla cum se scria în perioada «socialismului dezvoltat», chiar și pentru a decodifica simbolurile montărilor din teatrele de atunci. Toate aceste piese alcătuiesc patrimoniul nostru cultural. Și artistic. Iar patrimoniul nu se risipește, ci, pur și simplu, SE PĂSTREAZĂ. Și se studiază”.

Cu deosebit interes se vor citi articolele despre regizorii Valeriu Cupcea („un împătimit de teatru”, „etern în inimile noastre”), Veniamin Apostol („stîlp de lumină”), Mihai Fusu („sub zodia norocoasă a Luceafărului”), actorul Sandu Aristin Cupcea („din neam de clopotari”), teatrologul din Marea Britanie Ian Herbert (membru activ al Asociației Internaționale a Criticilor de Teatru), dramaturgul rus Grigori Gorin („creatorul unui teatru metaforic, istoric și, în același timp, pseudoistoric”) ș.a.

Avem convingerea că toate informațiile din volumul *Memoria sugativei* (cu dublă destinație, literatură și teatru) de Steliana Grama vor fi de folos atît pentru cititorii de beletristică, cît și pentru amatorii de teatru. Desigur, fiecare va alege ce îl interesează și, presupunem, poate va veni cu propuneri sau sugestii ulterioare pentru îmbunătățirea activității culturale la noi în republică, de acum la etapa actuală. Putem spune cu certitudine că pasiunea, munca serioasă și aptitudinile i-au asigurat autoarei să ne prezinte literatura și teatrul din perioada contemporană (nu atît de îndepărtată, dar și imediat anterioară) dintr-un punct de vedere mai deosebit, mai special. E o dovadă în plus că, atunci cînd sufletul ei se întîlnea cu arta, se nășteau, la rîndul lor, alte creații care ne încîntă acum prin sensibilitate și atenția cuvenită față de făuritorii ei.

P.S. Cînd această recenzie era gata de tipar, ne-a parvenit o veste îmbucurătoare: de curînd, la Editura „Atelier” din Chișinău, a apărut ediția a doua (revăzută și adăugită) a volumului *Memoria sugativei*, cu subtitlul *Eseuri, articole, prefețe și tablete despre teatru și literatură*. Ba mai mult: la ediția a XXII-a a Salonului Internațional de Carte din Chișinău, care s-a desfășurat la Biblioteca Națională a RM în perioada 31 august – 3 septembrie 2013, volumul menționat a fost distins cu Premiul *Remember*, fapt pentru care îi felicităm călduros pe cei care au elaborat și au îngrijit această ediție, precum și pe editorii care ne-au pus la dispoziție o carte de excepție în momentul cînd se împlinesc șapte ani de la plecarea la Domnul a talentatei Steliana Grama.

(*BiblioPolis*, 2013, nr. 3)

NOTĂ BIOGRAFICĂ

Valeriu Rață s-a născut pe 4 decembrie 1951, în s. Ciuciulea, r-nul Glodeni (atunci Balatina). Tata – Petru Rață, român (șef de club, profesor de școală, șef al brigăzii de construcție), mama – Parascovia Rață, născută Povorozniuc, ucraineancă (soră medicală). Copilăria și-a petrecut-o în satele Haraba și Butuceni din r-nul Rîbnița, Transnistria.

Studii: primare și secundare (la Școala de opt ani din s. Butuceni, r-nul Rîbnița; 1959-1967); medii generale (Școala medie din s. Jura, același raion; 1967-1969); superioare (Facultatea de filologie, Universitatea de Stat din Moldova, Chișinău; 1969-1974).

Activități: profesor de limba și literatura română (la școli din r-nul Rîbnița și la Chișinău; 1974-1978); șef adjunct și șef de secție (Colectura Republicană a Bibliotecilor; 1978-1983 și 1985-1990); redactor inferior și corector (Editura „Cartea Moldovenească”; 1983-1985); traducător și inspector principal (Secția secretariat a Băncii de Economii SA; 1990-2008); lector și redactor (Serviciul editorial al Bibliotecii Municipale „B.P. Hasdeu”; din 2008).

Publicații: scrieri literare și publicistice, unele sub pseudonime, în ziare și reviste (*Literatura și arta*, *Capitala*, *Jurnal de Chișinău*, *Univers pedagogic pro*, *Gazeta bibliotecarului*, *BiblioPolis*), pe saitari (www.hasdeu.md, www.bibliocity.blogspot.com, www.romaniidinjurulromaniei.ro), în cărți ale altor autori, pe CD-ul *Florilegiu bibliofil aniversar* (2012).

SUMAR

Argument..... 3

Cronici

Un nou roman-confesiune despre emigranții noștri.....	5
Nebănuitele preocupări ale Ninelei Caranfil	6
Cinstirea Neamului și a filor săi	9
Un volum de traduceri în limba mării poezii a lumii.....	12
Simpozion la Biblioteca de Arte „Tudor Arghezi”	15
La masa tăcerii cu Gheorghe Budeanu.....	17
Cornovenii revin mereu la baștină.....	19
Forumul celor mai fideli cititori ai BM „B.P. Hasdeu”	22
Tragediile poporului nu pot fi date uitării	24
Basarabia – o soră geamănă a Dobrogei.....	30
Legământul și dragostea poetului	35
Dănuirea noastră prin carte.....	40
Dumitru Matcovschi – portret în timp	46
Un martor temerar la fărădelegile comuniste.....	52
Zborul către stele al Paulinei Zavtoni.....	60
Conferință științifică consacrată împlinirii a 80 de ani de la celebra cercetare monografică a satului Cornova	66
Chișinăul la vârsta tinereții netrecătoare	73
Pledoarii în toamnă târzie.....	82
Drumul lung prin labirintul creației.....	84
Tablete pentru educație	87
Cu inima deschisă despre „genocidul roșu”	91
Destinul tragic al românilor din Basarabia: 1812-2012	98
Spiritul lui Zamolxis a poposit și la BM „B.P. Hasdeu”	104
Deschiderea Colocviilor de vară	106
Radmila Popovici-Paraschiv, o speranță a literelor basarabene.....	110
Săptămâna aniversară la BM „B.P. Hasdeu”	114
Copiii Chișinăului – cei mai buni prieteni ai lui Ovidiu Creangă.....	123
Să cinstim memoria celor căzuți pe câmpurile de luptă.....	128
Povestirile lui Anatol Moraru tentează.....	134
Triplă aniversare la BM „B.P. Hasdeu”	138

Iurie Colesnic: „Mi-i dor să vă spun...”	145
Brazdă adâncă pe ogorul poeziei din Basarabia.....	150
Un jubileu marcat la tensiunea românismului	155
Să învingem autismul.....	158
O bibliografie critică de pionierat	162
„Transmiterea ștafetei” la BM „B.P. Hasdeu”	166
Consemnări	
La mulți ani, revista mea de vis!	172
Verticalitate și responsabilitate profesională.....	173
Îngerii au luat în ceruri un patriot înflăcărat al Basarabiei.....	176
Un învățător din județul Iași – autor de frunte al revistei <i>BiblioPolis</i>	179
Recenzii	
Exemplu de atitudine civică pentru generații.....	182
Dăruire totală idealului național	185
Dimitrie Iov, remarcabil om de cultură și politician de pe ambele maluri ale Prutului	190
De veghe în Templul Cunoașterii și Înțelepciunii.....	197
Cheia succesului unui român total	204
Europa: ieri, azi, mâine.....	211
O reconstituire a vieții și activității lui Ion D. Sîrbu	215
Luminile și umbrele Basarabiei	223
Toate curiozitățile lumii într-o singură carte.....	227
Quo vadis, România?	230
Universul unei comune din județul Iași	235
România sub sabia lui Damocles.....	241
Împătimit de carte și bibliotecă	246
Literatura și teatrul – predilecțiile Stelianeii Grama.....	252
Notă biografică	258

Valeriu Rață a intrat în publicistica culturală cu o firească timiditate a intelectualului lipsit de experiența gazetărească. Avea însă privilegiul unei solide pregătiri filologice – tocmai aceasta garanta scrisului său apreciabile virtuți precum corectitudinea și claritatea frazei. Nu e de mirare că au reținut atenția cititorilor revistei *BiblioPolis* chiar primele sale cronici, de la diverse evenimente culturale din cadrul BM „B.P. Hasdeu”. Pentru că aceste lucrări excelau prin precizia relatării, cu tot „tacîmul” implicit: nume, fapte, amănunte semnificative, luări de atitudine, sugestii, concluzii etc.

Cu trecerea anilor, colegul nostru și-a lărgit marja de abordare / manevrare a subiectelor, diversificîndu-și impresionant tematica, respectiv, genurile și speciile gazetărești cultivate. A prins gustul prezentării cărților dragi, pe urmă s-a apucat și de recenzarea unor volume puse la dispoziție de cei mai diferiți autori, editori sau donatori de cărți. Apoi, „și-a ascuțit pana” și pentru realizarea unor portrete de contemporani: colegi de breaslă, recte, angajați ai Bibliotecii Municipale „B.P. Hasdeu”, dar și scriitori, ziariști, alte personalități ale culturii românești.

Mi se pare cu totul revelator faptul că, în aceste scrieri, V. Rață se poate bucura de împlinirile altora; în plus, știe a scoate în evidență resorturile acestor succese, respectiv, merite ale celor despre care își spune cuvîntul în *BiblioPolis* sau în alte reviste de cultură de la noi.

Și iată că, după cîțiva ani de muncă asiduă și deseori inspirată la apariția revistei al cărei angajat este, Valeriu Rață adună acum o frumoasă recoltă de scrieri axate pe cultură – tematică ce reflectă o fațetă esențială a activității desfășurate de Echipa „Hasdeu”. Astfel, dînsul, sub auspiciile BM, pune pe masa cititorilor un volum de lucrări ce se constituie în niște file documentare, antrenant scrise, de letopiseț cultural al unei instituții de prim rang al capitalei basarabene. File ce nu vor fi neglijate de autorii unei viitoare istorii a BM „B.P. Hasdeu” într-o epocă de afirmare deplină, ba chiar de incontestabilă ascensiune, așa cum ni se conturează acest început de secol și mileniu.

Vlad POHILĂ